

Trei nuvele devenite clasice, care au schimbat paradigma prozei chineze moderne.

A Cheng

Cei trei regi

HUMANITAS fiction

Adevărate parabole, *Regele Şahului*, *Regele Copacilor* şi *Regele Copiilor* au în centrul lor personaje care, în situaţii dramatice, se ridică deasupra realului cu o forţă ce vine dintr-o filozofie aparte a vieţii. Numit în derâdere Nebunul ori Patima Şahului, Wang Yisheng este obligat să muncească într-o echipă de producţie, dar în minte joacă magistrale partide de şah cu adversari redutabili; fost soldat în Războiul din Coreea, Xiao Geda protejează copacii seculari fără să se lase impresionat de zelul tinerilor intelectuali care vor să construiască o Chină nouă, ascultând de o voce interioară mai puternică decât frica; trimis după şapte ani de munci grele într-o şcoală fără cărţi, un profesor întâlneşte un elev dornic să petreacă 500 de zile copiind singurul dicţionar existent. În cele trei nuvele, omul hotărăşte cursul destinului său spiritual, iar natura sa bună îl salvează şi îl face să se opună distrugerii şi alienării.

ISBN 978-606-779-349-9
9 786067 793499

Raftul Denisei

Colecție coordonată de
DENISA COMĂNESCU

A Cheng

Cei trei regi

Traducere din chineză și note de
Florentina Vișan și Luminița Bălan

HUMANITAS
fiction

Redactor: Ştefania Nalbant
Coperta: Angela Rotaru
Tehnoredactor: Manuela Măxineanu
Corector: Cristina Jelescu
DTP: Florina Vasiliu, Carmen Petrescu

Tipărit la Tipo Lidana – Suceava

A CHENG
QI WANG; HAIZI WANG; SHU WANG

This edition is published by arrangement with the Agency of China National Publications Import and Export (Group) Corporation

Traducătoarele mulţumesc B&R Book Program pentru sprijinul acordat.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
CHENG, A
Cei trei regi / A Cheng; trad. din chineză şi note de Florentina Vişan şi Luminiţa Bălan. – Bucureşti: Humanitas Fiction, 2018
ISBN 978-606-779-349-9
I. Vişan, Florentina (trad.) (note)
II. Bălan, Luminiţa (trad.) (note)
821.581

EDITURA HUMANITAS FICTION
Piaţa Presei Libere 1, 013701 Bucureşti, România
tel. 021/408 83 50, fax 021/408 83 51
www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro
Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro
Comenzi telefonice: 021 311 23 30

REGELE ȘAHULUI

1

Asaltată de miile de oameni care vorbeau de-a valma, gara era cuprinsă de un vacarm ce depășea orice închipuire. Nimeni nu mai lua aminte la imensa pancartă din pânză roșie atârnată anume pentru cei gata de plecare. Probabil că pancarta fusese folosită de mai multe ori până atunci, căci caracterele confecționate din hârtie, lipite pe ea, erau rupte pe alocuri. La difuzor se transmiteau fără întrerupere sloganuri mobilizatoare, din acelea cântate, și răsunetul lor te năucea și mai tare.

Pe cei câțiva prieteni ai mei îi condusesem eu însumi și acum, când îmi venise mie rândul să plec, nu se mai găsise nimeni să mă petreacă. Părinții mei avuseseră și înainte ceva probleme, dar începutul Revoluției Culturale le dăduse lovitura de grație. După moartea lor, pe mobilele din casă fuseseră atârnate plăcuțe de aluminiu, semn că vor fi confiscate, și până la urmă așa s-a și întâmplat, au fost luate și duse toate nu se știe unde. Orfan de ambii părinți și rămas singur pe lume, situația mea nu corespundea statutului de „fiu unic", așa că nu intram în categoria celor cărora li se permitea să rămână în oraș. După ce mai bine de un an mă ascunsesem ca un lup sălbatic, hotărâsem în cele din urmă că trebuie să plec. Cel puțin, în locul în care voiam să mă duc, urma să mi se dea o leafă cam de douăzeci de yuani pe lună, așa că mă

trăgea inima într-acolo. Am depus cererea de plecare și lucrurile s-au pornit. Fiindcă zona în care urma să plec era la graniță și luptele de acolo nu aveau doar un „caracter de clasă", ci și un aspect „internațional", și cum, în plus, nu aveam o origine prea sănătoasă, celor care se ocupau de repartizare nu le-a venit prea ușor. Când în sfârșit am reușit să-mi aranjez plecarea, am fost nespus de bucuros. Cel mai important lucru pentru mine acum era leafa pe care aveam s-o primesc. Chiar mă întrebam cum o să poată cheltui un singur om fabuloasa sumă de douăzeci de yuani. Și totuși, faptul că acum nu era nimeni care să mă conducă la gară îmi știrbea puțin bucuria. M-am strecurat așadar din vreme în vagon, gândindu-mă să-mi găsesc locul și să mă instalez în voie, câtă vreme cei de pe peron își luau rămas-bun.

În compartiment, la ferestrele dinspre gară erau îngrămădiți tineri de pe la toate școlile, care, aplecați peste geamurile lăsate, vorbeau cu cei dragi, râdeau sau plângeau. Prin ferestrele de pe partea cealaltă razele soarelui de iarnă se furișau piezișe și se răsfrângeau înfrigurate pe spatele tinerilor din vagoane. Cele două sacoșe pe care le aveam erau ticsite cu lucruri, gata-gata să cadă în capul cuiva. În timp ce îmi căutam locul, am dat cu ochii de un tânăr slăbănog care stătea zgribulit într-un colț, cu mâinile ascunse în mâneci. Lipit de fereastră, se uita țintă la un tren gol oprit în partea de sud a gării. Cum locul meu se nimerise chiar în fața lui, m-am așezat și eu, vârându-mi mâinile în mâneci, ca-ntr-un manșon. Băiatul mi-a aruncat o privire scurtă, apoi brusc în ochi i-a apărut o sclipire de interes:

— Joci șah?

Propunerea a fost atât de neașteptată, încât aproape că m-a speriat.

— Nu, nu știu să joc, i-am răspuns dând din mână.

M-a privit neîncrezător.

— Nu se poate ca niște degete atât de delicate și de lungi să nu știe să mânuiască piesele. Hai, recunoaște că știi! Măcar o partidă, ce zici? Uite, am eu tot ce trebuie!

Spunând acestea, s-a ridicat, și-a luat geanta atârnată de cârligul ferestrei și a început să scotocească în ea.

— Nu știu să joc decât „Calul la soare" și „Elefantul pe ogor". Dar, ia spune, pe tine nu te-a condus nimeni la gară? l-am întrebat.

În acest timp, el scosese cutia de șah și o punea deja pe măsuța de ceai. Cum cutia de plastic era mai lungă decât măsuța, a șovăit o clipă, apoi a pus-o de-a curmezișul.

— Nu-i nimic, a spus el, merge și așa. Hai, începe tu! Sau dacă vrei, îți las carul, calul și turnul[1]. Ce zici?

Am izbucnit în râs.

— Nu te-a condus nimeni la gară? Cum poate să-ți ardă de șah în zăpăceala asta?

Mi-a răspuns aranjând ultima piesă:

— Cine naiba să mă conducă? De vreme ce acolo unde ne ducem o să fie de mâncare, atunci la ce bun atâta tămbălău și smiorcăială? Hai, ești primul!

Deși intrigat, am ridicat totuși turnul și am dat să-l mut într-o căsuță din față. Dar nici n-am apucat să-l așez că, hop, calul lui a și sărit și a ajuns înaintea mea. Mi-am oprit atunci turnul dincolo de linia centrală. El mi-a aruncat o privire rapidă și mi-a spus:

— Și mai faci pe neștiutorul! Păi uite cum ai deschis printr-o mișcare a turnului peste șase căsuțe, fără să treci de linia a doua! Am întâlnit la Zhengzhou un adversar care a deschis tot așa și puțin a lipsit să pierd partida. Turnul la cinci căsuțe pe linia a doua, apoi asta e o deschidere veche, de jucător de înaltă clasă și, în plus, e și cea mai sigură. Hm! Hai, dă-i drumul!

---

1. Piese specifice șahului chinezesc numit *xiang qi*, care se așază pe intersecția liniilor.

Dar eu nu prea mai știam cum să continui, așa că-mi plimbam la nimereală mâna pe tabla de șah. Impasibil, individul își vârâse iar palmele în mâneci și își pironise privirea asupra tablei de șah. Chiar atunci trenul a fost cuprins de freamăt și prin ferestrele deschise călătorii au început să-și agite mâinile în semn de rămas-bun. M-am ridicat și m-am dus și eu la fereastră. Cei din gară se apropiaseră toți de vagoane, într-o îmbulzeală și într-un vacarm de nedescris.

Brusc, trenul s-a urnit și mulțimea a scos un vaiet. Cineva m-a bătut ușurel pe spate. Am întors capul și l-am văzut pe partenerul meu care ținea în mână cutia de șah.

— N-am mai văzut un jucător de șah ca tine. Hai, nu muți, ce faci? m-a luat el la rost.

Nu prea aveam chef să joc șah, căci simțeam un soi de amărăciune. I-am răspuns deci cam aspru:

— Nu mai joc. Ce, ăsta-i un moment potrivit pentru șah?

M-a privit foarte nedumerit. Apoi dintr-odată a părut să-și dea și el seama de situație și parcă s-a chircit. N-a mai scos o vorbă. În clipa următoare, trenul a pornit de-a binelea și în vagon s-a așternut liniștea. Când s-a adus apa pentru ceai, toată lumea și-a scos gamela ca să-și primească porția. Unul de lângă mine, care tocmai și-o umpluse pe-a lui, a întrebat:

— Al cui e șahul?

— N-ai vrea cumva să joci? a zis imediat slăbănogul, cu un aer umil.

— N-aș zice nu, a răspuns cel care voia să-și pună gamela pe măsuță. Hai să jucăm o partidă!

Slăbănogul s-a și repezit să așeze piesele. Noul lui partener s-a mirat:

— Dar de ce ați pus tabla de șah de-a latul? Nici nu poți să vezi ca lumea jocul.

În tot acest timp slăbănogul își freca mâinile.

— Ne-am adaptat și noi situației. Și de fapt, când ești spectator, tabla de șah nu-ți vine tot pe orizontală? Hai, ești primul, mută!

Adversarul a luat piesa cu o siguranță ce mărturisea un îndelung exercițiu.

— Încep cu turnul, a anunțat el.

Celălalt l-a urmat cu calul. Adversarul i-a luat imediat un pion, apoi cu calul i-a luat și turnul. Nu mi se părea cine știe ce interesant acest început de partidă și, de fapt, nici nu prea mă omoram după șah, așa că am întors capul. Exact atunci trecea pe coridor un băiat care, părând să caute pe cineva, și-a oprit până la urmă privirea asupra mea:

— Vino la noi, mi-a spus, ne lipsește al patrulea!

Am clătinat din cap a refuz, căci mi-am dat seama că de data asta era vorba de un joc de cărți. Băiatul intrase în compartiment și tocmai întindea mâna să mă tragă după el, când, zărindu-l pe slăbănog, a strigat:

— Cum, ești și tu aici, Patima Șahului? Adineauri soră-ta se dădea de ceasul morții să te găsească. I-am spus că nu te-am văzut. Cine și-ar fi închipuit că erai tocmai în vagonul școlii noastre și tăceai mâlc? Ia uite, te-ai și pus pe joc!

Cel numit Patima Șahului s-a înroșit și i-a răspuns cam încurcat:

— N-ai altceva mai important de făcut decât să te legi de șahul meu? Hai, valea!

S-a întors apoi spre adversarul lui. Începând să pricep câte ceva din toată tărășenia, l-am întrebat pe băiatul cu pricina:

— Este chiar Wang Yisheng?

Băiatul a căscat ochii mari.

— Cum, nu știi cine e? Vai de mine, păi ai trăit degeaba, frățioare! Să nu-l știi tu pe Nebun, pe Patima Șahului...

I-am explicat:

— Știam eu că Patima Șahului este Wang Yisheng, dar nu știam că Wang Yisheng e ăsta de-aici!

Spunând acestea, am început să-l privesc cu luare-aminte pe slăbănog. El a râs în silă, fără să slăbească din ochi tabla de șah. Wang Yisheng era într-adevăr un nume foarte cunoscut. Cu prilejul unor concursuri la care școala noastră se întrecuse cu școlile din jur, ieșiseră la iveală câțiva jucători de valoare. După mai multe etape în care aceștia concuraseră, Wang Yisheng cucerise supremația, păstrând titlul de campion de fiecare dată. Nu-mi plăcea șahul și deci nu-mi păsa cine e campion, dar numele lui Wang Yisheng îmi devenise și mie, fără să vreau, familiar. Asta și pentru că iubitorii de șah din clasa mea vorbeau tot timpul despre el.

Aflasem, printre altele, că acest Wang Yisheng era poreclit Patima Șahului și nu numai că juca șah grozav, dar era și un elev cu rezultate remarcabile la științe exacte. Mie mi se părea că este normal ca cineva care joacă șah să aibă și o minte bună pentru matematică. Totuși, nu puteam da crezare celorlalte aiureli care se puneau pe seama lui. Îmi păreau scornite de cei care căutau cu tot dinadinsul lucruri ieșite din comun. Așa de pildă, mai târziu, după ce începuse Revoluția Culturală, am auzit spunându-se într-o bună zi că Patima Șahului fusese adus înapoi la școală sub pază, din cauză că intrase în nu știu ce bucluc, undeva în provincie. Tare mă îndoiam că Wang Yisheng ar fi fost în stare de „a stabili contacte“, cum se spunea. Asta pentru că toți îl descriseseră mai înainte ca pe unul care, departe de casă, nu era capabil să-și asigure nici un loc de dormit, nici hrana zilnică. Și totuși se spunea că amărâtul ăsta fusese într-adevăr în provincie și participase la „mișcare“. Fiind un cunoscut jucător de șah, fusese, cică, repede luat „sub protecție“ de unii care îl însoțeau oriunde se ducea, și care uneori îi dădeau chiar și ceva bani, iar el îi primea, fără să întrebe ce și cum. Abia mai târziu s-a aflat ce se întâmpla cu adevărat. De câte ori ajungea într-un loc unde se juca șah, el se așeza pe vine să privească partida, apoi, când jocul se termina, Wang Yisheng

lua locul învinsului și începea altă partidă cu învingătorul. La început, când îl vedea cam jerpelit, învingătorul nu voia să joace cu el, dar Wang Yisheng insista și până la urmă îl îndupleca. După câteva mișcări, pe adversar îl treceau sudorile, dar tot nu se lăsa și-i dădea înainte cu gura. Jerpelitul însă nu scotea o vorbă, ci doar făcea mișcări iuți, ca și cum n-ar fi reflectat deloc la stratagemă. Când adversarul amețea în sfârșit, iar spectatorii care-i înconjurau conteneau cu sfaturile și meditau ei înșiși la linia de atac, ei bine, atunci tovarășii săi de drum își începeau și ei manevrele lor pe tăcute. Toți priveau deci cu încordare, absorbiți de joc, nimeni nu mai era atent la portofelul care-și schimba stăpânul. Preț de trei partide toți erau buimăciți. În acest timp, sfrijitul nostru, devenit Regele Șahului, întreba dacă mai e cineva care vrea să se măsoare cu el. Și erau, ce-i drept, și din cei care nu se lăsau și se așezau și ei să-și încerce norocul, dar până la urmă tot Wang Yisheng câștiga. Deseori se adunau chiar mai mulți și se hotărau să-i țină piept în grup. Patima Șahului nu-și pierdea cumpătul, ba dimpotrivă, îi zorea la mutări, mai ales că erau unii care se dădeau drept mari cunoscători. Deseori, pentru fiecare mutare se isca o dispută grozavă. În felul ăsta, într-un singur loc, Wang Yisheng putea să joace o zi întreagă fără oprire. Dar a venit și ziua în care cei care priveau partida au băgat de seamă că le-au dispărut portofelele și atunci a izbucnit scandalul. Alții, mai șmecheri, care observaseră pe tăcute, tacticoși, îi văzuseră pe cei care șterpeliseră portofelele, dar nu scoseseră o vorbă. Abia seara, când mulțimea se împrăștiase, au început să țipe și s-au năpustit asupra lui Wang Yisheng și a bandei sale, i-au prins și i-au predat pe toți. Năucit, Patima Șahului a mărturisit numai că ceilalți îi dăduseră bani pentru că, probabil, le fusese milă de el și că el nu știa de unde provin banii, că lui doar atât îi plăcea, să joace șah. Cei care îl judecau, văzându-l așa picat din lună, au ordonat să fie adus acasă sub pază, și zvonul s-a răspândit

în fiecare școală. Mai târziu am aflat că Wang Yisheng ajunsese la concluzia că prin provincie nu sunt mulți maeștri de clasă care să reziste la joc, așa că pusese pe cineva să-i caute la oraș adversari pe potrivă. Un coleg îl dusese să-l vadă pe propriul lui tată, fost jucător de talie națională. La întâlnire, maestrul respectiv nu spusese prea multe, ci îi așezase pe tablă una dintre partidele rămase nerezolvate încă din timpul dinastiei Song[1]. Wang Yisheng o privise amănunțit, apoi expusese întreaga stratagemă, reușind astfel să-i învingă chiar și pe cei din vechime. Maestrul rămăsese surprins și-i propusese să-l ia ca discipol. N-ar fi bănuit că tânărul îi va pune el însuși o întrebare:

— Dumneavoastră ați găsit soluția de a câștiga partida asta?

— Nu, n-am gasit-o, i-a răspuns omul.

— Atunci ce rost are să devin discipolul dumneavoastră?

Așa că maestrul renumit n-avusese încotro și-l lăsase să plece, după care se pare că i s-ar fi adresat fiului său cu aceste vorbe: „Colegul ăsta al tău e prea plin de sine. Cum calitatea jocului depinde de calitatea jucătorului, nu cred c-o să se aleagă mare lucru de capul lui". Mai adăugase și câteva dintre „cele mai noi indicații prețioase" și terminase cu ideea că omul poate ajunge un as numai dacă este de acord să facă o ucenicie serioasă.

Mai târziu, Patima Șahului se împrietenise cu un bătrân care aduna zdrențe și maculatură. Jucase cu el trei zile în șir și abia reușise să câștige o partidă. După cele trei zile, băiatul se dusese de bunăvoie să adune hârtie în locul bătrânului pe care-l socotea idolul său și nu mai voia să-l lase să trudească. Într-o bună zi, a rupt un *dazibao*[2] pe care unul dintre

---

1. Dinastia Song (960–1279) este una dintre cele mai importante perioade ale Chinei Imperiale, când jocul de șah, originar din India, se transformă în varianta chineză numită *xiang qi*.

2. Afiș cu caracter propagandistic, scris cu caractere mari, folosit începând din anii 1950 până la începutul anilor 1980.

grupurile revoluționarilor îl afișase pentru a-i înfiera pe adversari. S-a spus atunci că actul lui reprobabil era o uneltire a dușmanilor, care ar fi fost o adunătură de oameni de nimic, însă capabili de orice. S-a luat deci hotărârea să i se dea o pedeapsă aspră, așa că bietul Wang Yisheng a fost ridicat și închis câtăva vreme. După aceasta, cei din grupul incriminat au lansat asupra lui Wang Yisheng o serie de contraatacuri violente. Numele lui a fost lipit pe toate zidurile. Revoluționarilor veniți de prin alte provincii le era însă greu să priceapă că la urma urmei Wang Yisheng nu era decât un biet împătimit al șahului. Unii, aflând acest lucru, îi făceau invitații și-l rugau să se ducă la ei să se întâlnească cu jucători profesioniști. Fără să câștige întotdeauna, Wang Yisheng a ajuns ca, treptat, să dobândească în aceste înfruntări o tot mai mare virtuozitate. Dacă, din păcate, țara întreagă n-ar fi fost cuprinsă de revoluție, cine știe ce culmi ar fi atins.

În timp ce-mi aminteam eu toate acestea, cel de lângă mine, care abia acum își dăduse seama că adversarul său este Wang Yisheng, a declarat că nu mai vrea să continue. Wang Yisheng s-a arătat foarte mâhnit. Eu am spus:

— Sora ta a venit să te conducă și tu, în loc să vorbești cu ea, mă tot îmbiai să joc.

Mi-a răspuns aruncându-mi o privire scurtă:

— Da' ce, știi tu cum suntem noi, ăștilalți? Voi, cei obișnuiți cu traiul bun, habar n-aveți câte mai sunt pe lumea asta! Mămica și tăticu' s-au îndurat cu greu să te lase să pleci, nu-i așa?

Nu puteam să-mi cred urechilor. Mi-am privit mâinile și i-am răspuns:

— De unde atâta mămică și tătic? Ai mei s-au prăpădit amândoi...

Unul dintre colegi s-a băgat în vorbă și a început să povestească cu înflorituri ce mi se întâmplase. Îmi punea răbdarea la încercare, așa că i-am retezat-o:

— Dacă n-ar fi murit părinții mei, ce mai povesteai tu acum?

Wang Yisheng s-a gândit ce s-a gândit, apoi mi s-a adresat:

— Atunci cum ai trăit în ultimii doi ani?

— De pe o zi pe alta, i-am răspuns scurt.

El nu m-a slăbit cu întrebările.

— Totuși, cum anume?

Nu i-am mai răspuns. Oftând, a murmurat:

— Nu-i ușor! Vorba aia, „Dacă nu mănânci o zi, jucător de șah nu poți să fii". Dar când îți trăiau părinții, presupun că ai dus-o totuși bine.

— Ți-e ușor să vorbești, pentru că ai tăi sunt în viață, i-am spus, ajuns la capătul răbdării.

Văzând că noi ne cam ciorovăiam, cel cu povestea vieții mele a încercat să schimbe vorba:

— Hei, Patima Șahului, i-a strigat el lui Wang Yisheng, hai mai bine să joci cu noi cărți, aici tot nu-ți găsești partener pe potrivă!

— Să joc cărți, l-a îngânat Wang Yisheng, îți bați joc de mine? La cărți pot să vă bat și în somn.

— Am auzit că poți să joci neîntrerupt, fără să mănânci. Așa-i? l-a întrebat unul de lângă mine.

— Când cineva e pasionat de un lucru, mâncarea nu mai e importantă, mi-am dat eu cu părerea. Probabil că cei ce sunt cu-adevărat în stare de ceva nu-și bat capul cu nimicuri.

Wang Yisheng a reflectat o clipă, apoi a clătinat din cap.

— Și totuși cu mine nu-i așa, s-a încăpățânat el, după care a început să privească pe fereastră.

Pe măsură ce drumul se desfășura înaintea noastră, între mine și Wang Yisheng începea să se înfiripe un soi de încredere reciprocă, ba chiar o anumită simpatie datorată unor încercări asemănătoare prin care trecuserăm amândoi. Pluteau însă o serie de semne de întrebare. El mă tot iscodea cum trăisem înainte, cum mă descurcasem în cei doi ani care trecuseră de la moartea părinților mei. I-am răspuns în mare,

dar el insista în continuare asupra unor amănunte, legate în special de felul în care mă hrănisem. Când i-am spus, de pildă, că odată nu am mâncat o zi întreagă, m-a descusut mai departe:

— N-ai mâncat chiar nimic?

— Chiar nimic, i-am spus eu.

M-a întrebat iar:

— Și după aia, la cât timp ai găsit de mâncare?

— Păi am dat întâmplător de un coleg care, când și-a băgat lucrurile în servietă, mai întâi a răsturnat-o și a scuturat-o și atunci i-a căzut din ea o pâiniță uscată. A căzut pe masă și s-a sfărâmat. Cât am stat de vorbă cu el, am mâncat firimiturile alea. La drept vorbind, o plăcintă uscată ar fi fost mult mai sățioasă decât pâinița aceea.

Wang Yisheng a fost de acord cu mine că plăcinta uscată ar fi ținut mult mai bine de foame, dar tot a mai avut de pus o întrebare:

— Când ai mâncat pâinea aia uscată, ce oră era? Trecuse de miezul nopții?

— Nu, cred că era seara pe la zece.

— Și a doua zi ce-ai mâncat?

Începeam să-mi pierd răbdarea. Erau întâmplări trăite de mult și nu-mi mai venea să le povestesc, cu atât mai mult să-i dau și amănunte. Am continuat totuși:

— În seara aceea am rămas să dorm la colegul meu. A doua zi dimineața el a cumpărat plăcinte și am mâncat și eu una. Toată dimineața am alergat cu el după niște treburi, așa că la amiază m-a invitat să mâncăm undeva, pe stradă. Seara, n-aș fi vrut să-i cad iar pe cap și, din fericire, un alt coleg, care știa că n-am nimic de pus pe masă, m-a luat la el acasă și în felul ăsta m-am descurcat și cu cina. Ei, mai e ceva neclar?

Mi-a spus râzând:

— Și te mai lauzi că ai stat o zi întreagă nemâncat! Păi de fapt ai mâncat cojile alea de pâine înainte de ora douăsprezece, așa că n-ai depășit douăzeci și patru de ore. Iar a doua zi ai avut parte de-o mâncare caldă destul de bună. Socotite în medie pe cele două zile, nu ți s-au împuținat caloriile!

— Așa crezi tu? Să știi că, dacă omul mănâncă, n-o face doar ca să ostoiască o nevoie a stomacului, ci și una a sufletului. Când nu știi unde o să mănânci masa următoare, suferi de grija mâncării și atunci flămânzești și mai repede!

El a spus:

— Când erai acasă și o duceai bine, mai simțeai apăsarea asta a sufletului? Dacă o simțeai, atunci înseamnă că îți era gândul la mâncarea bună, la ghiftuială. Lăcomia este una din metehnele celor de felul vostru!

Recunosc că era oarece adevăr în spusele lui, iar, și l-am întrebat, fără să-l slăbesc:

— Ce tot îi dai zor cu noi ăștia, cu felul nostru de-a fi? De fapt, tu ce fel de om ești?

Și-a mutat privirea în altă parte, ferindu-se:

— Firește că nu sunt nici eu altfel. În principal, ceea ce-aștept eu de la hrană e foarte simplu. Dar hai să nu mai vorbim despre asta! Și zi așa, nu-ți place să joci șah! Dar atunci cum să-și mai aline omul tristețea, dacă nu jucând șah?

L-am fixat intenționat cu privirea:

— Dar tu ce tristețe ai de alinat?

— Nici o tristețe... nici una. Tristețea, hm, ăsta-i un moft pentru intelectuali, mama lor! Noi, ăștialalți, nu avem tristeți, cel mult ceva nefericiri. Și cum să le alini, dacă nu jucând șah?

Văzusem că era foarte preocupat de hrană, așa că am fost atent la felul în care mânca.

Când apăreau cei care serveau în tren de mâncare, lui nu-i mai era gândul la șah, ba chiar devenea puțin neliniștit. De cum auzea clinchetul cutiilor de aluminiu în compartimen-

tele din față, închidea ochii și-și strângea tare gura, ca și cum i s-ar fi făcut greață. Imediat ce ne era adusă și nouă mâncarea, începea să înghită atât de grăbit, încât i se vedea mișcându-se mărul lui Adam, iar venele de la gât i se umflau. Din când în când se oprea din mestecat și-și aduna cu degetul boabele de orez sau picăturile de ulei de pe buze, pe care apoi le băga în gură. Dacă-i cădea pe haine vreun bob de orez, imediat își lipea degetul de el și-l arunca în gură. Iar când vedea că a sărit pe jos un bob, împietrea. Apoi, aplecat, începea să-l caute. Dacă în acest timp îmi întâlnea privirea, își mai încetinea mișcările. Când termina, avea grijă să-și lingă bețișoarele. Odată terminat ospățul, își umplea gamela cu apă fiartă și sorbea mai întâi picăturile de ulei de la suprafață. Apoi, cu calmul unuia sigur că va atinge limanul visat, începea să îngurgiteze cu înghițituri mici această „supă".

La un moment dat, în timpul unei partide, pe când inconștient bătea cu mâna stângă în măsuță, a observat un bob de orez uscat care sălta ușor. Fără să stea pe gânduri, și-a expediat bobul în gură. Imediat am văzut cum venele feței au început să i se umfle. M-am îngrijorat, căci știam că orezul uscat se lipește repede pe dinți. Și așa s-a și întâmplat. Imediat a fost nevoit să-și bage degetul în gură, ca să-l dezlipească. Apoi, după ce a terminat de mestecat, a înghițit bobul acela cu multă salivă. Când în sfârșit chipul i s-a liniștit, ochii îi erau împăienjeniți de lacrimi. Față de mâncare se dovedea atât de plin de zel și de grijuliu, că aproape ți se și făcea milă de toate boabele acelea de orez pe care le înghițea până la ultimul, cu atâta înverșunare. Când juca șah, era la fel de minuțios, dar mai puțin meschin. De multe ori accepta să ia partida de la capăt și așeza iar piesele, înainte ca spectatorii să se dumirească care-i învinsul și care-i învingătorul. Uneori adversarul nu-și dădea seama că a pierdut și continua să joace. Atunci el îl bătea din patru sau cinci mutări și pe un ton ușor superior îi făcea morală:

— Văd că preferi să te bat măr, în loc să mă lași să-ți salvez obrazul. Mă rog, fiecare cu gusturile lui!

Când îl priveam cum mănâncă îmi aminteam de o nuvelă a lui Jack London, *Dragoste de viață*. Odată, pe când Wang Yisheng își sorbea tacticos „supa“ de la sfârșitul mesei, i-am povestit-o. Trecusem și eu prin perioade de înfometare, așa că nu mi-a fost greu să-i descriu, cu înflorituri, cumplita senzație a foamei. El s-a oprit din sorbecăit ca să mă asculte. Nemișcat, mai păstra încă aproape de buze gamela plină cu apă fiartă. Nu și-a revenit din uimire decât ceva mai târziu. Abia atunci a spus cu greutate, sorbind o gură din apa aceea pe care n-o slăbise din ochi:

— Omul ăla avea dreptate. Bine a făcut că și-a ascuns pesmeții sub saltea. Dacă m-aș lua după cum povestești, spaima care-l cuprindea la gândul că și-ar pierde hrana ar fi curată nebunie. Eu unul nu-s de acord cu autorul, eu cred că omul avea dreptate, de o mie de ori da, avea dreptate. Cum a putut autorul să-i dea o asemenea motivație? Jack? Jack și mai cum? Aha, London. Mama lui de îmbuibat, e clar că nu-i înțelege pe cei flămânzi!

M-am grăbit să-i arăt ce fel de om era Jack London ăsta.

— Bine, a răspuns, dar oricum, după cum spui, până la urmă a ajuns renumit și n-a mai suferit de foame. Mai mult ca sigur că i-a dat mâna să scrie în zeflemea povești despre foame, cu țigara în colțul buzelor.

— Ba nu, Jack London nu râde de cei înfometați, nu, nu, nici cât negru sub unghie. El…

M-a întrerupt nerăbdător:

— Cum nu râde? Dacă pe un om care înțelege limpede ce e foamea îl descrie ca pe un nebun, atunci cum să-mi placă?

M-am mulțumit să râd amar și am lăsat-o baltă. Dar el, pentru că nu avea pe nimeni cu care să joace, m-a luat iar la întrebări:

— Hai, mai spune-mi o poveste despre mâncare. De fapt, povestea asta despre mâncare a lui Jack London a fost foarte bună!

— Dar n-a fost o simplă poveste despre mâncare, a fost o poveste despre viață, i-am spus eu cam nemulțumit. Nu degeaba te crede lumea cam într-o doagă!

Probabil că pe fața mea se citea ceva care l-a făcut să rămână nehotărât, ceva care urca din sufletul meu. Și totuși îmi plăcea de el.

— Bine, am continuat, ia spune, ai citit *Vărul Pons* de Balzac?

A clătinat din cap că nu. Atunci m-am apucat și i-am făcut un portret temeinic al bătrânului mâncău. Nu mi-ar fi trecut prin cap că la sfârșit o să-mi spună dintr-o suflare:

— Povestea asta nu-i bună, e doar o poveste despre lăcomie. Nu-i o poveste despre mâncare. Moș Pons ăsta, dacă doar ar fi mâncat și nu s-ar fi lăcomit, n-ar fi murit. Nu-mi place povestea asta! A revenit însă de îndată asupra acestei ultime judecăți: De fapt, nu că nu-mi place, numai că străinii ăștia nu-s la fel ca noi. Ne desparte o treaptă. Hai acum să-ți spun și eu o poveste.

Am devenit dintr-odată numai ochi și urechi; „Deci are și țicnitu' ceva de povestit", mi-am spus. S-a instalat ceva mai comod și a început:

— Pe vremuri... S-a oprit însă râzând: Ia mai dă-l în mă-sa pe „pe vremuri" ăsta! Mă rog, am început așa din cauză că povestea mi-a spus-o o vecină de-a noastră, deci e o poveste de pe vremea bunicilor noștri. Deci, trăia atunci o familie care n-o ducea rău deloc nici cu mâncarea, nici cu băutura. Cerealele le umpleau podul. Cât îți plăcea, atâta mâncai. Ehei, aia da viață! Dar iată că le-a venit mai apoi în casă o noră. Era harnică și pricepută. Făcea mâncare numai bună, fiertura de orez nu era nici prea groasă, nici prea subțire. Numai că

nora asta, de fiecare dată când pregătea mâncarea, punea o mână de orez deoparte.

În punctul ăsta nu m-am putut abţine şi l-am întrerupt:

— E cam veche povestea ta. Urmarea ar fi cam aşa: Şi iată că a venit un an secetos şi nimeni n-avea de mâncare, numai nevestica cea prevăzătoare a scos la iveală orezul strâns zi de zi. Şi l-a dat nu numai alor săi, ba chiar şi celor săraci. Cam aşa e, nu?

Foarte mirat, s-a ridicat în picioare şi mi-a spus scrutându-mă:

— Ştiai povestea? Da' vecina nu mi-a spus că ar fi dat şi săracilor!

Am râs:

— Asta-i doar o povestioară care-i învaţă pe cei mici să fie cumpătaţi, iar tu o povesteşti cu atâta foc! Chiar că eşti nebun! Şi nici nu-i o poveste despre mâncare.

— Ba da, m-a contrazis el clătinând din cap. Despre asta este, şi încă cum! Mai întâi că trebuie să ai mâncare, numai aşa poţi să şi mănânci. Iar familia aceea avea magazia plină. Dar când eşti dintre cei care ştiu şi îşi amintesc mereu ce-i lipsa, trebuie să pui de fiecare dată câte puţin deoparte. Cum spune vorba veche: „De-ţi astâmperi foamea şi setea doar pe jumătate, zilele ce le ai nu-ţi sunt numărate".

Îmi venea să râd, dar mă abţineam, căci în acelaşi timp îmi părea că începusem să mă lămuresc puţin cam ce-i cu el. Ca să scap de starea aceea ciudată care mă încerca, i-am spus:

— Hai să jucăm şah!

S-a înveselit pe loc, şi-a lovit uşor obrazul cu palma şi a început să aşeze piesele.

— Bine, decât să spunem poveşti despre mâncare, mai bine jucăm şah. E cel mai bun lucru! Căci cum altfel să-ţi alini greaua întristare? Ei bine, printr-o măiastră mutare! a declamat el. Hai, mută tu primul!

Iar am pus turnul în frunte și, ca urmare, el a făcut un salt cu calul. Am mutat la întâmplare o piesă și el imediat a înaintat un pion. Dar, de fapt, nu-mi ardea de șah și gândul îmi zbura la vremea când fusese și el licean, când probabil că citise multe cărți. L-am întrebat:

— Ai citit *Cântec scurt* al lui Cao Cao[1]?

— Ce cântec scurt?

— Atunci cum de știi versurile „Cum să-ți alini întristarea? / Ei bine, cu Du Kang!"

— Cine mai e și Du Kang ăsta?

— Du Kang este unul care făcea vin bun, socotit mai apoi Zeul vinului și poeții îl foloseau ca metaforă pentru vin. Tu l-ai schimbat pe Du Kang cu o mutare de șah, dar a fost nostim.

A dat din cap și a spus:

— A, nu, fraza asta o spunea un bătrân de câte ori jucam cu el.

Mi-am amintit de bătrânul care aduna zdrențe și de care îmi povestise înainte.

L-am întrebat:

— E vorba de bătrânul acela care strângea vechituri?

— Nu, dar bătrânul ăsta, fiindcă veni vorba de el, juca foarte bine șah. Am învățat o grămadă de lucruri de la el.

Mă făcuse foarte curios.

— Ce fel de om era bătrânul ăsta? Și cum ajunsese un jucător așa de bun să adune zdrențe?

A râs încetișor:

— Dacă joci șah nu înseamnă că ai și de mâncare. Trebuia să mănânce, așa că aduna zdrențe. Cât despre ceea ce fusese înainte, ei bine, habar n-am! Odată, nu-mi mai găseam câteva din schemele mele de joc și socotind că le-oi fi aruncat, am plecat să răscolesc gunoaiele după ele. Pe când

1. Cao Cao (155–220) – întemeietor al dinastiei Wei, poet, tatăl poeților Cao Zhi și Cao Pi.

căutam eu așa, a apărut bătrânul ăsta cu un cărucior. Arătând spre mine, a spus: „Cum poate un flăcău zdravăn ca tine să-mi ia pâinea de la gură?“ L-am asigurat că nu venisem să-i stric negoțul, ci că pierdusem ceva. M-a întrebat ce anume, dar eu n-aveam chef să-l lămuresc. El însă nu se lăsa, nu mă slăbea cu întrebările: „Ce-ai pierdut, bani? Carnetul de economii? Permisul de călătorie?“ N-am avut încotro, i-am mărturisit că era vorba de niște materiale despre șah, și ca un făcut, exact în clipa când îi spuneam asta, le-am și găsit. M-a pus să i le arăt. Le-a citit repede acolo în stradă lângă un lampadar, apoi s-a întors spre mine: „Jocul ăsta explicat aici nu e bine gândit“. L-am lămurit că e vorba de concursul de la faza orășenească ținut cu câtva timp în urmă, dar, fără să-i pese, mi-a replicat: „Concurs, neconcurs, tot degeaba. Ia uită-te aici, asta se cheamă linie de bătaie? Minte de găgăuță!“ Mă gândeam că oi fi dat peste vreun trăsnit, așa că l-am întrebat ce tactică ar fi adoptat el într-o asemenea situație. Bătrânul mi-a explicat în câteva cuvinte cum trebuia procedat și, de cum a deschis gura, am știut că-i un tip grozav și i-am cerut să joace cu mine. Ne-am pus amândoi pe jucat chiar acolo, lângă mormanul de gunoaie. Am pierdut cinci partide una după alta. La început, bătrânul lăsa să treacă câteva mișcări fără să se întâmple mare lucru, dar apoi urmau câteva combinații ingenioase, pentru ca imediat să-și întindă fulgerător plasa și s-o strângă în jurul meu fără scăpare. Din ziua aceea am început să ne întâlnim și jucam zilnic șah lângă gunoaie, iar când mă întorceam acasă frământam în minte mișcările tactice ale bătrânului. Abia mai târziu am reușit să obțin egalitatea într-o partidă, apoi chiar să câștig una. De fapt, în partida aceea câștigată de mine nu făcusem cu totul nici zece mutări, când bătrânul, după ce a lovit de câteva ori în pământ cu grebla de fier pe care o avea în mână, a oftat: „Ai câștigat!“ Bucuros, m-am repezit să-i spun că vreau să-i fac o vizită. Mi-a aruncat o privire mustrătoare și mi-a atras ateția că mă așteaptă a doua zi seara, tot în locul cu pricina.

A doua zi, când m-am dus la întâlnire, l-am văzut de departe cum venea împingându-și căruțul. Când a ajuns în fața mea, a scos din căruț un mic pachețel legat în pânză și mi l-a pus în mână spunându-mi că acolo sunt scheme de șah și că mi le dă să le iau cu mine, să-mi bat capul cu ele. Mi-a mai spus că în ziua când o să am o partidă care o să-mi dea bătaie de cap, atunci îmi permite să vin la el să-i spun și poate că o să-mi găsească rezolvarea.

M-am grăbit să mă întorc acasă și am deschis repede pachetul, grăbit să citesc schemele alea, dar, lua-le-ar naiba, nu pricepeam nimic din ele! Era de fapt o cărțulie neobișnuită, un manuscris din nu știu ce dinastie, cu foile cârpite și răscârpite pe toate părțile și în fiecare colțișor. În ceea ce era scris acolo nici nu părea să fie vorba de șah. A doua zi m-am dus din nou să-l caut pe bătrân și, când i-am spus că nu am înțeles nimic din ce scrie în cartea aia, a început să râdă în hohote. Mi-a propus ca mai întâi să-mi explice el o bucată, atât cât să-mi trezească interesul. Dar de cum a început să vorbească, am sărit ca ars: era descrierea foarte limpede a ceea ce se întâmplă între bărbat și femeie. I-am reproșat că asta face parte din „cele patru lucruri perimate“[1]. „Adică cum, a continuat el, ceea ce adun eu zilnic din gunoaie nu e tot vechi, nu tot perimat adică? Dar după ce împart vechiturile astea pe categorii și le vând pe bani cu care să-mi duc traiul, oare nu sunt iar noi?“

Mi-a mai vorbit despre daoism, despre raportul *Yin–Yang*[2] și a adăugat că de-aia a început cu bărbatul și cu femeia, ca

---

1. „Cele patru lucruri perimate“, sintagma utilizată în timpul Revoluției Culturale, se referea la gândirea, cultura, tradițiile și obiceiurile vechi.

2. *Yin* și *Yang* sunt concepte din filozofia chineză clasică, ce pot fi explicate, într-o manieră simplificatoare, prin asocierea cu principiul feminin, pasiv, moale, întunecat (*Yin*), respectiv cu principiul masculin, activ, puternic, luminos (*Yang*). Povestirea conține dictoane datorate analogiei jocului de șah cu perspectiva holistă a filozofiei daoiste asupra dinamismului lumii văzute ca un întreg armonios guvernat de Dao, manifest prin binomul *Yin–Yang*.

să-mi explice cum este cu *qi*-ul[1] care se manifestă între *Yin* și *Yang*. În îmbinarea armonioasă a lui *Yin* și *Yang*, trebuie ca la început lucrurile să se petreacă fără bruscheţe. Dacă impactul este prea brutal, atunci se ajunge la ciocnire, iar ciocnirea conduce la ruptură.

Am dat din cap în semn că înţelegeam. „Brutalitatea are drept consecinţă ciocnirea, iar pasivitatea atrage neîmplinirea." Bătrânul îmi spunea deci, în felul ăsta, că defectul meu era brutalitatea. A mai adăugat că, dacă adversarul este brutal, trebuie să-i opui blândeţea. „În felul acesta poţi stăpâni situaţia. Blândeţea nu este slăbiciune, pasivitate, ci înseamnă să primeşti, să interiorizezi, să conţii. Interiorizezi şi transformi, îl laşi pe adversar să pătrundă în urzeala ta, urzeală pe care chiar tu ai creat-o şi în care trebuie să nu acţioneze ca să acţioneze mai bine. A nu acţiona este calea, iar şahul nu se abate nici el de la această regulă. Dacă vrei s-o schimbi, atunci acela nu mai e nici pe departe şah şi în mod sigur vei fi învins. Nu se poate să încalci regula, şi totuşi fiecare trebuie să-şi creeze propria stratagemă. Există regulă şi există şi stratagemă, deci nu se cheamă că nu acţionezi. Sigur că e aici şi ceva mister, dar dacă îţi baţi un pic capul, o să găseşti raţiunea călăuzitoare." I-am mărturisit că ceea ce îmi explică el este grozav de interesant, dar dacă joci şah în felul ăsta, „cu o mie de schimbări şi zece mii de transformări"[2], cum naiba mai poţi fi sigur că o să câştigi? Mi-a răspuns că tocmai stratagema pe care ţi-o creezi singur este problema-cheie. Ca să creezi o stratagemă bună, trebuie să foloseşti ocazia potrivită. Dacă nimeni nu mută nici o piesă, jocul n-are cum să se desfăşoare. Dar e de ajuns ca adversarul să facă o mişcare că gata, deja se declanşează stratagema şi poţi să iei jocul în mână. Pe un bun jucător e greu să-l prinzi, aşa că trebuie să-i produci

---

1. *Qi* – concept cu două accepţii în filozofia chineză clasică: prima, de materie energizantă, şi a doua, de suflu vital.

2. Dicton din filozofia daoistă.

pierderi. Îi iei câte o piesă, mai lași și tu o piesă de-a ta, dar important e să-l domini: îi cauți privirea, îți pironești ochii în ochii lui și nu-l lași să-și declanșeze stratagema, aranjându-ți între timp propria ofensivă. Dar ai grijă și ferește-te să-i iei toate piesele, strategia ta trebuie să fie suplă și să se adapteze la situație, mișcare de mișcare să se armonizeze în ritmul suflului vital și să se împlinească în tactică. O mică mișcare te face doar să domini din afară jocul, o mișcare de anvergură ți-l însușește și-l transformă. Legându-le în felul ăsta devii de neîntrecut. Bătrânul mi-a spus că eu pot doar să leg mișcările, adică să domin tactic, dar mișcările mele, strategia deci, nu era prea clară. Cu tactica poți considera că te îndepărtezi o sută de pași, dar fără strategie nu reușești să ajungi la vreun rezultat. Mi-a mai spus că am o minte bună și putere de reflecție și că, dacă pierduse partida de atunci, asta era tocmai pentru că îi distrusesem stratagema. Or, dacă ar fi continuat jocul, ar fi făcut-o doar așa, în joacă. Apoi a mai adăugat că, în ceea ce-l privește, nu mai are multe zile de trăit și cum nu are nici fii, nici fiice, de vreme ce s-a nimerit să mă întâlnească pe mine, o să-mi transmită știința lui. L-am întrebat cum se face că un bătrân jucător de șah remarcabil ca el, care cunoaște *dao,* principiul suprem al dinamicii lumii, trebuie să-și asigure traiul făcând o muncă precum aceea pe care o făcea. A oftat și mi-a spus că arta aceasta i-a fost lăsată moștenire de strămoși ca să-și hrănească spiritul, și nu trupul. Șahul este pentru cizelarea de sine, dar preocuparea pentru traiul ordinar subminează această lucrare. De aceea nu trebuie să dai prea mare importanță hrănirii trupului. Mi-a mărturisit că de altfel în tinerețe n-a învățat nimic ca să-și asigure traiul și acum își dă seama că asta i-a dăunat.

Din ceea ce-mi povestea Wang Yisheng mi se părea că încep să înțeleg câte ceva din noima șahului și l-am întrebat nedumerit:

— Oare între noima șahului și noima vieții e vreo deosebire?

Wang Yisheng mi-a răspuns:

— Ehei, și eu vorbeam așa ca tine și, pe când începeam să-mi pierd de tot mințile, l-am întrebat de marea strategie a lumii. Bătrânul mi-a răspuns că șahul presupune doar câteva piese și o tablă de o anumită mărime. Chiar dacă regula și strategia nu sunt în concordanță, poți măcar să ai tot timpul toate piesele sub ochi, pe când toate cele de pe pământ sunt atât de multe, că nu li se cunoaște numărul. Uite, de pildă, aceste zilnice inscripții *dazibao*, știrile proaspete, citite foaie cu foaie, deși le poți desluși oarecum, nu poți totuși să le prinzi tâlcul. Dacă nu sunt toate piesele pe tablă, atunci nu se poate juca.

L-am întrebat atunci pe Wang Yisheng de manuscrisul acela despre șah. Mi-a răspuns foarte întristat:

— L-am purtat zilnic la mine și l-am citit și răscitit. După aia știi urmarea, am rupt afișul cu *dazibao* și m-au prins. Tot atunci mi-a fost găsit și manuscrisul la percheziție și-au pretextat că e vorba de unul din „cele patru lucruri perimate". L-au ars chiar în fața mea. Din fericire, ce era în carte mi-era deja întipărit în minte, așa că nu mi-a fost frică de ei.

O vreme ne-am lăsat amândoi cuprinși de suspinele regretelor. Între timp trenul a ajuns în sfârșit la destinație. Noi, tinerii intelectuali[1], am fost urcați într-un camion și duși într-un sat. La sosire am fost repartizați câte unui om de la fiecare fermă, care ne-a luat în primire. Când să ne despărțim, l-am căutat pe Wang Yisheng și i-am spus:

— Nebunule, trebuie să ne despărțim. Dar nu uita, acum, că ne-am împrietenit, avem sau nu treburi, se cuvine să ne mai vedem.

A spus că așa este.

---

1. În timpul Revoluției Culturale, tinerii intelectuali (*zhi qing*) au fost trimiși în zone rurale pentru a se reforma prin muncă.

2

Ferma la care fusesem repartizat era hăt în inima muntelui. Trebuia să tăiem copaci, să ardem crengile și mărăcinișul și să facem gropi pentru plantarea puieților, cam în asta consta munca noastră. Când nu era sezonul plantatului, lucram pe ogor. Stăteam cam prost cu mijloacele de transport, nu erau de ajuns, așa că deseori nu aveam cu ce merge să ne cumpărăm gaz pentru lămpi. Noaptea, când lumina era stinsă, ne dedam la dulcea trândăveală și băteam câmpii cu tot felul de aiureli. Pentru „a stârpi cozile de topor ale capitalismului", regimul la care eram supuși era extrem de dur. De multe ori nu ni se repartiza decât o rație infimă de ulei pentru o lună întreagă, ceva cam de cinci bănuți de fiecare. De cum se auzea clopotul pentru masă, toți începeau să alerge ca scăpați din pușcă. Uleiul acela atât de prețios se turna în cazan după ce mâncarea era deja fiartă și, cum era foarte puțin, abia se zăreau câteva steluțe plutind deasupra. Cei care rămâneau la urmă trebuiau să se mulțumească doar cu bucăți de dovleac sau de vinete fierte în zeamă chioară. În schimb orezul nu ne lipsea, iar rația de douăzeci și unu de kilograme pe lună de persoană, stabilită de stat, era îndestulătoare. Să mănânci o hrană fără grăsimi și apoi să sapi în munte nu era însă o treabă prea ușoară. Din ce mâncam, parcă ne era și mai foame. Ce altceva puteam eu să fac decât să mă împac cu situația, că doar nu era să mă duc să cerșesc. Și mai era și leafa aia de douăzeci și ceva de yuani pe lună, și faptul că nici acasă nu mă aștepta nimeni. Cum nu-mi găsisem o prietenă, singurul lucru pe care am reușit să-l întreprind a fost să-mi cumpăr țigări și să mă apuc de fumat. N-aș fi crezut că am să devin un fumător atât de înrăit. Deseori, când truda pe munte fusese prea grea și eram doborât de oboseală, mă gândeam: „Ce o mai fi făcând Nebunul? Un tip atât de slăbănog..." Seara, când toți pălăvrăgeau vrute și nevrute, cel mai mult se aducea

vorba de mâncare. Mă gândeam atunci că obsesia lui legată de mâncare trebuie să fi devenit și mai cumplită. Pe când trăia, tata fusese un foarte bun bucătar, mama nu-i ajungea nici la degetul mic. Duminica își invita colegii și le pregătea feluri speciale. Probabil că îi semănam, pentru că atunci când venea vorba de mâncare, eu deveneam cel mai des personajul principal și vorbeam așa de meșteșugit că celorlalți le lăsa gura apă. Uneori izbucneau în urlete, săreau toți și mă țintuiau la pământ, spunând că un individ ca mine atrage năpasta și că n-ar fi fost rău să mă sacrifice și să facă din mine o masă bună.

În zilele cu ploaie plecam toți bezmetici prin pădure să scormonim după muguri de bambus sau să prindem broaște prin văioage. Dar cum n-aveam ulei, de multe ori, chestiile astea pe care le mâncam ne provocau arsuri. Pentru că aprindeam într-una focuri ca să curățăm muntele, animalele fugiseră speriate, așa că foarte greu găseam vreun vânat. Iar dacă reușeam totuși să vânăm ceva, bietul animal era slab ca naiba, așa de tare-l hăituisem. Uneori prindeam un fel de bursuci cu labe lungi și-i mâncam. Se găseau atunci unii să spună că, de vreme ce bursucii se hrănesc cu cereale, carnea lor e precum carnea de om și că am fi fost un fel de canibali. Atunci din nou îmi venea în minte Nebunul și mă întrebam cât de lacom o fi mâncând el acum? Să vrei să mănânci mai bine, asta-i desigur lăcomie, dar când ești înfometat, lăcomia e și mai mare. Fără lăcomie nici pofta de mâncare nu se poate declanșa și nici nu-și găsește suportul. Mă întrebam și dacă mai joacă șah. Ferma mea era la vreo sută de *li*[1] de-a lui și nu era ușor de mers dintr-un loc în altul, așa că nu ne putuserăm vedea.

Pe nesimțite a venit și vara. Într-o bună zi, cum trudeam cu ceilalți pe munte, am zărit de departe pe cineva venind pe o cărăruie spre ferma noastră. Toată lumea a început să-și dea cu presupusul asupra acelei siluete care se deslușea tot

1. Unitate de măsură pentru lungime, egală cu circa 500 m.

mai clar. Unii spuneau că ar fi putut să fie bărbatul lui Xiao Mao. Aceasta era o tânără cu carte din ferma noastră, despre care știam că-și găsise perechea în altă fermă, învecinată, dar de fapt nici unul dintre noi nu-l văzuse pe individul respectiv. Toți credeau însă că el era și că venea s-o caute pe nevastă-sa, așa că au început s-o strige de răsuna muntele:

— Xiao Mao, ți-a venit bărbatul!

Xiao Mao a lăsat să-i cadă hârlețul din mână și a alergat spre noi, lungindu-și gâtul să-l vadă pe cel ce sosea. Dar înainte ca ea să se dumirească, eu îl și recunoscusem pe Wang Yisheng.

— Nebunul! Șahistul nebun! am început eu să răcnesc în gura mare.

Ceilalți s-au apropiat curioși și m-au întrebat:

— Pe tine te caută?

Am încuviințat foarte mândru. În brigada din care făceam parte erau tineri cu carte din vreo patru provincii și municipii. Nu erau prea mulți cei veniți din același loc cu mine, așa că n-aveau de unde să-l știe pe Wang Yisheng. Cum eram șeful unui grup de vreo trei-patru oameni, le-am zis:

— Hai! Gata cu lucrul! Sunteți liberi! Dar nu se duce nimeni acasă. Mă ajutați să fac rost de ceva de mâncare de pe-aici de prin pădure. Când sună de masă, coborâți și-mi aduceți ce-ați găsit, ca să pregătesc cina! Dacă reușiți, veniți și voi să mâncăm împreună.

Imediat s-au repezit toți prin hățișuri să scotocească. Am coborât în fugă muntele, aproape sărind. Wang Yisheng se oprise deja și m-a întrebat vesel de departe:

— De unde ai știut că-s eu?

Ajuns în fața lui i-am răspuns:

— Te-am recunoscut de departe după aerul de prostănac, mi-am zis că nu poți fi decât tu. Da' de ce n-ai venit mai demult să mă vezi?

— Da' tu de ce n-ai venit? mi-a întors-o el.

Mergea alături de mine și-i puteam vedea cămașa udă de sudoare în spate, șuvițele năclăite de păr, fața murdară de praf și dinții strălucitori. Până și pe buze avea un strat de noroi, care se uscase și crăpase.

— Cum ai venit? l-am întrebat.

— O bucată de drum cu mașina, o bucată pe jos. Am făcut cu totul două săptămâni!

M-am speriat:

— Dar nu-s decât o sută de *li*, cum de ți-a trebuit atâta timp?

— Hai să mergem spre casă și-ți povestesc de-a fir a păr, mi-a răspuns el.

Tot vorbind așa, am ajuns la tabără, în vale. Prăpădiți de-ai fi zis că sunt câini, câțiva porci ne-au ieșit în cale alergând de colo până colo. Încă nu se terminase schimbul, așa că în jur nu era nici țipenie. Numai dinspre bucătărie răzbăteau până la noi sunete înăbușite. Am ajuns la odaia mea, am deschis și am intrat. Ușa nu era încuiată, căci, cum n-aveam nici un lucru bun de furat, nu-mi păsa c-ar putea intra cineva. Am scos ligheanul și l-am rugat să aștepte până ce mă duc după o găleată cu apă caldă să-i pun să se spele. La bucătărie i-am cerut șefului să-mi dea rația de ulei pe toată luna, urmând ca în săptămânile următoare să nu-i mai cer ulei la porția de legume. Bucătarul m-a întrebat:

— Ți-au venit musafiri?

Am răspuns că da și atunci a descuiat bufetul și mi-a întins un bol în care a turnat o lingură de ulei. Mi-a mai dat și trei vinete lunguiețe spunându-mi:

— Mâine să vii să-ți iei porția obișnuită. Uleiul ți-l suspend de poimâine, e mai bine așa.

Mi-am umplut găleata cu apă fierbinte și m-am dus în odaie. Wang Yisheng s-a dezbrăcat numai în chiloți și s-a spălat pufăind și împroșcând apa în toate părțile. După ce a terminat, și-a înmuiat rufele murdare, le-a frecat și le-a spălat

temeinic pe fiecare în parte, le-a clătit, apoi le-a întins la uscat pe sfoara din fața ușii mele.

— Ești foarte îndemânatic, l-am admirat eu.

— Sunt obișnuit de mic. Ei, câteva bulendre acolo, nici nu-i cine știe ce!

Se așezase pe pat și cum vorbea cu gâtul întors și scărpinându-se pe spate, îi puteam urmări coastele mișcându-se. Am luat pachetul de țigări și i-am dat să fumeze. Cu o îndemânare ce trăda o veche obișnuință, a scos o țigară, a lins-o ușor, apoi și-a vârât-o între buze cu un aer de expert. I-am aprins-o și mi-am aprins și mie una. Și-a îndreptat spatele, a tras fumul în piept, apoi l-a lăsat să se strecoare printre buze. Trupul lui costeliv se înfiora de plăcere. Mi s-a adresat râzând:

— Nu-i rău deloc!

— Deci așa, te-ai pus și tu pe fumat! S-ar zice că n-o duci prea rău.

A inspectat o clipă cu privirea acoperișul de paie al căsuței, porcii care se foiau prin fața ușii, apoi a plecat ochii. Abia mai târziu mi-a răspuns, pipăindu-și picioarele desculțe:

— Da, nu-i rău deloc. Orez am, bani am, ce altceva îmi mai trebuie? E bine, e chiar foarte bine! Dar ție cum îți e? m-a întrebat el, cercetându-mă prin ceața fumului de țigară.

Am oftat și i-am răspuns:

— Da, orezul este de ajuns, nici banii nu ne lipsesc, numai uleiul nu-i cât trebuie. Și dacă n-are ulei, mâncarea de la cazan îți provoacă gastrită. Dar ce-i cu adevărat greu de îndurat este lipsa de distracții. N-avem nici lumină, nici cărți, nici filme. Și pe deasupra nici nu te poți duce nicăieri. Mor de plictiseală în văgăuna asta!

M-a privit cu reproș și a clătinat din cap:

— Voi ăștia cu care nu știi niciodată cum s-o dai! Când ceva-i perfect, vrei să fie și mai și! Eu unul, când știu că am strictul necesar asigurat, nu-mi mai trebuie altceva în plus,

sunt mulțumit. Dar tu nu, ție îți trebuie și cărți, și de-aici ți se trag toate belelele. Mi-ai spus atunci în tren două povești pe care, mai târziu, după ce le-am pritocit bine în cap, mi-au plăcut foarte tare. Da, ai citit mult și ești un tip grozav, dar până la urmă ce-ai rezolvat cu asta? Dacă cineva se gândește prea intens la felul în care trăiește, în cele din urmă o ia razna sau, mă rog, să zicem că se face bine și continuă să trăiască, dar ce-l mai susține? Să-l luăm de pildă pe unul, campion la șah! Are de mâncare, are de băut, adună și pune deoparte tot felul de lucrușoare... Dar tot nu-i ajunge. Suferă de o meteahnă, moare de ciudă când cineva nu-l invită la masă. Ei bine, „Omul trebuie să știe când să fie mulțumit. Dacă are de mâncare pe săturate, să fie fericit!“ [1]

După zicala asta a tăcut și a început să-și privească degetele de la picioare. Apoi și-a frecat labele una de alta, a suflat un nor de fum și s-a lovit peste coapse. Îmi părea grozav de rău că din cauza nenorocitului de ulei îmi arătasem nemulțumirea față de viața aia pe care o duceam de bine de rău cu toții. Ba mai vorbisem și de cărți, de filme și de alte chestii de-astea de care, la urma urmei, poți foarte bine să te lipsești. Pentru că toate astea erau pentru el niște lucruri care pur și simplu îl depășeau, de aceea nici nu-și bătea capul cu ele. M-am simțit dintr-odată dezumflat, ba chiar, în parte, de acord cu ce spunea el. Așa-i, ce voiam mai mult? Oare nu mă simțeam și eu foarte bine? Nu aveam grija prânzului următor și aveam și un acoperiș deasupra capului. Patul, așa hârbuit cum era, era al meu și nu mai trebuia să alerg să-mi găsesc un adăpost pentru noapte. Ce mă apăsa atunci? Ce-mi lipsea? De ce-mi doream atât de tare să citesc orice, numai să citesc? Și de ce-mi doream atât un lucru ca ăsta care, după ce aprinzi lumina și te trezești de tot, dispare? Ascundeam

1. Apar deseori dictoane, locuri comune ale sapienței colective, ce uneori par inventate ad-hoc, ca preferință a unor personaje pentru registrul pretențios, cult.

în inima mea o dorință nelămurită, pe care n-o puteam exprima limpede, dar pe care o simțeam de o importanță vitală. L-am întrebat pe Wang Yisheng:

— Mai joci șah?

Mi-a răspuns la fel de iute cum muta piesele pe tabla de șah:

— Sigur, mai încape vorbă?

— Așa deci. Păi de vreme ce-ți pare că totul e perfect, ești sătul, cu burta plină, ce-ți mai trebuie să joci șah? Oare șahul nu-i și el „în plus“?

A rămas cu țigara în aer, și-a frecat obrazul cu mâna și mi-a răspuns:

— Eu sunt un împătimit al șahului și când joc, uit de toate. Mi-e bine așa, pierdut cu totul în jocul meu. Dacă n-am tabla și piesele, pot să joc în minte. Asta face cuiva vreun rău?

I-am spus atunci:

— Să presupunem că într-o zi nu ai mai fi lăsat să joci nici măcar în minte. Cum te-ai simți atunci?

M-a privit mirat din cale-afară:

— Este imposibil, cum ar fi oare așa ceva cu putință? Doar nu mi se poate scoate creierul, nu? Spui tâmpenii.

Am oftat.

— După cum se vede, cu șahul e mai simplu. Când citești însă, după ce termini cartea, nu poți s-o tot recitești în minte și vrei să citești una nouă. Cu șahul nu-i la fel, poți să joci la nesfârșit fără să te saturi și să-ți schimbi singur tactica.

A început să râdă:

— Ce, vrei cumva să înveți să joci șah? Ar fi un moment propice, doar acum n-avem grija mâncării și a băuturii, cu toate că nu ducem, așa cum spuneai și tu adineauri, un trai prea grozav. Unde să găsești aici cărți? Hai să jucăm șah, e cea mai bună soluție!

Am meditat o clipă, înainte să-i răspund:

— Eu unul nu simt nici o chemare pentru șah, dar pot să-ți găsesc aici, în brigada mea, pe unul despre care se spune că-i un jucător destul de bun.

A aruncat chiștocul țigării pe ușă și cu ochii plini de strălucirea bucuriei a strigat:

— Adevărat? E pe aici vreun jucător? Atunci am picat cum nu se poate mai bine. Unde-i?

— Încă nu a ieșit din schimb. Da' ce grăbit ești să-l vezi! Parcă veniseși pentru mine, nu?

Cu mâinile împreunate sub ceafă, întins pe pătura mea, cu ochii ațintiți la propria-i burtă suptă, mi-a explicat:

— De șase luni încoace n-am mai putut găsi pe cineva să joc măcar o partidă. Și când te gândești că pe lume întâlnești tot felul de oameni. Îmi închipuisem că am să pot găsi un jucător bun chiar și în inima pădurii. De când mi-am luat concediu tot caut să întâlnesc în drumul meu un jucător și uite că-l găsesc tocmai aici, la tine.

— Da' ce, nu mai ai nevoie de bani? Din ce-o să trăiești dacă ți-ai lăsat lucrul?

— N-aveai de unde să știi, dar uite, soră-mea s-a angajat și câștigă și ea ceva bani, așa că nu mai e nevoie să-i trimit eu pentru întreținerea familiei. Vreau să profit de timpul ăsta liber pe care mi l-am luat și să organizez câteva partide. Ei, ce zici? Îl aduci repede pe cel de care mi-ai vorbit, nu-i așa?

I-am răspuns că îl aduc, bineînțeles, dar brusc mi-a venit ceva în minte și l-am întrebat iar:

— La urma urmei, cum stau lucrurile acasă la tine, că eu mare lucru nu știu.

A oftat, s-a uitat în tavan și într-un târziu mi-a spus:

— Sărăcie. Greutăți. Suntem trei: mama a murit și am rămas tata, soră-mea și cu mine. Tata câștigă puțin și, dacă socotim cât ne revine fiecăruia de cheltuială, apoi nici nu-s zece yuani de om. După ce s-a prăpădit maică-mea, tata a dat în patima beției și a decăzut tot mai tare. Bea și ultimul bănuț care-i cade în mână și după aia se pune pe înjurat. Vecinii încearcă să-l sfătuiască de bine, dar ori nu-i ascultă, ori se pune pe smiorcăit, până la urmă îi face tot pe ei să se

simtă prost. Într-o zi l-am întrebat: „Chiar nu poți să te lași de băut? Ce folos ai din porcăria asta de băutură?“ Mi-a răspuns: „Nici nu știi ce plăcere e în băutură. Pentru noi ăștia, desfătarea băuturii este un balsam. Că, vezi și tu, n-am avut un trai prea ușor, maică-ta s-a dus și am rămas cu voi mici... Eu sunt aproape terminat, n-am nici carte, și asta-i toată bruma de câștig pe care o pot scoate! Când era pe moarte, maică-ta mi-a dat în grijă să te țin să-ți termini școala cu orice preț. Așa că acum drept e să mă lăsați și pe mine să beau un păhărel. Dacă bătrânul vostru tată face ceva ce nu se cade, ei bine, o să-și plătească păcatele în viața viitoare“.

Wang Yisheng s-a uitat lung la mine și a continuat:

— Uite, n-are rost să-ți ascund, vreau să știi că mama a fost înainte de Eliberare într-o casă din alea. La un moment dat, probabil că a luat-o cineva și și-a făcut-o concubină. Hei, nu mai ai cumva vreo țigară?

I-am aruncat o țigară, a aprins-o, a tras lacom din ea până ce i s-a văzut miezul roșu, m-a fixat o vreme cu o privire încremenită și într-un târziu și-a reluat firul povestirii:

— După aia mama a fugit cu altul, căci în familia în care fusese cumpărată era de fapt o servitoare tratată rău. Cu toate că nu mi-a mărturisit-o, eu cred că o și băteau. Nu știu cine era omul ăla cu care a fugit, știu doar că eu m-am născut pe când era cu el. Imediat după Eliberare, individul a dispărut. Cu mine în brațe, fără mâncare sau îmbrăcăminte, mama n-a avut de ales și s-a luat cu taică-meu ăsta de acum. Tatăl ăsta al meu se întreținea din munca mâinilor lui, dar chiar atunci, la Eliberare, l-a lăsat sănătatea și, cum nu învățase nici carte, a început s-o scoată tare greu la capăt. Când se luase cu mama, se gândiseră c-o să-și fie sprijin unul altuia. Nu-și închipuiseră că după nașterea surorii mele mai mici mama o să se îmbolnăvească și ea. Pe vremea aceea eu mergeam deja la școală și eram foarte isteț, iar profesorii mă iubeau cu toții. Ca să economisesc și eu câte ceva pentru casă, mă

lipseam de filme, de excursii și alte chestii din astea. Mama se străduia cât putea pentru mine, se istovea tot timpul ducându-se să-și caute de lucru, pe la unii și pe la alții. Odată, pe când aranjam cu mama niște coli pentru o tipografie, am dat din întâmplare peste niște scrieri despre șah. După ce-am legat foile alea, mama nu le-a mai dus înapoi, așa că eu le-am citit din scoarță în scoarță și am început încet-încet să înțeleg câte ceva. Iar când aveam puțin timp liber, mă duceam pe stradă și mă uitam la jucători. M-am uitat eu așa cât m-am uitat, până ce mâinile mele n-au mai avut stare. Cum nu îndrăzneam să cer bani, mi-am făcut eu singur un șah din carton și l-am luat cu mine la școală. Am tot jucat cu colegii până m-am familiarizat cu jocul, apoi am ieșit în stradă să joc cu cei mari. La început l-am admirat foarte tare pe unul care socoteam eu că juca nemaipomenit. Dar când am jucat și eu cu el, am câștigat. Am jucat toată seara aceea fără să-mi trebuiască mâncare. Mama a venit după mine și m-a dus acasă în palme. O, era atât de slăbită sărmana, că nu mă durea nici un pic când mă lovea. Ajunși acasă, n-a mai putut, a îngenuncheat și m-a implorat:

— Tu ești singurul meu urmaș, în tine mi-am pus toată speranța. Dacă nu te pui pe învățat, să știi că mor aici în fața ta!

M-am speriat cumplit când am auzit-o vorbind așa și m-am grăbit s-o liniștesc:

— Mamă, nu-i adevărat, știi bine că învăț. Hai, ridică-te, îți promit că n-am să mai joc.

Am ridicat-o și am ajutat-o să se așeze pe un scaun. Apoi, am tot îndoit la coli împreună cu ea toată seara. În timpul acesta, gândurile mi-o luau razna și mă tot gândeam la o linie de joc. Mama și-a dat seama cam ce-i cu mine, a oftat și mi-a spus:

— Sărmanul de tine, nu te-ai dus nici la filme, nici în parc, singura distracție pe care ți-ai permis-o vreodată a fost șahul.

Bine, fie, joacă dacă vrei. Dar trebuie să ții minte ce-ți spune mama ta, să nu dai cumva în patima jocului. Dacă ai să-ți lași baltă lecțiile din cauza jocului, nu mai vreau să știu de tine. Eu și taică-tău nu știm o buche, așa că nu te putem controla, dar știm să-i întrebăm pe profesori cum înveți. Dacă ei o să spună că nu-ți vezi de școală, să știi că n-o să-ți meargă cu mine, orice mi-ai îndruga!

Am încuviințat. Cum să nu fac față la lecții? Matematica, de pildă, mi se părea o joacă. De atunci încolo, de cum ieșeam de la școală, îmi făceam mai întâi temele, iar când terminam, jucam șah. După ce mâncam, o ajutam pe mama la lucru până la ora culcării. Pentru că pliatul colilor nu cerea nici un efort de gândire, în timp ce mâinile își făceau datoria, eu jucam șah în minte. Uneori mă înfierbântam prea tare și brusc loveam foaia din mână și strigam cu glas tare mutarea, de-i speriam pe toți din casă.

L-am întrerupt:

— Fără-ndoială că dacă joci așa bine acum e pentru că încă din copilărie mintea nu ți-a fost preocupată decât de șah.

A râs cu amărăciune:

— Așa-i. Mai târziu profesorii m-au trimis la cercul de șah de la Palatul Pionierilor, spunându-mi că, dacă am să-mi dau silința, o să pot lua titlul de mare campion. Dar mama se opunea: „Nu te duci la nici un Palat, trebuie să ne ținem de carte, ca după aia să poți face ceva mai acătării în viață. Poți să te întreții oare din șah? În timpul liber mai bine ai învăța lucruri mai folositoare. Spune-le profesorilor că nu te duci acolo și că vrei să înveți de la ei tot ce știu, ca să faci ceva de seamă în viață. Păi ce? Jocul de șah e o meserie? Înainte nu se țineau de șah decât cei cu bani, care aveau din ce să trăiască. Oameni din ăștia am văzut și eu, da' asta mai demult. Ăștia nu jucau ca să-și câștige existența, ci așa, de plăcere. În unele locuri pe unde am mai căscat și eu gura am văzut chiar și femei care știau să joace. Dar și bani aveau

din gros. Ei, tu nici nu știi și nici nu înțelegi toate astea. Să joci, se poate, dar să-ți faci din joc o meserie, asta nu!"

I-am spus profesorului ce hotărâse mama. El a căzut pe gânduri și n-a scos nici un cuvânt. Mai târziu mi-a cumpărat un șah. Când i l-am arătat mamei, ea mi-a spus: „E un om cu inimă bună profesorul ăsta al tău! Dar ține minte ce-ți spun, mai întâi să te gândești la hrană și apoi la joc. Când o să fii în stare să-ți câștigi singur traiul și o să-ți întreții familia, n-ai decât să joci ce-ți place și cât îți place!"

În acest moment al povestirii am oftat și eu ușurat și l-am întrerupt din nou:

— Acum poți să fii mulțumit, joci cât vrei, pentru că îți agonisești singur pâinea. Mama ta poate fi și ea liniștită.

Wang Yisheng se așezase în pat, cu picioarele trase sub el. Și-a frecat mâinile și a spus mai departe:

— Mama n-a avut timp să vadă asta. A murit când abia terminasem ciclul întâi. Înainte să moară a ținut să îmi spună: „Toți de pe strada noastră susțin că ești un șahist bun și eu cred că așa și este. Dar să știi că mama ta nu te felicită pentru asta. Oricât succes ai avea tu cu șahul, tot n-o să-ți asiguri pâinea cea de toate zilele. N-o să apuc, din păcate, să te văd că ți-ai terminat măcar ciclul al doilea, așa că am vorbit cu taică-tău că oricât de greu v-ar fi, vreau să-ți termini școala. Din câte am auzit, după ciclul doi, dacă termini liceul, poți să te duci la universitate. Sigur că asta este peste puterile noastre, tata nu mai e nici el cum era, surioara ta e prea mică... Când o să-ți termini școala și o să începi să câștigi, familia o să se poată bizui pe tine. Acum mama ta e pe ducă, ah, și cât de rău îmi pare că n-am mai nimic să-ți las. Uite, atâta doar, e tot ce am pentru tine: din mânerele de la periuțele vechi de dinți pe care le-am strâns ți-am făcut niște piese de șah". Mi-a spus toate astea și m-a pus să scot de sub pernă un pachețel. Când l-am desfăcut, am văzut acolo piesele mici de tot, șlefuite îndelung de străluceau orbitor ca fildeșul. Nu aveau însă nici o ideogramă pe ele. Mama mi-a spus: „Nu

știu să scriu și m-am temut c-o să le copiez greșit. Fă-o singur, incrustează-le și socotește că mamei nu-i mai pare rău că joci șah". Oricâte necazuri avusesem acasă, până atunci nu mai plânsesem niciodată. Dar privind jocul ăsta de șah așa, fără semne, nu m-am mai putut stăpâni.

Cum îl ascultam, simțeam și eu la rândul meu cum mă înțeapă nasul gata să plâng, așa că mi-am ferit ochii. După un suspin, i-am spus:

— Ei, așa sunt mamele!

Wang Yisheng n-a mai scos apoi nici o vorbă, ci doar s-a pus pe fumat.

Cei plecați pe munte s-au întors cu doi șerpi. La întâlnirea cu Wang Yisheng s-au arătat foarte politicoși, l-au întrebat între altele unde a fost repartizat și cum e traiul pe-acolo. Wang Yisheng le-a răspuns la întrebări, după care s-a dus să-și pipăie veșmintele care nu i se zvântaseră încă. I-am propus să se îmbrace cu niște haine de-ale mele, dar el m-a refuzat spunând că atunci când mănâncă transpiră și că mai bine stă dezbrăcat. Toți au răsuflat ușurați și s-au simțit mai în largul lor când au văzut că nu e vorba de unul scorțos. Firește că m-am apucat și eu să laud talentul de șahist al lui Wang Yisheng, ca să arăt că musafirul meu nu e un fitecine. Toți au propus atunci să joace cu Piciorongea, asul jucătorilor din brigada noastră. Unul a dat fuga să-l strige și Piciorongea s-a înființat cât ai zice pește. Era un tânăr cu carte dintr-un mare oraș din sud, foarte înalt de statură și în același timp foarte slab. Se mișca cu eleganță și se îmbrăca deosebit de îngrijit. Când îl întâlneai uneori pe vreo potecuță a muntelui și-l vedeai așa de înalt și de subțirel, îmbrăcat la patru ace, nu-ți venea să-ți crezi ochilor. Piciorongea a intrat plecându-și capul și i-a întins de departe mâna musafirului meu. Wang Yisheng s-a pierdut o clipă, dar și-a revenit repede și i-a întins și el mâna, roșind totuși. După ce s-au salutat, Piciorongea și-a împreunat ceremonios mâinile și s-a prezentat:

— Mă numesc Ni Bin, mi se mai spune Er Ni, iar numele meu de învățăcel este Wen Bin. Pentru că am picioare lungi am fost poreclit Jiao Luan – Piciorongea. E drept că *luan* ăsta din poreclă e un cuvânt grosolan, te rog nu-l lua în seamă. Asta e, nivelul cultural al celor de pe aici e foarte scăzut. Dar aș putea să aflu prețiosul dumitale nume?

Cu două capete mai scund decât interlocutorul său, Wang Yisheng i-a răspuns ridicându-și fața spre el:

— Numele meu de familie e Wang, prenumele Yisheng.

— Wang Yisheng, a repetat Ni Bin. Frumos nume. Cu ce caractere se scrie Yisheng?

— Cu *yi* „una" și *sheng* „viață", o viață, a răspuns Wang cu gâtul lungit.

Ni Bin l-a lăudat iar:

— Excelent, ai prenume frumos, apoi dând din brațele sale lungi în semn de aprobare a continuat: Dar ia loc, te rog. Mi s-a spus că ești tare la șah. Foarte bine, excelent! Șahul înseamnă cultură de cea mai bună calitate. Tatăl meu joacă foarte bine, e renumit, lucru știut de toată lumea, așa că și eu mai știu câte ceva din jocul ăsta. Îmi place foarte mult să joc, dar aici n-am adversari. Dar te rog să iei loc!...

Wang Yisheng s-a așezat la loc pe patul meu și tot surâdea stângaci neștiind ce să spună. Dar Ni Bin a rămas în picioare și, cu mâinile împreunate ceremonios, s-a înclinat ușor și a spus:

— Vă rog să mă scuzați, abia am ieșit din schimb și n-am apucat să mă aranjez deloc. Vă rog să mă așteptați puțin, mă întorc îndată. Aa, dar spune-mi te rog, onorabilul dumitale tată e și el cunoscut în lumea șahului?

Wang Yisheng a scuturat din cap, a părut o clipă că vrea să se explice, dar nu i s-a auzit decât șuierul respirației.

— Excelent, a spus Ni Bin, într-o clipă sunt înapoi.

Am intervenit:

— Hei, Piciorongea, după ce te îmbăiezi, vino repede să mănânci și tu carne de șarpe.

Ni Bin tocmai ieșea pe ușă, dar a apucat să îndruge:

— O, nu e cazul, nu e cazul. Excelent, excelent.

Toți au izbucnit în râs și i-au strigat:

— Vii sau nu? Ce-i tot dai cu „nu e cazul" și cu „excelent"?

De afară, Ni Bin le-a răspuns:

— Carnea de șarpe va fi ceva delicios, iar când vom juca șah ne vom pune mintea la treabă vârtos!

Am închis ușa după el râzând. Câțiva dintre cei de față s-au dezbrăcat în pielea goală și au început să se spele împroșcându-se cu apă și făcând glume deocheate. Nu știam la ce se gândea Wang Yisheng care, retras în pat, le lăsase celorlalți loc să se desfășoare. În timp ce decapitam șerpii, i-am atras atenția:

— Nu-l lua prea în serios pe Piciorongea, e unul dintre acei „cavaleri ai spiritului".

Unul din tovarășii mei s-a amestecat în vorbă:

— Dacă prietenul ăsta al tău e într-adevăr grozav, azi o să avem o partidă a-ntâia. Tatăl lui Piciorongea e din orașul meu și pot să vă spun că e un șahist de prima mână.

Un altul i-a retezat-o:

— Tatăl e una și fiul e alta. Doar șahul nu se transmite ereditar!

— Află că tradiția șahului într-o familie e grozavă. Există tactici de luptă transmise din generație în generație. Și asta nu e puțin lucru. Mă rog, acuși începem jocul și o să vedem, a spus Wang Yisheng și-și tot freca ba fața, ba mâinile.

În acest timp agățasem șerpii și-i jupuiam. I-am pus așa nespălați pe o masă și fără să-i despic, le-am crestat carnea cu un cuțitaș de bambus. I-am așezat apoi într-un castron mare, iar castronul într-o oală plină cu apă. M-am adresat celor ce se spălau:

— Ați terminat odată, că deschid ușa!

Și-au pus în grabă chiloții și eu am deschis și am ieșit. Am făcut rost de vreo trei cărămizi pe care le-am așezat bine, am pus și niște surcele, iar deasupra am pus oala. După ce am alungat porcii de acolo, le-am spus:

— Hei, care vine să vadă de foc? Să nu lăsați porcii să răstoarne oala. După ce fierbe zece minute, trebuie s-o luăm de pe foc.

Am intrat înăuntru să mă ocup de vinete. Unul s-a dus la bucătărie cu ligheanele spălate. S-a întors de-acolo cu vreo patru-cinci *jin*[1] de orez, cu un lighean plin cu vinete fierte, o ceapă, câțiva căței de usturoi și puțin ghimbir. Am spus că nu mai e sare, așa că altcineva s-a dus și a adus o bucată pe care am sfărmat-o pe hârtie. Piciorongea se zărea și el venind de departe cu o cutie de lemn în mână. L-am întrebat:

— N-ai un pic de soia pentru sos?

Piciorongea a ezitat o clipă, apoi a luat-o înapoi. I-am strigat din urmă:

— Adu și puțin oțet dacă ai!

Când șerpii au fost gata, i-am dus înăuntru, iar când am luat capacul de pe oală și a țâșnit aburul, nimeni nu s-a tras înapoi. Ne-am uitat mai bine și am chiuit toți de bucurie: doi șerpi cu carnea strălucitoare se tolăneau vălătuciți la fund. Valuri de mirosuri îmbietoare ne-au gâdilat nările. Am scos repede bolul, mi-am suflat în degete și le-am spus:

— Cu ăștia o să ne punem burta la cale. Să începem să ne pregătim sucurile gastrice!

Wang Yisheng s-a apropiat și el curios și a întrebat:

— Cum o să-i mâncăm așa întregi?

— Carnea de șarpe nu trebuie atinsă de metal, l-am dăscălit eu. Capătă miros urât, de-aia nu i-am tăiat. O să-i mâncăm rupând carnea cu bețișoarele și înmuind-o în sos.

Am luat în vremea asta și bucățile de vânătă pe care le-am pus în oală să fiarbă în vapori.

---

1. Unitate de măsură pentru greutăți, egală cu 500 de grame.

Picioronge a apărut și el cu o bucățică de pastă de soia învelită într-o hârtie și pe deasupra și cu câteva grăunțe albe puse într-un pachețel. L-am întrebat ce-i acolo și mi-a spus că e un fel de acid care poate înlocui oțetul. Oțet adevărat n-avea și nici din soia nu-i mai rămăsese decât fărâmița aceea.

— Nu-i nimic, i-am spus, ne mulțumim cu ce avem.

Picioronge a pus cutia neagră pe pat și a deschis-o. Înăuntru se afla jocul de șah: piese negre de abanos incrustate cu aur și argint, de bună seamă foarte vechi. Ideogramele gravate cu migală, foarte fine, erau în scrierea sigilară *zhuan.*[1] Tabla de șah era pe mătase subțire în mijlocul căreia erau caligrafiate patru semne: *Chu, he, Han, jie*[2]. Toți s-au îngrămădit să le vadă, iar Picioronge a început să explice bucuros:

— Asta este o foarte prețioasă piesă antică, care datează de pe vremea dinastiei Ming[3]. Tata mi-a dat-o când am plecat încoace. Până acum, când am jucat, n-am folosit-o, dar azi, dacă a venit și Wang Yisheng, e o ocazie specială.

Wang Yisheng nu mai văzuse probabil niciodată un obiect atât de fin. Îl pipăia cu grijă și-și freca într-una mâinile și obrazul. Eu îmi vedeam de gătit. Am lăsat să se topească în apă soia și grăunțele albe care înlocuiau oțetul, apoi, după ce am pus și ceapa tocată mărunt, usturoiul și ghimbirul, am strigat:

— La masă!

Toți și-au înșfăcat castroanele și bețișoarele și s-au repezit asupra șerpilor.

---

1. Cel dintâi stil de scriere a caracterelor din istoria caligrafiei chineze, care în prezent păstrează o valoare de rafinament ornamental și se folosește la obiecte de artă.

2. „Taberele Chu și Han despărțite de fluviu." Pe tabla de șah sunt însemnate două tabere de luptă, Chu și Han, conduse de Xiang Yu și respectiv de Liu Bang, personaje istorice care și-au disputat supremația la sfârșitul dinastiei Qin (221–206 î.e.n.)

3. Dinastia Ming a domnit între anii 1368 și 1644.

Bucățile îmbibate cu sos se topeau în gură. L-am întrebat pe Wang Yisheng dacă nu i se pare că gustul cărnii ăsteia seamănă cu cel de crab, dar el mi-a răspuns:

— Habar n-am. N-am mâncat niciodată crabi.

— N-ai mâncat niciodată crabi? s-a mirat Piciorongea întorcându-se spre el.

Wang Yisheng nu i-a răspuns, absorbit cu totul de mâncare. Piciorongea și-a lăsat bețișoarele și a început să povestească:

— În fiecare an, la Sărbătoarea Lunii, tata invita câțiva oaspeți și mâncau crabi. Apoi jucau șah, beau și făceau poezii. Își scriau unul altuia versuri pe evantaie. Odată cu trecerea anilor, evantaiele astea deveneau obiecte de mare valoare.

Nimeni însă nu-l asculta pe povestitor, fiecare fiind concentrat asupra mâncării.

Până la urmă, observând și el cum carnea se împuținează văzând cu ochii, și-a luat grăbit bețișoarele și a tăcut. Într-o clipă, șerpii au fost devorați, în bol nemairămânând decât oasele. Am servit atunci vinetele fierte în aburi, peste care turnasem usturoi și sare. În oală am pus iarăși apă, am aruncat înăuntru oasele rămase și am pus-o la foc pentru o supă. După ce și-au tras un pic răsuflarea, s-au năpustit toți cu bețișoarele asupra vinetelor pe care le-au ras imediat. Am adus în sfârșit și supa în care oasele curățate de carne se auzeau ciocnindu-se pe fundul oalei. Am luat un mănunchi din tufele de mărar sălbatic crescute afară lângă ușă și le-am pus în supa aia. Imediat odaia s-a umplut de o mireasmă ciudată. Fiecare și-a umplut castronul deja curat lună și a început să soarbă cu înghițituri mici. Acum atmosfera nu mai era așa de încordată de îndârjirea foamei și limbile au început să se dezlege.

Piciorongea și-a aranjat părul și a început iar:

— Excelent, excelent!

Și-a scos țigările, i-a întins pachetul lui Wang Yisheng, și-a luat și el una, apoi, când să-l bage la loc în buzunar, s-a gândit o clipă și l-a pus pe masă. A dat din mâini satisfăcut:

— Tot ce am mâncat astăzi e rodul muntelui, păcat că nu putem mânca și din fructele mării... Acasă la noi se mânca des așa ceva, și încă lucruri de cea mai bună calitate. Tata îmi povestea că, pe când trăia bunicul, aveam o servitoare anume care aduna toată ziua „cuiburi de rândunică". Cuiburile astea sunt de fapt construite de lăstuni care aduc în cioc peștișori și creveți și-i lipesc acolo cu saliva lor. Dar înăuntrul acestor cuiburi sunt tot felul de murdării care trebuie curățate cu luare-aminte. O zi întreagă abia dacă îți ajunge să cureți unul. După aia se fierb încet la foc mic. E grozav pentru sănătate să mănânci zilnic așa ceva.

Wang Yisheng, care îl ascultase uluit, l-a întrebat:

— Și zi așa, un om anume care să pregătească zilnic supa asta de cuiburi de rândunică! Bună treabă! Să-ți cumperi singur pești și creveți și să-i fierbi laolaltă, nu-i tot aia?

Piciorongea a schițat un zâmbet:

— De ce-s așa scumpe cuiburile de rândunică? Ei bine, mai întâi pentru că se găsesc pe falezele abrupte ale mării și-ți trebuie curaj să te cațeri după ele. În al doilea rând, saliva asta a lăstunilor e ceva foarte prețios pentru că este întăritoare. Deci ceva greu de procurat, greu de preparat și întăritor pe deasupra. Asta arată că numai cei care au bani și o poziție socială înaltă își pot permite să mănânce cuiburi de rândunică.

Toți credeau că aceste cuiburi trebuie să fie cu siguranță ceva foarte gustos, dar Piciorongea a zâmbit iar subțire:

— Eu am mâncat și pot să vă spun că trăsnește a pește.

Am fost cu toții dezamăgiți și ne întrebam la ce dracu' să mai dai atâtea parale ca să mănânci ceva care duhnește a pește. Chiar că nu merita.

Se întuneca, și luna spânzurată devreme pe cer devenea din ce în ce mai strălucitoare. Am aprins lampa și de îndată umbrele celor de față s-au proiectat pe pereții odăii. Piciorongea i s-a adresat lui Wang Yisheng:

— Ei, ce zici, facem o partidă?

Wang Yisheng părea să nu se fi trezit încă de sub impresia poveștii ăleia despre cuiburile de rândunică și când a auzit întrebarea lui Ni Bin a dat din cap imperceptibil. Piciorongea a ieșit. Abia atunci Wang Yisheng și-a dat seama și a întrebat mirat: „Cum? Ce?" Toți au izbucnit în râs și nu i-au răspuns. O clipă mai apoi, Piciorongea a reapărut, de data asta îmbrăcat festiv, cu o liotă de curioși după el. Cum intra, fiecare se chiora la Wang Yisheng. Piciorongea și-a așezat tacticos tabla de șah și l-a întrebat:

— Începi tu?

Wang Yisheng i-a răspuns:

— Nu, începe tu!

Toți s-au îngrămădit în jurul celor doi. După vreo zece mutări, Wang Yisheng a părut să dea semne de neliniște, dar asta nu se observa decât din felul în care își freca posomorât degetele. După treizeci de mutări a spus repede:

— Așază piesele din nou!

Cuprinși de mirare, spectatorii se uitau ba la Wang Yisheng, ba la Piciorongea, fără să se dumirească cine e câștigătorul. Piciorongea a zis cu zâmbetul lui subțire:

— O partidă câștigată nu înseamnă victorie!

Și-a scos apoi o țigară și a aprins-o. Fără să lase să se vadă nimic din ce simțea, Wang Yisheng a reașezat în tăcere piesele. Din nou au mutat fiecare de zece ori și de data asta Piciorongea s-a oprit îndelung, și abia după ce și-a terminat de fumat țigara a mutat iarăși. A mai făcut doar câteva mutări, apoi a șoptit:

— Mai facem o partidă?

Nedumeriți, spectatorii se întrebau din ochi unii pe alții cine e câștigătorul. Cu mișcări iuți, Wang Yisheng a așezat piesele în formă de careu, apoi țintuindu-și partenerul cu privirea l-a întrebat:

— Facem o partidă orbește?

Piciorongea s-a gândit o clipă, apoi a încuviinţat dând din cap. Cei doi au început să numească mutările fără să se uite la piese. Celor din jur nu le prea venea la îndemână să-i urmărească şi au spus că un asemenea joc, în care nu se ştie cine câştigă, n-are nici o noimă. Aşa că unii au plecat, făcând să tremure flacăra lămpii când ieşeau pe uşă.

Începuse să se lase frigul şi l-am întrebat pe Wang Yisheng:

— Nu vrei ceva de îmbrăcat?

Nu a părut să mă ia în seamă. Dezorientat, m-am dus să mă aşez pe pat. Vedeam cum cei rămaşi se uitau când la Wang Yisheng, când la Piciorongea ca la nişte personaje ciudate pe care le vedeau pentru prima oară. Wang Yisheng stătea în lumina tremurătoare a lămpii, cu genunchii strânşi la gură, iar pe pieptul lui scofâlcit claviculele săpau două adâncituri. Cu ochii pironiţi la lampă, se plesnea din când în când ca să alunge ţânţarii. Piciorongea îşi ţinea şi el picioarele lungi strânse la piept, cu faţa acoperită de o palmă cât o lopată, tot răsucindu-şi cu repeziciune degetele de la cealaltă mână. După un timp şi-a lăsat să-i cadă braţele, a zâmbit scurt şi a spus:

— M-am încurcat, am pierdut şirul. Şi a început să aşeze piesele pentru o partidă nouă. Dar după scurtă vreme a ridicat capul, l-a privit lung pe Wang şi i-a spus: Ai lumea la picioare. A scos apoi o ţigară, i-a întins-o şi a adăugat: Cu cine ai învăţat să joci?

— Cu oameni de tot felul din lumea asta, i-a răspuns Wang Yisheng, privindu-l şi el drept în ochi.

Piciorongea a încuviinţat:

— Excelent, excelent! Eşti un şahist excelent!

Acum că toţi înţelegeau cine a câştigat, au început să se fâţâie bucuroşi şi nu mai aveau ochi decât pentru Wang Yisheng. Piciorongea şi-a ridicat mâinile şi apoi le-a lăsat în jos:

— Aici n-am avut pe nimeni care să ştie să joace ca lumea, aşa că tactica mea n-a mers. Astăzi, că te-am întâlnit pe tine, sunt nespus de bucuros şi te consider prietenul meu.

— Dacă-n viitor s-o ivi vreo ocazie, tare-aş vrea să-l întâlnesc pe tatăl tău, a zis timid Wang Yisheng.

Piciorongea părea să îmbrăţişeze cu bucurie ideea.

— Foarte bine, excelent! Dacă se iveşte ocazia, o să-l întâlneşti. Eu sunt doar un amator pe lângă el. S-a oprit puţin, apoi a adăugat: O să participi la campionatul de aici, din zona noastră, fără discuţie.

— Ce campionat? a întrebat Wang.

— Cel care se organizează în regiunea noastră, i-a răspuns Ni Bin, un soi de festival care are printre probe şi şahul. Secretarul cultural e un cunoscut de-al nostru. În tinereţe a lucrat la noi în oraş şi l-a cunoscut pe tata. Când am venit aici la muncă, tata mi-a dat o scrisoare pentru el şi când l-am găsit şi i-am dat-o, mi-a propus să joc baschet. De unde să ştiu eu baschet? E un sport primitiv care-ţi poate răni trupul. Cu ocazia festivalului ăsta, mi-a scris să fac parte din echipa de şah a brigăzii. Dacă reuşesc să câştig, urmează, fireşte, mutarea mea. Dar tu, un jucător cu o asemenea clasă, poţi foarte uşor să faci parte din echipa brigăzii tale. Îndată ce te întorci, să te duci şi să te înscrii pentru selecţie, nu mai încape vorbă că vei fi admis.

Foarte bucuros, Wang Yisheng s-a ridicat şi şi-a tras pe el hainele, punându-şi astfel în evidenţă trupul care părea şi mai slăbănog. Apoi, am pălăvrăgit de una şi de alta până târziu. Abia aproape de miezul nopţii s-au împrăştiat toţi care încotro. La mine n-au mai rămas decât patru inşi: Wang Yisheng, Ni Bin, colegul meu de cameră şi cu mine. Piciorongea s-a ridicat la un moment dat şi el:

— Mă duc să iau ceva de mâncare.

Am aşteptat bucuroşi să se întoarcă şi nu după mult timp l-am văzut intrând, aplecându-se. A pus pe pat cele aduse: şase bucăţi de ciocolată, un pachet de *mairujing*, un fel de praf nutritiv, şi un *jin* de tăiţei. Din ciocolată abia am pus pe o măsea şi eram şi caraghioşi cum ne tot lingeam buzele

după bucățica aia nenorocită. Cât despre *mairujing*, ăsta a fost opărit în boluri și înghițit cu sorbituri care răsunau în toată odaia. Wang Yisheng, cu un surâs satisfăcut, s-a minunat:

— Deci există pe lume și asemenea lucruri și dulci, și amare.

Eu aprinsesem focul și pusesem tăițeii la fiert.

— Ce păcat că n-o să avem și sos! mi-am exprimat cu glas tare regretul.

— Mai am puțină soia, a mărturisit Piciorongea.

I-am spus mirat:

— Păi nu spuneai că aia e ultima bucățică?

Stânjenit, a explicat:

— Da, dar azi nu e o zi oarecare, a venit Wang Yisheng, așa că se cade să mai contribui cu ceva.

Am mâncat cu toții, apoi ne-am aprins fiecare câte o țigară. Acum căscam și vorbeam de Piciorongea, cum că cine s-ar fi gândit să fie el un băiat așa de treabă, care știa și să-și drămuiască avutul, și să-l păstreze în caz de nevoie. Piciorongea s-a grăbit să ne încredințeze că acum chiar că ne dăduse tot ce-i mai rămăsese. Dar noi îl necăjeam și-i propuneam să ne ducem să-l percheziționăm. Auzind asta, Wang Yisheng a sărit cu gura:

— Lăsați prostiile! Ce are îi aparține doar lui. Dacă a rezistat în felul ăsta de când a venit aici, la țară, asta-i pentru că a știut cum să aibă grijă de el. Ia spune Ni Bin, când începe turneul ăsta de care vorbeai?

— Peste șase luni, i-a răspuns Piciorongea.

Wang Yisheng a rămas tăcut și atunci le-am propus tuturor:

— Ajunge, hai să ne odihnim! Wang Yisheng, tu dormi cu mine în pat. Iar tu, Piciorongea, șterge-o! Mai pălăvrăgim și mâine.

Ne-am ridicat, am așternut paturile și am lăsat plasa pentru țânțari. Eu și cu Wang Yisheng l-am condus până la ușă pe Piciorongea, apoi l-am petrecut cu privirea până ce, în lumina albă a lunii, silueta lui deșirată s-a topit în depărtare.

Wang Yisheng a oftat și a pus punct:
— Ni Bin ăsta e un tip pe cinste!
Wang Yisheng a rămas și a doua zi, dar a treia zi în zori a hotărât că trebuie să plece neapărat. Îmbrăcat cu hainele ponosite de lucru, cu sapa pe umăr, Piciorongea a venit și el să-l salute la plecare. Cei doi au dat mâna, iar Ni Bin i-a spus:
— Ne mai vedem noi!
De departe, de pe culmea muntelui, ceilalți i-au făcut și ei cu mâna. Eu l-am condus până la trecătoare, unde m-a oprit și m-a obligat să mă întorc. I-am spus că dacă dă de vreun necaz pe undeva, să-mi trimită de veste prin cineva, iar dacă mai face vreodată drumul ăsta, să treacă neapărat pe la mine. Wang Yisheng și-a potrivit cureaua genții pe umăr și s-a așternut la drum, stârnind sub pași un norișor subțire de praf. Cămașa îi flutura în vânt, și la fel și cracii pantalonilor, de-ai fi zis că nici n-are carne pe oase.

3

De la vizita asta de pomină, de câte ori erau prinși cu treaba, toți aduceau vorba de Wang Yisheng. Le plăcea să-și amintească cum, așa pipernicit și cu pieptul gol, îi venise de hac lui Piciorongea. Când le-am povestit că sărmanul de el n-o dusese prea ușor, Piciorongea a intervenit:
— Are tata o vorbă: „Din familiile sărmane ies oameni mari!" După cum mi-a povestit bătrânul, strămoșul familiei noastre a fost Ni Yunlin din dinastia Yuan[1]. Lui îi plăcea grozav curățenia și la început, pe când avea bani, era, firește, totul plin de eleganță. Mai târziu însă, în vremurile de

1. Dinastia Yuan a guvernat în perioada cuprinsă între anii 1279 și 1368.

restriște ale războaielor, familia a decăzut. Strămoșul ăsta și-a vândut pământurile și a plecat în pribegie, înnoptând uneori în adăposturi modeste, prin cine știe ce cătun. Acolo a întâlnit câțiva oameni ieșiți din comun. După aceea, a cunoscut pe unul care știa să joace șah și a învățat de la el arta asta. Acum istoria îl consemnează pe Ni Yunlin ca pe șeful uneia din cele patru mari familii nobile din Yuan, poet, caligraf și pictor. Dar că știa să joace șah n-a rămas scris nicăieri. Mai târziu, Ni Yunlin a practicat budismul, ba chiar și-a legat antrenamentul de șah de principiile budiste. În felul ăsta a creat el însuși o tactică proprie. Linia de luptă inventată de el s-a transmis doar în familia mea, în ramura din care fac și eu parte. Dacă Wang Yisheng m-a învins fără s-o cunoască înseamnă că-i un mare maestru.

Ceilalți habar n-aveau cine o mai fi fost și Ni Yunlin ăsta, și-l ascultau pe Piciorongea neîncrezători, ca și cum le-ar fi turnat gogoși. Pe de altă parte însă, erau nevoiți să recunoască că stilul lui de joc venea de undeva din vechime și că Wang Yisheng, care îl învinsese în asemenea condiții, era firește un tip nemaipomenit. Stima lor era cu atât mai mare cu cât ei erau tineri intelectuali proveniți din familii modeste de orășeni, unii chiar din familii sărmane.

În următoarele șase luni, Wang Yisheng n-a mai apărut. Dar nu încetau să ne sosească vești care spuneau că e unul Wang Yisheng, poreclit Patima Șahului, care pe unde se duce joacă și învinge pe oricine. Eram toți plini de bucurie și când auzeam zvonul unei înfrângeri, nimeni nu voia s-o recunoască, gândindu-se că nu e posibil ca Wang Yisheng să fie învins. Îi trimisesem o scrisoare pe adresa brigăzii lui, dar cum nu primisem nici un răspuns, toți m-au rugat să mă duc la el să văd ce face. Numai că aveam de făcut ba una, ba alta, și mai era și teama de încăierările care se iscau pe drumuri între țărani și tinerii intelectuali, așa că până la urmă n-am mai pornit.

Într-o zi, pe munte, Piciorongea mi-a spus că s-a înscris la concurs și că peste două zile urma să plece la faza inter-brigăzi. M-a întrebat dacă am vești de la Wang Yisheng și i-am spus că nu. Toți eram convinși însă că merge și el la acel concurs, așa că am propus să ne învoim și să ne ducem și noi să-l vedem. Peste vreo două zile, cum în brigadă era mai puțin de lucru, fiecare și-a găsit câte un pretext să se învoiască, așa că am plecat cu toții la sediul central al brigăzilor, ca să-l întâlnim pe Wang Yisheng.

Sediul ăsta se afla tocmai la reședința regională și am ajuns acolo după două zile de mers. Deși orășelul se situa ierarhic imediat sub capitala administrativă a regiunii, totuși nu avea cu totul decât două străzi care se intretăiau. De-a lungul lor, în cele câteva magazine, rafturile erau fie goale, fie presărate ici, colo cu „marfă expusă, nu e de vânzare". Dar cum eram toți foarte bucuroși, ni se părea că ne aflam într-o lume a opulenței. Ne-am plimbat ca domnii și am intrat prin toate restaurantele unde am mâncat pe săturate. Ceream întruna carne și înfulecam fel după fel. Nu ne opream decât când ne încerca teama să nu ne apuce burta. Când am ieșit în sfârșit de prin bombele astea, soarele de afară mi s-a părut orbitor. După un asemenea chiolhan, ne-am găsit un loc pe iarbă, ne-am tolănit să fumăm, apoi am adormit unul câte unul. Când ne-am trezit, iar am luat-o pe stradă și am mai mâncat niște pește, apoi în sfârșit am plecat la sediu. Am intrat noi în sediu, veseli nevoie mare, și ne-am dus la responsabilul cultural să-l întrebăm dacă Wang Yisheng este pe listă. Responsabilul a sucit și a răsucit lista și până la urmă ne-a spus că nu e și pace. Nu ne venea să credem și am luat noi înșine hârtia să ne încredințăm. Am căutat cu înfrigurare, dar degeaba, chiar nu era. L-am întrebat pe responsabil dacă nu cumva i-a scăpat și nu l-a trecut. El ne-a explicat că lista asta era întocmită după listele date de fiecare brigadă, că aici jucătorii erau doar repartizați pe grupe și trecuți cu număr de ordine.

De altfel, concursul urma să înceapă a doua zi. Toți ne uitam unii la alții și nu ne dumiream. Am propus:

— Hai să-l căutăm pe Piciorongea!

Piciorongea era într-o baracă a sportivilor și, de cum am dat de el, am început să-l întrebăm de Wang Yisheng. Ne-a spus:

— Și mie-mi pare curios. E drept că aici e o debandadă cumplită. Pe mine, care-s șahist, m-au repartizat la grupa de baschet, și în seara asta m-au pus să iau parte la antrenamentele lor. Degeaba le-am tot explicat ce și cum.

Am râs cu toții de întâmplare și l-am sfătuit:

— Ce importanță are la ce participi? Nu te necăji! Principalul este că o să ți se dea de mâncare pe săturate. Dar tare-i păcat că n-a venit Wang Yisheng!

Întrecerea urma să înceapă în curând și nici urmă de Wang Yisheng. I-am întrebat pe cei de la ferma lui și am aflat că de mult nu-l mai văzuseră nici ei. Toți eram îngrijorați, dar n-aveam nici o soluție. În lipsă de altceva, ne-am dus să-l vedem pe Piciorongea la baschet. Lunganul nostru trecea prin mari chinuri, nu știa o boabă din regulile jocului, nu era în stare nici măcar să prindă mingea ca lumea, iar când o arunca, o făcea cu totul aiurea. Când jocul devenea mai dur, ieșea din joc și cu ochii holbați îi privea pe ceilalți cum se încaieră. Organizatorul partidei își pierduse cumpătul de tot, iar lumea râdea ca la circ. La fiecare repriză, Piciorongea vocifera că-i un joc barbar și că simte că se sufocă în murdărie. După cele două zile ale preliminariilor, au fost stabilite echipele reprezentative pentru fiecare probă, cele care urmau să se prezinte la reședința regională. Văzând că Wang Yisheng nu apare, am hotărât toți să ne întoarcem. Piciorongea, care trebuia să mai rămână încă o zi, două, în ospeție la secretarul acela cultural, tocmai ne conducea, când, deodată, pe când tocmai ieșeam în stradă, careva ne-a atras atenția:

— Ia uitați-vă, ăla nu-i cumva Wang Yisheng?

Ne-am uitat cu toții în direcția arătată și, într-adevăr, el era. Venea grăbit, fără să ne vadă, din partea cealaltă a străzii. L-am strigat în cor. S-a oprit brusc și când ne-a văzut a tăiat în fugă drumul spre noi. Abia a ajuns în fața noastră, că noi am început să-l întrebăm care mai de care de ce n-a venit să ia parte la întrecere.

Ne-a răspuns agitat din cale-afară:

— În astea șase luni de când ne-am despărțit, mi-am luat adesea liber ca să mă duc să joc. Când am aflat de înscrieri, am dat fuga înapoi, dar cei de la fermă mi-au reproșat că nu m-am comportat bine și ca atare, nu am voie să vin să particip la concurs. Nici măcar să mă înscriu pe liste n-am reușit. Abia acum am găsit un pretext ca să dau o fugă să văd și eu cum e jocul. E tare?

Ne-am apucat toți să-i explicăm că probele preliminare s-au terminat și că acum vor juca între ele echipele reprezentative selectate pentru titlul de campion pe regiune.

Wang Yisheng a rămas înmărmurit și abia într-un târziu a reușit să spună:

— Ei, asta e, ce să-i faci! La urma urmei, cei care iau parte la faza următoare sunt jucători mai buni, o să mă duc și o să-i privesc pe ăștia.

— N-ai mâncat, nu-i așa? l-am întrebat eu. Hai să mâncăm ceva! Sunt aici locuri unde poți mânca ce vrei.

Piciorongea, care dăduse mâna cu Wang Yisheng, era tare necăjit de ceea ce se întâmplase. Am intrat cu toții într-un mic restaurant, am cumpărat câte ceva de-ale gurii și am mâncat oftând de necaz.

Wang Yisheng a spus deodată:

— Vreau să-i văd și eu pe șahiștii din finală. Voi ce faceți? Vă întoarceți la fermă?

Ceilalți au răspuns cu toții că trecuse cam multișor de când au plecat și ar cam fi fost vremea să se ducă înapoi. Eu singur l-am asigurat:

— Eu mai rămân cu tine două zile. Piciorongea o să fie și el pe-aici.

Auzindu-mă, vreo doi-trei au hotărât să mai stea totuși și ei. Pe noi, ăștia care ne hotărâserăm să rămânem, Piciorongea ne-a dus acasă la secretarul lui. Se gândea să vedem dacă nu mai exista vreo posibilitate ca Wang Yisheng să participe totuși la finală. N-am avut prea mult de mers și am ajuns. Când să intrăm, portița mică de fier era încuiată și cineva a ieșit să ne întrebe pe cine căutăm. Când l-a văzut pe Piciorongea, omul s-a dumirit și ne-a rugat să așteptăm o clipă. Imediat ni s-a strigat să intrăm și ne-am trezit cu toții într-o încăpere mare, în care ferestrele erau împodobite cu flori ce răspândeau o mireasmă puternică. Pe peretele imens se lăfăia, caligrafiat, unul dintre poemele în stil clasic ale președintelui Mao, înrămat într-o mătase de culoare galben imperial. Mai tronau acolo și câteva fotolii, iar pe măsuța de ceai erau împrăștiate ziare și un raport fotocopiat. A apărut imediat și secretarul care a dat mâna cu toată lumea și, după ce a făcut puțin loc pe măsuță, ne-a invitat să luăm loc. Nu mai fuseserăm niciodată în casa unuia dintre ăștia care țineau în mână atâtea destine, așa că iscodeam curioși în jur. Secretarul ni s-a adresat:

— Deci sunteți colegii lui Ni Bin?

Ne-am întors către el, neștiind care să-i răspundem. Piciorongea a ieșit mai în față și i-a dat răspunsul:

— Da, sunt din brigada mea. El se numește Wang Yisheng, a adăugat el, indicându-l pe Wang Yisheng.

Secretarul a privit spre cel arătat:

— Carevasăzică, dumneata ești Wang Yisheng? Bun. În astea două zile, Ni Bin mi-a povestit mereu de dumneata. Ei, cum e? Ai fost selectat pentru finală?

Wang Yisheng a dat să răspundă, dar Piciorongea i-a luat-o înainte:

— De data asta a avut niște probleme care l-au făcut să întârzie și nici n-a reușit să se înscrie. Acum, că și-a terminat treburile, nu știu dacă ar putea să mai ia și el parte la finală. N-ați vrea dumneavoastră să vedeți dacă ar fi posibil?

Secretarul a lovit ușor brațele fotoliului cu mâinile sale durdulii și a spus:

— A, asta era. Păi nu-i ușor. N-ai obținut deci calificarea la preliminare. Aud că ești talentat, dar, oricum, riscăm să iasă vorbe. Dar dacă, așa necalificat, ai participa totuși? Ce zici?

Cu capul plecat, Wang Yisheng s-a apărat:

— Dar nici nu cer să particip, ci doar să fiu spectator.

— Ei, hai, lasă astea, ești bine-venit. Ni Bin, ia vezi tu, acolo pe masă este un program imprimat.

Dintr-un pas, Ni Bin a intrat în cealaltă încăpere și s-a întors glonț cu o foaie în mână.

— Întrecerea ține trei zile, a strigat el.

Apoi i-a întins secretarului programul. Fără să se uite la hârtie, secretarul a pus-o pe măsuță, și-a lovit palmele și a spus:

— Mda, câteva districte. Ei, mai aveți vreo întrebare?

Toți ne-am ridicat gata de plecare. A dat repede mâna cu cei care erau mai aproape de el și a adăugat:

— Ni Bin, vii diseară, da?

Ni Bin s-a înclinat și a răspuns că va veni, apoi toți am luat-o spre ieșire. Când am ajuns afară, am respirat ușurați și am izbucnit în râs. După aceea, tot hoinărind noi așa pe străzi, fără vreo țintă, am început să ne gândim cum o să facem cu astea trei zile pe care trebuia să le petrecem la oraș și ne temeam că banii pe care îi aveam n-aveau să ne ajungă. Wang Yisheng a zis că ar fi putut găsi un loc de dormit, dar se temea că eram totuși prea mulți. În felul ăsta, n-ar fi trebuit să ne ducem la hotel. Nu prea în largul lui, Ni Bin ne-a spus că el poate să stea la secretar. Am luat-o deci după

Wang Yisheng în căutarea unui adăpost. Wang Yisheng mai venise de câteva ori în oraș și cunoscuse un pictor care lucra și el la sectorul cultural orășenesc. Acasă la pictorul acesta voia să ne ducă. Am ajuns la centrul cultural orășenesc, se auzea de departe larma vocilor și a instrumentelor. Era pesemne vreo repetiție a brigăzii artistice. Într-adevăr, vreo trei-patru fete în șorturi albastre, cu pieptul bombat, veneau spre noi, și când ne-am apropiat, nu s-au dat la o parte, ci au trecut țanțoșe înainte. Ne-am ferit într-o parte și toți am roșit puțin. Ni Bin a șoptit:

— Astea-s vedetele regionale. În locuri din astea pierdute, nu-i ușor să dai de talente.

Am întors toți încă o dată capetele să privim „vedetele".

Pictorul locuia într-un cotlon uitat de lume. În fața porții se foiau niște orătănii. Pe lângă ziduri zăceau de-a valma tot felul de vechituri pe care le năpădiseră bălăriile. Când dădeai să intri, te încurcai într-o frânghie pe care se înșirau o droaie de rufe puse la uscat. Ne-am aplecat și am trecut pe dedesubt, iar Wang Yisheng, care ne era călăuză, l-a strigat pe pictor. De îndată a apărut în prag un ins care l-a întâmpinat:

— Ai venit? Hai, intrați cu toții!

Pictorul n-avea decât o cămăruță cu un singur pătuc de lemn. În rest, cărți peste tot, reviste, culori și pensule. Pereții gemeau de tablouri și iar tablouri. Am intrat unul după altul. Pictorul a încercat să deretice puțin, a mai dat într-o parte din lucrurile alea talmeș-balmeș, ca să ne facă puțin loc. Ne-am așezat și n-am mai îndrăznit să ne mișcăm. Pictorul a trecut cu greu printre noi, a ieșit și s-a întors repede cu un termos din care ne-a turnat apă fierbinte. Ne-am astâmpărat setea din tot felul de recipiente: borcane, boluri, cești. Pictorul s-a așezat și el și l-a întrebat pe Wang Yisheng:

— Ai fost la concurs?

Wang Yisheng a oftat și i-a povestit și lui toată tărășenia.

— Deci așa, a spus pictorul. Cât zici că mai vrei să stai?

— Tocmai asta este, a îngăimat stânjenit Wang Yisheng. De-asta am venit să te caut. Ei sunt prietenii mei. Nu poți găsi vreun locșor unde să ne îngrămădim să dormim?

După ce a stat o clipă pe gânduri, pictorul a găsit soluția:

— De câte ori ai venit, ne-am îngrămădit aici cum am putut, dar acum unde să vă bag pe toți? Uite ce zic: la casa de cultură este o sală de spectacol și are o scenă mare. În seara asta se dă un spectacol pentru sportivi. Ce ar fi să vă culcați pe scenă după ce se termină festivitatea? Pot să vă bag să vedeți spectacolul gratis. Electricianul mi-e prieten bun, vorbesc cu el și vă aranjez să dormiți acolo. Numai să știți că nu-i prea curat.

Fiecare a găsit că mai bine de-atât nici că se putea. Piciorongea, liniștit și el, s-a ridicat cu grijă și a spus:

— Atunci așa rămâne, eu am plecat.

Am fi vrut să-l conducem, dar nu ne puteam ridica toți odată, așa că el ne-a oprit, spunându-ne că nu e cazul. Dintr-un pas a fost afară. Pictorul a comentat admirativ:

— Ce lungan! Joacă baschet, nu?

Am izbucnit în râs, apoi cineva a povestit și pățaniile lui Piciorongea. Când s-a terminat istorisirea, pictorul ne-a îndemnat:

— Sunteți murdari, ce naiba, hai să vă spălați! Să mergem!

Am ieșit cu precauție unul după altul, lovindu-ne cu zgomot ba de una, ba de alta.

În depărtare curgea un râu. Am mers noi ce-am mers într-acolo și până la urmă am ajuns. Râul nu era lat, dar curgea iute. Lângă mal erau niște ochiuri de apă bune de scăldat. Cum nu se zărea nici țipenie de om în jur, ne-am scos cu toții hainele și ne-am spălat vârtos până ce bucățica de săpun adusă de pictor s-a împuținat de tot. Ne-am înmuiat și hainele și am început să le batem de pietroaie, ca să le curățăm un pic. După ce le-am stors, le-am întins pe mal. Apoi unii au început să înoate, alții să se prăjească la soare pe mal. Pictorul, care terminase cu spălatul înaintea noastră,

se așezase și făcea niște schițe într-un caiet. M-am dus și m-am uitat peste umărul lui. Făcea crochiuri după trupurile noastre goale. Privindu-l, nu mi-am putut reține oftatul: trupurile noastre de țărani robuști, care trudeau zilnic pe munte, ieșeau de sub cărbunele lui puternice și pline de viață, mișcându-și de colo-colo fundurile albe.

Pictorul a explicat:

— Cei care fac muncă fizică au o siluetă aparte și o musculatură specială, care-ți sar în ochi. Cu toate că fiecare parte a trupului e la fel de bine dezvoltată, totuși, privit în totalitate, corpul dă impresia de forță și ai zice că e într-adevăr gata de „cele o mie de transformări". Când pictam nuduri la institut, pictam mai ales femei. Trebuia să-ți alegi un model clasic. Cât despre cele de bărbați, erau mereu înțepenite, ți se părea că nici nu li se clintesc mușchii, din ce pictai, dintr-atât erau mai încremeniți, mai fără vlagă. Așa că vezi, azi este pentru mine o ocazie rară.

Unii dintre cei desenați s-au plâns că nu le prea place cum e pictat sexul lor și atunci pictorul a luat cărbunele și a acoperit părțile respective cu un fel de văl indistinct, fapt care i-a făcut pe toți să izbucnească în hohote. Între timp pantalonii ni se uscaseră și ne-am îmbrăcat. Se apropia seara. Soarele mai adăsta între doi munți și vălurea văpăi de aur pe suprafața apei. Pietrele de pe mal păreau de fier înroșit. Răzlețe, câteva păsări săgetau din când în când luciul apei, scoțând țipete ce răzbăteau în depărtări. Cu o voce molcomă și tărăgănată, pe malul celălalt cineva cânta un cântecel de la munte. Nu-l vedeam. Auzeam doar glasul acela care treptat devenea tot mai firav. Într-o totală uitare de sine, eram cu toții pierduți în contemplare. Într-un târziu, Wang Yisheng a suspinat adânc, fără să scoată o vorbă.

Ne-am întors cu toții. Pe drum, l-am târât după noi și pe pictor și am intrat iar să mâncăm ceva, prilej cu care el s-a dovedit la înălțime în privința băutului.

Cerul se întunecase când pictorul ne-a băgat în sala de spectacol prin intrarea din spatele scenei. Mai întâi a vorbit cu unul de-acolo care ne-a făcut semn să intrăm pe nesimțite. Ghemuiți în culise, am început și noi să privim. Era ora începerii, dar cortina tot nu se ridica. Se șoptea că încă n-a venit secretarul. Artiștii se costumaseră și se tot fâțâiau pe scenă, ridicau ba o mână, ba un picior, își dădeau importanță, glumeau unii cu alții. Deodată în sală s-a stârnit rumoarea. Am tras puțin cortina și am văzut că intra tacticos secretarul cel durduliu. S-a așezat în rândul din față. Pe lângă el nu stătea nimeni, doar în spate se vedea marea înțesată de capetele negre ale spectatorilor. A început spectacolul și când mișcările actorilor erau mai puternice, se puteau vedea norișorii de praf iscați sub tălpile lor. Fețele care străluceau de lacrimi pe scenă, când se întorceau în culise se destindeau surâzătoare și tot comentau cum și ce au greșit. Wang Yisheng era prins cu totul de piesă și chipul ba i se întuneca, ba i se lumina. Gura îi rămânea tot timpul căscată și nu mai avea deloc aerul acela detașat din fața tablei de șah. Nici n-a apucat bine să se sfârșească piesa că a și început să aplaude de unul singur din culise. M-am repezit să-l opresc și am aruncat o privire rapidă în sală. Secretarul plecase deja, nu se știe când, și cele două rânduri din față rămăseseră goale.

Într-un târziu am ieșit și am cotit-o orbecăind spre casa pictorului unde aveam întâlnire cu Piciorongea. El venise deja și când ne-a auzit, a ieșit și am stat cu toții afară. Pictorul i-a spus lui Wang Yisheng:

— Să știi că poți să intri în concurs.

— Adevărat? s-a mirat Wang Yisheng.

Piciorongea ne-a povestit că la secretar acasă au vorbit ei ba de una, ba de alta, și între altele omul lui i-a povestit cum văzuse el în urmă cu zece ani, când fusese la Piciorongea acasă, niște caligrafii și tablouri. S-a interesat dacă nu cumva se pierduseră când începuse Revoluția Culturală. Piciorongea

i-a răspuns că a mai rămas câte ceva și secretarul a tăcut atunci o clipă, apoi a continuat, zicând că în privința situației lui Piciorongea nu mai erau probleme, că putea să-i găsească un locșor bun la secția culturală regională. Ajungea să le facă un semn subordonaților și totul avea să se rezolve repede. Deci Piciorongea putea să scrie acasă să le explice alor lui că totul era în ordine. Așa că, revenind la problema antichităților de care pomenise, se îndoia că ar ști cineva care ar fi prețul unor asemenea obiecte, dar că lui oricum îi rămăseseră la inimă. Piciorongea a fost prompt și i-a promis că o să le scrie celor de acasă să vadă dacă nu-i puteau trimite secretarului câte ceva din obiectele dorite. De vreme ce domnia sa se zbătea atât să-l ajute, se simțea neapărat obligat să-i mulțumească. Apoi i-a mai spus că are chiar la el la brigadă un joc de șah din abanos, de o excepțională calitate, tocmai de pe vremea dinastiei Ming. Dacă secretarului i-ar plăcea, data viitoare o să i-l aducă să-l vadă. Foarte bucuros, secretarul a fost de acord și imediat a adus vorba de prietenul lui, Wang Yisheng, cum că ar putea vorbi cu cei de sus și că, la urma urmei, un concurs regional acolo, nu trebuia să fie chiar așa de strict ca regulament. Nu trebuie să te opui încurajării talentelor, chiar dacă-i vorba de rude sau de prieteni. Așa că a luat telefonul și, după ce i s-a răspuns că nu-i nici o problemă și să fie liniștit, i-a spus lui Piciorongea că a doua zi poate să-l cheme pe Wang Yisheng să ia parte la concurs.

Ascultătorii acestei interesante relatări au fost foarte bucuroși și l-au lăudat pe Piciorongea pentru tactica lui. Numai Wang Yisheng nu a spus nimic. După ce a plecat Piciorongea, pictorul ne-a dus la electricianul cu care aranjase cu dormitul. Omul ne-a deschis ușa din spatele sălii, pe unde ne-am strecurat tiptil, și ne-a avertizat că se făcuse frig și că, dacă vrem, poate să ne lase să ne acoperim cu cortina. Am fost de acord și, prin urmare, ne-am cățărat și am dat-o jos și am întins-o pe scenă. Cineva s-a dus sub rampă și s-a înclinat

politicos în fața scaunelor goale, apoi cu vocea pițigăiată a unei prezentatoare a anunțat:

— Numărul următor: „Începe somnul!"

Am râs cu toții pe înfundate, apoi ne-am strecurat pe rând în culcușul acela. Mult timp după asta am simțit că și Wang Yisheng a rămas treaz. L-am îndemnat:

— Dormi, mâine iei și tu parte la concurs!

El mi-a răspuns mohorât:

— Ba nu, n-are rost. Ni Bin are cele mai bune intenții, dar eu nu vreau să particip.

— Hei, ia nu te mai frământa atâta! Dacă tu te alegi cu concursul, iar el face rost de un locșor călduț, crezi că nu merită să dea șahul ăla, cât o fi el de grozav?

Mi-a ripostat:

— Dar e șahul dat de taică-său. N-are importanță că-i grozav sau nu, important e că-i un dar. Uite, eu țin ca la viața mea la amărâtul ăla de șah fără înscrisuri pe care mi l-a lăsat mama. O duc eu bine acum, dar vorbele mamei tot nu le-am uitat. Cum ar putea să-și dea Ni Bin șahul?

I-am explicat:

— Ai lui Ni Bin au bani, un șah nu-i mare lucru pentru ei. Cei de acasă știu ca dacă-l dau, lui Ni Bin o să-i fie după aia ceva mai bine.

— Tot nu pricep, s-a îndârjit Wang Yisheng. Să fiu și marfă de schimb și să am și beneficiu. Câștig sau nu concursul, asta-i treaba mea. Nu, dac-aș concura în felul ăsta, m-aș simți împroșcat cu noroi.

Nu știu care din cei care nu adormiseră încă și auzise ceea ce tocmai spusese Wang Yisheng a murmurat:

— Ești un tâmpit!

4

A doua zi de cu zori ne-am sculat plini de praf și ne-am dus după apă să ne spălăm fețele. Apoi am plecat iar după pictor, să-l luăm undeva să mâncăm împreună. Dar de data asta pictorul nu voia să accepte invitația noastră. Cum ne tocmeam noi așa, a apărut și Piciorongea cu chipul radiind de bucurie. De cum l-a zărit, Wang Yisheng l-a și anunțat:

— Să știi că nu merg la concursul ăsta.

Toți au rămas perplecși.

— Foarte bine, dar explică-mi și mie de ce, i-a zis Piciorongea.

— Nu particip și pace, s-a încăpățânat Wang Yisheng.

Atunci i-am spus eu ce aflasem de la el de seara trecută. Piciorongea a oftat:

— Secretarul e un om cult și îi plac antichitățile. E drept că șahul ăsta-i o moștenire de familie, dar totuși să ținem cont și de faptul că eu nu mai pot să îndur pedeapsa vieții ăsteia de câine. Nu mă mai gândesc decât la un loc curat în care să trăiesc omenește, nu mai suport să fiu zilnic dezgustător de murdar. Șahul nu poate fi mâncat. Merită să-l sacrific, ca să depășesc acest moment greu. Ai mei nu-s așa de bogați, dar nici așa de săraci ca să-mi reproșeze dacă-l dau.

Pictorul a desfăcut unul din brațele încrucișate la piept și și-a pipăit fața. Apoi, a rostit privind filozofic spre cer:

— Ce-a fost ideal s-a dus, a rămas doar obiectivul gol. Ni Bin, nu trebuie să ai remușcări. Nu vrei nimic neobișnuit. Și eu în ultimii doi ani am făcut tot felul de tâmpenii, am trăit greu, supus nevoilor mele concrete. Noroc că mai știu încă să pictez. Cum să mă eliberez oare de tristețe ? Poate că ... ei...

Wang Yisheng s-a uitat uluit la pictor. Apoi s-a întors încet spre Piciorongea și i-a spus:

— Ni Bin, îți mulțumesc. Oricum, o să mă duc să joc cu premiații. Dar la concurs nu particip.

Piciorongea s-a entuziasmat brusc, a dat din mâna sa mare și a spus:

— Așa, așa să faci. Eu mă duc să-i spun secretarului că organizăm un turneu amical.

Dacă tu câștigi, fără îndoială că vei fi adevăratul campion, dacă nu, nu-ți faci un rău prea mare.

Wang Yisheng a spus foarte hotărât:

— Nu vreau să mă ajute sub nici o formă. Mă ocup singur de asta. Dar cu siguranță voi juca cu primii trei câștigători.

Piciorongea a plecat la secretar, iar noi ne-am dus să privim fiecare ce partidă de șah voia. În sală era mare agitație. Wang Yisheng s-a strecurat afară ca să urmărească jocul pe tablele mari de șah de-acolo. A treia zi s-au hotărât câștigătorii primelor trei locuri. S-au împărțit apoi premiile, au avut loc câteva spectacole. În locul în care se desfășurau festivitățile era o asemenea zăpăceală, că nici nu se știa bine cine a obținut titlul de campion. Piciorongea ne-a pus să-l așteptăm, apoi, nu după multă vreme, a apărut cu doi inși îmbrăcați în costume. După ce a făcut prezentările, am aflat că erau cei care luaseră premiul doi și premiul trei. Piciorongea le-a explicat:

— El e Wang Yisheng, un șahist grozav, care vrea să se măsoare cu domniile voastre, doi mari maeștri. Va fi o minunată ocazie să învățați unii de la alții.

Cei doi l-au măsurat din priviri pe Wang Yisheng, iar apoi s-au mirat:

— Da' de ce nu a luat parte și el la concurs? Noi deja am stat cam mult pe-aici și ar trebui să ne întoarcem de unde am venit.

Wang Yisheng i-a liniștit:

— N-o să vă rețin mult, o să joc cu amândoi odată.

Cei doi s-au uitat unul la altul și apoi au întrebat:

— Șah orb? Simultan?

Wang Yisheng a încuviințat dând din cap. Realizând că nu e vorba de un ageamiu, cei doi s-au destins pe dată și i-au spus râzând:

— N-am mai jucat niciodată așa.

Wang Yisheng i-a asigurat:

— Nu e cazul să vă faceți probleme. Vă puteți uita la tablă. Hai mai bine să găsim un loc unde să jucăm!

Nu știu cum, dar vestea s-a răspândit și a explodat ca praful de pușcă. Oameni veniți din diverse districte își spuneau unul altuia că unul mititel venit din tabăra de muncă, unul care n-a concurat, vrea acum să joace în același timp cu doi dintre laureați. Peste o sută de oameni ne și înconjuraseră și se înghesuiau să-l vadă pe Wang Yisheng. La rândul nostru, noi consideram drept o datorie să stăm cât mai aproape de el.

Wang Yisheng a plecat capul și ne-a spus:

— Să plecăm, să plecăm! Prea s-au îmbulzit toți să se holbeze!

Cineva s-a înghesuit până la el și l-a luat la rost:

— Care-i ăla de vrea să joace? Tu ești? Unchiul meu, care-i campionul turneului, a auzit că vrei să-i revendici titlul și m-a trimis să te invit la el să discutați!

Wang Yisheng a rostit rar:

— Nu e cazul. Dacă unchiul dumitale e de acord să joace, am să joc cu toți trei deodată.

Mulțimea s-a tot vânzolit și s-a luat apoi după noi spre locul unde urma să aibă loc partida. Cei peste o sută de oameni care mergeau grămadă ocupau o bună parte a străzii. Trecătorii care ne întâlneau întrebau ce se întâmplă, dacă nu cumva e vreo încăierare a tinerilor intelectuali. Când s-au lămurit, s-au luat și alții după noi. Parcursesem cam jumătate din distanță și în urma noastră se strânseseră deja vreo mie de oameni. Cum din magazine mai ieșeau vânzătorii și

cumpărătorii, se făcuse o mare de oameni, încât autobuzele venite de la drum lung nici pe stradă nu mai puteau trece. Călătorii care scoseseră afară capetele curioase au văzut cu uimire că strada viermuia de oameni, iar praful se ridicase învârtejit deasupra lor. Pe jos, hârtiile zburătăcite foșneau călcate în picioare. Un sărman țicnit care se oprise în mijlocul străzii și cânta ca un copil a fost repede ferit în lături de cineva cu inimă bună. Prostănacul s-a sprijinit de zid și și-a continuat acolo lălăitul. Vreo câțiva câini dădeau și ei târcoale mulțimii și lătrau cu putere, închipuindu-se poate ogarii unei strașnice vânători. Am ajuns, în fine, la terenul de șah, însoțiți de câteva mii de oameni. Praful mai plutea încă în văzduh și multă vreme nu s-a împrăștiat. Banderolele care însemnau terenul de șah fuseseră deja scoase. A apărut un paznic dar, când a văzut atâta puhoi de oameni, s-a albit la față. Piciorongea s-a dus la el să aranjeze lucrurile. Paznicul a privit scurt spre mulțime și a dat de mai multe ori din cap. Abia după un timp s-a dumirit că voia să împrumute locul pentru joc. A deschis grăbit porțile repetând: „Se poate, se poate!“, dar văzând că toți dau năvală, s-a speriat iar. Atunci câțiva dintre ai noștri au blocat repede poarta și i-au lăsat să intre doar pe Piciorongea, pe Wang Yisheng și pe cei doi laureați. În acest timp din mulțime a ieșit un necunoscut care mi s-a adresat:

— Dacă maestrul e gata să joace cu trei, cred că nu se teme de încă unul. Ei bine, eu vreau să fiu acela!

Mulțimea a fremătat din nou. Erau mai mulți cei care voiau și ei să joace. Nu mai știam ce să fac, așa că m-am dus să-l întreb pe Wang Yisheng. Acesta și-a mușcat buzele ușor și i-a întrebat pe cei doi:

— Voi ce ziceți?

Cei doi s-au ridicat în grabă și au încuviințat. Am ieșit să fac socoteala celor care voiau să se înscrie: cu tot cu laureați erau doisprezece. Piciorongea a spus:

— Zece e o cifră rotundă, nu poartă noroc. Nouă e mai bine.

Așa s-a hotărât să fie acceptați doar nouă, dar campionul tot nu apărea. Cineva a adus până la urmă vestea că, de vreme ce se juca șah orb, campionul avea să-și anunțe mutările de la el de acasă. Wang Yisheng a reflectat o clipă și a încuviințat. Cei nouă s-au închis pe terenul de joc. Cum afară nu era afișată decât o tablă destinată spectatorilor, s-a făcut repede rost de opt cartoane mari și s-au desenat careurile. Altcineva a făcut tot din carton vreo sută de piese pe care le-a scris pe o parte cu roșu, iar pe cealaltă cu negru. Pe spate au lipit sforicele și le-au agățat în țintele de pe tablă. Când adia vântul, se ridicau ușor, iar marea de oameni de pe străzi se unduia odată cu ele.

Era din ce în ce mai multă lume. Cei veniți mai pe urmă se împingeau să răzbată în față și când nu reușeau, se agățau unii de alții și întrebau ce se întâmplă, căci își spuneau pesemne că o fi vorba de vreo sentință oficială. Femeile, care își luaseră și copiii în brațe, făceau un cerc mai îndepărtat. Mulți își luaseră bicicletele și stând pe portbagaj priveau lungindu-și gâturile. Când mulțimea îi împingea, cădeau unul după altul și scoteau strigăte cumplite. Puștii care se strecurau încoace și încolo încasau câte un șut de la cei mari. Vacarmul acelor mii de oameni făcea ca strada să pară biciuită de furtună.

Așezat pe un scaun cu spătar, în mijlocul sălii, cu mâinile pe genunchi, cu ochii ațintiți în gol, cu capul și fața prăfuite, Wang Yisheng părea un condamnat la moarte. Fără să vreau am izbucnit în râs și m-am dus să-l șterg puțin de praf. M-a oprit cu o mână tremurătoare și mi-a spus râzând:

— Gluma se cam îngroașă. Tu și prietenii tăi să aveți grijă. Dacă e ceva suspect, veniți să mă anunțați, s-o ștergem cu toții.

L-am asigurat:

— N-o să fie nimic, dacă tu câştigi, toate o să se aranjeze. Pune-ţi talentul la bătaie. Ce zici? Eşti stăpân pe tine? Sunt totuşi nouă, inclusiv cei premiaţi.

Wang Yisheng a stat puţin pe gânduri, apoi mi s-a destăinuit:

— „Mă tem mai mult de râuri şi de lacuri decât de marea învolburată." Cunosc tactica celor care au concurat, dar nu ştiu dacă printre ceilalţi n-o fi vreunul de talia unui mare campion. Te rog, ia-mi tu geanta, ai tu grijă să nu se piardă. Nu că ar fi cine ştie ce de păzit, dar am în ea... – m-a privi scurt – am şahul acela de la mama.

Faţa lui negricioasă era uscată şi murdară, nările îi erau negre, părul zbârlit, mărul lui Adam i se mişca întruna, iar ochii lui negri ca tăciunele mă înspăimântau. Am ştiut că în clipa aceea el era gata să pună totul la bătaie şi am simţit o strângere de inimă. I-am spus numai să aibă grijă de el, apoi l-am lăsat. Stătea de unul singur în mijlocul sălii şi nu privea pe nimeni, nemişcat ca o statuie.

Jocul a început. Mulţimea aceea de oameni care-l urmărea n-a mai scos un murmur. Se auzeau doar vocile celor care se oferiseră să facă pe mesagerii şi transmiteau când mai repede, când mai lent mişcările jucătorilor. Cei care făceau serviciul ăsta afară se grăbeau să mute piesele pe tablele acelea improvizate, făcând cartonul să foşnească, iar piesele se legănau încoace şi încolo. Soarele lumina pieziş toată priveliştea asta şi ardea orbitor. Rândurile de spectatori care stăteau mai în faţă priveau cu capul ridicat tabla asta. Cei din spatele lor se strângeau şi ei tot mai tare, o mulţime de inşi cu feţele pline de praf şi cu părul ba lung, ba scurt, răvăşit de vânt. Toţi stăteau încremeniţi într-o încordare aidoma cu aceea a jucătorilor. Privindu-i, am simţit deodată o tulburare, ceva străvechi care urca tot mai tumultuos în sufletul meu. Toate cărţile citite, unele mai de curând, altele mai de demult, se amestecau în mintea mea. Xiang Yu şi Liu Bang, bravii eroi de odinioară, păreau acum muţi de uimire, în timp ce oştenii lor

cu fețe înnegrite, culcați la pământ, se ridicau și porneau strigând mai departe. Apărea apoi și un tăietor de lemne cu securea înălțată, cântând un cântec molcom de munte. Și brusc s-a ivit și mama lui Wang Yisheng, care, cu mâinile ei descărnate, împăturea una câte una filele unei cărți. Aproape fără voie, mâna mea s-a ridicat singură și a început să scotocească în geanta lui Wang Yisheng. Am dat peste un pachețel înfășurat în pânză și l-am scos. Era un săculeț dintr-o țesătură veche de bumbac albastru cu dungulițe. Pe ea era brodat un liliac cu aripile desfăcute, iar pe margini alte motive mici. Broderia era foarte fină. Am scos o piesă și, într-adevăr, era mică de tot. Transparentă în soare, părea un ochi minuscul care mă fixa cu blândețe. Am păstrat-o așa o vreme în mână. În sfârșit a apus și soarele și imediat s-a lăsat răcoarea. Oamenii priveau în continuare, dar acum se mai destinseseră, începuseră să comenteze jocul. Când dinăuntru se transmitea vreo mișcare de-a lui Wang Yisheng, cei din afară o întâmpinau cu un strigăt de triumf. Apoi, când cei cu biciclete alergau acasă la campion să-i comunice mutarea, începeau să se facă tot felul de glume, nu tocmai binevoitoare.

Am intrat din nou. Când l-am văzut pe Piciorongea vesel, m-am liniștit puțin. L-am întrebat:

— Cum e? Eu nu mă pricep la șah.

Piciorongea și-a trecut mâna prin păr bucuros:

— Excelent, excelent! N-am mai văzut niciodată o asemenea rundă. Gândește-te, nouă contra unu nouă partide simultan. Carele de luptă într-o mare bătălie. Trebuie să-i scriu tatei, să-i povestesc toate amănuntele luptei ăsteia!

În vremea aceasta, doi dintre jucători s-au ridicat din fața tablei, s-au îndreptat spre Wang Yisheng și s-au înclinat în fața lui.

— „Pavilionul se pleacă în fața vântului."

Când au ieșit, Wang Yisheng a dat doar din cap în semn de salut, aruncând o privire spre locurile lor goale. Stătea

tot așa, cu mâinile pe genunchi, cu ochii pironiți drept înainte, părând că scrutează ceva fie foarte îndepărtat, fie, dimpotrivă, foarte apropiat. Umerii săi slăbuți se pierdeau în cămașa prea largă, plină de dâre de praf. Numai mărul lui Adam i se mai mișca din când în când. Înțelegeam pentru pentru prima dată că el era un sportiv, că șahul era pentru el ca un maraton, un maraton la pătrat. Când eram în liceu participasem și eu la curse de fond. Știam că după primii cinci sute de metri oboseala e cea mai puternică, dar după ce treci de limita aceasta, te lași purtat doar de elan, ca și cum ai alerga fără să mai depui un efort dirijat, ca un avion fără pilot sau ca un planor care ajunge foarte sus. Dar șahul n-are asemenea etape, se desfășoară de la început până la sfârșit în aceeași maximă încordare, solicitându-l cumplit pe jucătorul care trebuie să fie mereu la pândă, să-l încolțească și să-l prindă la ananghie pe adversar. Șahistul nu-și poate permite nici cea mai mică neatenție.

Brusc mi s-a făcut teamă pentru sănătatea lui Wang Yisheng. În ultimele zile stătusem cam prost cu banii și nu mai îndrăzniserăm să mâncăm pe săturate. Pe deasupra, ne mai și culcaserăm târziu, ce mai, duseserăm o viață cu totul nesportivă, căci nimeni nu se gândise că avea să urmeze o asemenea confruntare. Privindu-l însă pe Wang Yisheng cum stătea așa îndârjit pe scaunul lui, mi-a mai venit inima la loc, și i-am zis în gând: „Nu te lăsa băiete, ține-te bine!“ Când eram pe munte și căram vreun buștean în doi, nu ne mai păsa dacă drumul urcă sau coboară, ori că alături se cască prăpăstiile. Strângeam din dinți, nu-i dădeam drumul orice s-ar fi întâmplat. Cel care l-ar fi slăbit nu numai că s-ar fi rănit pe sine, dar l-ar fi doborât și pe celălalt. De data aceasta, Wang Yisheng trecea singur pe lângă abisuri și prin strâmtori și nu-l puteam ajuta cu nimic. Am găsit puțină apă rece, m-am apropiat tiptil de el și i-am pus-o sub ochi. S-a înfiorat, m-a străpuns cu privirea ascuțită ca un pumnal și abia când m-a

recunoscut a râs sec. I-am făcut semn spre bolul cu apă și atunci l-a luat, dar tocmai se pregătea să bea când unul dintre cei care anunțau mutările a făcut iar un anunț. A rămas cu bolul în mână, ținându-l suspendat într-un echilibru perfect, încât apa nici nu se clintea. Cu ochii la apă și-a rostit mutarea și ușurel și-a apropiat bolul de gură. Atunci o altă mutare a fost anunțată. Cu gura pe buza vasului i-a răspuns și acesteia. În sfârșit a sorbit o înghițitură și zgomotul făcut a fost neașteptat. Îi dăduseră lacrimile. Mi-a întins bolul și când m-a privit, am zărit în ochii lui ceva de neexprimat, ceva intens, și dulce, și amar, care licărea plăpând. Pe la colțul gurii i s-a prelins o picătură de apă care a înscris încet o dâră întâi pe barbă, apoi pe gâtul plin de praf. I-am întins iar bolul, dar el m-a oprit ferm cu mâna, apoi s-a întors cu totul în lumea aceea numai a lui. Când am ieșit din sală, se întunecase. Muntenii aprinseseră torțe de brad, iar alții lanternele, și o lumină gălbuie lumina strada. Probabil că terminaseră lucrul prin mai multe întreprinderi, pentru că numărul celor prezenți se mărise. Câinii stăteau și ei în fața oamenilor și, văzându-i cum îi priveau pe cei care agitau piesele de carton, fără să fie clar dacă pricepeau sau nu ce se petrece, s-ar fi zis că și în ochii lor se citea îngrijorarea.

Noi, cei care veniserăm cu Wang Yisheng, ne-am pomenit înconjurați de mulțimea care cerea amănunte despre el. Într-o clipă, numele lui era pe toate buzele: Wang Yisheng, Nebunul, Patima Șahului, tânărul intelectual, discipolul unui mare maestru daoist...

M-a cuprins dintr-odată o silă cumplită și chiar mă gândeam să explic mulțimii câte ceva, dar până la urmă m-am abținut. „Lasă-i să spună ce vor!" mi-am zis, ba chiar am început să mă înveselesc. În acest timp înăuntru nu mai rămăseseră decât trei jucători. Deodată din mulțime s-a auzit un strigăt. Am întors capul și am privit spre afișaj. Am văzut că mai rămăsese doar o singură partidă, aceea cu

campionul. Pe tablă mai erau doar câteva piese. Piesele negre ale lui Wang Yisheng ba se apropiau, ba se îndepărtau de căsuțele din câmpul adversarului. În spate, Generalul, care stătea țanțoș, era însoțit de un Sfetnic. Îmi părea că asist la o scenă de protocol: părea că împăratul ținea sfat cu un curtean apropiat, așteptând întoarcerea victorioasă a conducătorilor de oști. Îmi părea că mai văd cum oamenii pregătesc plini de importanță banchetul, cum aprind sfeșnicele cu lungi lumânări roșii, cum muzicanții cu pași domoli înstrunează corzile instrumentelor, așteptând ca la semnul de după vestea cea mare a victoriei să înceapă a cânta. Pentru că începuse să-mi chiorăie stomacul și abia mă mai țineam pe picioare, mi-am căutat un loc să mă așez puțin. De acolo urmăream ultima încleștare a luptei și mă temeam grozav că s-a întâmplat ceva. Piesele roșii ale adversarului nu se mai mișcau deloc și spectatorii își pierduseră și ei răbdarea. Se tot duceau să vadă dacă se întorceau cei cu bicicletele. Se făcuse o larmă care acoperea totul. Deodată mulțimea s-a bulucit, apoi s-a despicat de parcă ar fi fost fulgerată, lăsând la vedere un bătrânel chel pe care-l susținea un băietan. Înainta încetișor și mișcând din buze privea curios în sus și în jos, într-o parte și în alta, la cele opt table de șah pe care partidele erau încheiate. Din om în om s-a transmis vestea că omul acesta este campionul turneului regional. Era ultimul dintr-o ilustră familie a acelor locuri. De data asta că ieșise din bârlog doar ca să joace șah. Nu se gândise că o să câștige locul de frunte. Criticase de altfel acest tip de întrecere, deplângând decăderea șahului, părăsirea căii vechi, cum spunea el. După ce a isprăvit de privit tablele de șah, și-a netezit ușor veșmântul, și-a scuturat praful de pe încălțări, a înălțat capul și, sprijinindu-se de băiat, a intrat în sală. Spectatorii s-au ridicat și ei cu toții în picioare. M-am grăbit să intru și eu. După ce pășise pe ușa cea mare, bătrânul se oprise și privea la ceea ce i se înfățișa: Wang Yisheng stând stingher în mijlocul sălii imense, cu privirea fixă, cu mâinile pe genunchi, ca un firav trunchi

împietrit. Părea că n-aude și nu vede. Lampa atârnată sus de tot așternea pe fața lui o lumină palidă. În abisul ochilor lui părea că se află scufundată o lume întunecată și infinită. Tot ce mai era viu în el părea concentrat în părul zbârlit. A trecut mult timp până ce acest flux vital s-a eliberat și s-a răspândit încet din nou în întregul trupului său, apoi a început să-i dogorească în obraji. Uimită, mulțimea care ne urmase tăcea. Cel despre care se vorbise atâta afară, era, iată, în fața tututor: un amărât de slăbănog negricios, care stătea acolo nemișcat. Oamenilor le-a scăpat un murmur de dezamăgire. S-au mai scurs astfel încă vreo câteva clipe până ce bătrânul a început să tușească. Deși ușoară și totuși destul de răsunătoare în liniștea aceea, tusea aceasta a plutit o vreme în încăpere. Deodată, privirea lui Wang Yisheng a coborât pe pământ și a zărit mulțimea. S-a încordat ușor, dar nu s-a putut mișca. Bătrânul l-a dat deoparte pe băiat și a înaintat către Wang Yisheng. Apoi și-a împreunat mâinile, le-a adus în dreptul pieptului și a spus:

— Tinere domn, iartă nevolnicia trupească a unui bătrân care n-a putut să vină în persoană să ia parte la această nobilă înfruntare. A trebuit să transmit mutările prin intermediari, n-am avut încotro. Deși tânăr de tot, văd că domnia ta posezi o mare virtuozitate. După cum am putut constata, daoismul și budismul Chan s-au contopit în arta pe care o stăpânești. Știi astfel să-ți controlezi spiritul: întâi prevezi și evaluezi, apoi adaptezi situației tactica potrivită, apoi dai ultima lovitură adversarului. Ești aidoma acelui care cheamă dragonii pentru a domoli potopul, a celui care pune în armonie *yin* și *yang* și împacă cele trecute cu cele prezente. Sunt fericit că am putut să joc cu domnia ta și mă bucur că mi s-a dat prilejul să cred că vechea artă a șahului nostru nu a pierit. Aș dori așadar să-mi uiți vârsta și să mă accepți ca prieten. Eu mă opresc aici în această partidă și mi-ar plăcea s-o consideri doar o partidă de plăcere. În felul acesta ai putea să salvezi onoarea unui biet bătrân.

Wang Yisheng a încercat din nou să se ridice, dar n-a reușit. Piciorongea și cu mine ne-am repezit și l-am ridicat, luându-l de subsuori. Picioarele îi rămăseseră însă înțepenite și nu și le putea întinde. Stătea în continuare chircit. Îmi părea că nu atârnă în mâinile noastre decât câteva kilograme. I-am făcut semn lui Piciorongea să-l pună jos, apoi am început să-i frecăm picioarele. Spectatorii se apropiaseră și formau un cerc în jurul nostru. Bătrânul, legănându-și capul, ofta. Piciorongea, cu mâinile lui mari, l-a frecționat pe Wang Yisheng cu putere pe trup, pe față, pe ceafă. După o vreme, trupul i s-a dezmorțit, s-a sprijinit de brațele noastre și a început să geamă. Gura i s-a deschis, apoi i s-a închis iar. Când i s-a deschis din nou, n-a reușit să scoată decât un geamăt. Abia mai târziu a izbutit să murmure:

— Sunt de acord!

Foarte emoționat, bătrânul a spus:

— Astă-seară rămâneți aici, nu? Aș vrea să vii la mine să te găzduiesc două zile. Am putea astfel să vorbim pe-ndelete despre șah.

Wang Yisheng a dat din cap și a șoptit:

— Nu se poate, sunt cu niște prieteni. Dacă am venit împreună, împreună plecăm. Ne ducem să înnoptăm la Casa de Cultură, avem acolo o cunoștință.

Pictorul a strigat atunci din mulțime:

— Să mergem, mergem la mine! Am cumpărat deja de mâncare. Haidem cu toții!

Am ieșit petrecuți de mulțimea care ne lumina calea cu torțele. Și muntenii, și localnicii ne înconjurau și care mai de care voiau să-l vadă pe Regele Șahului. Când în sfârșit îl vedeau, dădeau din cap și oftau. Am plecat încetișor, sprijinindu-l, în lumina aceea a făcliilor. Mi-am amintit că în copilărie văzusem un tablou al lui Rembrandt. Se chema *Rondul de noapte*, și imaginea de acolo semăna cu cea de aici.

Când am ajuns la Casa de Cultură ne-am dus întâi în cămăruța pictorului. Deși cineva ne ajutase să împrăștiem

mulțimea, tot mai rămăseseră unii care se înghesuiau pe la ferestre, drept care pictorul, speriat, s-a grăbit să-și ascundă tablourile. Până la urmă, treptat, oamenii s-au împrăștiat.

Wang Yisheng era încă puțin buimac. Deodată mi-am dat seama că în mâna mea stângă mai țineam încă strâns piesa aceea de șah pe care-o făcuse mama lui. Am desfăcut palma și i-am arătat-o. Wang Yisheng a privit-o o vreme ca și cum n-ar fi recunoscut-o. Apoi brusc a scos un strigăt cumplit și lacrimile i s-au deszăgăzuit.

— Mamă, astăzi fiul tău... mamă... a spus el printre suspine.

Toți am simțit că ne dau și nouă lacrimile. Fiecare își găsise ceva de lucru. Eu am măturat, am adus apa, l-am liniștit pe Wang Yisheng. Plânsese un timp și acum, când se liniștise, părea înviorat, așa că ne-am așezat cu toții la masă. Pictorul a băut până ce s-a făcut criță și, fără să-i mai pese de noi, s-a prăvălit în pat și a adormit buștean. Electricianul ne-a condus, cu Piciorongea cu tot, și ne-a culcat pe scenă.

Era o noapte atât de întunecată de nu-ți vedeai nici degetele de la mâini. Wang Yisheng se cufundase și el într-un somn de plumb. Mie însă îmi mai răsuna în urechi vuietul mulțimii, iar în ochi, luminate de torțe, îmi jucau încă fețele ca dăltuite în fier ale celor de la munte, care parcă mergeau prin pădure cântând cu buștenii pe umăr. Am început să râd de unul singur, zicându-mi: Dacă n-aș fi fost așa de nenorocit, aș mai fi putut cunoaște o asemenea bucurie? Casa mi-e distrusă, părinții mi-au pierit, iar eu, cu capul plecat, trudesc din greu. Dar oare nu aici se află sensul adevărat al vieții? Oare nu abia după ce treci prin toate acestea poți fi cu adevărat fericit? Mâncarea și hainele sunt desigur importante. De când există, omenirea se frământă zi de zi pentru asta. Dar dacă n-ai altă râvnă, ajungi să nu mai fii om!

Simțeam cum mă doboară oboseala, așa că mi-am tras cortina peste cap și m-am cufundat în somn.

REGELE COPACILOR

1

Tractorul care îi aducea pe tinerii intelectuali a ajuns în vale și în cele din urmă s-a oprit în mijlocul pajiștii. Ne minunam cu toții de sălbăticia peisajului și, înțelegând că acesta era punctul final al călătoriei, am coborât unul câte unul, cuprinși de emoție.

Pe pajiște, într-o parte, se aflau mai multe căsuțe cu acoperișuri de stuf, iar în fața noastră se buluceau o mulțime de localnici, tineri și bătrâni, unii mai înalți, alții mai scunzi. Ne priveau cu gura căscată, țintuiți locului. Undeva, în depărtare, copiii se zbenguiau ca niște peștișori în apă. Secretarul, care îi adunase pe oameni, a strigat cu nerăbdare în glas:

— Haideți să-i întâmpinăm!

Din mulțime a răsărit un bărbat măruntel care s-a și repezit să ne strângă mâinile, cu un zâmbet înțepenit pe față. Fetele i-au întins, grăbite, mâinile, dar gestul lor a rămas fără răspuns, căci el și-a frecat o clipă palmele, iar apoi a dat mâna doar cu băieții. Vedeam însă că pe fețele lor se așternea o expresie ciudată, de neînțeles. Când mi-a venit și mie rândul, i-am întins mâna măruntelului, salutându-l totodată, și l-am privit în ochi. Nu mă așteptam să-mi strângă mâna cu atâta putere, pur și simplu parcă mi-o prinsese în ușă. Eram gata să scot un țipăt de durere, însă norocul meu că el deja se îndepărtase pentru a-i saluta și pe ceilalți. Tinerii intelectuali trebuie să

fie tari și când li se strânge astfel mâna, cu nici un chip nu trebuie să dea glas suferinței, ci doar să-și scuture puțin brațul, ca să alunge durerea.

— Xiao Geda, a spus secretarul apropiindu-se, gata cu strânsul mâinilor! Mergi de-i ajută să-și dea jos bagajele!

Mărunțelul s-a supus pe dată și a pornit către remorcă pentru a lua în primire bagajele.

Dintre tinerii intelectuali, Li Li părea a fi cel mai erudit. Între bagajele lui se afla o ladă mare de lemn atât de ticsită de cărți, încât a fost nevoie de patru oameni ca s-o urnească din loc. Cum toți eram oameni cu școală, această ladă ne stârnea un profund sentiment de respect. Au ridicat-o cu mare grijă și au dus-o până la marginea remorcii, îndemnându-se unii pe alții să fie cu băgare de seamă. Însă jos, la primirea bagajelor, nu era decât Xiao Geda.

— Să mai vină trei oameni! au strigat câțiva la unison, dar nici n-au apucat cei trei să se apropie că lada cu cărți parcă s-a coborât singură pe umărul lui Xiao Geda. Acesta de îndată s-a îndreptat de spate și a pornit cu pași mărunți. Toți îl priveam buimăciți, cu inima cât un purice. Abia când Xiao Geda a ajuns în fața căsuței și a vrut să-și încline umărul pentru a da jos lada, am strigat într-un glas:

— Atenție! Atenție!

Xiao Geda era netulburat, de parcă nu auzise nimic. A ridicat celălalt braț și a sprijinit lada, apoi a înclinat ușor umărul, și-a îndoit genunchii, a apucat lada cu amândouă mâinile și a așezat-o binișor pe pământ. Peste mulțime se așternuse tăcerea. Xiao Geda s-a întors la remorcă și a bătut ușurel cu palma în platformă. Părea cam surprins văzând cum băieții încă își dezmorțeau brațele. Aceștia, după ce și-au mai revenit un pic, s-au grăbit să înșiruie bagajele la marginea remorcii. Xiao Geda a tras o valiză, a proptit-o de piept și numaidecât a ridicat-o. Ceva mai devreme, pe când ne aflam în capitala provinciei, la sediul general, așezatul bagajelor mai întâi în

autobuz și apoi în remorca tractorului ne luase foarte mult timp și, mai cu seamă, ne istovise peste măsură. Aici însă toate tevatura cu bagajele părea că se va isprăvi într-o clipă.

Odată ce am terminat cu descărcatul bagajelor, am intrat în căsuță. Înăuntru era un pat, croit din trunchiuri de bambus despicate pe din două, lungi de peste zece *zhang*[1], iar la capătul lui se găsea o împletitură de bambus. Alături era camera repartizată fetelor. De fapt, patul continua și dincolo, astfel încât de o parte și de cealaltă încăpeau câte douăzeci de persoane. Ne-am minunat cât de mare era bambusul acela. Apoi ne-am ales fiecare câte un loc, ne-am întins saltelele și ne-am rânduit valizele. La un moment dat, Li Li a chemat trei băieți ca să-l ajute să-și așeze lada cu cărți. După ce i-a găsit locșorul potrivit, a rostit plin de mirare:

— Chiar atât de puternic să fie individul ăla?

S-au adunat cu toții în jurul lui, de parcă văzuseră cine știe ce grozăvie. Pe lada vopsită în cafeniu un soare galben și mare cât roata carului își împrăștia razele în toate direcțiile. În jurul lui se înșiruiau vorbe pline de tâlc: „În largul cerului și pe întinsul pământului, cei măreți își au menirea lor."

— Li Li, ce cărți de preț ai tu aici? a întrebat cineva.

La auzul acestor vorbe, Li Li a început să se pipăie peste tot în căutarea cheii. De acum înserarea se pogora asupra noastră, dar nimeni nu băgase de seamă acest lucru, căci toți așteptau cu nerăbdare să fie deschisă lada.

— Ați pus totul în ordine? s-a interesat secretarul, intrând cu lămpița cu gaz în mână. Aici nu-i ca la oraș, n-avem lumină, așa că deocamdată o să vă folosiți de lampa asta.

Abia atunci ne-am dat seama că n-aveam lumină. I-am mulțumit degrabă secretarului și am pus lămpița cu mare grijă pe un maldăr de valize. Între timp, Li Li găsise cheia, așa că s-a aplecat să descuie lada. Noi ne-am bulucit imediat în jurul lui. S-a tras aproape și secretarul.

---

1. Unitate de măsură tradițională, echivalentă cu 3,3 metri.

— S-a pierdut ceva? a întrebat el.

Cineva s-a grăbit să-i povestească faptul că Li Li avea o ladă cu cărți dintre cele mai bune. Secretarul s-a aplecat imediat să le vadă și el. Când a ridicat capacul, volumele s-au revărsat peste buza lăzii, în negura amurgului, și atunci fiecare din noi a luat degrabă câte o carte și a cercetat-o la lumina lămpii. În fapt, erau numai cărți politice – spre exemplu Lenin, *Opere alese* – îmbrăcate în pânză verde–cenușie, groase de vreo jumătate de *chi*[1] și scrise cu caractere vechi, înșiruite pe verticală. Mai avea și altele foarte groase, cum ar fi *Lecturi pentru activiști*, *Teoria capitalului*, Marx și Engels, *Opere alese*, un volum din ciclul „Cele nouă critici", precum și tot felul de ediții de *Citate din operele Președintelui Mao* și altele cu citate aparținând vicepreședintelui Lin. Ne minunam cu toții de sumedenia de cărți adunate de Li Li cu atâta migală. De bună seamă ar fi putut deschide o bibliotecă acolo.

— Sunt toate ale părinților mei, a spus Li Li pe un ton molcom. Când am plecat de acasă, mama mi le-a dat pe ale ei. Ale tatei le-au rămas lor, fiindcă și cei bătrâni mai au câte ceva de învățat, dar noi suntem speranța, noi trebuie să ne îndreptăm cu pași fermi spre viitor.

Auzul acestor vorbe ne-a făcut să slobozim un oftat. Secretarul privea năuc, ba chiar părea că nici n-ar înțelege prea bine despre ce-i vorba. Deodată, a întrebat:

— Dar dacă citești atâtea cărți, mai ai nevoie oare să studiezi documentele?

— Desigur, i-a răspuns Li Li cu voce gravă.

— Ce carte-i asta? s-a interesat secretarul, ridicând una dintre ele. O iau și eu s-o răsfoiesc un pic.

Stăpânindu-ne ca să nu pufnim în râs, i-am răspuns că este volumul *Opere alese* de Mao Zedong. Secretarul a adăugat atunci că dacă-i vorba de operele lui Mao, el are deja două

1. Unitate de măsură tradițională, echivalentă cu 0,32 m.

rânduri, dar nu i-ar strica să ia un volum nou. Li Li i-a oferit unul la întâmplare.

După ce ne-am așezat un pic lucrurile, ne-am spălat și apoi ne-am domolit, în așteptarea mesei. La ușă se strânsese deja un când de copii, așa că a trebuit să ne scotocim prin buzunare și să le zvârlim câteva bomboane. Cu chiote de bucurie, copiii o rupeau la fugă înapoi spre casă, dar nu trecea mult timp și iar se întorceau gălăgioși la ușă. Le dispăruse curiozitatea din priviri și în locul ei își făcuse loc ghidușia. Îndrăzneau chiar să intre și să se apropie de noi. Secretarul tot venea, ba cu șeful de echipă, ba cu alți activiști, ca să facă prezentările și să ne întrebe câte-n lună și în stele. Firește că în ritmul acesta am rămas iute fără bomboane. Oaspeții desfăceau bomboanele din hârtie, dar nu le mâncau, ci le dădeau celor mici, care după o vreme le scoteau din gură, pe jumătate topite, ca să le compare culorile.

Când veselia era mai în toi, s-a anunțat în fața căsuțelor că a sosit masa. Luna palidă se ivise dincolo de munți și scălda în lumină pajiștea. Împresurați de razele ei, ne-am umplut bolurile și ne-am pus pe mâncat, înghesuindu-ne în jurul vasului cu legume. În mod surprinzător, cei care începuseră a mânca mai întâi icneau unul după altul. Am dus bețișoarele la gură și am început să mestec, însă pe dată am simțit că îmi ia gura foc. Parcă și limba mi se umflase de durere. Am scuipat degrabă în bol și l-am cercetat în bătaia luminii. În zadar, tot nu pricepeam ce se petrece acolo. Cei din jur, adulți și copii, mă întrebau cu veselie:

— La oraș nu mâncați așa iute?

— De acum tot așa iute o să mâncăm mereu? au întrebat fetele.

— La dracu'! a exlamat secretarul.

Apoi a apucat niște mâncare cu bețișoarele și a început să mestece, cu privirea ațintită spre lună.

— Dar nu-i iute! s-a pronunțat el.

— Cum nu-i iute? se văitau fetele pe un ton plângăcios.

Până la urmă, n-am avut încotro și am mâncat doar orezul, lăsând deoparte legumele. Când am isprăvit, a venit cineva și le-a luat.

— Mâine-dimineață mâncăm iarăși carne! spuneau copiii țopăind de bucurie.

Abia atunci au înțeles fetele că printre legume fusese amestecată și ceva carne.

După cină, cei care aveau ceas au anunțat că nu se făcuse încă ora opt. Cum în căsuță nu se găsea decât o biată lampă cu gaz, am preferat să mai rămânem pe afară. Li Li a propus chiar să facem un foc de tabără. Secretarul i-a răspuns că lemne de foc sunt destule și l-a strigat pe Xiao Geda, care a venit de departe în fugă și, aflând despre ce este vorba, a plecat grăbit, însă s-a înapoiat curând, trăgând după el un trunchi mare de copac pe care a început numaidecât să-l ciopârțească cu toporul. Li Li i-a cerut toporul ca să-l taie el. La prima lovitură s-a desprins o bucată din coajă, zburând aiurea. Atunci Li Li a scuipat în căușul palmelor, a înșfăcat bine toporul, l-a rotit un pic în aer și poc! a răsunat prima lovitură. Toporul făcuse o crestătură în lemn, dar se înțepenise acolo. Într-o clipă, lumea s-a și adunat să vadă de ce-i în stare Li Li, numai că toporul se încăpățâna să rămână neclintit, de parcă prinsese rădăcini în lemn. Trunchiul se mișca odată cu toporul, dar nu voia nicicum să se frângă. Atunci, s-a apropiat Xiao Geda. A proptit trunchiul cu piciorul, brațul s-a lăsat pe coada toporului care, supus, s-a înclinat și s-a eliberat din strânsoare. Xiao Geda l-a ridicat, fără să-l agite prea sus, așa, ca și cum ar fi tăiat soia. Numaidecât, trunchiul a fost făcut bucăți. Am văzut atunci cu toții că era un copac noduros. Cineva a spus că era ca în povestea cu măcelarul care a despicat o vită[1]; altul

---

1. Aluzie la povestea măcelarului care a despicat vita, relatată de filozoful daoist Zhuang Zi (369–270 î.Hr.), în capitolul III din cartea *Zhuangzi*; este o parabolă referitoare la necesitatea înțelegerii și respectării legilor firii în orice act creator.

s-a grăbit să adauge că un măcelar fără vlagă nu poate despica o asemenea viță de lemn. Într-o clipă, Xiao Geda a frânt în mâini crengile tăiate. Valea întreagă răsuna ca la un foc de artificii. Dacă erau crăci care nu voiau să se supună, Xiao Geda le proptea cu piciorul în pământ și apoi le rupea bucățele. Astfel, foarte curând, trunchiul încovoiat, lung de un *zhang*, s-a transformat într-o moviliță de lemne. După o vreme, Li Li a intrat în căsuță să caute hârtie ca să dea foc, numai că Xiao Geda nu l-a așteptat, ci a scos chibriturile, s-a lăsat pe vine, a scăpărat un băț și a aprins grămada de lemne. La început s-a pornit doar o flăcăruică, nu mai mare de un *cun*[1], ca apoi să se ridice văpăi înalte, de parcă pe neașteptate ar fi fost stârnite de vânt. Lemnele trosneau deja sub dogoarea focului când a apărut Li Li cu hârtia. Cu toții ne lăsaserăm cuprinși de bucurie, asemenea copiilor. Cineva a vrut să ațâțe focul, dar în grabă a dat peste grămada de lemne care s-a năruit. Focul era pe cale să se stingă, ceea ce a stârnit câteva strigăte de nemulțumire din partea fetelor. Xiao Geda n-a rostit nici o vorbă, ci și-a văzut mai departe de ațâțatul focului cu un băț lung, până când flacăra a început din nou să se înalțe.

— Xiao Geda, vino să stai cu noi! l-am chemat eu.

Pesemne că el socotea că așa ceva nu se cuvine, fiindcă s-a grăbit să spună:

— Lasă, simțiți-vă voi bine!

Vocea-i firavă abia se auzea și pentru că nimeni n-a mai adăugat nimic, iar Xiao Geda s-a îndepărtat, am rămas cu senzația că, de fapt, nu spusese nimic.

— Xiao Geda, să nu uiți că mâine avem la masă peste patruzeci de persoane, a strigat secretarul către el.

Xiao Geda n-a răspuns, ci s-a cocoțat pe o moviliță din apropiere, unde nu-l mai ajungea lumina împrăștiată de foc. Doar razele lunii îi conturau un mic halou. Focul se înălța

---

1. Unitate de măsură tradițională, egală cu 3,2 cm.

din ce în ce mai mult, iar scânteile țâșneau, în rotocoale, spre tării. Dogoarea focului așternea pe chipurile noastre o umbră nedeslușită, făcându-le să pară mici și neobișnuite.

— Lupta abia începe! a spus Li Li, ridicându-se în picioare. S-o întâmpinăm cu cântec!

Deodată m-a străfulgerat gândul că în nici un caz nu bătusem atâta drum până aici ca să fac tot felul de munci ingrate, așa cum se întâmplase la țară, în timpul școlii, dar nici nu-mi era limpede ce fel de viață mă aștepta de acum încolo. Vâltoarea focului îmi stârnea vise și iluzii fără margini și, dintr-un imbold de neînțeles, m-am ridicat, cu dorința să fac câțiva pași prin împrejurimi, sub razele lunii. Ceilalți, crezând că intenționez să cânt, și-au ațintit privirile asupra mea. Într-o clipă, le-am înțeles gândul și, stânjenit, am născocit un pretext.

— Unde-i toaleta?

Toată lumea a izbucnit în râs. Secretarul mi-a indicat un loc, așa că m-am îndepărtat trecând pe lângă Xiao Geda, care încă stăruia cu privirea asupra mea.

— Vrei să te ușurezi? m-a întrebat el.

Eu am încuviințat din cap și atunci s-a ridicat și el și a pornit-o înaintea mea. Priveam umbra pe care o lăsa trupul său mărunt și tot nu pricepeam cum era cu putință ca el să fi tăiat mormanul acela de lemne și să fi înălțat un foc atât de mare. Tot gândindu-mă așa, am ajuns la marginea taberei. Xiao Geda mi-a arătat o colibă și mi-a spus:

— În stânga!

Dar eu nu simțeam nici o nevoie, așa că am rămas pe loc, cu privirea pierdută spre munte. Tabăra se afla la poalele unor munți înalți. De acolo, de unde priveam, pădurile bogate parcă îi striveau sub greutatea lor, ba chiar așa, scăldați de razele lunii, semănau mai degrabă cu niște duhuri înspăimântătoare.

— Este o pădure seculară? l-am întrebat eu.

— Nu te ușurezi? m-a întrebat Xiao Geda, aruncându-mi o privire.

— Mă uit și eu un pic în jur. E străveche pădurea asta, nu-i așa?

Deodată a ciulit urechile, atent la ceva.

— Cerbul!

Abia atunci am auzit în depărtare un strigăt scurt, dar încordat.

— Sunt tigri pe aici? am continuat să-l iscodesc.

— Tigri? Nici vorbă. Sunt urși, leoparzi, porci mistreți, bivoli.

— Șerpi?

Xiao Geda nu mai asculta chemarea cerbului.

— Șerpi? a repetat el, lăsându-se pe vine. Foarte mulți. Sunt păsări sălbatice, șoareci de bambus, căprioare roșii, pisici sălbatice. Sunt animale de tot soiul.

— Dacă-s așa de multe animale, bănuiesc că le vânați și le mâncați.

S-a ridicat, a întors capul spre focul înălțat în tabără și a oftat adânc.

— În curând nu vor mai fi. Nu vor mai fi deloc...

Nu înțelegeam tâlcul vorbelor lui.

— Cum așa?

Xiao Geda nu m-a privit și mi-a răspuns tot cu o întrebare, în timp ce își ștergea palmele:

— Ce cântă?

În acea clipă, a răzbătut până la mine ecoul cântecului intonat de fete în depărtare, lângă foc. Am ascultat câteva versuri și i-am răspuns:

— Este un cântec pe care îl cântăm noi când vâslim.

— Atunci când pescuiți?

Am râs.

— Nu pescuim. Vâslim de plăcere.

Deodată, Xiao Geda m-a țintuit cu privirea, sub razele pe care le cernea luna asupra noastră.

— Voi ați primit ordin să veniți aici ca să tăiați copacii?

Am chibzuit puțin înainte de a-i răspunde.

— Nu. Am primit ordin să experimentăm viața țăranilor săraci și să ne instruim pentru a construi și apăra patria, pentru a înlătura sărăcia și ignoranța.

— Atunci la ce bun să tăiați copacii? a întrebat el.

— Tăiem copacii fără rost și sădim alții cu rost, i-am răspuns, având eu o vagă idee despre munca pe care urma să o facem. Copacii se lasă ușor doborâți?

— Copacii nu se pot ascunde, a răspuns el cu capul plecat.

S-a îndepărtat câțiva pași ca să urineze și apoi m-a întrebat:

— Nu te duci și tu?

Am clătinat din cap și după puțin timp am pornit înapoi către tabără. Veselia din jurul focului a ținut până târziu în noapte. Abia când a căzut roua și din lemnele de pe foc n-au mai rămas decât tăciunii înroșiți ne-am retras rând pe rând la culcare. Târziu, în miezul nopții, patul se unduia ca un val ori de câte ori cineva se întorcea pe partea cealaltă. Atunci, ne trezeam cu toții și ne tot foiam, încercând să adormim la loc.

2

A doua zi de dimineață, ne-am trezit, ne-am spălat pe față și pe dinți și unul după altul ne-am luat bolurile în primire. Eram nerăbdători să mâncăm, așa că, în așteptarea hranei, am început să le lovim cu lingurile și bețișoarele. Atunci a venit șeful taberei și i-a dat fiecăruia câte un bon de masă, pe care erau imprimate cu vopsea două cifre ce reprezentau hrana pe o lună. Apoi, ne-a anunțat că bucătarul va marca pe bon cantitatea pe care o vom consuma. Știam cu toții cât de prețios era acest bon, așa că l-am pus cu grijă în buzu-

nar. Șeful taberei ne-a sfătuit mai bine să-l punem într-o copertă, ca să-l protejăm. Mai întâi am căutat fiecare hârtia potrivită și lipici, ca să facem o învelitoare, și abia după aceea ne-am dus la cantină. Cum legumele erau tot iuți ca focul, n-am avut încotro și, ca și deunăzi, m-am mulțumit doar cu orezul. Unii, bucuroși, își umpleau bolurile cu legume, alții îi trimiteau pe copii să le mai aducă, dar aceștia, pe drum, aveau grijă să culeagă toată carnea din mâncare.

După ce am terminat de mâncat, șeful de echipă a împărțit lopeți și topoare. Oamenii le luau, învârtindu-le în mâini, nerăbdători să ajungă pe munte și să se pună pe treabă.

— Azi nu muncim. Mai întâi mergem sus, pe munte, să vedem despre ce-i vorba, ne-a spus șeful de echipă vesel, iar noi ne-am supus cuminți.

Pe muntele acela nu se putea urca pe oriunde. Șeful de echipă mergea în frunte, pe o cărăruie ce o pornea pieptiș încă de la poale. Departe, se zărea un câmp de legume năpădit de varză ofilită, cu frunze cenușii, ciupite de insecte. Pe când ne tot minunam cât de urâtă era varza, deodată, din câmpul acela s-a ivit nimeni altul decât Xiao Geda, cu un cuțit în mână.

— Nene Xiao! l-a strigat șeful de echipă.

— Urcați pe munte?

— Merg cu tinerii să vedem ce-i pe acolo, i-a răspuns șeful de echipă.

Xiao Geda ne-a privit pentru o clipă, iar apoi s-a lăsat pe vine ca să taie foi de varză cu cuțitul. Din câteva crestături îndepărta foile de deasupra și din mâinile lui ieșea la iveală un bulgăre mare și fraged. Apoi aduna frunzele căzute pe jos și le vâra într-un coș.

— Asta-i hrana pentru porci? s-a interesat un tânăr cu aer de atoateștiutor.

— Pentru porci? s-a mirat șeful de echipă. Nici nu știi cât e de bună. Murată mai ales e tare gustoasă, iese o mâncare pe cinste.

Am protestat cu toții, spunând că varza aia era o mizerie. Xiao Geda s-a cufundat în tăcere și și-a văzut de treaba lui mai departe.

— Nene Xiao, nu vii pe munte? l-a întrebat șeful de echipă.

Fiindcă Xiao Geda a rămas mai departe tăcut, absorbit de munca lui, șeful de echipă n-a mai rostit nici un cuvânt și a luat-o înaintea noastră.

Se înainta greu. Copacii, ierburile, lianele crescuseră în mare învălmășeală, astfel încât uneori eram nevoiți să ne croim drum tăindu-le cu cuțitul, căci altfel n-am fi putut răzbi până în adâncul pădurii. Fetele, temându-se de șerpii care s-ar fi putut ivi pe neașteptate, mergeau tiptil, cu mare băgare de seamă. Băieții însă se avântau neînfricați și retezau tot ce le stătea în cale. Chiar și așa, mânați de entuziasmul începutului, ușurel, am ajuns să simțim zăduful. Ca să alungăm insectele ce zburau peste tot, ne fluturam mâinile întruna, de parcă suferеam de vreo boală ciudată.

— N-ați stârni atâtea insecte dacă n-ați tăia așa, aiurea, a comentat șeful de echipă.

Drept urmare, băieții au încetat cu tăiatul și și-au continuat drumul, gâfâind întruna. Am mers mai bine de o oră până când șeful de echipă s-a gândit să se oprească. Atunci am privit în jurul meu și am băgat de seamă că ajunsesem deja în vârful muntelui. De pe culme, căsuțele echipei se vedeau în vale micuțe cât boabele de fasole. Am recunoscut și cantina după fumul care se vălătucea pe horn și apoi se topea în vale. Din munții îndepărtați nu mai rămăsese decât culoarea – un albastru care se răsfira, rostogolindu-se în fuioare, unele mai palide ca altele. Respiram toți liniștit și uneori deschideam gura, însă ne era peste putință să rostim vreun cuvânt. Ca într-o străfulgerare, mi s-a părut că munții aceia erau precum circumvoluțiunile unui creier ce ascunde gânduri tainice, nebănuite de nimeni. Și atunci mi-a încolțit în minte ideea că dacă o țară are numai munți, atunci suprafața ei reală este cu mult mai mare decât a unei țări întinse

doar pe câmpie. Adeseori se vorbește ironic despre înfumuratul Yelang[1], locuitor din zona muntoasă Sichuan–Guizhou, dar eu nădăjduiesc că avea el destule motive să fie așa.

— Acum că ați venit, a sporit și mâna de lucru. Cooperativa agricolă ne-a cerut ca anul acesta să defrișăm o suprafață de zece mii de *mu*[2] din zona muntoasă și să sădim copaci folositori, a spus șeful de echipă, arătând către muntele din față.

Abia atunci am observat că pe acel munte rămăsese numai iarba deasă, copacii dispăruseră de mult. Privind mai atent, am descoperit că nenumărații puieți fuseseră plantați în șiruri ordonate pe tot muntele; doar pe creastă străjuia singuratic un copac uriaș.

— Pe toți munții ăștia s-au sădit copaci folositori? s-a interesat Li Li, descriind un cerc cu mâna.

Șeful de echipă a încuviințat din cap. Atunci, Li Li a făcut o plecăciune, a inspirat adânc și a conchis:

— Măreț! Transformăm China. Măreț!

Toată lumea a fost de acord cu spusele lui.

— O să doborâm copacii de pe muntele ăsta pe care ne aflăm acum, a continuat șeful de echipă. Apoi îi ardem, săpăm terenul în terase, facem gropi și apoi sădim copaci folositori. Aceasta este munca încredințată de cooperativă.

— Pe acela de ce nu l-ați tăiat? a întrebat cineva, arătând spre copacul uriaș de pe muntele din față.

Șeful de echipă a stăruit cu privirea asupra lui pentru o clipă și i-a răspuns:

---

1. Există o poveste despre un mic stat din sud-vestul Chinei, din perioada dinastiei Han de Apus (206 î.Hr.–24 d.Hr.), ai cărei locuitori erau tare îngâmfați, crezând că țara lor este fără seamăn pe lume. Aceasta este originea proverbului „Yelang se crede mare“, folosit pentru a descrie o persoană infatuată.

2. Unitate de măsură tradițională pentru suprafață, echivalentă cu 0,066 ha.

— N-am putut.

Toți l-am întrebat într-un glas care a fost pricina.

— Acest copac e hăruit cu spirit. Cel care-l taie atrage blestem asupra sa, a răspuns șeful de echipă, îndepărtându-și o insectă de pe față.

Noi iarăși am întrebat despre ce fel de blestem este vorba.

— Moartea! a căzut ca un trăsnet răspunsul.

Toată lumea a pufnit în râs, spunând că așa ceva nu-i cu putință.

— Cum așa? a zis șeful de echipă. Noi suntem aici de atâția ani și nici măcar Regele Copacilor nu a doborât vreodată un asemenea copac cu spirit, darămite ceilalți oameni. Cum ar îndrăzni cineva să facă așa o grozăvie?

Noi am râs iar, incapabili să înțelegem cum pot exista copaci cu spirit care, pe deasupra, să mai aibă și regi.

— Superstiții! a exclamat Li Li. Viața plantelor urmează legile naturii: cel tânăr ia locul celui bătrân. Dacă ceva este prea mare sau prea bătrân, oamenii îl și asociază cu vreun spirit și născocesc tot felul de superstiții. Chiar n-a încercat nimeni niciodată să-l doboare?

— Pe când defrișam muntele acela, a spus șeful de echipă, l-am izbit eu de vreo câteva ori. Numaidecât am simțit cum mă străbat fiori din cap până-n picioare. Regele Copacilor a spus că nu poate fi doborât, așa că n-am mai avut curajul să-l lovesc.

— Dar cine-i Regele Copacilor?

Deodată, șeful de echipă a ezitat să mai răspundă.

— Păi... Regele Copacilor... Regele... și-a rotit privirea și a adăugat: Să mergem! Trebuie să coborâm. Ați văzut ce-i pe aici. De-acum ne putem apuca de treabă.

Dar nimeni nu se clintea din loc, căci în mintea tuturor stăruia aceeași întrebare: „Cine este Regele Copacilor?"

— Ajunge, ajunge! a spus șeful de echipă în timp ce se îndepărta, cuprins de regrete.

Toți își imaginau că probabil este vreunul dintre indivizii aceia, cum erau și pe la oraș, în legătură cu care e mai bine să te abții de la comentarii.

— Cu siguranță că se ocupă de chestii obscure, și-a dat cu părerea Li Li. Oare cei de la cooperativă au o conștiință atât de precară? S-a găsit un deștept să spună că nu poate fi tăiat și atunci nu l-au mai tăiat, așa-i?

Șeful de echipă n-a mai rostit nici un cuvânt, ci a coborât mai departe în tăcere. Ajunși în tabără, fără să vrem, ne-am îndreptat privirile în care încă adăsta uimirea spre acel munte. Auzind că după-amiază aveam program de voie, ca să deretICăm prin camere, câțiva dintre noi s-au gândit că tare ne-ar mai plăcea ca după masa de prânz să mai urcăm o dată pe munte.

Soarele de la amiază pârjolea de-a binelea. Vegetația se încovoiase sub arșiță, iar în depărtare, sau poate în apropiere, parcă răsunau bubuiturile unor explozii. După masă am ochit o cărare și nu ne-a mai interesat altceva decât urcușul. Drumul era destul de anevoios, așa că mergeam aduși de spate. Pe neașteptate am zărit un copilaș desculț, care lovea pământul cu o săpăligă. Părea să caute ceva anume. Mici broboane de sudoare îi străluceau pe umerii arși de soare. Ne-am oprit.

— Ce tot sapi acolo? l-a întrebat cineva, cu respirația întretăiată.

— Leacuri de munte, a răspuns copilașul, sprijinindu-se în săpăligă.

— Cartofi? s-a interesat Li Li, desenând în aer un cartof.

Copilașul și-a mijit ochii și a spus râzând:

— Leacurile de munte sunt leacuri de munte.

— Se mănâncă? a întrebat cineva.

— Da, pisate bine se mănâncă.

Ne-am strâns în jurul lui, ca să vedem mai bine, dar nu se zărea nimic în adâncitura făcută de el. Observând cât

eram de nedumeriți, băiatul a desfăcut o hăinuță din care a scos la lumină niște rădăcini galbene, lunguiețe și plate. Un miez alb ca neaua se dezvăluia în locul în care fuseseră rupte.

— Hai, gustați! ne-a îndemnat el.

Fiecare a gustat câte un pic dintr-o rădăcină. Era leșioasă și fadă la gust. Copilașul s-a amuzat și a mai spus că, fierte, rădăcinile acelea erau tare gustoase.

— Cum se ajunge în vârful muntelui? l-am mai întrebat noi, după ce ne-am mai tras sufletul.

— Țineți drumul drept!

Li Li l-a rugat să ne conducă.

— Eu ar trebui să mai sap, a spus copilașul, dar după ce s-a gândit el ce s-a gândit, a adăugat: Se ajunge ușor. Haideți! Să mergem!

Și-a strâns hăinuța în care legase leacurile și, aruncând săpăliga pe umăr, a pornit pe un drumeag în sus. Urca iute ca vântul, fără să privească în jur, de parcă nu știa altceva decât să urmeze calea. Cu greu reușeam să ținem pasul cu el. Curând, picuri de sudoare au început să ni se strecoare ucigători în ochi, iar tunicile și pantalonii deja ni se lipiseră de trup. Aproape că ajunsesem la capătul puterilor, când deodată l-am auzit pe băiețel strigând de undeva, de sus:

— Rămânem aici?

De-abia am mai făcut câțiva pași și ne-am oprit. Privind în jur, fără voie am tresărit. Acel copac singuratic, pe care îl văzuserăm de dimineață în depărtare, era ca o umbrelă cerească, înalt de o sută de metri.Crengile lui așterneau umbră pe o întindere de un *mu*. Uluiți, ne-am îndreptat încetișor spre copac, ca să-i atingem trunchiul cu mâna. Scoarța nu-i era deloc bătrână, ba dimpotrivă, iar atunci când am zgâriat-o cu unghia, a scos la iveală seva de un verde crud. Dacă plimbam mâna pe trunchiul copacului, îi simțeam căldura, ceea ce m-a făcut să mă întreb dacă nu cumva în adâncul lui

pulsa o inimă tainică. Li Li s-a învârtit de jur împrejur și, deodată, a izbucnit ca un nebun:

— Acesta-i Regele Copacilor, nu un om!

Toată lumea și-a înălțat privirea pentru a-l admira în toată splendoarea lui. Rămăseseră toți cu gurile căscate de uimire la vederea coroanei bogate. Când adia câte o pală de vânt, tremura într-o parte, pentru ca apoi ușor, să se încline ușor în partea cealaltă. Printre frunze sclipeau din când în când goluri, unde cerul se arăta atât de albastru încât pe alocuri devenea de-a dreptul negru. Pe acolo se strecurau razele soarelui, așternând petice de lumină pe nenumăratele frunze, aidoma unor zeci de mii de ochișori care clipeau.

De când eram eu pe lume nu văzusem un copac atât de mare. Mintea mi se golise de toate gândurile. Stăteam cu gura căscată – nici nu spuneam nimic, nici nu cântam, ci doar scoteam niște sunete nedeslușite, așa, ca o vietate sălbăticită. După mult timp, ne-am privit uluiți unii pe alții, apoi am înfulecat câte ceva și încet ne-am urnit din nou la drum. Copilul mergea cu săpăliga pe umăr, privind în jur. Dintr-odată, a întins brațul subțirel, a întors capul și s-a uitat la noi pentru o clipă, cu o privire în care strălucea lumina. Nu înțelegeam ce se petrece, ci doar îl vedeam cum răsucește ușurel săpăliga în mână pentru ca apoi, încordându-și spinarea, să o azvârle, mânat de un gând ucigaș. Săpăliga s-a rotit de câteva ori în aer și a căzut departe, în iarbă, de unde numaidecât a țâșnit o vietate gălbuie care a rupt-o la fugă, plutind parcă în zbor. Toți am strigat speriați, însă nu era decât un cerb care a pornit în goană până în vârful muntelui. Acolo s-a oprit brusc și a întors capul către noi; o ureche îi tremura ușor. Nu se mișca, de parcă înmărmurise. Când ne-a mai venit inima la loc, am strigat din nou și am încercat să ne ducem spre el. Cerbul și-a îndreptat coada, a lovit pământul în câțiva pași iuți, a ridicat din nou capul și, asemenea unei

străfulgerări galbene, a dispărut ca prin vis. Amuzat, copilașul s-a dus să-și caute săpăliga în iarbă.

— Cum de te pricepi să ochești cerbii? l-am întrebat noi.

— Păi, ăsta-i cerbul galben, nu-i un cerb obișnuit.

Mi-am amintit strigătul din seara precedentă. Așadar, de la el venea.

— Chemarea lui e așa de ciudată! am spus eu.

Nu-mi dădea nimeni crezare și m-au întrebat de unde știu eu așa ceva.

— L-am auzit aseară și Xiao Geda a spus că-i strigătul cerbului galben.

— Dacă tata a spus că este cerbul galben, atunci așa-i, a întărit copilașul pe un ton grav. Pe muntele ăsta se mai aude încă un sunet: gu-ga. Așa face șopârla. Ce carne gustoasă are!

Abia atunci ne-am dat și noi seama că era băiatul lui Xiao Geda. Nu m-am putut abține să nu-l întreb:

— Cum te cheamă?

Băiatul s-a îndreptat de șale, a dus mâna la spate și, mijindu-și ochii, a spus cu mândrie:

— Xiao Liuzhua.

Ceilalți se tot gândeau și nu pricepeau cum se scrie un asemenea nume – Liuzhua, însă eu m-am dumirit imediat.

— Liuzhua, adică „Șase degete“, le-am explicat eu. Ia arată-ne mâna!

Xiao Liuzhua a ezitat puțin, apoi, indiferent, a întins brațul cu dosul palmei în sus. Așa am văzut că alături de cele cinci degete îi mai crescuse unul, pe care l-a ridicat, l-a învârtit, apoi a strâns pumnul, lăsându-l în afară, l-a vârât în nas, pe urmă l-a scos, agitându-l întruna. Unul dintre noi a strigat uluit, ceea ce ne-a înveselit pe toți.

— Degetul ăsta îmi este de mare folos, a spus Liuzhua mândru. Nu-i un defect, ci mă ajută să așez straturile de fân mai repede decât ceilalți.

Nu prea ne dumiream noi ce vrea să spună cu straturile de fân și atunci el ne-a lămurit, cu aerul unui mare cunoscător:

— O să vedeți ce înseamnă când va trebui să schimbați fânul de pe căsuțe.

— Tatăl tău este foarte puternic, i-am spus eu, mângâindu-l pe creștet.

Liuzhua și-a depărtat picioarele subțiri și mi-a răspuns, întorcându-se către mine:

— Tata a fost cercetaș, a mers și dincolo de hotare. El spune că acolo este la fel ca aici – sunt munți, iar pe munți sunt copaci.

— A fost în Coreea? l-am întrebat eu, după ce am socotit în sinea mea cam pe unde ar fi putut ajunge Xiao Geda.

Liuzhua a încremenit pentru o clipă, apoi, clătinând din cap, a arătat cu degetul.

— Uite, acolo!

Ne-am îndreptat privirile în direcția aceea, știind că într-acolo, nu departe, se afla granița, dar în afară de munți, nu se mai zărea nimic altceva.

În cele din urmă, am pornit alene pe drumul de întoarcere. Eu am întors capul ca să-l mai văd încă o dată pe Regele Copacilor. Dăinuia liniștit pe creasta muntelui, parcă vorbindu-și sieși, parcă jucându-se cu sute de copii. Frunzele lui murmurau în bătaia vântului.

— Copacul ăsta ocupă atâta loc! a exclamat Li Li, oprindu-se brusc. Ține atâta umbră. Oare o să mai crească acolo copacii pe care îi vom sădi?

Răspunsul la întrebarea lui era limpede pentru toată lumea, dar nu pricepeam de ce trebuia Li Li să rostească toate acestea cu voce tare.

— Păi, doar e Regele Copacilor! a spus cineva.

Li Li n-a mai spus nimic, ci s-a alăturat celorlalți și a coborât mai departe de pe munte.

3

A treia zi, am urcat cu toții pe munte ca să începem lucrul. Firește că în planul de muncă era înscrisă tăierea copacilor. De mii de ani nu se mai atinsese nimeni de această pădure seculară, așa că vegetația crescuse de-a valma. Copacii își făcuseră loc unul altuia și se luptaseră fiecare pentru locșorul lui. Dacă ai fi privit de sus, sunt sigur că n-ar fi fost chip să vezi nici un petic liber de pământ. Lianele se cățărau de pe un copac pe altul, ca niște femei cărora le place să umble din poartă-n poartă, dar niște femei bătrâne, după câte se vedea. Vegetația bogată era peste tot. An de an plantele se veștejeau, apoi se așterneau în straturi groase prin care mai târziu răzbeau altele tinere. Frunzișul uscat trosnea sub greutatea pașilor; uneori piciorul se afunda mai mult, alteori mai puțin. Copacii se lăsau cu greu tăiați. Când erau pe punctul de a se frânge, se înclinau ușor, dar nu cădeau, căci ori îi trăgeau lianele înapoi, ori îi susțineau copacii din jur.

Defrișam de mai bine de o lună și totuși, o sută de oameni câți eram, nu reușiserăm să schimbăm cu mult înfățișarea acestui munte. În acest răstimp, de la cooperativă se transmiteau neîncetat ordine mobilizatoare prin care ni se cerea să fim neînfricați, să nu ne temem de greutăți și nici măcar de moarte, să muncim mult și repede. În fiecare sector al cooperativei, în fiecare echipă se alegeau fruntașii. Rezultatele se publicau și se comunicau zilnic și uite așa se evidențiaseră deja câtiva eroi, admirați de toată lumea. Printre ei era un singur tânăr intelectual – Li Li.

Li Li nu era deloc un tip robust, dar era viguros ca nimeni altul. La început, neobișnuiți cu munca de acest fel, după un ceas de trudă ne luptam cu sudoarea care începea să ne șiroiască pe frunte. Atunci făceam câte o pauză, ca să ne mai ștergem nădușeala, dar pauza aceea cu timpul a devenit tot mai lungă, fiindcă privirea ne aluneca în jur, unde desco-

peream atâtea lucruri cu mult mai fascinante decât tăiatul copacilor. Așa era, de pildă, plutirea norilor pe cer. Stăteam nemișcați și urmăream jocul umbrelor care cădeau pe culmea muntelui. Erau apoi fazanii cu cozile lor lungi și fluturând în zbor, pe care îi asemuiam în adâncul sufletului cu păsările de pe la noi, de-acasă. Când descopeream vreun șarpe, ne adunam cu toții în jurul lui și îl zdrobeam. Uneori culegeam fructe mai aparte, deși la început nu prea ne încumetam să ne atingem de ele. Cu toate acestea, mai totdeauna se găsea cineva care își asuma rolul lui Shen Nong[1] și gusta liniștit fructul, sub privirile îngrijorate ale celorlalți. Noi, speriați, ne mulțumeam să înghițim în sec. Dar nimic din toate acestea nu-l atingea pe Li Li. El continua să muncească pe rupte și doar când se prăbușea câte un copac își mai ridica privirea spre cer. Văzându-l cât este de harnic, unii, jenați, se întorceau iute la muncă, înăbușindu-și interesul pentru alte fleacuri.

Încet-încet, am ajuns și eu în stare să dobor orice pe munte. După cât mă pricepeam eu, socoteam că pentru a tăia un copac ai nevoie, fără îndoială, de un topor. La început, nu mi-a trecut nici o clipă prin minte că aș putea folosi și un cuțit. Abia mai târziu m-am dumirit eu că dacă pe munte sunt numai copaci, sigur că toporul este foarte util. Dar cum să tai ierburile cu toporul? Ne fusese dată și câte o toporișcă, dar aceasta cântărea vreo șase-șapte *jin*, or ca să poți tăia un copac, trebuia să izbești din răsputeri, în așa fel încât lama să se înfigă bine în trunchiul copacului. Ca să nu mai spun că pentru tăiatul lianelor toporișca era prea scurtă. Dacă ai fi vrut să tai ierburile cu o singură lovitură orizontală, retezai un snop întreg. Pe vremea când eram la oraș, tata, având

1. În mitologia chineză, Shen Nong este zeul agriculturii și al plantelor tămăduitoare. El îi învăța pe oameni să cultive pământul și gusta ierburile pentru a le descoperi însușirile. În final, și-a găsit sfârșitul gustând o plantă otrăvitoare.

un talent deosebit la bucătărie, îmi dădea adeseori învățătură: „Dacă vrei să-ți iasă mâncarea bună, două lucruri sunt esențiale: cuțitul și focul". Mai mereu își ascuțea singur cuțitul, apoi îl înclina cu lama în sus și îl cerceta cu luare aminte. Dacă pe lamă nu se zărea nici o dungă lucioasă, atunci însemna că-i ascuțit. Cu un asemenea cuțit puteai să subțiezi bucățile de carne fiartă și să mărunțești fâșiile de zarzavat. Colegii lui, mai gurmanzi, veneau câteodată pe la noi și cu mult entuziasm îl ajutau pe tata la bucătărie, dar întotdeauna, nerăbdători fiind, își crestau și degetele cu cuțitul. Abia când legumele se înroșeau de sânge lăsau totul baltă și plecau văicărindu-se. Mai târziu, arta ascuțitului de cuțite mi-a fost transmisă mie, iar eu am făcut din asta o adevărată pasiune. Apoi am aflat din cărți cum se poate încerca tăișul cu un fir de păr, numai că nu reușeam niciodată să-l despic în două. Atunci am înțeles că există o măiestrie tăinuită în forța cu care trebuie să apeși cuțitul. În ziua când s-au împărțit cuțitele, eu mi l-am tot ascuțit pe al meu vreme de vreo trei ceasuri și într-un târziu mi-am dat seama că, atunci când ai un obiect ascuțit în mână, ți se furișează pe nesimțite în inimă un soi de dorință ucigașă. Urcam pe munte și tăiam tot ce-mi ieșea în cale, ceea ce mă făcea să mă simt ca un viteaz fără egal. Doar că atunci când trebuia să tai crengi, lama se ciobea adeseori.

Trudeam pe munte de mai bine de-o lună și, desigur, după atâta vreme, mă obișnuisem cu munca, iar cea mai mare desfătare a mea era odihna. Uneori, când făceam câtea o pauză, priveam departe, în zare. Întotdeauna dădeam cu ochii de Regele Copacilor și nu mă puteam abține să nu intru și eu în discuție cu ceilalți despre cum urma să-l doborâm noi, când muntele avea să fie reîmpădurit cu totul. Orice soluție încercam să găsim pentru a-l cruța, spre surprinderea noastră, întotdeauna ajungeam la concluzia că până la urmă nu vom avea încotro și va trebui să tăiem și un asemenea uriaș.

El trona pe creasta muntelui precum un rege adevărat. La început, nu se dezvăluia privirii în deplinătatea măreției sale, dar pe măsură ce defrișarea înainta dinspre poale spre culme, imaginea lui se contura tot mai clar. Curând, am băgat de seamă că muncitorii mai vârstnici începuseră să-și caute de treabă pe alt versant, nu mai tăiau copacii de pe aici. Și ceilalți tineri intelectuali se dumiriseră cum stau lucrurile și începuseră să comenteze, dar socoteau că toată lumea se ferea de tăierea copacului uriaș din pricina efortului și-a timpului îndelungat de care ar fi fost nevoie.

Munca era aceeași zi de zi. Înainte de încheierea lucrului, un funcționar măsura suprafața defrișată de fiecare, iar rezultatele se raportau în conformitate cu măsurătorile. Bineînțeles, cu cât un copac era mai voluminos, cu atât suprafața ocupată de el era mai mare. Cei mai experimentați născoceau tot felul de scuze ca să evite copacii mari, alegându-i pe cei cu coroana stufoasă, dar cu trunchiul subțire; cum în curând aveam să ajungem la copacul cel mare, mulți dintre noi își făceau de lucru curățând împrejurimile.

Într-o zi am urcat iarăși pe munte. Mai întâi ne-am așezat jos, rând pe rând, ca să ne tragem un pic sufletul. Când trăncăneala era mai în toi, Li Li s-a ridicat cu toporișca în mână și s-a apropiat încetișor de un copac mare. Toată lumea a amuțit, urmărindu-l cum dă târcoale copacului. El a dus pumnul la gură, a găsit cu privirea un loc și apoi a izbit. Oamenii au înțeles pe dată despre ce era vorba și au răsuflat ușurați. Apoi, unul după altul, s-au ridicat și s-au apropiat de copac, ca să-l urmărească pe Li Li cum cioplește.

Ca să tai un copac mai zdravăn, trebuia mai întâi să crestezi un triunghi. Cu cât trunchiul era mai gros, cu atât era mai mare triunghiul. La copacul acesta mare pe care Li Li voia să-l doboare, distanța dintre punctul unde lama se implântase în trunchi și cel unde se oprea era cam de un metru și jumătate. Unii calculaseră că pentru a-l doborî trebuia cioplit

cam un metru cub din trunchi, ceea ce probabil ar fi durat patru zile. Atunci, toți au devenit interesați și au propus să ne unim eforturile, fără să ne mai batem capul cât va dura până copacul va fi pus la pământ. Mie mi s-a dat în grijă ascuțirea topoarelor și desigur că m-am învoit pe dată. Așadar, am pus topoarele pe umăr și am coborât în tabără.

Până spre amiază ascuțisem cu încrâncenare trei topoare și când tocmai mă apucasem de cel din urmă, când am simțit deodată cum o umbră se așterne deasupra mea. Am ridicat privirea și am dat cu ochii de Xiao Geda, care stătea alături, cu mâinile încrucișate la piept. Dacă a văzut el că m-am oprit din treabă, s-a aplecat, a luat un topor deja ascuțit și și-a plimbat ușor degetul mare de la mâna dreaptă pe tăiș, apoi l-a ridicat și l-a privit cu mare băgare de seamă, ca și cum ar fi țintit cu o armă, după care s-a lăsat pe vine și a cercetat piatra.

— Te pricepi la ascuțit topoare? m-a iscodit el.

— Mă descurc.

Xiao Geda a tăcut. A luat un topor ascuțit deja și, văzând în preajmă un butuc, a ridicat încet toporul și a izbit. După aceea, și-a tras înapoi umărul drept, a apucat coada toporului și l-a smuls. A ridicat toporul și i-a privit tăișul, după care l-a răsucit în mâna dreaptă și a izbit din nou. Toporul s-a înfipt numaidecât în butuc. Xiao Geda mi-a făcut semn cu mâna să mă apropii.

— Scoate-l de aici și privește-i tăișul!

Nu prea înțelegeam ce vrea. Cu toate acestea, am apucat toporul cu ambele mâini și l-am smuls din butuc. Vederea tăișului m-a făcut să tresar, căci vârful era puțin ciobit. Xiao Geda a ridicat mâna și a spus:

— Dacă izbești drept și tragi toporul în afară tot drept, nu se strică tăișul. Oțelul acesta este mai fragil. Dacă lovești cu putere pieziș, se rupe și atunci trebuie să-l ascuți din nou. Asta dovedește că nu te pricepi la ascuțit.

— Xiao Geda, când îți razi barba? l-am întrebat eu cu vădită stânjeneală.

Fără să vrea, și-a mângâiat bărbia.

— Dimineața, a răspuns el.

— Alege-ți unul dintre cele patru topoare și dacă o să simți vreo durere când îți razi barba, atunci poți să-mi tai mâna stângă. De dreapta mai am nevoie ca să scriu.

Ochii i-au mijit a surâs. A stropit cu apă piatra pe care a frecat lama unui topor de vreo zece ori, apoi a șters apa de pe tăiș, s-a dus la butuc cu toporul ridicat și mi-a făcut semn.

— Lovește aici o dată!

Și spunând acestea, a mai făcut o crestătură de jumătate de *chi* lângă locul unde izbise puțin mai devreme. M-am apropiat, am luat toporul și am izbit cu putere. Nici nu se înfipsese bine toporul în lemn că o așchie lungă a țâșnit în aer, s-a rostogolit de câteva ori și într-o clipă a căzut pe pământ. De când începusem eu să dobor copaci, niciodată nu reușisem să tai o bucată de lemn atât de mare dintr-o singură lovitură de topor.

— Privește puțin tăișul! m-a îndemnat Xiao Geda, frecându-și mâinile.

Am ridicat toporul la înălțimea ochilor. Tăișul nu se stricase, însă am descoperit că pe o parte lama nu prea era șlefuită. Abia atunci am început să mă dumiresc eu și am încuviințat din cap. Xiao Geda și-a ridicat palmele împreunate și a continuat:

— Bineînțeles că o lamă subțire este ascuțită. Nici nu încape îndoială. Și-a apropiat podul palmelor, despărțindu-le la vârf, astfel încât să creeze un unghi: Când crestezi în unghi, apeși în ambele părți și atunci așchia sare. Dacă toporul se înclină puțin, tăișul nu se strică și pentru asta lama trebuie să fie ascuțită.

Eu am râs și am spus:

— Și dacă doare, îți tai mâna dreaptă.

Ochii lui Xiao Geda au mijit din nou a surâs.

— Ești aprig, mi-a răspuns el.

— Cuțitul ăsta al meu cel mai bine taie zarzavaturile, i-am explicat cu glas vesel.

— Pe munte sunt zarzavaturi?

— Orice ai spune, cât privește tăișul, recunoști că l-am șlefuit bine, nu-i așa?

Xiao Geda a rămas pe gânduri o vreme. Apoi, fără nici o vorbă, a scos de la spate un pumnal cu prăsele scurte și mi l-a întins. Luându-l în mână, am descoperit că de prăselele de lemn era prinsă o cureluşă de piele, cu care și-l agăța el la spate.

— De ce i-ai pus cureaua? l-am întrebat.

— Privește-i lama și am să-ți explic.

Am făcut întocmai și am văzut că acel cuțit avea tăișuri pe ambele părți – de o parte lama era subțire, iar de cealaltă semăna cu lama pe care tocmai o ascuțise. Cuțitul era atât de bine șlefuit, de parcă ar fi fost nichelat, iar lama atât de netedă încât mă oglindeam în ea aproape perfect, fără să-mi distorsioneze chipul câtuși de puțin. Atunci m-a străfulgerat gândul că niciodată, cu toată priceperea mea, nu voi fi în stare să ascut un tăiș atât de lat și de neted. Am privit pe îndelete și, zărind o zgârietură mică, abia vizibilă, pe lamă, i-am spus:

— Ai călit oțelul?

Xiao Geda a încuviințat din cap.

— Da, l-am călit. E foarte flexibil.

Mi-am lăsat degetul mare să alunece uşurel pe tăiș până când, simțindu-i asprimea, am băgat de seamă că-mi ciupește pielea. Nu m-am putut abține și am zis:

— Nene Xiao, vinde-mi-l mie!

Am ridicat capul și l-am privit atent. Xiao Geda zâmbea și dintr-odată l-am văzut cu alți ochi. Buza de sus îi era sub-

țire de tot, de obicei nici nu se prea observa, dar când zâmbea, fața i se întindea și buzele deveneau subțiri, ca niște fire de ață.

— Ai suferit cumva vreo operație la gură? l-am întrebat.

— A fost zdrobită cândva. Am făcut operație, într-adevăr, și de aceea mi s-au subțiat buzele, mi-a răspuns el, continuând să râdă.

— Cum de-ai fost lovit atât de rău?

Surâsul îi pierise, iar vocea i se limpezi cu totul.

— M-am cățărat pe stânci.

— Când ai fost cercetaș? l-am întrebat, amintindu-mi de trecutul lui.

M-a privit scurt.

— Cine ți-a spus așa ceva?

— Liuzhua.

Deodată, a devenit puțin neliniștit.

— Nemernicul! Și ce-a mai spus?

— Ce s-a întâmplat? A spus doar că ai fost cercetaș.

Și-a privit mâna îngândurat și a întins-o către mine.

— Doare cumplit. Uite, atinge-o! Doare al naibii de rău!

I-am atins mâna. Era rigidă. Dacă aș fi atins-o pe întuneric, probabil că n-aș fi crezut că este o mână. Avea degetele scurte și groase, iar când a întors-o cu podul palmei în jos, am observat că unghiile erau mici, iar pielea ca o crustă. Apoi, a ridicat pumnul. Încheieturile se încordaseră atât de mult, încât se albiseră puțin. I-am împins pumnul și am simțit un fior în inimă. N-am mai îndrăznit să scot nici o șoaptă.

Brusc, Xiao Geda și-a lipit brațele de corp, și-a îndreptat trupul și a rămas nemișcat, cu bărbia fermă și gâtul țeapăn. A făcut doi pași înainte, cu picioarele întinse, și-a izbit călcâiele unul de celălalt și, luând poziția de drepți, cu bărbia scoasă în afară, a rostit răspicat, cu o voce neobișnuită: „Rupeți rândurile!“ Ochii priveau înainte, însă fără țintă. Strigând așa, bărbia i-a revenit în poziția normală. Îl priveam înlemnit și când trupul i s-a destins, pe frunte i s-a așternut

din nou lumina de odinioară. Ochii mijiți mă priveau într-un mod ciudat, dar mie mi se părea că îi șade bine așa.

— Ei, ce zici? Instrucție ca la carte!

— Ce fel de instrucție? am întrebat eu interesat.

— Uite! a spus el, lovind cu pumnul drept în cel stâng. Capturez, mă cațăr, lovesc cu pumnul...

Nu mi-l puteam imagina cum izbește cu pumnul și face salturi în același timp.

— Lovești bine cu pumnul? l-am iscodit eu.

M-a privit o clipă și, fără să scoată o vorbă, cu palma stângă a împins cu încordare pumnul drept, după care brusc s-a lăsat pe vine și în același timp și-a trecut pumnul drept peste umăr. În clipa când s-a lăsat în jos, tot cu pumnul drept a izbit piatra de ascuțit cuțite, dar n-a strigat, cum m-aș fi așteptat, ci s-a ridicat și mi-a arătat piatra. Am rămas cu gura căscată văzând cum se despicase în două. I-am prins mâna dreaptă și am cercetat-o cu atenție, dar n-am deslușit nici o urmă lăsată de izbitură. Xiao Geda și-a retras-o și, arătându-mi degetul mijlociu și pe cel arătător, a precizat:

— Pot lovi succesiv douăzeci de pietre.

— Carevasăzică ai făcut parte din Armata de Eliberare[1]?

— Hai la mine acasă! Îți dau o piatră bună de ascuțit topoare, m-a îndemnat el, frecându-și nasul.

L-am urmat până la căsuța lui. Ajunși acolo, am intrat în încăperea cufundată în beznă. Xiao Geda s-a lăsat în genunchi și s-a întins pe jos, ca să scoată de sub pat o piatră pătrată. N-a dibuit-o, așa că s-a întins mai mult și deodată a izbucnit:

— Liuzhua!

Imediat, în șopronul de la intrare s-au auzit niște zgomote. M-am întors și l-am văzut pe Liuzhua intrând desculț.

---

1. Armata de Eliberare este numele purtat de forțele armate conduse de Partidul Comunist Chinez înainte de Eliberarea din 1949. Acesta a rămas numele forțelor armate chineze până în prezent.

— Aici sunt!

Așezat tot în genunchi, Xiao Geda l-a întrebat:

— Unde e piatra aia verde? Caut-o și dă-i-o lui nenea să ascută topoarele!

Liuzhua m-a privit o clipă și, închizând un ochi, mi-a făcut semn să mă apropii. În momentul în care m-am aplecat spre el, și-a pus mânuța la gură și m-a întrebat în șoaptă:

— Ai bomboane?

— Nu mai am, dar merg mâine să cumpăr și îți aduc, i-am răspuns în timp ce mă îndreptam de spate.

— Atunci o să iei mâine piatra verde, nu?

Nu mă așteptam la o astfel de întrebare și eram cât pe ce să pufnesc în râs, când Xiao Geda, deja în picioare, a ridicat mâna dreaptă asupra lui și a strigat:

— Javră mică! Ți s-a făcut de bătaie?

Liuzhua a fugit în grabă spre ușă, a inspirat adânc și a mormăit:

— Dacă ai chef de bătaie, bate-l pe nenea! Piatra verde o aduc eu imediat, dar nenea aduce mâine bomboanele? Ca să ajungă la oraș îi trebuie o zi și încă una ca să se înapoieze! Și într-un loc așa grozav stă el doar o zi? Îi trebuie cel puțin patru zile cu totul!

Xiao Geda s-a răstit din nou la el:

— Îți ard eu vreo două acuși!

Liuzhua a dispărut imediat. Îmi părea rău în sinea mea de ceea ce se întâmplase.

— Nene Xiao, nu-l certa pe copil! Găsesc eu la cineva o piatră.

Privirea i se îmblânzise și, oftând, a întins un cearșaf pe pat.

— Stai jos! Nici lui nu-i este ușor. De unde să am eu bani ca să-i cumpăr bomboane? Ce să-i fac, e mare de acum și pe munte găsește destulă mâncare. Să se ducă și să-și caute singur.

De obicei, Xiao Geda nu prea vorbea, dar cum tabăra era mică, nu-ți trebuia mult timp ca să te lămurești cum stau lucrurile în fiecare casă. Familia lui avea trei membri. În afară de Liuzhua, mai era nevasta lui, care câștiga în fiecare lună vreo douăzeci și ceva de yuani. Adunau într-o lună vreo șaptezeci de yuani din care trăiau toți trei, dar nu pricepeam de ce erau așa de strâmtorați. Așezându-mă pe pat, am observat că la margine cearșaful se subțiase, ba pe alocuri era chiar putrezit și, de fapt, se vedea că marginile fuseseră tăiate cândva și cusute la mijloc, iar partea din mijloc pusă la margine. Pe pat mai erau o plapumă subțire, model cazon, cu o față galben-verzuie și două perne cu o formă neobișnuită, dar nu era nevoie de prea mult efort ca să-ți dai seama că sunt făcute din două mâneci. Nu exista nici o masă în cameră, doar într-un colț se găsea un cufăr așezat pe niște cărămizi. În rest, singura mobilă era patul. M-am uitat în jur și am înțeles că averea întregii familii se afla probabil în cufărul care nici vorbă să fi avut vreo încuietoare. Asta te făcea și mai mult să bănuiești că e gol.

— Nene Xiao, de câți ani ești aici? l-am întrebat.

Xiao Geda se agita încoace și încolo să toarne apă și a auzit întrebarea când tocmai se pregătea să-mi ofere o cană cu ceai fierbinte. A privit în sus și s-a gândit o clipă. Îi vedeam degetele scurte și groase cum se mișcă ușor numărând anii.

— Ia uite, s-au și făcut nouă ani!

Am luat cana și am suflat puțin în ceai, căci era tare fierbinte. Apoi am sorbit o gură și am continuat:

— Sunt atâția copaci pe aici. De ce nu-ți faci ceva mobilă?

Xiao Geda, frecându-și mâinile, și-a rotit privirea, a inspirat adânc, a deschis gura, dar n-a rostit nici un cuvânt, ci doar a eliberat aerul inspirat. Atunci a apărut și Liuzhua cu piatra. Xiao Geda a pus-o lângă cea pătrată și l-a trimis pe Liuzhua după niște apă. Dintre cele patru topoare a ales unul; i-a frecat lama de câteva ori pe piatra pătrată, a privit-o pentru o clipă

și apoi, încet, dar cu putere, a mai insistat puțin pe piatra verde. După aceea, a încercat tăișul cu degetul și a pus toporul jos. Când tocmai se pregătea să mai ascută unul, m-a întrebat ca din senin:

— Dar tu pentru ce ascuți topoarele astea?

I-am povestit de-a fir a păr despre munca noastră pe munte, însă în momentul în care am isprăvit, Xiao Geda a încetat a mai ascuți lama toporului. S-a lăsat pe vine și a scos un oftat. Mă gândeam că era obosit, așa că am lăsat jos cana, m-am aplecat să-mi adun cele două topoare care mai rămăseseră neascuțite și i-am spus:

— Mă duc pe munte.

Mi-am luat rămas-bun de la Xiao Geda și am plecat. La poartă, Liuzhua se scobea în nas cu degetul acela ciudat.

— Nene! m-a strigat el domol.

Am priceput ce voia și l-am mângâiat pe creștet, ceea ce l-a înveselit mult. Apoi a fugit spre șopronul de la poartă.

Ajuns pe munte, am observat de la depărtare că oamenii din echipă cioplisera deja o porțiune mare dintr-un arbore, însă tăietura nu era destul de adâncă pentru a fi doborât.

— Au sosit topoarele ascuțite! am strigat către ei.

Au alergat toți către mine, au luat topoarele și s-au apropiat de copac.

— Priviți cum fac! le-am spus eu și mai întâi am răsucit toporul în mână, după care am început să izbesc cu mișcări sacadate. Mă străduiam să-mi adun forțele și să mă arăt cât mai iscusit. Așchiile zburau una după alta și odată cu ele răsunau strigătele de bucurie. Încântat, m-am oprit și am ridicat toporul să-l vadă toată lumea, numai că ceilalți nu prea pricepeau ce este așa de nemaipomenit.

— Ia priviți tăișul! Nu s-a ciobit câtuși de puțin. Fiți atenți și la unghiul tăișului! Când ridici toporul, după ce ai izbit, și îl cobori pentru a lovi din nou, se întâlnesc două forțe care fac așchiile să sară. Asta este adevărata artă!

Li Li a luat toporul și l-a cercetat cu atenție.

— Sigur că așa-i, e logic! Ia să încerc și eu!

L-am privit cu toții înmărmuriți cum lovește necontenit. Cele patru topoare au trecut din mână în mână și uite-așa munca avansa văzând cu ochii. Spre după-amiază, tăietura mușcase deja până la jumătate din trunchiul copacului.

— Să cărăm copacul jos chiar astăzi, a spus Li Li cu bucurie, doar am stabilit un record!

Ne-am înveselit toți, iar eu, ca să-mi arăt neînfricarea, am luat de pe munte două topoare de ascuțit. Când am ajuns la poalele muntelui, văzându-l de departe pe Xiao Geda în câmpul de varză, am strigat către el:

— Nene Xiao, o să terminăm cu copacul ăsta chiar azi!

El mă privea liniștit cum mă apropiam, fără să rostească nici un cuvânt. Am vrut să mai adaug ceva, însă deodată am simțit cum privirea lui zăbovea asupra mea, punând parcă o stavilă entuziasmului meu.

— Ce-i? Nu crezi? Totul se datorează metodei tale!

Lumina din privirea lui se risipise cu totul. Tăcut, s-a aplecat și și-a văzut mai departe de varza lui. M-am întors în tabără și ceva mai târziu, în timp ce șlefuiam topoarele, l-am văzut în zare cum trecea agale cu căpățânile de varză în spate.

4

Curând se încheia ziua de lucru. Soarele cobora după munții îndepărtați. Cerul era încă luminos, chiar dacă într-un colț se ridica luna palidă, mare cât roata carului. Ceilalți, urmând cărarea, coborau alene de pe munte.

— Duceti-vă voi înainte! a spus Li Li. Termin de tăiat copacul și vă ajung din urmă.

Văzând copacul gata să cadă dintr-o clipă în alta, am propus cu toții să-l doborâm mai întâi și după aceea să plecăm,

așa că ne-am pus iar pe treabă. Tăietura mușcase adânc în trunchiul lui, iar în lumina amurgului părea că strălucește mai abitir decât cerul. Socotind că nu mai era cine știe ce de făcut, m-am depărtat de ceilalți și am pornit în căutarea unui loc potrivit ca să mă ușurez. Încet, se lăsa răcoarea pe muntele cufundat în tăcere. Făcusem câțiva pași buni în întâmpinarea lunii din amurg, străbătând hățișurile, când am simțit o strângere de inimă. Am privit mai atent într-o parte și am deslușit umbra micuță a unui om care stătea în picioare. Lumina lunii revărsată din spate asupra lui îl întuneca și mai mult. După ce m-am mai adunat, m-am apropiat și am întrebat cine-i acolo. Era Xiao Geda. El făcea parte din echipa care se ocupa de câmpul de legume și, cum era prima oară când îl întâlneam pe munte, nu mi-am putut ascunde surprinderea.

— Nene Xiao, am isprăvit treaba!

Xiao Geda a întors capul și m-a privit liniștit, dar n-a rostit nici o vorbă. M-am întors cu spatele la el și am urinat. În acest răstimp, din depărtare a răzbătut ecoul unor strigăte, ceea ce însemna că în curând copacul cel mare avea să cadă. Am sărit în grabă printre bălării și am alergat într-acolo.

Se trăseseră toți deoparte. Copacul acela se îndoise ca un picior, dar încă mai rezista, nu se prăbușea și nici nu scotea vreun sunet. Odată cu lăsarea întunericului, coroana lui devenise toată o negură, neclintită de parcă împietrise. Tocmai când mă minunam eu mai tare, am auzit două trosnituri, însă copacul părea tot încremenit. A urmat al treilea trosnet, apoi al patrulea. Copacul stătea liniștit, doar frunzele-i mai tremurau ușor. Li Li a făcut doi pași spre el, dar s-a oprit la strigătele celorlalți. Trecuse ceva timp și copacul tot nu se clintea. Numai tăietura aceea uriașă, asemenea unui ochi larg deschis țintuia ceva în beznă. Li Li s-a mai apropiat un pic. Deodată, un trosnet violent a răsunat de parcă muntele ar fi tușit din toți rărunchii. Creasta copacului a fremătat

încetişor şi, pentru o clipă, am avut senzaţia că însuşi cerul avea să se prăvălească peste noi. Fără să vreau, am depărtat picioarele ca nu cumva să cad şi eu. Vârful copacului se mişca din ce în ce mai repede, frunzele şi crengile parcă se pregăteau de zbor, în timp ce copacul se îneca în tuse. Apoi, într-o clipă, cerul s-a luminat.

Sufletele noastre se scufundaseră odată cu prăbuşirea copacului şi, deodată, ne-am dat seama că totul amuţise în jur. Era limpede că se prăbuşise, dar nu răsunase nici un zgomot cutremurător, aşa cum ne aşteptam. Totul părea atât de straniu, ca şi cum pluteam într-un vis. În timp ce ne apropiam de copac cu mare băgare de seamă, în spatele meu s-a auzit un geamăt scurt.

— O!

Ne-am întors toţi, ca la comandă, dar nu l-am văzut decât pe Xiao Geda stând în picioare. Nu ne dădeam seama dacă el icnise. A văzut că ne-am oprit în loc. Apoi a călcat peste tufe şi, ocolindu-ne cu privirea, s-a îndreptat spre copac. Am vrut să-l urmăm şi noi, însă el s-a întors şi a ridicat ameninţător o mână, aşa că am înţeles primejdia şi am rămas nemişcaţi.

Xiao Geda a continuat să înainteze spre copac şi cu cât se apropia mai mult, cu atât era mai cu băgare de seamă, ca nu cumva să facă vreun zgomot. Li Li a fost primul care s-a luat după el, urmat încetişor de ceilalţi, uluiţi şi ei, dar şi ceva mai temători. De fapt, copacul se înclinase până jos de tot. Privind mai cu atenţie, am observat că îl ţineau încă nenumărate liane prinse de copacii din jur. Ele trăgeau din toate părţile copacul întins ca un arc. Un huruit înfundat răzbea către noi. Dintr-odată, în aer s-a simţit un foşnet, căci o liană ruptă într-un târziu s-a înălţat foarte sus şi apoi a căzut încetinel. În clipa în care copacul s-a clintit, toată lumea, speriată, a rupt-o la fugă. Ne-am oprit ceva mai departe şi ne-am întors să-l privim, dar iarăşi se oprise. Xiao Geda, singur,

stătea la o distanță foarte mică, căci noi nu îndrăzneam să ne ducem mai aproape, ba mai mult, nici nu mai îndrăzneam să scoatem vreun sunet, de teamă să nu-i provocăm căderea, prăbușind astfel cerul și scufundând pământul.

Xiao Geda a rămas calm o vreme, iar apoi a început să se învârtească în jurul copacului. În cele din urmă, s-a oprit și a scos ușurel cuțitul de la spate. Mi-am dat seama că era acel cuțit cu tăiș dublu și cureluşă la prăsele, pe care îl știam. Și-a îndoit puțin piciorul drept și trupul, s-a înclinat spre dreapta, iar apoi s-a îndreptat brusc. Într-o străfulgerare, cuțitul a zburat în sus, iar când s-a apropiat de partea mai înaltă a copacului, parcă și-a încetinit zborul. Nici n-am apucat să ne dumirim bine că o liană s-a înălțat și apoi a coborât într-o plutire piezișă. S-a auzit un trosnet și tot muntele a început să se cutremure. Ne-am retras în grabă, în timp ce departe răsuna zgomotul frângerii copacului. Lianele zburau una câte una. Într-un târziu, copacul a atins pământul și în urma izbiturii trunchiul i-a săltat, a căzut din nou și iar a sărit de câteva ori, apoi, ușor-ușor s-a rostogolit în umbra întunericului și s-a ostoit. Peste lumea întreagă s-a așternut tăcerea.

Încremenisem fără glas. L-am căutat din priviri pe Xiao Geda, dar nu era niciunde. Pe când teama începuse să pună stăpânire pe noi, s-a ivit și el nu departe de locul unde îl văzuserăm mai devreme. Am strigat și ne-am repezit către el, dar icnetul lui scurt, în timp ce se întorcea către noi, ne-a oprit în loc. Și-a tras de cureluşă cuțitul din frunziș, pe care apoi l-a studiat cu atenție, ridicându-l din când în când, ca să-l cerceteze mai bine. Atunci când căzuse, cuțitul tăiase cu siguranță crengi și liane, ceea ce făcuse copacul să se desprindă de câteva ori până când, într-un sfârșit, se prăbușise la pământ.

Pe neașteptate, am avut sentimentul că vântul se înăsprise. Când mi-am mai revenit, am simțit că tot trupul îmi era scăldat de o sudoare rece. I-am văzut și pe ceilalți, ușor

zgribuliți, cum începuseră să mai prindă viață, să mai vorbească, dar mai mult în șoaptă. Xiao Geda și-a pus cuțitul la loc și, privind în jur, a spus:

— Să coborâm!

Ne-am pornit așadar la drum. Îl urmam cu toții însuflețiți pe Xiao Geda. Acum că primejdia se spulberase, fiecare vorbea în voie, glumea cu ceilalți, și uite-așa, pe nesimțite am ajuns la poalele muntelui. Cerul se întunecase de tot, iar luna nu mai era galbenă, ci slobozea spre pământ o lumină alb-albăstruie. Muntele cu copacii lui frânți arăta atât de neobișnuit! Tot drumul, Xiao Geda n-a scos o vorbă. Când am intrat în tabără, i-am zărit în depărtare căsuța. În ușa deschisă se contura profilul unui copil, scăldat de lumina pe care o împrăștia lampa cu gaz din odaie. M-am gândit că trebuie să fie Liuzhua. Xiao Geda se îndreptă cu pași obosiți către casă și pe dată copilul a dispărut din ușă.

5

Ne-am dus în cameră să ne schimbăm hainele și să ne spălăm. Amintindu-mi de bomboanele pentru Liuzhua, i-am întrebat pe ceilalți dacă au vreuna, dar ei au răspuns că nu au și au râs de mine că am devenit așa pofticios. Nu i-am luat în seamă, ci am plecat cu un coșuleț de bambus să le întreb pe fetele de alături. Acolo se auzea doar apa clipocind și cu greu au catadicsit să-mi răspundă la ușă. Și ele au râs de mine, spunând că m-am cam obrăznicit.

— Liuzhua, băiatul lui Xiao Geda, mi-a cerut o bomboană și i-am promis să-i duc măcar una. Așa că dacă aveți, dați-mi și mie! Ce dracu' faceți atâta caz?

În prima clipă au amuțit. Apoi s-au dezmeticit și mi-au răspuns că n-au nici ele. Trecuse mai bine de o lună de când mă obișnuisem cu gustul amar al hranei, însă oricât de iuți

erau legumele, tot le mâncam, ba chiar uneori protestam că nu sunt de ajuns sau că nu au destul ulei. Fetele adunau resturile de varză murată. Mâncarea pe care și-o adusese fiecare de la oraș a devenit curând o comoară, iar cei care mai aveau câte ceva se ascundeau bine de ceilalți. Uneori, pe la miezul nopții, mai auzeai pe câte unul cum vâra o bomboană în gură pe furiș și cinci minute îți acopereai capul cu pătura și salivai întruna. Dar șobolanii, deștepți cum sunt ei, mai dădeau câte o raită pe la mâncarea celor privilegiați. Câteodată, când auzeai noaptea pe cineva înjurând cu foc șobolanii, nu puteai să nu te bucuri în sinea ta. Eu unul nu fusesem prea înstărit la oraș, așa că nu-mi adusesem cine știe ce bunătăți. Aș putea spune că mai mult salivam decât mâncam. Înghițeam mâncarea ca un lup flămând, însă, cu toate acestea, eram mulțumit. Nu mi-a picat deloc bine când au râs de mine că sunt lacom și obraznic și atunci am hotărât să cer învoire ca să merg la oraș și să cumpăr bomboane pentru Liuzhua.

După ce ne-am spălat, ne-am dus să ne luăm mâncarea de la cantină. Pe urmă ne-am adunat cu toții la taifas lângă o lampă cu gaz. S-au apropiat și câteva fete, ca să mai flecărească și ele. Cineva a început să povestească un film de demult, zăbovind asupra poveștii de dragoste pătimașă. Curând, s-au mai alăturat câteva fete atrase de subiect. Tocmai când mă frământam cum să cer învoire ca să plec, am simțit că mă trage cineva de mânecă. M-am uitat pe lângă mine și l-am văzut pe Li Li îndepărtându-se și făcându-mi semn cu capul să-l urmez. Nu știam ce treabă are cu mine, dar m-am dus. Sub razele lunii, Li Li s-a depărtat puțin de căsuțele de paie, s-a oprit și a rămas în așteptarea mea, cu privirea ațintită spre lună.

— Chiar vrei bomboane pentru Liuzhua?

În clipa aceea, am simțit că mi se urcă sângele la cap, nu mi-am mai putut ascunde dezgustul și, întorcându-i spatele, am dat să plec.

— Vino înapoi! a strigat el.

— Ce rost are?

Li Li m-a ajuns din urmă, m-a prins de mână și mi-a pus în palmă două bomboane tari ca piatra. El era foarte riguros în privința cultivării caracterului, foarte aspru cu sine, și mai tot timpul părea cufundat în gânduri. Stătea singur și ofta, încordat, cu privirea ațintită undeva departe, dincolo de ceilalți, pentru ca mai apoi, încetul cu încetul, să ne împărtășească din cugetările lui. Spre exemplu: „Măreția înseamnă fermitate", „Fermitatea înseamnă puritate" sau „O cauză măreață cultivă un caracter măreț". Când rostea astfel de lucruri, ceilalți nu prea îl priveau cu ochi buni, dar își dădeau seama că trebuie să fie serioși și atunci își țineau gura. Fetele îl apreciau însă în mod deosebit și nu știau cum să-i mai atragă atenția, ba chiar la câteva naivitatea luase locul seriozității, ca și cum cu cât se arătau mai jucăușe, cu atât se întorceau mai mult la copilărie. Și eu eram la vârsta când mă simțeam atras de fete. Uneori mă duceam să stau de vorbă cu ele, însă curând am descoperit că ele îl situau pe Li Li deasupra mea, iar față de mine nu aveau nici un interes deosebit, ceea ce mă deprima cumplit. De aceea devenisem și eu taciturn, îndepărtându-mă astfel și mai mult de ele. Mă gândeam că bomboanele acestea îi fuseseră dăruite lui Li Li de vreuna dintre fete și nu se cădea să mi le dea mie. Tăcut, m-am întors și am pornit-o către căsuța îndepărtată a lui Xiao Geda.

Pământul era scăldat de lumina palidă a lunii și totul se distingea clar, numai că nu știu de ce mă împiedicam întruna de pietrele de pe drum. Apropiindu-mă de colibă, am zărit lumină în șopronul micuț de lângă poartă. Când am ajuns la ușă, l-am văzut pe Liuzhua rezemat de o măsuță pătrată, uitându-se la ceva. Își apropiase capul de lampă și de aceea în spatele lui se lungea o umbră mare. În umbră parcă se distingeau doi oameni, așezați pe scaune. Liuzhua a auzit miș-

care și a privit către ușă cu ochii mari. De îndată m-a recunoscut și a strigat bucuros:

— Nene!

Am pășit înăuntru și am văzut că în colțul întunecat stăteau șeful de echipă și soția lui Xiao Geda. Când a dat cu ochii de mine, șeful de echipă s-a ridicat în picioare.

— Păi, eu vă las. Rămâneți cu bine! a spus el.

— Mai stai! La ce te grăbești așa? i-a zis soția lui Xiao Geda cu voce domoală.

— Am trecut doar să vă mai văd, am zis eu.

Șeful de echipă nu m-a privit și, mormăind ceva, s-a așezat din nou pe scaun cu mâinile pe genunchi. Atmosfera mi se părea un pic stânjenitoare, ca și cum aș fi nimerit acolo din greșeală, așa că amintindu-mi de bomboane, m-am aplecat către Liuzhua.

— Liuzhua, la ce te uitai? l-am întrebat eu.

Puțin jenat, Liuzhua, lingându-și buzele, a împins o carte spre mine. Soția lui Xiao Geda s-a grăbit să-mi dea scăunelul pe care stătuse ea.

— Stai jos!

Am refuzat scaunul și m-am dus să mă uit în cărticica lui Liuzhua. Ea îmi tot spunea să mă așez, în timp ce își căuta un loc unde să stea. Lampa se clătina ușor. În cele din urmă, ne-am așezat cu toții. Eu observasem că Liuzhua citea o carte cu benzi desenate. Am răsfoit-o în toate direcțiile, dar tot nu găseam nici începutul, nici sfârșitul.

— Hai, spune-mi tu povestea!

I-am citit cu atenție ceea ce scria sub imagini și după câteva pagini am recunoscut un episod din *Osândiții mlaștinilor*[1], cel în care Song Jian își ucide nevasta. Liuzhua mi-a arătat desenul foarte neliniștit:

---

1. *Osândiții mlaștinilor* (*Shui hu zhuan*) – un roman celebru din dinastia Ming, aparținând lui Shi Nai'an (1296–1370).

— Ce-i face bărbatul ăsta femeii? Eu cred că a omorât-o, dar de ce?

La oraș o astfel de carte era considerată ca făcând parte din „cele patru lucruri perimate“, de mult dispărute. Nu știu cum pătrunsese în această pădure sălbatică o cărțulie care sub pâlpâirea lămpii sclipea ca o amintire îndepărtată. Deodată, am simțit cât de obositori erau de fapt acești ani ai revoluției, ani în care o astfel de poveste cu crime era ca o duioasă baladă ce făcea ca un sentiment de ușurare să te străbată din cap până-n picioare. Amuțisem de tot, când, pe neașteptate, Liuzhua a închis un ochi, și-a lăsat mâna pe spatele meu și a spus râzând:

— Nene, pune-mă să ghicesc ce ai în mână!

Imediat mi-am dat seama că aveam pumnul strâns și i-am răspuns tot râzând:

— Ești mai isteț decât toți șoarecii din lume. Nu-i nevoie să ghicești.

Am întors pumnul și l-am deschis. Liuzhua a ridicat din umeri și a întins încet mâinile. Apoi, le-a tras repede înapoi și, lipindu-le de trup, a întors capul către mama sa. Șeful de echipă și soția lui Xiao Geda priveau zâmbind bomboanele din mâna mea, dar fără să spună nimic.

— Liuzhua, ți le dau ție!

— Hai, mănâncă-le! s-a grăbit soția lui Xiao Geda să adauge.

Liuzhua m-a privit, apoi a plecat capul și a privit bomboanele pe care i le pusesem pe masă. Flacăra lămpiței pâlpâia.

— Liuzhua, ia-le!

El și-a privit din nou mama, care i-a spus cu voce șoptită:

— Ia-le și mănâncă-le încetișor!

Liuzhua a întins hotărât mâna, a luat bomboanele și s-a apropiat de lumină să le privească mai bine. Le-a mirosit, apoi a pus o bomboană în palma stângă, a dezvelit cu grijă din hârtie cealaltă bomboană și a apucat-o cu degetele de la

mâna dreaptă, cu un tremur ușor. A închis bine gurița și a rămas cu privirea ațintită spre lampă. Brusc, și-a întors fața către mine. Ochii îi străluceau puternic.

— Câte bomboane ai mâncat până să venim noi aici?

Liuzhua a scos bomboana din gură și a pus-o în hârtie.

— Tata nu-mi dă voie să cer nimic de la alții.

— Tatăl lui este iute la mânie, a completat soția lui Xiao Geda, râzând.

Șeful de echipă, care îl privea pe Liuzhua pierdut în gânduri, a oftat și a spus în timp ce se ridica:

— Când se întoarce nenea Xiao, spune-i să mă caute!

— Unde-i plecat?

— Tata s-a dus să vâneze animale sălbatice. După ce le vânează, le dă cuiva să le ducă la oraș, să le vândă și să luăm bani pe ele.

Și acestea fiind zise, a împachetat cu grijă bomboana în hârtia ei și a păstrat-o tot în mâna stângă.

Soția lui Xiao Geda l-a condus pe șeful de echipă la ușă. Acesta s-a oprit în prag și m-a întrebat deodată:

— Nenea Xiao v-a spus ceva?

Îl vedeam că mă privește atent, dar nu înțelegeam ce vrea să spună. Aproape involuntar am clătinat din cap și atunci el a plecat. Liuzhua a tot pălăvrăgit cu mine plin de însuflețire. În sinea mea mă gândeam tot la întrebarea șefului de echipă, însă înțelesul ei îmi scăpa. Într-un târziu, mi-am luat și eu rămas-bun de la Liuzhua și de la mama lui.

Luna își revărsa peste lume razele strălucitoare. Stăteam în mijlocul pajiștii și priveam în jur copacii de pe munte care fuseseră doborâți și acum zăceau precum niște leșuri. Își pierduseră cu totul misterul. De undeva, din străfunduri, a răzbătut strigătul ascuțit al unui cerb. În acea clipă m-am întrebat dacă îl auzise oare și Xiao Geda. Apoi m-am gândit iar că acum muntele era cufundat într-un haos de nedescris și, dacă Xiao Geda pierduse drumul cunoscut, probabil că

era în mare încurcătură. Treptat, am simțit cum mă împresoară frigul, așa că m-am dus degrabă la culcare.

6

În cele din urmă, copacii au fost tăiați toți. În fiecare dimineață soarele se arăta de-a dreptul orbitor. Fiindcă munca echipei noastre era ceva mai lejeră, m-am gândit să cer învoire ca să merg la oraș să cumpăr bomboane și să mă distrez după placul inimii. Încă nu se crăpase de ziuă când am pornit în grabă pe un drum de munte, lung de vreo zece *li*, care ducea la tabăra de unde trebuia să iau mașina. Până la urmă m-am înghesuit într-un tractor și, după cinci ore de mers, am ajuns. Pe drum, la tot pasul se zăreau munți defrișați, ca niște capete rase chilug la mare repezeală, ceea ce făcea ca întreg peisajul să nu mai semene nici un pic cu ce fusese odinioară. Cei din mașină spuneau că peste nici două săptămâni se va pune foc pe munte. Arderea munților fusese de-a lungul anilor un lucru neînsemnat, dar anul acesta se anunța a fi ceva spectaculos. Când am ajuns la oraș, mai întâi am cumpărat bomboanele. Nu m-am putut stăpâni să nu mănânc câteva și curând mi s-a făcut atât de sete de parcă aș fi mâncat un drob de sare, așa că m-am tot învârtit în căutarea apei, ca să-mi astâmpăr setea. Nu mi-au scăpat nici restaurantele, unde am mâncat câte ceva, după care mi-am luat bilet la un film despre opera în stil Beijing. Muzica îmi era foarte cunoscută, iar la pasajele celebre se auzeau în sală câțiva care fredonau și ei. Am descoperit că bomboanele sunt tare gustoase și fără a mai sta pe gânduri am mâncat pe întuneric câte una, câte una, până când într-un târziu mi-am dat seama cât sunt de prețioase și atunci le-am pus deoparte pe cele rămase. După două zile de hoinăreală, m-am urcat în tractor și m-am întors la munte.

Urmând drumeagul, m-am apropiat încet de tabăra noastră. Deodată, am văzut în depărtare câțiva oameni care făceau un șant și când am ajuns lângă ei mi-am dat seama că erau câțiva tineri intelectuali care săpau brâul de protecție împotriva focului. Și ei m-au observat și s-au grăbit să mă întrebe:

— Ce bunătăți ai târguit?

— Bomboane, le-am spus eu bucuros.

Au întins toți mâinile, în așteptarea bomboanelor.

— Le-am cumpărat pentru Liuzhua.

— Xiao Geda a avut probleme, a spus cineva.

— Cum? Ce probleme? am întrebat îngrijorat.

Atunci au lăsat toți sapele jos și mi-au povestit cu multă însuflețire. Așa am aflat că de fapt Xiao Geda era muntean din provincia Guizhou și, tânăr fiind, își părăsise satul natal pentru a se înrola în armată. Comandanții lui, văzându-l cât este de neînfricat, cum îndură greutățile și se bucură de ascensiunile pe munte, l-au făcut cercetaș. În cadrul plutonului de instrucție din promoția 1962 Xiao Geda a obținut rezultate bune și drept urmare a fost numit șeful grupei de cercetași. Cum la vremea aceea în țara învecinată o bandă de rebeli antiguvernamentali comitea tot felul de nelegiuiri, grupa sa a fost trimisă să dea o mână de ajutor la reprimare. Banditii erau dotați cu armament și aveau provizii, așa că pentru a-i înfrânge trebuia să duci cu ei o luptă necruțătoare. Grupa lui Xiao Geda, formată din soldați pricepuți și puternici, a fost desemnată drept trupă de penetrare, care să se infiltreze în zona rebelilor. În fruntea celor șapte-opt oameni, Xiao Geda a pornit într-un marș neîntrerupt, zi și noapte, dând ocol pentru a dibui ascunzătoarea banditilor. Au găsit-o pe un versant abrupt și desigur că era bine păzită. Expert în escaladă, Xiao Geda mergea în fruntea oamenilor lui. Au urcat cincizeci de metri, cățărându-se cu mâinile goale. Rebelii au fost luați prin surprindere și au fost lichidați fără să se fi tras nici măcar un singur foc de armă. Xiao Geda a luat

legătura cu plutonul său folosind stația radio lăsată de bandiți. De la postul de comandă i s-a ordonat să aducă stația, iar în ceea ce privește lupta, mai departe nu mai era nevoie de intervenția sa. Xiao Geda și un soldat din Sichuan duceau stația radio, care nu era deloc ușoară. Și tot mergând ei așa, au început să se simtă istoviți și însetați. Sus, pe munte, nu era nici fir de apă. Să se abată din drum în căutarea apei, ar fi însemnat să întârzie îndeplinirea ordinului, dar s-a nimerit să dea peste un crâng de portocali. Obișnuit să mănânce portocale, soldatul din Sichuan i-a cerut voie să ia vreo două. La început, Xiao Geda nu a fost de acord, considerând că aceasta era o încălcare a disciplinei. Apoi, gândindu-se că viața la trupă nu-i deloc ușoară, l-a îndemnat:

— Mănâncă una și lasă banii la poalele pomului!

După ce soldatul a isprăvit de mâncat, și-au dat seama că banii lor totuși nu puteau fi folosiți în țara aceea, dar nici nu aveau cu ce-i înlocui. S-au gândit pe urmă că nu era decât o portocală, așa că au lăsat-o baltă și s-au grăbit să-și urmeze drumul mai departe. În urma campaniei încheiate cu mare succes, trupele au ieșit la raport. Grupei lui Xiao Geda i s-a dat Ordinul clasa I, căci rolul ei fusese extrem de important. Nici nu apucaseră soldații să se scuture de praful de pe drum și, așa murdari cum erau, și-au ocupat locurile în formație, așteptând inspecția comandantului. Acesta a sosit în goană cu mașina, ca o vijelie, și s-a dus degrabă să-i salute pe soldați. Salutul lor răspicat a cutremurat cerul și pământul. Comandantul îi iubea pe soldați ca pe propriii copii și nu se ferea să le strângă mâinile, să-i bată pe umeri sau să le îndrepte hainele. Așa a făcut și cu grupa lui Xiao Geda. Când a ajuns la acel soldat din Sichuan, simțind că are ceva în buzunar, l-a întrebat ce este. Soldatul s-a albit dintr-odată la față, însă Xiao Geda i-a cerut să răspundă la întrebarea comandantului. Soldatul a scos ceva încet din buzunar. Era o portocală. În acea clipă, Xiao Geda a simțit cum tot sângele i se urcă în

cap și, fără să mai aștepte vreo explicație, s-a repezit cu mare iuțeală, așa cum fac cercetașii, și l-a lovit în fluierul piciorului. Soldatul din Sichuan s-a prăbușit la pământ. Comandantul nici n-apucase să se dumirească, dar văzându-l pe Xiao Geda cu o figură atât de încrâncenată, a izbucnit într-un acces de furie și pe dată, conform Codului de război, i-a retras lui Xiao Geda Ordinul clasa I. După aceea, în urma anchetei, le-a luat tuturor Ordinul și a pedepsit întreaga companie. Xiao Geda spumega de furie, simțindu-se oarecum nedreptățit. I se părea că nu era firesc ceea ce se petrecea acolo și atunci a solicitat demobilizarea. Regulamentul militar era foarte sever, așa că nimeni nu i-a cerut să mai rămână, dar i-a fost aprobată cererea de a nu se mai întoarce în satul natal. Xiao Geda și-a primit pedeapsa și, simțind că nu este în stare să dea ochii cu bătrânii satului, a ales să plece în tabăra de muncă, unde cât era ziua de lungă străbătea pădurile în lung și în lat. Se obișnuise cu viața din tăbără, numai că nu reușea deloc că priceapă de ce trebuiau să fie doborâte și arse scrum bunătate de păduri, să fie înlocuiți copacii folositori cu alții la fel de folositori. Socoteala aceasta nu-i era limpede câtuși de puțin și cu timpul începuse să dea glas nemulțumirii. Se spunea că, la izbucnirea Revoluției Culturale, Xiao Geda s-a opus demascării elementelor dușmănoase și drept pedeapsă a fost trimis să cultive zarzavaturi, fără să i se permită să se ocupe de desțelenirea pământului.

După ce-am tăiat copacul cel mare și am coborât de pe munte, Xiao Geda i-a spus secretarului să nu-i mai trimită pe tinerii intelectuali să doboare singuri copacii, căci asta ar putea să le pună viața în primejdie. Atunci secretarul i-a răspuns că „generălașii" sunt dornici să se călească, mai ales că au obținut și succese; chiar cei de sus i-au lăudat, deci nu-i nevoie să-și arate el îngrijorarea în această privință. Apoi și-a amintit că sarcina lui era de a supraveghea procesul de remodelare ideologică și a socotit că spusele lui Xiao Geda

dovedesc o nouă direcție în transformarea sa, lucru pe care avea să îl raporteze mai departe.

— Xiao Geda are dreptate, am zis eu oftând, dar să-i spună secretarului în față că nu-și face bine treaba... Bineînțeles că ăluia nu i-a picat deloc bine!

Cineva a adăugat:

— Și Li Li se poartă ca un nebun! Spune întruna că trebuie să-l doborâm pe Regele Copacilor ca să spulberăm superstițiile.

Au spus multe despre Li Li, lucruri pe care le văzusem și eu, și tot luându-ne așa cu vorba, am ajuns la sfârșitul programului de muncă. Pe drumul spre tabără ceilalți au tot trăncănit și m-au întrebat cum m-am distrat la oraș. De cum am ajuns, nici nu m-am spălat, ci am plecat imediat să-l caut pe Liuzhua. La vederea bomboanelor, copilul s-a bucurat ca un nebun, a început să alerge în toate părțile strigând la mamă-sa să-i aducă ceva în care să le pună. Apoi a adus două hârtii de bomboane și mi-a arătat că fiecare era găurită. Eu însă tot nu pricepeam.

— Șobolanul! a exclamat Liuzhua furios.

După ce l-a ocărât bine pe șobolan, a netezit cu grijă hârtiile și le-a pus în cartea cu benzi desenate, fiindcă, spunea el, pe hârtie este o foiță de aur și chiar dacă se rupe hârtia, foița rămâne veșnic. Plănuia, când s-o face mare și o avea un cuțit, să pună hârtiile în prăselele cuțitului, care va deveni astfel cel mai grozav cuțit din toată tabăra. Nevasta lui Xiao Geda i-a adus un tub de bambus, însă Liuzhua s-a arătat tare nemulțumit, căci pentru colții șobolanului, care străpung până și cufărul de lemn, bambusul e o nimica toată. Am zărit în odaie o sticlă goală și i-am spus că șobolanul nu are cum să muște din sticlă. Liuzhua tare s-a mai bucurat de ideea mea, așa că și-a vârât degrabă bomboanele în sticlă una câte una. După ce a umplut sticla, i-au mai rămas trei bomboane pe masă. Încetișor, Liuzhua a împins una roșie în fața mea, dar

apoi a schimbat-o cu una verde. I-a oferit una mamei, care însă i-a dat-o înapoi. Liuzhua s-a gândit un pic și din nou a împins bomboana în mijlocul mesei, spunând că o păstrează pentru tata. Am pus și eu bomboana mea.

— Tata mănâncă două? a întrebat Liuzhua cu ochii ațintiți asupra lor.

— Tu ai o sticlă întreagă, i-am răspuns.

Ca și cum s-ar fi luminat brusc, Liuzhua a pus și bomboana lui pe mijlocul mesei. Privindu-l cum adună cu grijă firimiturile de bomboane de pe masă și le bagă în gură, l-am iscodit:

— Unde-i tatăl tău?

— La câmp, mi-a răspuns el fără să se întrerupă.

La plecare, mi-am luat rămas-bun de la cei doi, iar soția lui Xiao Geda m-a întrebat de câteva ori cât am cheltuit pe bomboane, ca să-mi plătească. Eu am refuzat să primesc banii și atunci mi-a spus întristată:

— Când o afla tatăl lui Liuzhua, o să mă certe. Ia niște muguri de bambus în schimb!

N-am acceptat cu nici un chip și am plecat. Ea m-a urmărit cu ochi triști cum mă îndepărtez. Mi-am luat mâncarea și m-am dus în dormitor. Acolo, toată lumea s-a interesat din nou ce vești mai umblă pe la oraș. Deja trecuseră mai bine de două luni de când ne aflam în tabără și cu toții ne simțeam cumva rupți de realitate. Ceilalți credeau că dincolo de această vale se întinde un adevărat paradis și de-abia așteptau să dea foc pădurilor, ca apoi să meargă la oraș să se distreze. Li Li nu s-a amestecat în vorbă. A terminat primul de mâncat, și-a spălat bolul și bețișoarele, le-a așezat la locul lor și, proptindu-și mâinile de marginea patului, a întrerupt discuția, spunându-mi:

— Să mai ascuți câteva topoare!

L-am privit. Li Li şi-a schimbat poziţia, sprijinindu-şi coatele de genunchi şi a continuat să spună, cu privirea aţintită asupra propriilor mâini:

— Am discutat cu secretarul şi astăzi mergem să-l doborâm pe Regele Copacilor.

— După-amiază mai avem de săpat la brâul de protecţie împotriva focului, a spus cineva.

— Nu-i nevoie de mulţi oameni, a adăugat Li Li. După ce ascuţim bine topoarele, mă gândesc să-l chem pe Xiao Geda, că el este expertul.

Eu am stat puţin pe gânduri şi am spus:

— Nu-i mare lucru să ascut topoarele, dar de ce trebuie cu orice chip să-l doborâm pe Regele Copacilor?

— Nu are o poziţie ştiinţifică, mi-a răspuns Li Li.

— Ştiinţifică sau neştiinţifică, nu-i păcat să doborâm copaci atât de buni?

— Asta facem zi de zi. Dacă e păcat, atunci să nu mai muncim.

— Se prea poate ca cei din echipă să nu dorească să-l doboare. Dacă ar fi vrut, de mult l-ar fi tăiat şi singuri, am adăugat eu după o vreme.

Li Li nu-mi împărtăşea părerea. S-a ridicat în picioare şi a spus:

— Problema cea mai importantă este educarea ţăranilor. Lucrurile învechite trebuie distruse fără preget. La urma urmei, ce contează dacă-l tai pe Regele Copacilor? Odată ce va cădea regele, o anumită concepţie va fi distrusă, iar acesteia îi vor urma şi superstiţiile. Important este ca în procesul reconstrucţiei omul să aibă o gândire nouă, purificată.

Li Li s-a oprit aici. Pe faţă i se aşternuse asprimea. Ceilalţi au continuat discuţia pe aceeaşi temă. Desigur că şi eu am ascuţit topoarele cu un interes deosebit şi am isprăvit numaidecât. După-amiază, când am început treaba, l-am urmat pe Li Li alături de câţiva tovarăşi, ca să-l tăiem pe Regele

Copacilor. M-am dus să-l chem și pe Xiao Geda, însă soția lui mi-a spus că lăsase mâncarea și plecase nu știa nici ea unde. Liuzhua dormea strângând la piept sticla în care îndesase bomboanele. Străbătând tabăra, am observat că foarte mulți muncitori mai vârstnici stăteau în fața căsuțelor și ne priveau tăcuți. Li Li l-a chemat pe secretar, dar acesta a refuzat să ia toporul. L-a chemat și pe șeful de echipă, dar nici acesta nu s-a atins de topor. În cele din urmă, am pornit pe munte.

7

Soarele dogorea nemilos. Pe munte arșița era teribilă, iar ierburile răspândeau un iz iute. Când am ajuns la jumătatea versantului, secretarul s-a oprit și a strigat către echipa de jos:

— Toată lumea la muncă! Toată lumea la muncă!

I-am privit. Păreau că toți stau la poale și privesc în sus către noi. Auzind strigătul secretarului, s-au pus în mișcare.

N-am mai mers mult și l-am zărit pe Regele Copacilor. Frunzele îi atârnau puțin, pălite de soarele arzător. Tremurau ușor, lăsând razele să pătrundă strălucitoare printre ele. Păsările veneau plutind de departe, iar când se afundau în coroana copacului, ca niște săgeți, li se pierdea urma. Nu trecea mult timp și ieșeau la iveală, se adunau din nou într-un stol care se rotea în jurul copacului, iar țipătul lor parcă se lăsa învăluit de lumina soarelui. Era un țipăt sec și abrupt. O umbră întinsă se așternea pe pământul liniștit stârnind o blândă adiere. Copacul însuși devenise o lume în sine. Valul de căldură parcă se îndepărta, neîndrăznind să se apropie de el. Deodată, șeful de echipă a părut să șovăie și la fel s-a întâmplat și cu secretarul. Noi am trecut pe lângă ei și ne-am continuat drumul. Abia când ne-am apropiat mai mult am deslușit că la poalele copacului uriaș răsărise trupul firav al unui om. Acesta și-a înălțat ușurel capul și atunci am tresărit: era Xiao

Geda. Nu s-a ridicat, ci a rămas mai departe cu coatele sprijinite pe genunchi. Își pironise ochii asupra noastră, iar chipul îi era crispat.

— Nene Xiao, ai urcat și dumneata pe munte? l-a întrebat într-o doară Li Li, privind către copac. Nene Xiao, a continuat el, ia spune, de unde să începem să tăiem copacul ăsta?

Xiao Geda amuțise și doar îl țintuia cu privirea. Gura îi era strânsă, asemenea unui firicel aproape invizibil. Li Li ne-a făcut semn să ne tragem aproape.

— Veniți!

Ne-am învârtit în jurul lui Xiao Geda, ne-am dus de partea cealaltă a copacului, l-am măsurat din priviri și am ridicat topoarele. Brusc, Xiao Geda a rostit cu o voce străină și înfundată:

— Copii, nu acolo să tăiați!

Li Li a întors capul, l-a privit și, lăsând jos toporul, l-a întrebat:

— Unde zici dumneata să tăiem?

Xiao Geda continua să stea jos nemișcat. A ridicat încet mâna stângă și și-a lovit ușurel brațul drept:

— Aici!

Li Li nu pricepea ce vrea să spună, așa că și-a plecat înainte capul, ca să vadă mai bine. Xiao Geda și-a întins brațele, s-a ridicat în picioare și apoi a arătat cu mâna dreaptă spre piept:

— Și aici se poate!

Pe dată ne-am dumirit ce se întâmpla de fapt. Li Li a pălit și eu am simțit cum îmi bubuie inima în piept. Înmărmurisem cu toții și, sub bătaia razelor de soare, mi se părea că e și mai cald. Li Li a deschis gura, dar n-a izbutit să rostească nici o vorbă. Apoi s-a mai liniștit, a înghițit în sec și a continuat:

— Nene Xiao, nu-i timp de glumă!

— Nici mie nu-mi arde de glumă, a spus Xiao Geda și și-a lăsat brațul drept să cadă.

— Până la urmă, unde zici să tăiem?

— Copii, v-am mai spus: aici! a repetat Xiao Geda, arătând din nou cu mâna dreaptă către piept.

Li Li deja se cam enervase. S-a gândit ce s-a gândit și a spus calm:

— Copacul acesta nu poate fi tăiat?

Xiao Geda, cu mâna tot la piept, a spus cu voce domoală:

— Aici să tăiați!

Li Li era furios peste măsură:

— Copacul ăsta trebuie doborât! a spus el nervos. Ocupă atâta loc! Tot spațiul de aici poate fi folosit pentru a sădi copaci cu rost.

— Da' copacul ăsta n-are nici un rost? a întrebat Xiao Geda.

— Sigur că n-are, a spus Li Li. La ce e bun? Pentru lemne de foc? Să faci din el mese și scaune? Case? Nici cine știe ce valoare materială nu are!

— Eu văd că are, a spus Xiao Geda. Eu sunt un om necioplit și nu mi-e cu putință să spun ce rost are. Tot ce știu este că nu i-a fost ușor să crească așa mare. Dacă ar fi un copilaș, celui care l-a crescut nu i-ar fi deloc ușor să-i facă rău.

— N-a venit nimeni să-l crească mare, a spus Li Li, clătinând capul enervat. Sunt atâția copaci sălbatici ca ăsta!. Dacă n-ar fi fost ei, de mult am fi împlinit măreața sarcină a cultivării pământului. Pe o hârtie albă se așterne bine desenul cel mai nou și cel mai frumos. Astfel de copaci sunt o piedică și trebuie tăiați. Asta înseamnă revoluția. Nu suntem aici să creștem copii!

Xiao Geda tremura din tot trupul. Cu ochii plecați, a spus:

— Aveți atâția copaci să-i tăiați, nu-mi pasă de ei.

— Să nu-ți pese! s-a răstit Li Li la el.

Dar tot cu privirea în pământ, Xiao Geda a continuat:

— Dar copacul ăsta trebuie să dăinuie. De-ar fi să se năruie lumea întreagă, un asemenea copac trebuie să rămână ca să fie mărturie.

— Mărturie pentru ce? s-a interesat Li Li.

— Pentru creația Celui de Sus.

— Omul a creat lumea, a spus Li Li printre hohote de râs. Cel de Sus a făcut ogorul? Nu, omul l-a făcut, ca să supraviețuiască. Cel de Sus a călit fierul? Nu, ci omul și-a făcut unelte și a transformat lumea cu ele, bineînțeles și pe Cel de Sus, cum îi zici tu!

Xiao Geda se cufundase în tăcere, lipit de trunchiul copacului. Li Li ne-a făcut semn surâzător. Am răsuflat ușurați, ne-am luat topoarele și ne-am apropiat.

Li Li a ridicat toporul și a spus:

— Nene Xiao, hai, ajută-ne să tăiem copacul!

Xiao Geda îl privea înmărmurit, de parcă ceva tot nu-i era limpede, apoi, deodată, s-a adunat. Li Li a ridicat toporul, întreg trupul i s-a clătinat ușor și, într-o străfulgerare rece, a izbit la înălțimea umerilor, dar, ca într-un vis, izbitura n-a răsunat câtuși de puțin. Am clipit toți și abia după câteva secunde am descoperit că mâinile lui Xiao Geda opriseră toporul la numai câțiva centimetri de Regele Copacilor. Li Li s-a zbătut puțin să-l elibereze din strânsoare, dar n-a putut. Mie mi-era limpede că odată ce a fost oprit, toporul nu avea să se mai miște nici un pic.

— Ce vrei să faci? a urlat Li Li ca un smintit și s-a smucit înapoi, însă toporul a rămas în încleștarea mâinilor lui Xiao Geda.

Acesta strângea din maxilare; fața întreagă îi era scăldată în lumină, în timp ce mușchii feței îi tremurau vizibil. Ne-am retras puțin, slobozind un strigăt de spaimă. Apoi s-a așternut liniștea. În această pace adâncă, vocea secretarului a izbucnit fulgerătoare:

— Xiao Geda, ai înnebunit?

Am întors capul și l-am văzut pe secretar cum se apropie. Șeful de echipă rămăsese țintuit locului. Bărbia îi tremura, iar ochii lui scăpărau o lumină rece. Secretarul s-a apropiat și a zis, arătând spre topor:

— Dă-i drumul!

Li Li a lăsat toporul și s-a retras câțiva pași. Xiao Geda rămăsese neclintit cu toporul în mână, fără să scoată nici un cuvânt.

— Xiao Geda, ajunge! a spus secretarul. Vrei să jucăm cum îți place ție? Da' cine te crezi tu? Tot nu ți-e limpede? Îți cauți moartea?

Și spunând acestea, secretarul a întins mâna și a continuat să-l îndemne:

— Dă-mi toporul!

Xiao Geda nu-l privea. Fața-i era schimonosită toată. Pe frunte îi apăruse o paloare rece care cobora de-a lungul nasului, sprâncenele tresăreau încordate, iar în colțul ochilor tremurânzi se ivise un strop de lumină. Secretarul s-a îndepărtat un pas, apoi s-a întors și a spus molcom:

— Nene Xiao, doar nu ești nerod! Greșeala aia pe care ai făcut-o... să pomenești despre Cer... Totul e în mâinile mele... Te acopăr eu! Tu vezi-ți de legumele tale. Ai tu vreo treabă cu copacii? Treburile cooperativei, ale statului, le hotărăști tu cumva? Eu, că sunt un prăpădit de funcționar, și tot nu pot să le hotărăsc, darămite tu care ești și mai prăpădit ca mine. Ce, ai înnebunit? Când tinerii revoluționari s-au răzvrătit, împăratul a lăsat frâiele din mână. Înlăturarea lui nu a fost o nenorocire prea mare. Atunci, înlăturarea ta ar putea fi o nenorocire? Și chiar de-ar fi, cât valorezi tu? Tâmpenii! Nene Xiao, nimeni în tabără nu-i mai priceput la copaci și eu știu acest lucru. Altfel, cum ți s-ar fi dat acest nume, Regele Copacilor? Ți-e greu, înțeleg, dar ai greșit, eu sunt secretarul de partid și trebuie să-mi fac treaba. Cum adică, tu

nu vezi în ce necaz m-ai băgat? Tinerii au nevoie de revoluție, au nevoie de comunism. Le stai tu împotrivă?

Xiao Geda se liniștise de-acum. O dâră de lumină i se așternuse pe chip. Rămăsesem toți țintiți locului, cu ochii pironiți asupra lor, fără să clipim măcar. Așadar, acest bărbat mărunțel, care îmbrățișa trunchiul copacului și nu se putea dezlipi de el, era adevăratul Rege al Copacilor. Sufletul meu, asemenea unui bolovan neșlefuit, începea să deslușească totul și tremurând, simțeam cum mintea îmi devine tot mai încețoșată. Adevăratul Rege al Copacilor înlemnise de tot, doar brațele i se desprindeau ușor de copac. Toporul a căzut bubuind pe rădăcinile ce ieșeau din pământ la baza copacului. Ecoul s-a înălțat de-a lungul lui și, pe când pierea în văzduh, asemenea unei tânguiri, zeci de păsări și-au slobozit țipătul, țâșnind din copac precum niște săgeți eliberate din arc. Păsările au alunecat într-un zbor lin, în josul muntelui, apoi din nou s-au ridicat domol, cu o fremătare de aripi. În cele din urmă, au pornit către zările îndepărtate, din ce în ce mai mici, până când s-au topit într-un punct negru, minuscul.

Li Li ne privea înfiorat. Entuziasmul îi scăzuse considerabil. Și noi ne priveam unii pe alții. Tăcut, secretarul a luat toporul și i l-a dat lui Li Li, care continua să se uite la el cu același aer pierdut, fără să se clintească. Xiao Geda s-a desprins încetul cu încetul de copac, cu brațele atârnând pe lângă trup. S-a îndepărtat puțin și s-a oprit locului. Nimeni nu pricepea cum ajunsese el acolo.

— Lovește! a spus secretarul. La urma urmei, tot trebuie să dobori ceva. Tinerii au dreptate: nu trebuie să stai cu mâinile în sân, trebuie să lovești. Apoi, a întors capul și a strigat către șeful de echipă: Vino-ncoace!

— Tăiați voi! Să taie tinerii! i-a răspuns acesta, ținându-se tot departe.

Li Li și-a înălțat capul. N-a privit pe nimeni, ci, calm, a ridicat toporul și a izbit.

8

S-a tot tăiat la copac timp de patru zile, din zori și până-n seară. Și tot patru zile Xiao Geda a vegheat alături tăcut, fără să-și ia ochii de la toporul care se ridica și apoi cădea nemilos asupra copacului. Nevasta lui gătea și îl trimitea pe Liuzhua cu mâncarea pe munte, dar Xiao Geda gusta numai un pic și apoi îi cerea lui Liuzhua să-i aducă niște haine. Liuzhua se dezbărase de obrăznicia de odinioară și, supus, se întorcea în mare grabă în tabără. De cum se lăsa înserarea, copilul ieșea cu mamă-sa în fața căsuței și priveau către munte. Din zi în zi luna răsărea tot mai târziu și tot mai ciobită. Cei din echipă se opreau uneori și luau aminte la răsunetul loviturilor, care răzbătea firav de pe munte, apoi, treptat se îndepărtau, iar când se întâmpla să dea nas în nas unii cu alții, se risipeau degrabă, care încotro, cu capetele plecate.

Eram într-o stare confuză. Eu unul nu prea înțelegeam ce e mai bine, să tăiem copacul sau nu. Nu mă duceam pe munte să iau parte la doborârea lui și nici nu-mi prea ardea să stau la discuții cu Li Li. Printre tinerii intelectuali erau câțiva nespus de zeloși, care de fiecare dată când reveneau de pe munte trăncăneau și râdeau zgomotos, cu multă dezinvoltură. Numai cu ei schimba Li Li priviri și zâmbete. Ceilalți erau îngândurați și nu aveau ochi buni pentru cei care tăiau copacul.

Când s-a isprăvit munca, în a patra zi, cei câțiva care tăiaseră copacul au coborât de pe munte strigând în gura mare prin tabără:

— S-a terminat cu el! S-a terminat!

Pe măsură ce se risipea încordarea ultimelor patru zile, simțeam cum în suflet mi se strecura o mare ușurare. Li Li a intrat în cameră. A scotocit după o pensulă și niște tuș cu care a scris pe o hârtie câteva caractere. Apoi și-a lipit hârtia pe valiză. Eu stăteam întins pe pat, dar am zărit de departe

caracterele de-o șchioapă: „Noi suntem speranța". Ceilalți au văzut și ei, dar n-au zis nimic. Se împlinea ce trebuia împlinit.

Seara, m-am dus la căsuța lui Xiao Geda. L-am găsit stând nemișcat pe un scăunel. M-a simțit și atunci și-a ridicat privirea încet. Privirea lui nu spunea nimic, era doar împăienjentă și parcă fără viață. Cu strângere de inimă i-am rostit numele:

— Nene Xiao!

Trecuseră doar patru zile, dar părul îi crescuse mult și stătea răsfirat în toate părțile, așa încărunțit cum era. Ridurile i se adunau tot mai multe către frunte și tâmple. Își ținea buza de sus țuguiată, iar pe cea de jos ceva mai destinsă. Pe gât, pielea i se lăsase de tot și îmi părea că se vlăguise de-a binelea. El și-a plecat ochii și a rămas cufundat în tăcere.

— Nene Xiao! l-am strigat eu, așezându-mă pe marginea patului.

El și-a întors privirea către ușă, unde stăteau Liuzhua și nevasta lui. I-a făcut semn lui Liuzhua să se apropie. Fără să-l scape din ochi, acesta s-a apropiat timid și s-a rezemat ușor de mine. Xiao Geda ședea liniștit. Cu mișcări molcome s-a întors, a deschis lada și a scos din mormanul de lucruri un caiet ponosit pe care l-a privit cu mare atenție. Am încercat să descopăr ce era, dar n-am deslușit decât niște cifre. La vederea caietului, mama lui Liuzhua a ieșit cu capul plecat și s-a îndreptat spre șopron. Eu am mai zăbovit câteva clipe, dar, văzându-l pe Xiao Geda atât de abătut, am plecat tiptil.

9

Brâul de protecție împotriva focului a fost săpat în cele din urmă. Șeful de echipă a anunțat că se va pune foc pe munte și i-a sfătuit pe toți să fie cu mare băgare de seamă, ca nu cumva să se producă accidente sau să le ardă căsuțele.

Curând, soarele se scufunda între munți. Am ieșit cu toții în fața căsuțelor. Șeful de echipă împreună cu câțiva muncitori mai bătrâni au aprins făclii și, alergând pe la poalele muntelui, au pus foc la distanță de un *zhang*. Pe nesimțite, la poalele muntelui a apărut o limbă de foc. Trosnetul lemnului ars răzbătea până la noi. Din senin, s-a stârnit vântul. Am întors capul și am zărit soarele care aluneca în jos, dincolo de piscurile munților. Doar la orizont mai era lumină. Odată cu pala de vânt focul de la poale s-a întețit, urcând cu repeziciune către culme. Cu cât focul de la poale era mai mistuitor, cu atât creasta se întuneca mai mult. Copacii zăceau cuminți pe pământ, lăsându-i pe oameni să se frământe pentru soarta lor.

Focul se întețea tot mai mult. La început s-a auzit o bufnitură uriașă, apoi valul de căldură s-a pornit năvalnic spre tării, în timp ce muntele începuse să se cutremure. Fumul se ridica urmat de scântei, iar în înalt, la zeci de metri, se împrăștia în toate părțile. Șeful de echipă împreună cu alți câțiva, după ce au dat un ocol, s-au oprit cu respirația întretăiată ca să privească pârjolul pustiitor. Scoarța pământului se scutura, iar sub pala de căldură fânul de pe căsuțe tremura cu un susur ușor. Dintr-odată, s-a auzit o bufnitură puternică, urmată de trosnituri, în timp ce flăcările se rostogoleau, împrăștiindu-se sălbatice. Din inima focului a țâșnit în văzduh trunchiul unui copac uriaș, care a plutit puțin în zbor, însoțit de zeci de mii de scântei și apoi s-a prăvălit, împroșcând în jur nenumărate văpăi. Cele mai mari au revenit pe pământ, cele mai mici s-au înălțat în rostogoliri prelungi spre tării, la mare înălțime, coborând apoi într-o plutire lentă. Focul se apropia de vârful muntelui, așa că zarea pe o lungime de șapte-opt *li* strălucea, luminată ca ziua. Deodată, am simțit o strângere de inimă, am întors capul și am privit spre căsuța lui Xiao Geda. Undeva, departe, i-am văzut întreaga familie stând în fața ușii. M-am gândit un pic și

am pornit către ei. Tabăra era scăldată într-o lumină roșie, ca în miezul zilei, ce te făcea să te temi că ai putea să-ți arzi tălpile. M-am apropiat încetișor de casa lui Xiao Geda, dar nici unul dintre ei nu m-a văzut, căci priveau în tăcere către munte. M-am oprit în loc și mi-am ridicat ochii către înalt. Cerul devenise purpuriu, împodobit de scânteieri ce se stingeau în zbor asemenea stelelor căzătoare.

Pe neașteptate, Liuzhua a scos un țipăt ascuțit:

— Uite! Cerbul! Cerbul!

Am căutat cu privirea printre flăcări cerbul și l-am descoperit micuț, pe culmea luminată. Țâșnea încoace și încolo ca o săgeată, când și când descriind un arc în zbor, pentru ca la atingerea pământului să se avânte din nou într-un salt. În clipa în care l-au zărit și ceilalți, strigătul lor de uimire s-a contopit cu valul de căldură, urcând spre văzduh și risipindu-se în cele patru zări. Încetul cu încetul, focul a împresurat creasta muntelui. Într-un târziu, cerbul s-a oprit în loc și a îngenuncheat pe picioarele din față, cu capul plecat. Rămăseserăm toți cu respirația întretăiată. Nu înțelegeam ce forță tainică îi înălța capul și trupul fulgerător, încât devenise ca o linie îndreptată către cer. Ușor, s-a ridicat pe picioarele din față, în timp ce picioarele din spate au rămas sprijinite pe pământ. Nici n-am apucat să ne dumirim bine, când a țâșnit ca o săgeată în mijlocul flăcărilor, aruncând un șirag de scântei în urmă. După un nou salt, trupul cerbului s-a cufundat în foc și a pierit acolo pentru totdeauna. Pe dată, creasta muntelui a fost învăluită de văpaie. Flăcările se năpusteau din toate părțile, se izbeau și se ridicau în înalt. Limba de foc părea că mușcă din marginile înroșite ale cerului. Abia atunci mi-am dat seama că, de fapt, nu văzusem niciodată un foc adevărat sau un incendiu, așa că nici nu aveam cum să știu ce înseamnă renașterea.

Muntele clocotea până în străfunduri. Mii de copaci în flăcări părăseau pământul și se înălțau către cer. Când cre-

deam că-şi vor lua zborul, ei pluteau din nou uşurel, se izbeau unii de alţii prin aer, se frângeau şi se ridicau sus, tot mai sus, apoi din nou cădeau în plutirea lor şi iarăşi se înălţau, se înălţau, se înălţau...Valul de căldură ne cuprindea din toate părţile, făcându-mi părul să fluture. Mâinile mele nu îndrăzneau să-l aşeze de teamă că s-ar putea sfărâma la cea mai mică atingere şi s-ar împrăştia în văzduh. Dinspre muntele pârjolit răsunau tot soiul de strigăte ciudate, care înspăimântau întreg universul. Deodată, printre sunetele asurzitoare am desluşit cum cineva a spus:

— S-a făcut frig. E frig. Să mergem în casă!

Abia atunci am văzut-o pe mama lui Liuzhua cum îl sprijină pe Xiao Geda, care la rândul său îl sprijinea cu o mână pe Liuzhua şi toţi trei se întorceau agale spre casă. M-am apropiat în grabă ca să-l ajut şi eu pe Xiao Geda. Când am pus mâna pe el, am simţit cum tremura din tot trupul şi se lăsa când greoi, de parcă avea sute de kilograme, când moale de te înspăimânta. Susţinut, Xiao Geda a intrat în casă şi s-a întins uşurel pe pat. Lumina roşiatică a focului de-afară pătrundea prin crăpăturile din împletitura de bambus, cernind umbre jucăuşe pe trupul lui. Am vrut să-i aşez braţul pe pat, dar i-a alunecat, şi pumnul s-a izbit de pământ de parcă ar fi sfărâmat pietre, iar degetele s-au răsfirat fără vlagă. Era atât de fierbinte, ca un tăciune încins.

10

După asta, Xiao Geda a căzut bolnav la pat şi nu s-a mai ridicat. În fiecare zi mergeam să-l văd şi băgam de seamă cum se stinge pe zi ce trece. Fusese întotdeauna un bărbat robust şi cufundat în gânduri. Şi acum era tot îngândurat, dar îşi pierduse robusteţea de odinioară. Îl sfătuiam întruna să nu mai fie atât de nenorocit din pricina unui copac. El dădea

din cap, dar privea în gol, undeva spre acoperișul căsuței. Nu știam unde-i zboară gândul. Liuzhua se cuminţise. Ziua întreagă o ajuta pe mama lui la treabă și când era liber răsfoia în liniște, neîncetat, cartea jerpelită despre crima lui Song Jian sau stătea liniștit lângă tatăl lui și îl privea. Numai pentru fiul lui mai avea Xiao Geda câte un zâmbet, însă nu rostea o vorbă, ci continua să rămână ţintuit la pat, în tăcere deplină.

Ceilalți din echipă se purtau și ei cam ciudat. Numai Li Li și alți câțiva, ca și mai înainte, vorbeau și râdeau, dar treptat le-a pierit și lor entuziasmul. Șeful de echipă se ducea mereu să-l vadă pe Xiao Geda. Stătea lângă el o vreme, în tăcere, iar apoi pleca. Lucrătorii mai vârstnici le trimiteau pe femei, cu copiii, să-i ducă câte ceva de mâncare și uneori mergeau chiar ei, îi spuneau câteva cuvinte şi apoi se întorceau posomorâți. Focul cel mare pârjolise sufletele tuturor. Toți simțeam că trebuie să se mai întâmple ceva. Cu toții așteptam.

Au mai trecut vreo două săptămâni, până când într-o zi, fiindu-mi cam rău, nu m-am dus la lucru. Mi-era frig și, ca să mă încălzesc, m-am așezat pe un butuc la soare, în fața căsuței. Era ora zece și soarele începuse deja să ardă. După ce m-am încălzit un pic, am hotărât că-i mai bine să intru în casă. Chiar atunci l-am auzit pe Liuzhua strigându-mă:

— Nene, te cheamă tata!

Am întors capul și l-am văzut pe băiat stând în mijlocul taberei, cu haina agățată de degetul acela neobișnuit. L-am urmat până acasă. Când am intrat pe ușă, Xiao Geda stătea în pat, ridicat în capul oaselor. Părea tare nefericit.

— Nene Xiao, te simți mai bine?

Mi-a făcut semn să mă așez pe pat, iar eu m-am supus, cu privirea pironită asupra lui. Era la fel de uscățiv și mi-a spus cu greutate, de parcă i se stinsese vocea:

— Vreau să-ți cer ceva. Trebuie să-mi promiți că ai să faci întocmai.

M-am grăbit să încuviințez, iar el s-a oprit pentru câteva clipe, după care a continuat:

— Am un camarad din război care acum este în Sichuan. A rămas invalid de când a fost la trupă și după ce s-a întors acasă a dus-o tare greu. Sigur că nu mi-am putut ierta niciodată acest lucru. În fiecare lună îi trimiteam cincisprezece yuani, nu întârziam niciodată. Acum nu mai pot...

— Nene Xiao, nu te îngrijora! Eu am bani și pot să-i trimit, m-am grăbit eu să-i răspund, înțelegându-i dorința.

Xiao Geda nu s-a clintit, dar a trecut mult timp până când a izbutit să-și adune puterile ca să continue:

— Nu trebuie să-i trimiți bani. Nevasta mea și băiatul nu știu carte, iar eu acum nu mai pot...Vreau să-i scrii o scrisoare. Să-i spui că-i cer iertare pentru ultima oară și îl rog să nu se supere că eu plec mai înainte...

Îl priveam uluit, cu inima strânsă, incapabil să rostesc vreun cuvânt. Xiao Geda l-a chemat pe Liuzhua și i-a cerut să scoată din cufăr un plic galben pe care era adresa celui din Sichuan, încadrată într-un chenar roșu. Am pus bine plicul și am încuviințat din cap, spunându-i totodată:

— Nene Xiao, fii fără grijă! Negreșit voi face acest lucru.

Am întors privirea către el, fiindcă nu mai spunea nimic. Capul îi atârna într-o parte, buza de sus era netedă, iar cea de jos atârna, dezvăluindu-i dinții. Eram înspăimântat și m-am repezit să-l sprijin. Mâinile-i erau ca de gheață. Am dat s-o chem pe nevasta lui, dar m-am gândit apoi că mai bine l-aș îndrepta mai întâi. L-am trimis pe Liuzhua după ea.

Când au revenit amândoi, ea nu s-a arătat deloc speriată, ci a oftat prelung și m-a ajutat să-l așez pe Xiao Geda. Își dăduse sufletul și se lăsa așa de greu, că era cât pe ce să cad, opintindu-mă cu el. Femeia stătea liniștită lângă pat. Liuzhua nu plângea, ci, lipit de maică-sa, mângâia mâna tatălui său. Pentru o clipă, totul mi s-a părut atât de neobișnuit. Oare

cei doi nu pricepeau că Xiao Geda pierise? De ce nu erau îndurerați? De ce nu-l jeleau?

Liuzhua a stat ceva timp, după care s-a dus în fugă la șopron și a adus cărticica ponosită, a răsfoit-o și a scos din ea două hârtii de bomboane jerpelite, pe care i le-a pus cu grijă tatălui său în pumni, în fiecare câte una. Razele soarelui, rotunde ca niște stropi, pătrundeau prin crăpăturile subțiri din acoperiș și ajungeau până la pat. O rază mai strălucitoare s-a așternut pe chipul lui Xiao Geda ca și cum l-ar fi iscodit. Unde se așezase pata rotundă de lumină trupul lui parcă se însuflețea, până când raza a devenit tot mai slabă și în cele din urmă s-a stins.

A venit și secretarul, a stat vreme îndelungată lângă Xiao Geda, fără să rostească o vorbă, și apoi a plecat, cu privirea goală. Toți cei din echipă s-au perindat pe la patul lui, chiar și Li Li cu oamenii săi, dar acum nici unul nu mai râdea, ci plecau rând pe rând posomorâți. Soția lui Xiao Geda a vorbit cu cei din echipă să-l îngroape, spunând că aceasta fusese dorința lui.

Imediat, șeful de echipă a trimis câțiva lucrători să-i facă un sicriu. Xiao Geda alesese unde să fie îngropat – la o distanță de vreo trei metri de locul unde crescuse copacul uriaș. Oamenii au dus sicriul pe munte, au săpat o groapă lângă ciotul care mai rămăsese din copac și l-au îngropat. Trunchiul uriaș al copacului era tot acolo, întins pe pământ, brăzdat de tot felul de tăieturi și crestături. Crengile se uscaseră de acum, dar nu se scuturaseră de frunze. Pe trunchiul doborât poposeau păsările să se odihnească. Liuzhua a așezat în fața mormântului sticla în care mai erau cam jumătate din bombonele cu irizări verzui.

În acea zi, s-a stârnit o ploaie năvalnică. Spre seară s-a mai potolit și apoi s-a întețit iarăși. Abia după o săptămână a contenit, însă ,în tot acest răstimp, pe muntele pârjolit ploaia a spălat trunchiurile carbonizate ale copacilor. În toată

valea pluteau un iz amărui și un fum care ne înlăcrima pe toți. De îndată ce a încetat ploaia, am urcat cu toții pe munte ca să ne reluăm munca. Cioturi din copacii mari rămăseseră pe muntele golaș drept mărturie a prăpădului. Zăceau nearse, înfipte în pământ, asemenea unor săgeți slobozite de undeva din univers, care păreau a se fi împlântat în trupul dezgolit al muntelui, lăsându-și la vedere numai capetele negre. Toți aveam parcă o teamă. Stăteam rezemați în sape și priveam fără țintă în jur. După o săptămână întreagă de ploaie, pe ici-colo răsăriseră smocuri de iarbă verde-gălbui.

— Ia priviți pe muntele din față! a strigat cineva.

Ne-am uitat cu toții într-acolo și am încremenit. În depărtare se vedea mormântul lui Xiao Geda, din care, după atâta ploaie, se ivise la suprafață sicriul de lemn alb. Scăldat de lumina soarelui, strălucea în chip cu totul neobișnuit. Am coborât în fugă versantul, am urcat din nou pe muntele din față și ne-am apropiat încetișor.

— Muntele nu-l rabdă pe om! a spus șeful de echipă cu vocea sugrumată de emoție.

Câțiva, mai curajoși, s-au apropiat și au scos sicriul de-a binelea din pământ. Acolo unde fusese îngropat răsăriseră la întâmplare o mulțime de lăstari. Din câte se vedea, odată cu căderea ploii, rădăcinile enorme ale copacului uriaș, nemaiavând pe cine hrăni, făcuseră lăstari. Aici pământul era mai afânat și firește că lăstarii creșteau repede. În sticlă nu mai erau bomboane, ci doar apa de ploaie în care își găsiseră sfârșitul o sumedenie de furnici.

Șeful de echipă a sfătuit-o pe nevasta lui Xiao Geda să-l incinereze și până la urmă femeia a fost de acord. Așadar, au făcut pe creasta muntelui un rug cam cât un stat de om, peste care au așezat sicriul și au aprins focul. Flăcările s-au înălțat iute, iar când au atins sicriul, au iscat un fum negru, apăsător. În ziua aceea, n-a adiat nici măcar o pală de vânt, așa că fumul s-a ridicat drept în tării, la mai bine de trei sute de metri

înălțime. Acolo însă se întrerupea brusc, apoi din nou continua să urce și tot așa până când, treptat, fuiorul de fum a pierit în văzduh.

Cenușa a fost îngropată în locul unde odinioară fusese înmormântat Xiao Geda. După o vreme, aici a răsărit o plantă din care s-a ivit o floare de un alb imaculat. Cei pricepuţi spuneau că acela este leac tămăduitor pentru rănile de cuțit. Când trudeam pe munte, adeseori ne îngăduiam câte un mic răgaz și priveam către bușteanul rămas din copacul uriaş. Mie îmi părea că bușteanul acela era precum cicatricea cu care te alegi după o căzătură zdravănă, în timp ce floarea aceea albă era aidoma osului alb, strălucitor, care iese dintr-un braţ retezat.

REGELE COPIILOR

1

În 1976, munceam deja de șapte ani în echipa de producție. Fusesem la săpături pentru dig, incendiasem miriștea, făcusem gropi, sădisem, dădusem cu săpăliga, lucrasem pământul, semănasem, hrănisem porcii, făcusem chirpici și tăiasem iarba. Într-un cuvânt, mă pricepeam la toate, doar că mi se cam șubrezise sănătatea, așa că în ultima vreme rămâneam mereu în urma celorlalți, orice treabă aș fi avut de făcut.

Într-o zi din ianuarie, secretarul de la echipă m-a chemat în cămăruța lui. Habar n-aveam ce voia. M-am apropiat, dar am rămas în pragul ușii, așteptând să mă bage în seamă. El mi-a azvârlit o țigară, însă, neatent fiind, am scăpat-o din mână. Când m-am dezmeticit, am luat-o de jos, am ridicat privirea către el și i-am zâmbit. Atunci mi-a aruncat și chibriturile. Mi-am aprins țigara, am tras un fum și i-am spus:

— Astea sunt țigări Fluviul Nisipurilor de Aur?

Secretarul a încuviințat din cap și a continuat s-o pufăie pe-a lui netulburat. Când a isprăvit, și-a scuturat mâinile aspre, și-a suflat nasul și a spus:

— E grea viața la echipă, nu-i așa?

L-am privit și am dat din cap aprobator.

— Tu ești un om talentat, a continuat el.

Am tresărit la gândul că se interesa de mine și m-am întrebat pentru o clipă dacă nu cumva greșisem cu ceva.

— Domnul secretar râde de mine, am spus eu zâmbitor. Dacă e ceva ce aș putea să fac, vă rog să mă trimiteți la treabă. Am să mă străduiesc din răsputeri.

Secretarul mi-a răspuns:

— Eu nu te trimit la nimic. Cei de sus vor să mergi la școală să predai. Mâine trebuie să fii acolo. Să-ți faci bine treaba, ca să nu dezamăgești. Băiatul meu cel mic..., îl știi tu... se cam chinuie cu școala. Tu ai să fii acolo, să te ții un pic de el. Dacă nu-i cuminte, mai arde-i câte una. Să nu-ți fie teamă. Mie să-mi spui dacă-i vreo problemă, că-i mai trag și eu o mamă de bătaie.

Și zicând așa, mi-a dat o hârtie pe care scria cât se poate de limpede despre ce era vorba. În partea de jos avea și o ștampilă mare, cu tuș roșu, ca dovadă a autenticității. Bucuros, l-am părăsit pe secretar și m-am întors la cămin ca să-mi fac bagajele. Negriciosul, colegul meu de cameră, stătea pe pat cu picioarele încrucișate și își scotea țepii din talpă. A rămas cu gura căscată când m-a văzut că-mi rulez plapuma și salteaua. M-a lăsat să-mi leg bagajul cu sfoară, după care și-a întins gâtul și m-a întrebat:

— Ce pui la cale?

Am tras aer în piept, liniștit, și i-am spus în câteva vorbe care era treaba. Imediat, Negriciosul a sărit în picioare și, ridicându-și mai bine pantalonii, a strigat către mine:

— Eu eram înaintea ta! Cum de te-au trimis pe tine să predai?

— De unde să știu eu? i-am răspuns. A venit o înștiințare de sus, scria foarte clar. Oare mai e vreunul în echipă cu același nume?

Negriciosul s-a încălțat degrabă și a ieșit lipăind și lovindu-se peste coapse. N-a trecut multă vreme că o liotă de băieți și fete s-au și înființat la ușa mea. Mă priveau hlizindu-se

și spuneau că eu, un prăpădit, mă duc frumușel să le predau copiilor, că și de-o să bată vântul și de o să fie arșiță, eu tot o să am un acoperiș deasupra capului. Mai spuneau că sunt un molâu și un șmecher, ba chiar voiau cu orice preț să le spun cum de m-am învârtit așa de bine ca să fiu transferat la o școală unde o să am ce mânca. Cu toată sinceritatea le-am spus că pot să meargă și ei la școală și să se intereseze, iar dacă află că eu am apelat la vreo șmecherie, atunci sunt un... Tocmai mă pregăteam să trântesc o vorbă de duh binecunoscută în echipa noastră, când mi-am dat seama că, de vreme ce urma să fiu dascăl, nu-mi puteam permite să fiu prea slobod la gură, așa că mi-am înghițit cuvintele numaidecât. Ei au spus că n-are nimeni de gând să mă verifice pe mine, dar dacă plec, să nu-i uit și când o fi să se ducă la vreo ședință sau să meargă la film și să treacă pe lângă școala mea, eu să fac bine să-i primesc cum se cade. Am încuviințat pe dată.

— Lasă-mi mie sapa și toporișca! a spus Negriciosul. Ție nu-ți mai sunt de folos.

Nu mă înduram să le las, așa că i-am răspuns:

— Cine a zis că nu-mi mai sunt de folos? Am auzit că și la școală se fac munci agricole în fiecare săptămână.

— Acolo muncă înseamnă să crești pui, a continuat Negriciosul.

— Fie, îți dau sapa, dar toporișca nu ți-o dau. Dacă o fi să-mi trebuiască sapa la școală, am să ți-o cer înapoi.

Negriciosul tot nu se lăsa:

— Abia mâine trebuie se te prezinți la post, a zis el. De ce îți faci bagajele de azi? Vrei să scapi de noi mai repede? Dormi aici în noaptea asta și te duc eu mâine la școală!

Și eu m-am amuzat și mi-am zis că e prea de tot să plec pe loc, așa că mi-am desfăcut bagajul și mi-am pus lucrurile în ordine pe îndelete. Am stat de vorbă și am râs mult. Toți

comentau că eu nu eram ca ei fiindcă terminasem și clasa a zecea.

În seara aceea, câțiva tineri cu care mă înțelegeam mai bine au făcut fiecare câte ceva de mâncare, au adus de băut și am încins o petrecere pe cinste. Dintr-odată devenisem un personaj despre care vorbea toată lumea, de parcă plecam la Națiunile Unite sau pe Lună. După câteva guri de rachiu, deja mă încerca nostalgia.

— Chiar dacă am să predau, de-acum înainte – am ținut eu să precizez – orice m-ați ruga, să știți că eu n-am să-mi uit prietenii. Mai mult, când o fi să vă căsătoriți și veți avea copii, să-i aduceți pe toți să învețe carte cu mine. Sigur n-am să vă dezamăgesc!

S-au învoit cu toții să facă întocmai. Lai, care gătea pentru toată echipa, a venit și ea să petreacă alături de noi. Mă privea cu subînțeles și mi-a spus:

— Tare n-aș vrea să pleci!

Toată lumea a râs de ea, ba unii i-au spus că numai ce a aflat că pleacă unul la școală și o s-o ducă mai bine acolo, că s-a și prezentat să dea glas sentimentelor. Nu cumva voia și ea să fie transferată la școală, ca să gătească pentru copii? Lai s-a proțăpit mai bine pe picioare, și-a pus mâinile în șolduri și a spus scuturând din cap:

— Să nu credeți că eu știu doar să fac mâncare! Eu știu și să cânt. Pot să citesc partiturile. De ce să nu merg la școală să predau muzica, Vlăjgane?

Fiindcă eram foarte slab, mă alesesem cu porecla asta.

— După ce ajungi la școală, să te interesezi și pentru mine. Știi bine la ce mă pricep eu. Dacă e vreun cântec cu partitură, eu într-o jumătate de oră am învățat toată școala să-l cânte. Și zicând acestea, și-a turnat un pahar de rachiu, l-a închinat și mi s-a adresat din nou: Dacă-mi aranjezi tu asta, eu mai dau de băut încă zece pahare. Apoi a înălțat capul și a dat pe gât băutura înaintea tuturor.

— Hei! E bună băutura altuia, nu? a apostrofat-o Negriciosul.

Lai nici măcar nu s-a îmbujorat, ci a înclinat puțin paharul după care i-a aruncat în față Negriciosului ce mai rămăsese pe fund.

— Parcă-i pipi de cățel! E tare slab! Ditamai flăcăii vă chinuiți cu câteva guri de rachiu! N-o să găsiți voi pe nimeni să vă ia de bărbați!

Ne-a bufnit râsul pe toți și ne-am mai turnat câte un pahar. Seara, Negriciosul a adus un lighean cu apă și mi l-a pus lângă pat, spunându-mi:

— Uite, să te speli!

— Hm! Ce minunăție s-o fi întâmplat de îmi aduci tu apă? l-am întrebat eu, privindu-l neîncrezător.

Negriciosul a râs, s-a întins pe pat și mi-a aruncat o țigară. Pe urmă și-a aprins și el una și a continuat:

— Păi, tu ești un domn!

— Ce mă iei pe mine așa? Mi-e teamă că am uitat cum se scriu caracterele și că am să mă fac de râs la școală, i-am răspuns.

— Cum să uiți caracterele? a sărit Negriciosul. Astea sunt ca înotul sau mersul pe bicicletă, odată ce le-ai învățat, nu le mai uiți!

Am privit spre acoperișul de stuf și am spus ca pentru mine:

— Caracterul „tuș" se scrie cu caracterul „negru" si dedesubt mai are radicalul „pământ". Particula atributivă *de* leagă substantivul de adjectiv, particula modală *de* leagă adjectivul de verb, iar cealaltă particulă *de*...asta la ce mai folosește?

— Nu mai bălmăji atât! m-a apostrofat Negriciosul. E de ajuns să știi ce substantive și adjective există pe lumea asta, că poți să le predai. Eu nici măcar atât nu știu! Am făcut numai școala primară și apoi am venit aici, iar la școală am învățat după texte celebre. Mare scofală!

Era târziu, așa că ne-am grăbit la culcare. Am rămas cufundat în gânduri multă vreme. Eram puțin neliniștit și tot nu pricepeam de ce naiba trebuie să mă duc eu să predau. Apoi mă cuprindea și mândria – la urma urmei, cineva mă prețuia, doar că nu știam cine era acel cineva.

A doua zi, dis-de-dimineață, s-a lăsat o ceață groasă. Toată valea era năpădită de pâcla umedă. Mi-am pus ciorapii cei noi de mătase, care îmi făceau labele picioarelor să arate ca niște gogoși de mătase. Foșneau când i-am tras pe picior. Mi-am pus apoi o pereche de pantofi noi, de tip cazon, și m-am schimbat cu un costum chinezesc curat. În mod intenționat mi-am ridicat gulerul de la cămașa albă, după care m-am șters pe mâini și pe față și m-am pregătit de drum. Tocmai vroiam să-mi iau sarsanalele, când l-am văzut pe Negriciosul că deja și le pusese pe umăr. Luase de jos până și plasa cu ligheanul și alte mărunțișuri. Eram de-a dreptul jenat, dar n-aveam ce face, așa că am înșfăcat și eu toporișca și am ieșit împreună pe ușă.

Afară, în tabără, i-am văzut pe ceilalți cum se pregăteau să plece la muncă pe munte. Erau îmbrăcați toți cu veșnicele haine ponosite și atât de murdari, ca niște maimuțe, încât m-am simțit tare prost și am trecut repede pe lângă ei, cu capul plecat. Ei însă m-au zărit și au strigat după mine:

— Prostănacule, de ce-ți mai iei toporișca cu tine? Aruncă-o repede încoace! Nu vrei să arăți și tu a profesor?

Eu, dimpotrivă, am apucat și mai bine toporișca și dintr-o sforțare am doborât un copăcel prăpădit de pe marginea drumului. Gestul meu a stârnit ovații generale.

— Când or face gălăgie copiii, tot așa să dai! a spus cineva.

Am ridicat toporișca în chip de salut și mi-am văzut mai departe de drum, alături de Negriciosul. Până la școală aveam de mers vreo cinci kilometri pe drumul de munte, așa că am ajuns acolo după vreun ceas. Inima a început să-mi bată și mai tare la vederea școlii. Cu toporișca ascunsă în mânecă,

am oprit pe cineva ca să întreb unde este biroul. Omul ne-a arătat pe unde să mergem și când am ajuns la destinație, am aruncat o privire pe fereastra fără geam. Cel dinăuntru ne-a văzut și a ieșit degrabă.

— V-ați prezentat la post? m-a întrebat el.

Eu am încuviințat din cap și atunci am fost invitat înăuntru. Am intrat împreună cu Negriciosul, iar omul acela, cu multă amabilitate, ne-a oferit câte un scaun și niște ceai fierbinte. În încăpere mai erau două femei, probabil profesoare, care stăteau la o masă de lemn și tot corectau ceva prin caiete. Au ridicat privirea și m-au măsurat din cap până-n picioare. Eu și Negriciosul stăteam jos și studiam biroul: era o căsuță întru totul asemănătoare cu căsuțele din tabără, doar că avea mai multe mese. Cel care ne întâmpinase a spus zâmbitor, cu un puternic accent cantonez:

— E totul în regulă? Noi ieri am trimis anunțul și ai și venit. Ne trebuie profesori care să predea. Zilele trecute s-a transferat de la noi un profesor și avem nevoie de cineva care să-l înlocuiască. Am verificat și am văzut că dintre tinerii din tabără numai tu ai făcut liceul, probabil că de asta ai fost trimis încoace.

Abia atunci mi-am explicat și eu cum stăteau lucrurile.

— Eu am făcut doar un an de liceu, după care am venit încoace. De predat, n-am mai predat. Nu știu dacă mă pricep la așa ceva. Nu vă supărați, cum vă numiți?

— Mă cheamă Chen Lin. Spune-mi Lao[1] Chen, a spus el zâmbind. Cât despre predare, nu-ți face griji. Nimeni nu s-a născut învățat. Ai să predai la gimnaziu.

— Mi-e tare teamă că n-am să mă descurc, am mai adăugat eu.

— Nu trebuie să spui asta, a continuat Lao Chen. Hai, bea niște ceai!

---

1. Lao este un apelativ care se pune înaintea numelui, în cazul adresării către o persoană mai în vârstă. Are o notă de familiarism.

Uitând că aveam toporișca în mânecă, am întins mâna să iau ceașca de ceai și atunci toporișca a căzut pe podea, făcând mult zgomot. La geam se adunaseră niște copii pe care firește că i-a bufnit râsul. Încă nu se sunase și de aceea mulți copii veniseră să-l vadă pe noul profesor. Eu m-am îmbujorat tot. Mi-am ridicat toporișca de jos și am sprijinit-o de masă. Când am înălțat privirea, am văzut că pe masa lui Chen era un dicționar de caractere *China Nouă*.

Văzându-mi toporișca, Lao Chen a spus:

— Foarte bine! La școală va trebui să mai și muncim. E bine că ți-ai adus toporișca.

— Așa? Negriciosule, data viitoare când vii pe la mine să-mi aduci și sapa!

Negriciosul își freca barba, fără să-mi răspundă. Am stat o vreme de vorbă cu Lao Chen, după care el a spus:

— În regulă. Să mergem să te cazezi!

Imediat ne-am ridicat și am ieșit toți trei pe ușă. Probabil că în curând începeau orele, pentru că afară copiii se înghesuiau la joacă în fața claselor. Alergau de zor și strigau întruna. Nu mai călcasem într-o școală de aproape zece ani și asemenea imagini mi se șterseseră complet din minte. Acum, mă trezisem dintr-odată în mijlocul acestui peisaj, așa că fără să vreau am râs și am tras adânc aer în piept. Negriciosul era uluit.

— Hm! N-o să fie deloc ușor! a comentat el.

Îndărătul căsuțelor cu clase se înșiruiau mai multe colibe, în fața cărora erau cinci stâlpi. Între ei se întinseseră sârme pe care atârnau așternuturi, pânze ponosite de toate culorile, precum și câteva cămăși viu colorate. Lao Chen mi-a spus, arătând către o ușă:

— Asta e camera ta. Ai să găsești înăuntru pat, o masă și un scaun. Dacă faci un pic de ordine, poți să te instalezi numaidecât.

M-am strecurat cu grijă înăuntru. Era așa de întuneric că nu se zărea nimic, dar încetul cu încetul am început să mă

obişnuiesc cu bezna şi am observat că acea cămăruţă n-avea mai mult de cinci-şase metri pătraţi. Pe peretele de bambus cineva lipise nişte ziare care pe alocuri se desfăcuseră şi atârnau în voie. Lângă un perete era o măsuţă joasă. Nu avea sertarul de dedesubt, ci numai tăblia pe care puteam să pun cărţile şi alte lucruri. Pe peretele din faţa mesei erau lipite nişte desene şi un calendar rupt cu portretul lui Li Tiemei[1]. Lipsea jumătate din el, dar în jumătatea rămasă se zărea un felinar roşu. Pe jos zăceau alte ziare, azvârlite la întâmplare. Se mai afla acolo şi un scăunel, iar în faţa mesei era patul, unul vai de el, din care mai rămăsese doar cadrul, fără placă. Am ridicat privirea spre tavan şi am zărit acoperişul plin de găuri astupate cu rogojină. Se vedeau şi bârnele de susţinere din camera alăturată. Multe pânze de păianjen spânzurau din acoperiş. Atmosfera de aici nu diferea cu nimic de cea din tabără.

— Nu plouă înăuntru? l-am întrebat pe Lao Chen.

Acesta a privit în jur, hlizindu-se. Apoi a întors cu piciorul un ziar de pe jos şi, ca şi cum atunci ar fi auzit întrebarea mea, şi-a ridicat privirea spre acoperiş şi a spus:

— Nu plouă. Am schimbat acoperişul anul trecut. Dacă totuşi o să plouă, iei şi tu un băţ şi mai aşezi stuful.

Negriciosul a pus bagajul pe masă. S-a apropiat de pat şi i-a tras câteva şuturi, după care a spus cu năduf:

— Ce dracu' vă zgârciţi aşa? Trebuia să-şi aducă şi rogojina. Lao Chen, aici la şcoală n-aveţi rogojini? Dacă aveţi, daţi-i şi lui câteva bucăţi să şi le pună pe pat.

Lao Chen a făcut o figură surprinsă şi a întrebat:

— N-aţi adus rogojina? Şcoala n-are aşa ceva! Patul acesta este al şcolii, dar fiecare îşi aduce rogojina lui. Bineînţeles că atunci când pleacă, îşi ia şi rogojina. Masa, scaunul sunt ale şcolii. De aceea nu le-a luat cel dinaintea ta.

Negriciosul mă privea, scărpinându-se în cap.

---

1. Personaj feminin din piesa *Legenda Lampionului Roşu*, una dintre cele opt piese exemplare din timpul Revoluţiei Culturale.

— Se vede treaba că ne ducem înapoi în tabără să-mi iau rogojina de pe pat, am oftat eu.

— Bine. Să-ți iei și sapa! Credeam că o să te lovească norocul aici! mi-a spus Negriciosul.

— Păi, suntem pe valea dintre munți. Ce, pe aici te lovește norocul? l-am întrebat eu râzând.

— Dacă tot ți-ai adus toporișca, du-te în spate și taie un trunchi de bambus. Îl despici și-l pui pe pat, m-a îndemnat Lao Chen.

— Bambusul proaspăt tăiat e umed și nu se doarme bine pe el. Tot mai bine ar fi să-mi aduc rogojina din tabără.

Deodată a sunat clopoțelul în fața școlii.

— Terminați voi aici! Eu mă duc să văd ce-i pe la școală, a spus Lao Chen.

A ieșit pe ușă și s-a îndepărtat, bălăngănindu-și brațele pe lângă trup, iar eu și Negriciosul ne-am apucat de treabă – am scos afară ziarele aruncate de-a valma și le-am dat foc; apoi, am așezat bine hârtia de pe pereți. Camera începuse să capete un aer plăcut. L-am invitat pe Negriciosul să ia loc pe scăunel și să-și tragă sufletul. El m-a refuzat, dar s-a cocoțat pe masă și m-a îndemnat pe mine să mă așez pe scăunel. Eram binedispus. I-am dat o țigară, mi-am luat și eu una și am aprins-o. Am suflat prelung fumul și m-am așezat pe scăunel, fără să mă gândesc că am să ajung pe podea. Abia după ce m-am pomenit de jos am văzut că îi lipsea unul dintre cele patru picioare. În acest timp Negriciosul se prăpădea de râs. Văzând că și masa se clătina, m-am adunat degrabă de pe jos după care ne-am așezat amândoi pe pat.

2

Dimineața am pus totul în ordine, iar după-amiază m-am dus la ore. Lao Chen m-a chemat și mi-a dat un manual soios și o cutie de cretă, cerneală roșie și albastră, un toc și un caiet pentru pregătirea lecțiilor.

— Să nu pierzi manualul, mi-a spus el, că nu mai găsim altul!

Am văzut că manualul era foarte murdar și boțit. Îmi părea destul de greu, așa cum îl țineam eu în mână. Dezamăgit, l-am deschis și am găsit înăuntru tot felul de însemnări cu creionul și cu stiloul, dar și urme de cretă. Mi-era cam silă.

— Al cui e manualul ăsta? am întrebat. Nu-i al cuiva care s-a îmbolnăvit?

Profesoarele din birou au izbucnit în hohote de râs și au spus:

— Sigur că s-a îmbolnăvit!

M-am uitat la ele și am văzut că toate cărțile pe care le aveau erau curate. Eu abia țineam cartea de cotor. Și Lao Chen a început să râdă și mi-a spus:

— Ce boală să aibă? Profesorul Li, care a plecat, era mai neglijent. Nu era el prea atent și asta a fost! Dar n-a pierdut manualul, ceea ce nu-i puțin lucru. Uite, ăsta e orarul!

Și zicând acestea, mi-a dat o foaie de hârtie. Am aruncat o privire și am tresărit.

— Cum? Predau la clasa a șasea? am întrebat surprins. Eu nici măcar n-am terminat liceul. Cum să mă descurc la clasa a șasea?

— De ce nu te-ai descurca? Predai și cu asta basta. Nu-i mare scofală.

Eu am refuzat cu încăpățânare și i-am dat nenumărate motive, unul dintre ele fiind acela că nu am pregătirea necesară. Lao Chen tot bătea cu palma în masă.

— Atunci cine să predea? a întrebat el. Eu? N-am făcut decât clasele primare! Chiar că n-aş fi în stare. Încearcă! Apucă-te de treabă şi mai vorbim.

Eu i-am spus că era vorba de o clasă importantă şi, ca să intre elevii în ciclul următor, era nevoie de mult efort.

— Nu te teme! a continuat el. Aici nu există ciclul următor, aşa că elevii termină clasa asta şi gata. Hai, încearcă şi mai vezi tu după aceea!

Eram nesigur pe mine, dar n-am mai protestat. Lao Chen a răsuflat uşurat, s-a ridicat în picioare şi mi s-a adresat:

— La pauză te duc la clasa ta.

Aş fi vrut să mai discut cu el, dar am băgat de seamă că ceilalţi profesori mă priveau într-un mod ciudat. O profesoară chiar mi-a zis:

— De ce ţi-e teamă? Nici unul din noi nu se pricepe, dar ce vrei să facem? Să lăsăm totul baltă şi să ne luăm câmpii?

Aş fi vrut să răspund ceva, dar s-a auzit clopoţelul sunând. Ieşind pe uşă, Lao Chen mi-a făcut semn să-l urmez. N-am avut ce face şi am luat indicatorul, pornind grăbit în urma lui.

Când Lao Chen a ajuns în faţa unei căsuţe, s-a oprit.

— Intră! a zis el.

Clasa era întunecoasă şi nu vedeam decât câţiva elevi cu privirile aţintite asupra mea. Am avut deodată sentimentul că ispăşeam vreo pedeapsă şi mi-am amintit să întreb:

— Până la ce lecţie aţi predat?

Lao Chen s-a gândit puţin şi mi-a spus:

— Abia am început. Cred că suntem la prima lecţie.

În clasă se auzea ceva forfotă. Lao Chen a intrat şi a spus răspicat:

— De astăzi înainte veţi avea un profesor nou. Să fiţi cuminţi, aţi auzit? Dacă nu, veţi fi pedepsiţi. Astăzi vă predă noul profesor. Să-l ascultaţi cu mare atenţie!

Și acestea fiind zise, și-a luat tălpășița. Mi-am dat seama că n-aveam încotro, așa că mi-am făcut curaj și m-am dus în fața clasei. Numai ce am pășit înăuntru că s-a și auzit un strigăt:

— Ridicați-vă în picioare!

A urmat un zgomot puternic de scaune și mese împinse în timp ce copiii se ridicau în picioare. Vacarmul m-a surprins și pe mine, așa că am rămas țintuit locului. Iarăși a răsunat o comandă prin care li se cerea să stea jos, după care a urmat același zgomot de mese și scaune împinse și trase, până când s-au așezat cu toții și s-au liniștit.

— Domn' profesor n-a zis să stăm jos. De ce v-ați așezat?

Iarăși zgomotul acela.

— Stați jos! Stați jos! m-am grăbit eu să le spun.

Elevii au început să râdă și s-au așezat din nou, producând aceeași larmă. M-am dus la masa din fața tablei, am așezat cutia cu cretă și am ridicat privirea să-mi văd elevii. În tabăra de pe munte, cu greu aveai parte de o asemenea imagine – atâția copii cu părul încâlcit și fețișoarele murdare, adunați laolaltă de parcă se dădea ceva de mâncare. Scaunele și mesele erau foarte simple, nelăcuite și atât de murdare încât nu mai știai care era culoarea lor adevărată. De fapt, scaunele erau niște băncuțe foarte lungi, fără spătar, confecționate din trunchiuri întregi de copac. Acolo unde șezuseră copiii erau atât de lucioase, de parcă fuseseră date cu ceară. Copiii care stăteau mai în față erau tare mici, nu arătau deloc a fi în clasa a șasea; cei aflați mai în spate însă aveau vocea mai groasă și le dăduseră deja tuleiele.

Mă liniștisem în bună măsură, așa că mi-am dres glasul și am zis:

— Hm! Să începem ora! La ce lecție ați ajuns?

Rostind aceste vorbe, am simțit un gol în suflet. Parcă nu așa ar fi trebuit să întrebe un profesor adevărat. Elevii n-au bănuit la ce mă gândeam eu și au răspuns în cor:

— La prima lecție! La prima lecție! Trebuie să trecem la lecția a doua!

Am luat manualul acela greoi, l-am deschis la lecția a doua și i-am îndemnat:

— Toată lumea să deschidă cărțile la pagina 4.

Cum n-am auzit nici o mișcare, am ridicat capul și i-am văzut pe elevi cu privirea ațintită asupra mea, fără să schițeze nici cel mai mic gest.

— Deschideți la pagina 4! am repetat eu.

Elevii nu se clinteau câtuși de puțin, spre nemulțumirea mea, așa că m-am adresat celui care era cel mai aproape de mine:

— Unde ți-e cartea? Scoate-o și deschide la pagina 4!

El și-a ridicat privirea și mi-a zis:

— Ce carte? N-am nici o carte.

Ceilalți au început și ei atunci să vocifereze, spunând că n-au cărți. M-am uitat în toată clasa și am băgat de seamă că, într-adevăr, cărțile lipseau cu desăvârșire, lucru care m-a enervat atât de tare că am azvârlit manualul pe catedră.

— N-aveți cărți? am întrebat. Ați venit la școală fără cărți? Ce școală faceți voi aici? Cine-i șeful clasei?

O fetiță slăbuță, cu părul lucios, s-a ridicat în picioare și a spus temătoare:

— N-avem cărți. La fiecare oră, profesorul Li ne scria textul pe tablă, atât cât ne preda, iar noi îl copiam pe caiet.

Eram de-a dreptul năucit. M-am gândit un pic și am spus:

— Nu v-au dat cărți de la școală?

— Nu, a răspuns șeful clasei.

— Ha! am exclamat eu. Demnitar fără sigiliu și elev fără carte! Ne jucăm de-a școala? Pe vremea mea, primul lucru pe care îl făceam când începea școala era să ne luăm cărți noi-nouțe, cu coperte frumoase. În fiecare zi, ne luam cărțile cu noi, după cum aveam orele. Bun! Am să mă duc să vorbesc cu cei din conducere. Ce chestie mai e și asta?

Și zicând așa, am ieșit din clasă și m-am dus să-l caut pe Lao Chen. Acesta tocmai corecta temele cu mare concentrare. Când m-a văzut intrând pe ușă, m-a întrebat:

— Ce-ai uitat?

Mi-am înăbușit enervarea și i-am răspuns:

— Eu n-am uitat nimic, școala a uitat să le dea elevilor manuale!

Lao Chen a izbucnit în râs și a continuat:

— Ei, a uitat! A uitat să-ți spună ție: Nu există cărți. Aici suntem într-un loc neînsemnat. Dacă facem comandă, cărțile trebuie luate de la oraș. Când ajungem noi, nu mai sunt, ni se spune că s-au tipărit prea puține și nu ajung. La celelalte clase au venit câteva manuale, pe care elevii le folosesc în comun, dar cei mai mulți trebuie să-și copieze textele. Aici nu-i ca la oraș, să știi!

Mi se părea tare ciudat totul, așa că i-am spus:

— De ce statul nu tipărește mai multe cărți? Există atâta hârtie! La echipa de producție se trimiteau puzderie de materiale pentru sedințele de critică. Cum se poate să nu se fi tipărit destule manuale?

Lao Chen s-a schimbat la față și a spus:

— Nu mai vorbi aiurea! Critica e importantă, astea sunt problemele însemnate ale statului. Dacă nu s-au tipărit destule manuale este pentru că țara încă se confruntă cu tot soiul de greutăți. La urma urmei, ne descurcăm și copiind textele, nu?

Nu mai aveam replică, așa că am mormăit ceva și m-am întors în clasă. Când am intrat, elevii s-au liniștit și au rămas cu ochii pironiți asupra mea. Am luat manualul și le-am spus:

— Să ne apucăm să scriem lecția!

Ei și-au scos tot felul de caiete și le-au deschis. Stăteau în bănci așezați în fel și chip, cu creioanele în mână, în așteptare. Am deschis la lecția a doua, am luat creta și m-am întors la tablă ca să scriu titlul. Apoi am copiat textul frază

cu frază. Elevii copiau și ei cu mare atenție. Pe colina din depărtare cineva chema vitele, iar strigătul acela înfundat răzbătea până la noi. Deodată, gândul mi-a zburat la vitele acelea și mi-am imaginat că probabil mâncaseră ceva ce nu aveau voie și acum erau certate și duse mai departe. Și eu păscusem vitele multă vreme, când eram la echipă. Vaca este un animal tare îndărătnic, dar și foarte răbdător. O bați, o ocărăști, însă ea clipește alene și mănâncă mai departe tot ce-i place ei. Eu tot timpul mă gândeam că probabil și filozofii sunt tot așa, altfel cum ar fi reușit ei cu învățătura lor? Dar „filozofii" au și ei momentele lor de initimitate și îmi aduc aminte că atunci când aveam câte o nevoie urgentă, mă duceam mai încolo și urinam. Vitele sunt lacome la tot ce e sărat, și cum dădeau de urină, lingeau iarba udă și erau tare fericite. Știind ce bucurie le fac, adesea mă țineam să nu urinez acasă și mă duceam special pe munte ca să dau urina mea vitelor. Nu risipeam nici un strop. Toate vitele cărora le dai urină să bea te ascultă cu sfințenie, de parcă le-ai fi părinte. Mi s-a întâmplat de multe ori să-i duc și pe prietenii mei, care își ofereau bucuroși producția.

Cum scriam eu așa, un elev m-a întrebat surprins:

— Domn' profesor, ce este semnul acela care sub caracterul „vită" are caracterul „apă"?

M-am trezit brusc la realitate și am șters degrabă minunăția aia pe care o scrisesem, după care am continuat să scriu din carte. Am umplut o tablă întreagă de semne, iar elevii copiau de zor. Apoi am pus manualul pe masă și i-am urmărit cum termină. Pe negândite, am dus mâinile la spate și m-am înviorat la gândul că elevii sunt mai ușor de păzit decât vitele. După ce au terminat de scris, am vrut firește să le explic lecția, așa că mi-am dres glasul și tocmai mă pregăteam să încep, când din sala alăturată a răsunat un cântec. Era unul dintre cântecele agreate pe vremea aceea, dar atât de zgomotos era, încât aveai senzația că elevii aceia mai

degrabă se certau. Până și acoperișul căsuței vibra. M-am uitat prin crăpăturile din rogojina care despărțea sălile și am zărit-o pe profesoara care ținea ritmul. Elevii păreau cam plictisiți și poate că de aceea scoteau niște răcnete care ar fi zgâlțâit și munții. N-aveam ce face, așa că m-am întors la elevii mei care nu păreau deloc surprinși. La început, au ciulit urechile și s-au arătat ușor interesați. Când a încetat cântecul, m-am pregătit să încep explicațiile, dar chiar atunci s-a auzit clopoțelul – semn că ora s-a terminat.

— Ora a luat sfârșit! am spus eu, clătindând ușor din cap.

Atunci, șeful clasei a strigat:

— Ridicați-vă în picioare!

Elevii s-au ridicat iarăși cu mult zgomot și au zbughit-o pe ușă afară. I-am urmat și eu. Zărind-o pe profesoara care tocmai ieșea din clasă, am întrebat-o:

— Ai avut ora de muzică?

— Nu, a răspuns ea, aruncându-mi o privire.

— Atunci de ce ați cântat? am continuat eu cu întrebările. Ați făcut atâta gălăgie că n-am mai putut să explic lecția.

— Eram la sfârșitul orei. Elevii sunt bucuroși când avem prilejul să cântăm, mi-a răspuns ea. Nu mai erau nici măcar două minute și se termina ora, puteai să cânți și tu.

Copiii, și mai mari, și mai mici, alergau în toate direcțiile pe terenul din fața căsuței, ridicând praful. N-a trecut mult timp și a sunat iar clopoțelul. Ei s-au întors în clase rând pe rând și s-au așezat în bănci. Șeful clasei din nou a strigat să se ridice toți în picioare când am intrat eu, iar elevii s-au conformat.

— Nici cărți n-aveți! La ce vă mai ridicați în picioare? le-am zis eu. Ajunge. Luați loc și copiați textul mai departe!

Elevii au continuat să copieze în timp ce eu umblam încoace și încolo prin clasă. Pentru că stăteau pe băncuțele acelea lungi, nu puteam să ajung până în spatele clasei. Prin urmare, eram nevoit să mă plimb prin fața tablei, ceea ce

uneori nu era pe placul elevilor care voiau să scrie de la tablă. M-am dus lângă ușă și am rămas acolo o vreme. Încetul cu încetul, am simțit cum mă copleșește plictiseala. Afară, în fața clasei, nu mai erau elevi și abia acum vedeam cât spațiu era. Razele soarelui se cerneau pe pământ, orbitoare. Un purceluș a trecut în fugă, s-a oprit pe neașteptate și a rămas în loc de parcă s-ar fi gândit profund la ceva. Apoi și-a continuat alene drumul, așa îngândurat cum părea el. I-am numărat pașii cu mare atenție. Dintr-odată, purcelușul a luat-o iar la goană, așa că numărătoarea mea s-a dus de râpă. În starea aceea de plicitiseală, am zărit la un moment dat o găină care ciugulea, sub privirile atente ale unui cocoș care îi tot dădea târcoale. Găina nici nu-l lua în seamă, ca și cum nu l-ar fi văzut. Cocoșul până la urmă s-a apropiat de ea, s-a scuturat un pic, cu creasta lui roșie ca focul. Găina a fugit, depărtându-se de el și a început iar să ciugulească. Cocoșul și-a scuturat penele și a pășit țanțoș, privind mândru în jur. Agale, s-a îndreptat către găină. Mă înveselisem și urmăream cu mare atenție cum cocoșul prelua controlul situației. Deodată, un elev mi-a spus:

— Domn' profesor, am terminat.

Am întors capul și am văzut câțiva elevi cu privirile pironite asupra mea.

— Ați scris tot? i-am întrebat eu.

Cei care nu terminaseră de scris au strigat:

— Nu! Nu!

Atunci le-am spus să se grăbească și m-am întors la fereastră ca să privesc păsările mai departe. I-am văzut pe cocoș și pe găină cum își scuturau penele, încheindu-și treaba, și am simțit în sinea mea un mare regret pentru ceea ce pierdusem. După aceea m-am adunat un pic și, râzând de mine însumi, m-am dus să-i verific pe copiii care încă nu terminaseră de scris. În cele din urmă, au scris tot și au ridicat

capetele către mine. Știam că e rândul meu să le spun ceva, dar mă codeam un pic.

— Ați copiat cu toții textul, dar ați înțeles despre ce e vorba? i-am întrebat eu.

Elevii mă priveau, dar nu mi-au dat nici un răspuns. Eu am continuat:

— Textul acesta este foarte clar, este povestea unui sat. N-ați înțeles povestea?

Tot nu spuneau nimic.

— Ei! Dar chiar că-i ciudat! am zis eu cu voce tare, deodată. Învățați de atâția ani, ar trebui să înțelegeți măcar o poveste, iar voi nu pricepeți nimic!

Apoi, arătând către un elev, am spus:

— Tu, ia spune, să vedem ce-ai priceput!

Băiețelul s-a ridicat șovăielnic, m-a privit, apoi s-a uitat la tablă, la ceilalți elevi, a râs și a spus:

— Nu știu să citesc.

Pe urmă s-a așezat în bancă.

— Ridică-te în picioare! i-am spus eu. Cum să nu știi să citești? O poveste atât de clară! Doar nu ești prost!

Elevul se ridicase iar. Se vedea că nu prea se simțea în largul lui.

— Aș vrea să învăț, a spus el pe neașteptate. Ați putea dumneavoastră să mă învățați câte ceva?

Toți copiii au izbucnit în râs, dar au rămas cu privirile ațintite asupra mea. Eu eram cam enervat și am spus:

— Un moșier care făcea numai nenorociri a fost prins de către țăranii săraci și după aceea producția din satul lor a început să crească. Ce e așa greu de înțeles? Trebuie să te învăț și astea? E prea de tot! Ia spune și tu! m-am adresat eu șefului clasei.

Fata s-a ridicat în picioare și a început să istorisească, evident încercând să spună cuvânt cu cuvânt ce le zisesem eu.

— Un moșier care făcea numai nenorociri a fost prins de țăranii săraci și după aceea... producția din satul lor a început să crească.

— Înveți foarte repede, m-am grăbit eu s-o laud.

Nici n-am terminat bine ce aveam de spus că un elev din spatele clasei a strigat:

— Ce profesor sunteți dumneavoastră? N-am mai văzut asemenea lecție! Predați cum trebuie! Mai întâi trebuie să împărțiți textul în paragrafe, să explicați ideile principale din fiecare paragraf, apoi întreaga temă și după aceea să discutăm despre redactare. Dacă trebuie să învățăm ceva pe dinafară, învățăm; dacă trebuie să ne dați teme, dați-ne. Eu știu să predau deja. Probabil că dumneavoastră n-ați muncit serios la echipa de producție și ați venit fuga aici ca să mâncați o pâine!

Mă uitam la elevul acela, dar nu vedeam decât un cap foarte mare, în contrast evident cu gâtul foarte subțire. În semiîntunericul camerei strălucea doar albul ochilor lui care îi jucau în cap. Vorbea pe îndelete. S-a șters la gură cu mâna și a oftat adânc. Toți ceilalți elevi îl priveau tăcuți. Nu mai zicea nimeni nici pâs, și nici mie nu-mi venea nimic în minte. Stăteam ca prostit, dar într-un târziu m-am încumetat și am spus:

— Hai, spuneți-mi fiecare numele. Să facem prezența!

Copiii continuau să tacă, așa că m-am adresat elevului din primul rând, cel așezat mai spre stânga.

— Tu! Numele! Facem prezența!

Abia atunci au îndrăznit să-și spună numele fiecare. Când am aflat numele băiatului care tocmai vorbise, am spus:

— Wang Fu, spui că știi să predai. Hai, vino să te vedem!

Wang Fu s-a ridicat în picioare și m-a privit cu îndrăzneală.

— Vreți să mă puneți la punct, nu? a spus el.

— Nu vreau să te pun la punct. Abia am venit în această școală și am primit cartea cu puțin timp înainte de începerea

orei. Doar volumul acesta. La drept vorbind, caractere știu multe, dar de predat, n-am mai predat, așa că nu prea știu ce ar trebui să vă învăț. Ia spune tu, cum vă preda profesorul Li înainte?

Wang Fu s-a codit un pic și a spus:

— De unde să știu eu exact cum să predau?

— Hai, vino în față, la tablă! Mai întâi, ce caractere nu știți? Eu habar n-am ce caractere ați învățat voi până acum.

Wang Fu s-a gândit ce s-a gândit și apoi s-a urnit de la locul lui ca să vină la tablă. Avea o haină foarte mică, mânecile abia îi ajungeau până la cot. Și pantalonii erau scurți și foarte boțiți. Era desculț, așa că i-am observat cu ușurință labele picioarelor foarte mari. A luat o bucată de cretă în mână și atunci am observat că și palmele îi erau mari!

— Subliniază caracterele pe care nu le cunoști! l-am îndemnat eu.

Wang Fu s-a uitat un pic și a tras câte o linie subțire sub fiecare dintre caracterele pe care nu le știa. Apoi s-a întors la locul său.

— Bine, am spus eu. Întâi am să vă explic aceste caractere.

Pe când mă pregăteam să încep, s-a auzit vocea unui alt elev:

— Eu mai am și alte caractere necunoscute.

Și dacă tot a avut el îndrăzneala să spună, s-au mai găsit și alții care aveau aceeași problemă.

— În regulă! am zis eu. Veniți și subliniați-le!

Atunci copiii s-au bulucit la tablă ca să sublinieze. Stăteau grămadă în fața tablei și subliniau pe apucate. Dintr-o singură privire, mi-am dat seama că două treimi dintre cuvinte le erau necunoscute.

— Cum ați ajuns voi în clasa a șasea? am întrebat eu râzând. Nu-i de mirare că habar n-aveți despre ce e vorba în textul ăsta! Jumătate din caracterele acestea ar fi trebuit învățate din școala primară.

Din spatele clasei, a răsunat vocea lui Wang Fu:

— Cele trei caractere pe care le-am subliniat eu n-au fost predate. Pot să vă dovedesc.

M-am uitat la tablă și am spus:

— Uite cum facem! Am să vă spun eu sensul caracterelor subliniate. Apoi, mai explic o dată, pe îndelete, textul.

Copiii au fost de acord cu toții. Când am terminat de explicat cuvintele, pe neașteptate din clasa alăturată a răsunat un cântecel și am știut că trebuie să închei ora.

— Să cântăm și noi ceva! le-am spus eu copiilor. Ce cântec știți?

Elevii au sărit care mai de care cu câte o propunere. Eu am ales unul din cântecele sugerate de ei și imediat șeful clasei a dat tonul. De îndată din piepturile lor firave a izbucnit un cântec, de se cutremurau și cerul și pământul. Mi-am strâns lucrurile de pe catedră, cu gândul că aceste două ore au fost, totuși, reușite. Izbutisem să predau temeinic câteva cuvinte. Mi-am notat conștiincios această împlinire într-un carnețel, ca atunci când într-o zi întreagă săpasem un petic de pământ pe munte, după care venea cineva să măsoare cât lucrasem. Numai ce s-a terminat cântecul că a și sunat clopoțelul. M-am uitat către șeful clasei și am spus:

— Sunteți liberi.

— Da' tema? a întrebat șeful clasei. Trebuie să ne dați o temă.

M-am gândit ce m-am gândit și am spus:

— Tema voastră este să învățați caracterele de azi. Mâine vă întreb de ele. Gata!

Șeful clasei le-a strigat tuturor să se ridice în picioare. Copiii s-au ridicat cu zgomot și s-au bulucit în fața mea ca să iasă din clasă. Tocmai voiam și eu să ies pe ușă când l-a văzut pe Wang Fu trecând pe lângă mine și l-am strigat. Acesta a rămas în loc puțin surprins, s-a uitat afară, iar apoi s-a apropiat de mine.

— Zici că poți să dovedești ce caractere nu v-au fost predate? Cum faci asta? l-am întrebat eu.

Văzând care era întrebarea mea de fapt, Wang Fu mi-a răspuns bucuros:

— În fiecare an am scos cuvintele din textele copiate și le-am scris pe foi separate. Așa țin socoteala caracterelor cunoscute. Pot să vă aduc foile ca să vedeți.

S-a dus la locul lui, a luat o traistă de pânză pe care a desfăcut-o și a scos la iveală un caiet. Apoi a strâns traista și a pus-o la loc. S-a apropiat și mi-a întins caietul. Când l-am deschis, am văzut că el fusese dat cândva drept premiu unui activist care învățase doctrina maoistă. Pe copertă scria numele lui Wang Qitong, ceea ce m-a făcut să tresar, pentru că îl știam pe omul ăsta. Era poreclit Wang Bălegar Subțire, o poreclă tare ciudată. Nu era înalt, dar era atât de puternic încât ar fi putut să ducă pe umeri un sac de o sută de kilograme de parcă ar fi fost un fulg. Deci în nici un caz nu-și merita porecla de Bălegar Subțire. Prima dată când îl întâlnisem a fost atunci când m-am dus la județ ca să iau niște cereale. La munte se mănâncă multe cereale, așa că trebuia să mergem vreo cincizeci de kilometri cu tractorul până la depozit ca să ne aprovizionăm. Depozitul era foarte mare, iar orezul semăna cu un munte care umplea încăperea până în vârf. Ni l-au turnat în saci cu vasul de vânturat cereale, apoi am urcat sacii în remorcă, unul câte unul. În ziua aceea, a fost trimis un singur tractor care să ducă orezul pentru două echipe. Dimineața, când ne-am urcat în tractor, administratorul echipei noastre a întrebat râzând pe cineva de la echipa a treia:

— Bălegar Subțire a venit?

Cel numit asfel n-a scos nici un cuvânt, ci a rămas ghemuit într-un colț al remorcii, cufundat în tăcere. Eu mă aflam chiar în fața lui și i-am văzut bluza ponosită. Pe la urechi avea nămol uscat, care se făcuse ca o crustă. Chipul

său te cam speria, iar mâinile și picioarele păreau neobișnuit de mari. Fără să vrei îți venea să te ții departe de el. Băieții din cele două echipe și-au oferit țigări între ei, dar lui nu i-a dat nimeni nimic. M-am gândit puțin și i-am întins țigara pe care o aveam în mână, întrebându-l:

— Fumezi?

El și-a întors privirea spre mine și parcă toți mușchii feței i-au tresărit. A încuviințat din cap, și-a frecat cu putere palmele pe pantaloni și apoi, întinzând mâna, a luat țigara.

Administratorul echipei a treia a văzut și i-a spus:

— Bălegar Subțire, fumatul nu lecuiește muțenia.

Toată lumea a izbucnit în râs. Eu îl priveam uimit și am văzut că se îmbujorase tot. A scos chibritul și și-a aprins țigara. Pe urmă a tras cu sete un fum și l-a eliberat din piept, plecându-și capul pe spate. Țigara albă și subțire pe care o ținea între degetele noduroase parcă stătea înfiptă între crengile unui copac.

La mijlocul drumului, tractorul s-a împotmolit în noroi. Atunci el s-a dat jos, în timp ce toți ceilalți au rămas în remorcă, neînțelegând prea bine ce se întâmplă. Wang Qitong singur s-a opintit și a săltat tractorul, care a duduit de câteva ori, după care a pornit din nou la drum. El a alergat un pic, s-a agățat de marginea remorcii și s-a urcat înapoi. Remorca îl zgâlțâia zdravăn dintr-o parte în alta, însă el s-a așezat repede la locul lui. Ceilalți vorbeau și râdeau fără să ia în seamă ce se întâmplase, ca și cum el era doar o piesă dintr-o mașinărie. Firește că în caz de accident această piesă își avea rolul ei. Eu rareori mersesem cu tractorul, iar atunci când s-a împotmolit în noroi pentru a doua oară, am coborât și eu în urma lui Wang ca să împing tractorul. Când am reușit să-l pornim, am luat-o la goană, să apucăm să ne urcăm la loc. El a reușit imediat, dar eu, cum n-aveam experiență, nici măcar n-am izbutit să mă agăț de marginea remorcii. După ce s-a așezat, a văzut că eu tot mai alergam în urma

tractorului. Și-a încovoiat spinarea și a început să zbiere. Abia atunci au băgat de seamă și ceilalți ce se întâmpla. Eu am strigat din răsputeri și până la urmă șoferul a oprit tractorul. Wang Qitong rămăsese cu spinarea încovoiată și nu s-a așezat până nu m-a văzut înapoi în remorcă. Apoi s-a pus pe râs.

Ajuns la județ, tractorul a oprit în fața depozitului. Dintre cei care veniseră să ia cerealele pentru echipa a treia, doar administratorul se ocupa de acte, așa că toți ceilalți au profitat de ocazie și au plecat să hoinărească pe străduțele din jur. Cei din echipa noastră au intrat în depozit și s-au pus pe încărcat cereale. Eram pe sfârșite cu încărcatul, așa că m-am oprit și am aruncat o privire în jur. Doar Wang Qitong se mai ocupa de cereale, deși își cam terminase și el treaba. Ducea în spate un sac de peste cincizeci de kilograme ca și cum ar fi fost un fulg. După o vreme, au venit și cei din echipa a treia cu târguielile făcute prin oraș. Atunci ultimii saci au fost aruncați în tractorul care s-a și pus în mișcare. Când am ajuns la oraș, ai noștri au sărit din tractor și au plecat să bată străzile, pe la magazine, urmați de cei din echipa a treia. Wang Qitong însă a rămas să păzească tractorul. Eu am coborât, după care am ridicat privirea spre el și l-am întrebat:

— Tu nu-ți cumperi nimic?

El a clătinat din cap și s-a așezat pe saci. În mod cu totul neașteptat, era bucuros. Pe drum, l-am întrebat pe administratorul echipei a treia:

— Cum îl cheamă pe mutul ăla?

— Wang Qitong, mi-a răspuns el.

— De ce îi spuneți Bălegar Subțire?

— Uite d-aia! a zis administratorul.

— Păi, Bălegar Subțire e mai de folos decât bălegarul vostru uscat, am mormăit eu ca pentru mine.

Administratorul a râs și mi-a răspuns:

— De aceea îl iau doar pe el cu mine ori de câte ori vin după cereale.

— Dar ceilalți n-au venit tot după cereale?

— Ei au venit pentru treburile lor, mi-a mai zis el, cu privirea ațintită asupra mea.

— Prea ești rău! Să aduci un singur om ca să care cereale pentru o echipă întreagă, iar la întoarcere să plătești doar munca unuia singur!

Administratorul a râs din nou.

— Am mai puțină bătaie de cap!

Am umblat și eu un pic prin prăvălii și mi-am cumpărat un pachet de țigări. Când m-am întors la tractor, l-am văzut pe Wang Qitong care stătea tot la remorcă. I-am aruncat țigările și i-am spus:

— Du-te și tu să mănânci! Eu am mâncat.

Wang Qitong a arătat spre gură, iar apoi cu o mână a schițat un gest care însemna că e gata și apoi cu mâna care arătase spre gură mai devreme a arătat în jos, ca să-mi explice că a mâncat. M-am gândit că probabil își adusese de mâncare, așa că m-am urcat în remorcă și m-am întins pe saci. Deodată, am simțit cum mă înghiontește cineva. Am ridicat capul și l-am văzut pe Wang Qitong care pusese lângă mine pachetul de țigări pe care i-l dădusem mai înainte. Îl desfăcuse, iar acum răsucea între palme o țigară. M-am ridicat în capul oaselor și i-am spus:

— Astea sunt pentru tine!

După aceea i-am aruncat țigările înapoi. El a luat pachetul și s-a aplecat să-l pună lângă mine. Am scos și eu o țigară, mi-am aprins-o și am tras încetișor un fum, cu privirea la el. Toți cei care fuseseră la cumpărături s-au întors curând. Administratorul de la echipa a treia i-a spus lui Wang Qitong:

— Tot n-am găsit dicționarul pe care îl vrei tu.

Wang Qitong a bălmăjit ceva și i-a făcut cu ochiul. Apoi și-a întins mâinile, ca după o zi de muncă grea. Șoferul a

pornit tractorul. Ajunși pe munte, mai întâi am descărcat cerealele la echipa noastră, apoi la echipa lui Wang Qitong. Când am terminat de cărat cerealele, m-am întors în tabără și mi-am luat rămas bun de la Wang Qitong care se îndepărtase deja.

Acum aflam că Wang Fu este fiul lui Wang Qitong, așa că am spus:

— Îl știu pe tatăl tău. E un om foarte vrednic.

Wang Fu s-a îmbujorat puțin, dar n-a zis nimic. Am deschis caietul și am văzut cum înghesuise pe pagini cuvinte disparate. L-am răsfoit cu interes și l-am întrebat:

— Bun. Câte caractere ai aici?

— Cu cele de azi? a răspuns Wang Fu tot cu o întrebare.

Am rămas puțin pe gânduri și apoi am încuviințat din cap.

— Cu cele de azi sunt în total trei mii patru sute cincizeci și unu de caractere, a zis el.

— Știi cu atâta precizie? am întrebat eu uluit.

— Dacă nu mă credeți, numărați-le! mi-a răspuns băiatul.

Am răsfoit caietul din nou, am numărat cifrele de la unu la zece caractere și i-am zis:

— Tu socotești astea zece cifre drept zece caractere?

— Sigur că da. Păi, dacă nu le socotești drept zece caractere, atunci cum ar trebui socotite? Drept unul singur? m-a întrebat el.

Eu am râs și am continuat:

— Atunci trei mii patru sute cincizeci și unu înseamnă trei mii patru sute cincizeci și unu de cuvinte?

Wang Fu nu a înțeles gluma și a spus pe un ton serios:

— După caracterul „zece“ urmează „sută“, „mie“, „zece mii“, „o sută de milioane“, „zece miliarde“. Caracterul acesta, „zece miliarde“, încă nu l-am învățat, dar eu îl știu. Toate caracterele pe care le cunosc, deși nu au apărut în manual, eu le-am notat pe un alt caiet. Asemenea cuvinte sunt cam patru sute treizeci și șapte.

— Ești foarte serios la carte. Eu unul habar n-am câte caractere știu.

— Desigur că domn' profesor a învățat foarte multe.

Atunci s-a auzit clopoțelul, așa că i-am dat caietul lui Wang Fu și m-am îndreptat spre cancelarie. Lao Chen, când m-a văzut venind, m-a întrebat surâzător:

— Ei, cum a fost? A mers? La început e mai... știi tu, dar ai să te obișnuiești repede.

M-am așezat la masa care îmi fusese repartizată, am pus manualul jos și am căzut pe gânduri. Apoi i-am spus lui Lao Chen:

— Textele astea trebuie predate într-un fel anume, nu-i așa? Mă tem că nu merge oricum. De vreme ce manualele sunt aceleași în toată țara, și predarea trebuie să se facă după niște norme. Doar așa știi că ai predat bine. De exemplu, trebuie să știi în câte paragrafe să împarți un text, care e semnificația fiecărui paragraf, care e ideea principală, cum a fost scris textul. Eu zic că așa stau lucrurile, dar la alte școli poate se predă altfel. Limba nu se compară cu matematica unde unu plus unu fac doi. Așa e peste tot în lume. Dar la orele de limbă trebuie să ai niște repere, ca să fii tu liniștit.

Lao Chen a spus:

— Așa-i. Există un manual pentru profesori unde sunt scrise toate lucrurile acestea, dar este un manual care a fost făcut la nivelul provinciei. Noi n-am reușit să cumpărăm așa ceva.

— Dacă știi cine îl are, să-mi spui, că mă duc și-l copiez, am spus eu râzând.

Lao Chen s-a uitat pe geam și a spus:

— E greu!

— Lao Chen, atunci predau cum socotesc eu și nu-mi pasă dacă urmez normele sau nu.

— Fă cum crezi, a zis el cu un oftat. S-a stabilit că până la optsprezece ani un tânăr nu poate intra în câmpul muncii,

nu poate lua salariu. Copiii ăştia, dacă nu învaţă, oricum n-au altceva de făcut, aşa că mai bine pun mâna pe carte.

Eu m-am mai destins puţin, mi-am sprijinit coatele de masă şi am citit o dată fiecare text.

Cu timpul, predarea a început să meargă mai bine, deşi, inevitabil, adeseori mă chinuia îndoiala. Stabilisem în mintea mea că cel mai important lucru pentru elevi era cunoaşterea caracterelor şi de aceea în explicaţii mă orientam după caietul lui Wang Fu. La început, compunerile copiilor îmi păreau greu de înţeles. De multe ori mă prindea miezul nopţii încercând să le descifrez scrisul. Unele compuneri aveau doar câteva zeci de caractere, multe dintre ele cu propoziţii foarte simple, care te adormeau pur şi simplu. Totuşi, dacă mă gândeam mai bine, la urma urmei nu le ceream să scrie romane şi gândul acesta mă mai linişte cumva. Cu timpul am început să mă îndoiesc că toate lucrurile aceleau aveau să le fie vreodată de folos elevilor.

Câteva zile am ţinut-o tot aşa cu predarea. Ziua era zarvă mare, dar seara se aşternea liniştea. Mi se făcuse dor de echipă, aşa că am profitat de duminica liberă şi m-am dus să-mi văd foştii tovarăşi şi să mă mai relaxez puţin. Când a dat cu ochii de mine, Negriciosul s-a bucurat peste măsură. A bătut cu palma în patul din scânduri şi m-a chemat lângă el. Apoi a ieşit şi i-a strigat cuiva să aducă ce aveau mai bun de mâncare în ziua aceea. Fireşte că n-am putut să nu discutăm despre mâncare. Imediat s-a dus cineva să pregătească ceva bun. Aflând de sosirea mea, Lai s-a înfiinţat şi ea degrabă. M-a măsurat din cap până în picioare şi s-a aşezat pe cealaltă parte a patului. Sub greutatea noastră, patul s-a lăsat şi atunci Negriciosul a sărit în picioare strigând:

— Ăsta nu-i pat în care să doarmă trei oameni!

Dar Lai s-a aşezat mai bine şi a continuat:

— Păi, nu-i cazul să dormi acum și să nu mă lași și pe mine să stau de vorbă cu profesorul.

Ne-a pufnit pe toți râsul, iar Negriciosul până la urmă s-a așezat pe jos. Lai și-a aranjat puțin părul și apoi a spus cu o voce mieroasă:

— Deci predai la clasă, nu? Te-ai lămurit cum stau lucrurile?

Eu i-am deschis mâna grăsuță pe care o întinsese spre mine și i-am spus:

— Nu te mișca!

— Ei! a exclamat ea. Ce-i asta? Doar ești un tip respectabil! Noi, oamenii muncii, nu ne atingem. Îți spun că și dacă ai preda o sută de ani aici, pe mine tot nu m-ar interesa cum arăți. Hm, ești plecat doar de câteva zile și ai devenit așa de delicat!

— Delicat? am zis eu râzând. Elevii sunt și mai delicați decât mine. Wang Qitong, sau altfel zis Wang Bălegar Subțire, de la echipa a treia ...îl știți? Are un băiat, pe nume Wang Fu, la mine la clasă... Știe trei mii opt sute optzeci și opt de caractere. La prima oră, am rămas cu gura căscată... El mi-a spus cum să predau!

Nu mă credea nici unul, așa că le-am povestit despre lecția din ziua aceea. M-au ascultat și au spus:

— Chiar așa-i? Noi câte caractere știm? Cine le-a numărat?

— Eu am totuși o metodă, le-am spus. Când eram la școală, profesorul de limba chineză, văzând că în clasă sunt elevi care se plictisesc, ne-a spus: „Nu știu la ce vă pricepeți voi, dar aici ne interesează doar cunoașterea caracterelor! Luați dicționarul *China Nouă* și răsfoiți-l la întâmplare. Dacă la pagina unde se deschide nu este nici un caracter pe care să nu știți să-l citiți, să-l scrieți sau să nu-i cunoașteți sensul, atunci eu mă declar învins. După asta, să nu-mi mai ziceți mie profesor!" Nu l-a crezut nimeni, așa că s-a adus un dicționar și ne-am lămurit imediat că lucrurile stăteau așa cum spusese: ne uitam la cuvinte foarte cunoscute și nu

știam să le citim. Pe unele credeam că știm să le citim, dar când verificam transcrierea fonetică, ne dădeam seama că am greșit. Cum erau tot mai multe cuvinte pe care nu le întâlniserăm niciodată și nu le știam nici sensul, ne-am declarat învinși. Apoi m-am interesat și am aflat că profesorul nostru folosea această metodă în fiecare an pentru a-i învăța pe elevi și nu dăduse greș niciodată.

M-au ascultat toți, dar păreau cam neîncrezători. Au vrut să caute un dicționar ca să testăm metoda, dar și-au zis că nu avea nimeni așa ceva. Le-am spus că nici eu nu am. Lai tăcea. Într-un târziu, a rostit cu o voce tărăgănată.

— Păi, dacă n-ai dicționar, ce fel de Rege al Copiilor[1] ești tu? Hai că am eu unul.

— Adu-mi-l! am spus eu imediat.

S-a luminat la față. S-a înclinat ușor, și-a sprijinit coatele pe pat și și-a ridicat picioarele grăsuțe.

— Am să pun, totuși, o condiție...

Am zâmbit cu toții și am întrebat-o despre ce e vorba. Ea s-a îndreptat de șale, și-a pus pantofii în picioare și s-a ridicat. Și-a netezit bine hainele, apoi, trecându-și degetele prin păr, s-a îndreptat spre ușă. Când a ajuns în prag, s-a întors spre noi și a zis:

— Nu vreau să fiu secretarul celulei de partid, nici secretarul comitetului de partid. Atunci, ce-ai zice să fiu profesoară de muzică? Dar tu poți să fii profesor fără dicționar? Cum se poate așa ceva, ca un profesor să nu aibă dicționar?

Ceilalți stăteau cu ochii ațintiți asupra mea și deodată au izbucnit în râs. Eu m-am scărpinat în cap și am răspuns:

— Da' ce mare minune e să ai un dicționar? Pot să mă duc să-mi cumpăr. În plus, n-are Lao Chen unul? Mă duc la el și-l împrumut!

Lai, încremenită în ușă, s-a întors spre noi, dezamăgită parcă, și, după ce s-a gândit pentru o clipă, a spus:

1. „Regele Copiilor" este o metaforă pentru profesor.

— Chiar, Vlăjganule, cum sunt orele de muzică de la școală? Ce cântece învățați copiii?

Am râs și le-am povestit tuturor cum mă speriase cântecelul acela pe care îl auzisem la școală în prima zi. Lai stătea cu mâinile în șolduri și clătina din cap.

— Ăla zici tu că era cântat? m-a întrebat ea. Nu ești zdravăn! Îți spun eu, ăla a fost răcnit, nu cântat. Vlăjganule, du-te și vorbește cu conducerea școlii și spune-le că tanti Lai din echipa ta știe nenumărate cântece și ar putea să-i învețe și pe copii câteva!

— Dar cum aș putea să fac eu asta, ce putere am eu? am întrebat-o nedumerit.

Ea s-a gândit ce s-a gândit și a răspuns:

— Uite ce, tu scrii versurile, iar eu vin cu melodia. Dacă ai să-i înveți pe elevii tăi cântecul compus de mine, cu siguranță că va fi altfel decât la alte clase. Când vor întreba cei din conducere, ai să le spui că e opera mea. De îndată ce au să vadă ce talent am, știu sigur că o să mă cheme să predau orele de muzică.

S-au amuzat cu toții de ideile ei nebunești, iar Negriciosul s-a ridicat în picioare și a spus:

— Ție îți pare o joacă să compui o melodie. Pentru asta trebuie să termini facultatea, să ai studii. Se cheamă artă, înțelegi? Artă! Văd că ai luat-o razna.

Lai mă privea îmbujorată.

— Eu am făcut școală doar câțiva ani și mă duc acum să predau la clasa a șasea. E greu de prevăzut ce se întâmplă pe lumea asta. Nu poți spune cu certitudine cine ce o să facă, i-am replicat eu.

Ea a pufnit pe nas și a continuat:

— Ce-i așa de greu să faci o melodie? Eu mă trezesc adeseori fredonând și dacă aș pune totul pe hârtie, s-ar chema că am făcut o melodie. Mie mi se pare că așa iese ceva mai plăcut decât cântecelele la modă în zilele noastre.

Şi zicând aşa, s-a aşezat pe scaun şi m-a bătut uşor cu palma pe umăr:

— Ce zici, Vlăjgane? Facem cum zic eu?

Cei care plecaseră după mâncare s-au întors cu muguri de bambus, roşii, dovleac, carne uscată de porc mistreţ. De băutură nu duceam lipsă. Negriciosul a început să rupă vreascurile pentru foc, Lai a aprins soba şi cu toată agitaţia, într-o jumătate de oră s-au pregătit vreo zece feluri de mâncare, şi cu carne, şi cu legume. Ne-am aşezat toţi în cerc, pe jos, şi am mai povestit despre cele auzite sau despre întâmplările de la echipa noastră. Mai râdeam, mai ocăram şi uite aşa am terminat iute de mâncat şi de băut.

— Tot mai multă veselie e la echipă, am constatat eu. La şcoală, după ce pleacă elevii, e o atmosferă foarte rece şi mă simt tare însingurat.

— Dar la şcoală nu sunt multe profesoare, aşa-i? s-a interesat Lai.

— Nu ştiu de unde au venit persoane aşa educate. Seara nu se aude nici un zgomot.

— Ce zgomot ai vrea să se audă? au întrebat ceilalţi hlizindu-se.

— Toţi sunt educaţi acolo, ştiu să predea. Numai eu... de unde să ştiu să predau?

Negriciosul a luat o gură de rachiu şi a continuat:

— După cum spui tu, cred că importantă este cunoaşterea caracterelor. Dacă le-ai învăţat, lucrurile se simplifică.

Cineva a continuat:

— Copiii din clasa a şasea ştiu mai multe caractere decât noi. Văd că noi n-o să ajungem să le folosim, însă lor le vor fi utile.

— Aici, la noi, dacă ştii caracterele, poţi să scrii scrisori, să citeşti ziarul, să alcătuieşti o critică. La ce bun să te conformezi regulilor şi să faci atâţia ani de şcoală? a spus Lai.

Negriciosul i-a dat replica imediat:

— De teamă că ai putea să scrii și să nu se înțeleagă nimic. Zilele trecute am auzit ceva despre analfabetism. Eu vă spun că dacă știi caracterele, tot analfabet ești. Trebuie să ajungi să înțelegi sensul textului citit și abia atunci poți spune că ai scăpat de analfabetism.

Rămăseserăm cu toții fără replică, nu tocmai convinși de vorbele lui.

— Ce ciudat! a exclamat cineva. Grupa de alfabetizare este tocmai grupa unde se învață caracterele. Odată ce le-ai învățat, nu mai ești analfabet. Nu suntem cu toții tineri trimiși la țară tocmai pentru a învăța?

Eu m-am gândit un pic și am spus:

— Dacă nu știi caracterele, se cheamă că ești analfabet; dacă nu înțelegi ce citești, atunci se cheamă că ești semi-analfabet. Chestia asta pe care a auzit-o Negriciosul are o logică, dar se pare că nu toată lumea înțelege lucrurile așa.

— Bineînțeles, a spus Negriciosul. Păi, noi ascultăm postul de radio în limba chineză din Anglia, unde se vorbește clar și răspicat, să înțeleagă tot omu'!

Toată lumea a izbucnit în râs, în timp ce Lai a spus, arătând cu degetul spre Negriciosul.

— Negriciosule, tu asculți posturi dușmane. Mă duc la conducere să te demasc!

— Ha! Du-te! a sărit cu gura Negriciosul. Ce, secretarul nu ascultă și el? Multe probleme ale țării sunt necunoscute oamenilor, dar el le știe de multă vreme. Când a murit chelul Lin la Öndörkhaan[1], secretarul a auzit chiar în ziua aceea la căști. A stat bosumflat zile întregi, căci nu îndrăznea să

1. Se face referire la Lin Biao, fost mareșal în armata chineză, care a murit în 1971 într-un accident aviatic la Öndörkhaan, Mongolia. S-a speculat atunci că, de fapt, ar fi avut acest accident pe când încerca să fugă din țară după o tentativă de răsturnare a guvernului condus de Mao Zedong. După moarte, a fost catalogat drept trădător.

dea crezare unor asemenea lucruri. Când s-a anunțat știrea la postul central de radio, a fost foarte mândru și a spus peste tot că el știa de mult. În fapt, toată lumea știa, dar nimeni nu avusese curajul să sufle o vorbă. Surată Lai, păi cântecele tale de unde sunt? Nu le-ai învățat tot de la posturile de radio dușmane? Că doar știi o grămadă de cântecele prostești!

Lai tocmai luase o îmbucătură, așa că a spus cu gura plină, în timp ce mestecа:

— La postul central nu se aude prea bine, dar cine ne pune să stăm în bezna necunoașterii? Îți spun eu, Negriciosule, pe postul central de radio e mult bruiaj, dar eu tot îl ascult în fiecare zi!

— E de ajuns să auzi cum începe o frază la postul central că poți să continui tu fără probleme. Eu știu foarte bine cum stau lucrurile, fiindcă-l ascult mereu, i-a dat replica Negriciosul.

Am râs și am continuat:

— Cred că tot poporul poate. Elevii mei scriu compuneri, dar nu-i cazul să-i învăț ce se vorbește prin lume, că știu ei foarte bine. Dacă le dai să scrie ceva cu ocazia zilei naționale, ar putea foarte bine să copieze articole din ziarul de anul trecut, că ți s-ar părea de mare actualitate!

Toată lumea a încuviințat din cap, iar Negriciosul a mai spus:

— Cred că și eu aș putea preda.

— Cu siguranță, am întărit eu.

Înfulecasem mâncarea fierbinte și de aceea nădușisem un pic. Lai a venit cu un lighean, ca să strângă bolurile și bețișoarele și să le ducă la spălat. Când a aruncat resturile afară, s-au năpustit asupra lor pui, porci, câini, ce s-a nimerit pe-acolo. Ne-am adunat și noi cu toții afară. Fiecare privea în jur, timp în care își plimba limba prin gură ca să-și adune resturile

de mâncare rămase. Eu priveam porcii și câinii care erau așa de ocupați cu masa lor și, deodată, am spus cu un aer serios:

— La munte săptămâna are tot șapte zile, dar la școală parcă durează o mie de ani. Mi se pare că a trecut atâta vreme!

Cum le făceam eu aceste destăinuiri, secretarul s-a apropiat de noi. M-a privit și, cu mâinile în șolduri, m-a întrebat râzând.

— Te-ai întors! Cum merge cu predarea?

— Foarte bine, i-am răspuns eu.

Secretarul s-a tras și mai aproape, a luat țigara pe care i-a întins-o Negriciosul, a aprins-o, s-a așezat pe vine și a suflat fumul către un câine. Acesta a pufnit pe nas, a scuturat din coadă și s-a îndepărtat.

— O vorbă spune: „Dacă ai ce mânca acasă, nu-ți mai bați capul să fii Regele Copiilor“.[1] Elevii sunt gălăgioși, nu?

— De ce să fie gălăgioși? am întrebat eu.

— Am auzit că predai la gimnaziu, ceea ce e grozav, a continuat secretarul. Cei care termină acum școala primară sunt la nivelul la care erau *xiucai*[2] în trecut, cei care termină gimnaziul sunt la nivelul de *juren*[3], iar cei care termină liceul – la nivelul primului care reușea la cel mai înalt nivel al examenelor imperiale. *Juren* nu erau cine știe ce, că nu ajungeau niciodată să fie demnitari, ci doar se bucurau de ceva faimă locală. Dar tare lingușitori mai erau! E rău să pregătești un *juren*!

Eu am râs și i-am răspuns:

---

1. Zicală referitoare la cei care preferau să se mulțumească cu puțin decât să meargă să predea în școli.

2. *Xiucai* este titlu acordat celor care treceau de examenele imperiale la nivel de județ, în timpul dinastiilor Ming (1368–1644) și Qing (1644–1911).

3. *Juren* este titlul acordat celor care reușeau la examenele imperiale la nivel de provincie, în timpul dinastiilor Ming și Qing.

— Și băiatul tău o să facă școală până la nivelul de *juren*.

Pe fața secretarului a apărut o rază de lumină.

— Păi de unde să ajungă el la un asemenea nivel? Ăștia în trecut dădeau examene, pe când elevii de acum învață câte ceva și când ajung la vârsta absolvirii, se duc la muncă. Le este de ajuns că știu să citească. Așa-i și băiatul meu... Într-o zi, le-am scris celor de acasă o scrisoare și după trei zile am primit răspuns. L-am pus pe băiat să mi-o citească. Se tot bâlbâia, că nu înțelegea mai nimic și, la drept vorbind, nu prea am înțeles nici eu.

După ce a pus la loc bolurile și bețișoarele, Lai s-a întors la noi și s-a băgat și ea în vorbă:

— Ca să nu mai spunem că scrisoarea aia a ta era de-a dreptul jenantă...

Secretarul a zâmbit, n-a mai zis nimic și și-a văzut mai departe de țigara lui.

— Secretarul m-a rugat pe mine să văd ce scrie în scrisoare, a continuat ea. Eu m-am tot uitat, dar nu prea înțelegeam, așa că l-am întrebat: „Al cui bunic ești tu?" „Încă nu sunt bunic", mi-a răspuns. „Dar scrisoarea asta este pentru un bunic", i-am zis. De fapt, era scrisoarea care fusese scrisă de fiul lui și pentru că adresa destinatarului fusese scrisă greșit, a fost returnată, iar noi am luat-o drept scrisoare primită de la cineva. Adresa destinatarului era scrisă în partea de jos, în timp ce adresa expeditorului era sus, adică exact pe dos. Ambele adrese erau scrise cu niște caractere mici, ca niște gândăcei, de nu pricepeai mai nimic. M-am tot străduit eu s-o deslușesc, dar n-am făcut altceva decât să mă chinui.

— Așa-i, așa-i, am comentat eu.

Apoi m-am tot învârtit în voie pe la echipă, iar după cină, am vrut să plec la școală.

— Dormi la mine în seara asta, a spus Negriciosul, și pleci mâine-dimineață, devreme!

— Mă duc acasă, totuși, i-am răspuns eu. Mâine-dimineață am ore și aș vrea să mă pregătesc un pic. O iau încetișor.

Negriciosul mi-a spus să fac cum vreau și apoi m-a condus până la drum. Eu i-am zis să se întoarcă în casă, că mă duc singur și l-am invitat să mai vină și el pe la mine. Negriciosul m-a condus până am ieșit din zona echipei și apoi și-a luat rămas-bun de la mine, fluturându-și mâna.

Se întuneca, în timp ce un nor roșiatic se apropia de creasta muntelui. Cu greu se mai vedea drumul prin pădure. Mă gândeam că în ultima vreme nu fuseseră nopți cu lună. Aveam de mers vreo zece kilometri și, dacă mă prindea întunericul, aș fi mers mai greu. Am grăbit pasul, când, deodată, am zărit silueta unui om la marginea drumului.

— Cine-i acolo? am întrebat speriat.

— Dar ce repede mergi! Unde gonești?

Era Lai, așa că m-am liniștit și mi-am mai domolit mersul.

— S-a făcut târziu! Cum de ai pornit pe munte la ora asta? am întrebat-o eu.

— Hei! Stai pe loc! Voiam să te întreb cum de-ai plecat așa și nu ți-ai luat la revedere de la mine.

— Păi noi suntem vechi prieteni, i-am răspuns. De ce să ne mai luăm rămas-bun? Eu vin deseori pe la voi.

Lai s-a oprit și deodată a spus pe un alt ton:

— Vlăjganule, e adevărat ce-ai spus?

— Ce? am întrebat eu mirat.

— Măi să fie! Eu ziceam că tu ești un tip delicat, arăți ca un aristocrat. Cum se face că nici n-a trecut ziua și ai și uitat?

M-am uitat spre cer, m-am gândit un pic, plimbându-mi privirea de colo-colo, dar tot nu pricepeam ce voia să spună. La un moment dat, stingherită, a îngăimat ceva. Nu o văzusem niciodată fâstâcindu-se în felul acesta. Era foarte îmbujorată, iar când și-a plecat, jenată, capul, am observat ce gât gros avea.

— Ei, da' chiar c-ai uitat! N-ai spus că ai să scrii un cântec?

Am simţit atunci că-mi îngheaţă sângele în vene şi, ocărându-mă în gând, i-am răspuns:

— Cum am uitat? Asta a fost ideea ta!

— Hai, nu contează a cui a fost ideea, a zis ea. Ce zici de asta?

Nu mă frământasem eu prea mult pentru acest lucru, dar, văzând-o cum luase totul în serios, m-am gândit puţin şi am continuat:

— Se poate. Nu era vorba de compus un cântecel? Păi, compune-l tu şi eu îi învăţ pe copii să-l cânte. Mă entuziasmasem şi eu. Mi-am umezit buzele şi am spus: Zău aşa! Să facem un cântec. N-o să fie deloc ca celelalte. Ei, ce zici? S-a făcut!

— Să mergem! Te însoţeşte şi tanti Lai o bucată de drum. Ne mai sfătuim, să vedem cum facem.

— Nu-ţi mai zice „tanti" în faţa mea, că-s mai mare ca tine.

— Bine, a spus ea râzând. Scrie tu versurile şi eu compun melodia.

— Mă tem că n-am să pot scrie versurile, am continuat eu.

— Păi nu aşa ai zis adineauri? Acum dai înapoi?

— Acum nu pot să scriu, i-am răspuns eu, după ce m-am gândit o clipă.

— Da' cine te pune să scrii acum? Negriciosul şi cu-ai lui cred că eu ştiu doar să fac mâncare. Las' că face tanti şi altceva şi o să-i convingă o dată pentru totdeauna, a continuat ea.

Abia atunci am băgat de seamă că se înnoptase de-a binelea, aşa că i-am spus:

— Bine. Aşa rămâne. Aşteaptă versurile mele. Eu trebuie să plec.

Şi astea fiind zise, am pornit din nou la drum. Nici nu m-am îndepărtat bine, că am şi auzit-o strigând în urma mea:

— Vlăjganule! Uite ce zăpăcită sunt! Am uitat ce era mai important.

M-am oprit în loc și m-am întors către ea. O vedeam cum se apropie în grabă și deodată am simțit ceva dur care m-a lovit în burtă. Am apucat la întâmplare și mi-am dat seama că era un obiect pătrat, simțind în același timp și mâna fierbinte a lui tanti Lai.

— Uite! Dicționarul! Ia-l și folosește-l! a spus ea.

Eu stăteam încremenit. Aș fi vrut să refuz, dar m-am trezit spunându-i cu recunoștință:

— Bine. Dar ție nu-ți trebuie?

— Ia-l tu! s-a auzit vocea fetei în beznă.

Nu mi-a mai venit nimic altceva în minte, așa că am adăugat:

— Eu am luat-o din loc. Du-te și tu acasă!

N-am mai continuat discuția, ci am pornit iute la drum. N-am făcut însă prea mulți pași, că m-am oprit în loc și am ciulit urechile. Apoi m-am întors în direcția ei și am strigat:

— Tanti Lai, întoarce-te acasă!

Bezna s-a liniștit pentru o clipă, pentru ca după aceea pași repezi să răsune din nou.

3

În seara aceea m-am gândit mult la cântec, dar îmi veneau în minte numai versuri învechite. N-am reușit să scap de ele cu nici un chip, așa că până la urmă m-am hotărât să mă duc la culcare și să nu-mi mai bat capul. Mi-am amintit iar de Lai și de cât de grăsuță era ea. Deodată, m-a cuprins jena dându-mi seama că-mi băteam capul cu prostiile ei. Atunci am început să număr în gând până am adormit. Dis-de-dimineață, când m-am sculat, am ieșit afară, în ceața deasă, și m-am spălat cu apa rece. Mă înviorasem puțin, dar cum nu știam ce aș putea să fac, m-am așezat jos și mi-am aprins o țigară. Imediat am zărit dicționarul lui tanti Lai, pe care

l-am luat și l-am răsfoit pe îndelete. Încet-încet, a început să mi se pară mai interesant decât un roman. Când a sunat clopoțelul, l-am lăsat deoparte și am plecat grăbit la ore.

Elevii abia se așezau în bănci. După ce au terminat de intonat cântecul, am făcut câțiva pași în fața tablei și le-am spus:

— Ascultați-mă bine! De acum înainte vreau să vă corectez toate temele. Voi studiați de nouă ani limba chineză.

— Cum de nouă ani? au sărit copiii.

Când i-am întrebat, lor le-au ieșit la socoteală doar vreo opt ani și abia atunci mi-am dat seama că prin reforma învățământului școala se redusese cu un an.

— Bine, atunci sunt opt ani, am zis eu, dar nivelul vostru la limba chineză e doar de clasa a cincea sau poate chiar mai rău. Dacă continuați așa, și de faceți încă opt ani de școală, tot nu o să vă fie de mare folos. Mai bine ar fi să vă apucați serios de învățat, că v-ar ajuta mai mult. De exemplu, dacă vorbim despre caractere, Wang Fu a făcut o statistică și aveți peste trei mii de caractere care v-ar fi de ajuns pentru compuneri. Nu mai zic de caracterele greșite, dar nici măcar alea pe care le scrieți corect nu se prea înțeleg. Dacă-i scrieți cuiva, trebuie să fie citeț, că altfel e totul în zadar.

Elevii au început să râdă și atunci am devenit sobru.

— Nu știu ce e de râs. Vă faceți rău singuri. Nu v-ar strica să fiți mai serioși. Cerințele mele sunt următoarele: Unu: caracterele trebuie scrise clar, nu contează dacă sunt scrise mai urât; doi: ...păi, nu există punctul doi. E la fel cu unu, adică să scrieți clar. Ați înțeles?

Elevii au râs iar, dar eu nu m-am lăsat:

— Voința nu ține de cât de tare strigați. Haideți să stabilim ceva! De azi înainte, caracterele scrise neclar vor fi considerate greșite și drept pedeapsă se vor scrie de cincizeci de ori.

Copiii au protestat, iar eu am continuat:

— Știu. Ia gândiți-vă! Totul e spre binele vostru. Să faceți opt ani de școală și după aceea să nu fiți în stare să scrieți un caracter cum trebuie! Nu-i păcat, oare? În toți acești ani voi n-ați avut nici un exameni, ci ați trăit așa într-o buimăceală totală. Nu vă mai explic eu acum principiile generale, că vă sunt foarte clare. Ce vreau eu să spun este că, cel puțin, nu trebuie să vă faceți de rușine. De vreme ce ați învățat atâția ani, măcar să rămâneți cu ceva, să puteți să vă câștigați și voi pâinea. Bine. Al doilea lucru pe care voiam să vi-l spun este că pentru compuneri nu se poate să mai copiați articole din ziar. Indiferent ce ați copia, nu se mai poate așa. Dacă nu copiați, atunci ce trebuie să scrieți? Să știți că de fiecare dată am să vă dau un subiect sau... uite cum facem, nu vă dau nici un subiect. Și cum o să procedați? Scrieți singuri! Vă alegeți o temă și scrieți ce vreți voi. Nu trebuie să fie o compunere prea lungă, dar neapărat trebuie să scrieți limpede și cu sinceritate. Să nu-mi puneți tot felul de înflorituri, cum ar fi „flamuri roșii fluturau în vânt, iar tobele de război zguduiau cerul". Ați văzut voi vreodată flamuri roșii? Ați auzit vreodată răsunând cerul? Lăsați-mă cu clișeele astea! Nu-și au rostul! Scrieți limpede despre un lucru, cum ar fi de exemplu, despre școală. Să zicem așa: la ce oră vă treziți, ce faceți, cum veniți la școală, ce vedeți pe drum..

— Profesorul dinaintea dumneavoastră spunea că asta e apă de ploaie, a comentat cineva.

— Apa de ploaie e apă de ploaie, i-am răspuns eu. Dacă și pe apa asta de ploaie o descrii clar, atunci e foarte bine. Nu iau în seamă faptul că ați făcut nouă ani de școală. Încercați să scrieți! Bine. Să ne apucăm de treabă! Toată lumea să scoată hârtia și creionul și să facă o compunere cu „apă de ploaie", cum ziceți voi. Hai, scrieți despre școală!

Atunci s-a stârnit o rumoare generală, în timp fiecare scormonea după cele trebuincioase. Le spusesem atâtea lucruri

dintr-o suflare că eram leoarcă de transpirație, însă mă simțeam mult mai liniștit, de parcă scăpasem de o mare povară.

— Domn' profesor! a spus cineva. Cum trebuie să scriem?

— Exact cum v-am spus, i-am răspuns eu hotărât.

— Nu putem să scriem, au protestat copiii.

— Scrieți pe îndelete, nu vă neliniștiți!

— Eu nu-mi aduc aminte cum am început școala, a zis unul dintre ei.

Stăteam rezemat de tocul ușii și le studiam chipurile.

— O să vă amintiți, i-am încurajat eu. Trebuie să vă amintiți ce ați făcut.

În clasă a domnit liniștea multă vreme. Alături, o profesoară explica lecția cu o voce pițigăiată, care răzbătea până la noi. Vorbea răspicat și ritmat. Deodată, mi s-a părut că un lucru, cu cât este mai simplu, cu atât este mai greu de făcut, așa că am început să mă plimb printre bănci și să îmi arunc câte o privire în compunerile pe care le scriau copiii. Pe neașteptate, Wang Fu a ridicat capul. L-am privit, dar el, jenat, și-a plecat din nou privirea, iar apoi a lăsat jos creionul.

— Wang Fu, ai terminat de scris? l-am întrebat eu.

El a încuviințat din cap și atunci m-am dus în spatele clasei, ca să iau foaia. I-am văzut pe ceilalți cum ridicaseră capul și îl priveau pe Wang Fu.

— Ați terminat de scris cu toții? i-am întrebat.

Ei n-au răspuns, ci și-au lăsat capetele în jos, continuând să scrie. Eu am început să citesc compunerea: „La mine acasă nu există ceas, eu mă scol, mă îmbrac, mă spăl pe față, mă duc la bucătărie să-mi fac de mâncare, după ce eu mănânc spăl bolul și îmi iau ghiozdanul, eu nu am ceas, eu merg mult, iar pe munte e ceață, când eu am ajuns la școală, numai ce mă așez în bancă și începe ora".

Fără să vreau, am zâmbit și am spus:

— Veniți în față și puneți foile pe catedră!

Copiii m-au privit cu toții.

— Cine n-a terminat? am întrebat eu.

Un elev mi-a dat foaia, iar eu am citit ce scrisese: „Când au început orele, m-am dus și eu. Am ajuns în clasă. Când s-au terminat orele, m-am dus acasă".

— Bine, am zis eu din nou.

Elevii se învioraseră. Se uitau unii la alții și apoi continuau să scrie. Rând pe rând au venit cu compunerile la mine. Începuseră să vorbească între ei și era mare hărmălaie în clasă. Până la urmă, s-a sunat de ieșire. Când le-am spus că s-a terminat ora, n-au dat buzna afară, ci s-au îngrămădit să mă întrebe câte ceva.

— Duceți-vă să vă jucați! Mai discutăm când începe ora.

Dar ei nu se dădeau duși, ci discutau în continuare. Numai Wang Fu stătea liniștit la locul lui și din când în când îmi mai arunca câte o privire întrebătoare. Când s-a sunat de intrare, s-au întors cu toții în bănci și au rămas cu privirea ațintită asupra mea. Eu am luat compunerea lui Wang Fu și a spus:

— Wang Fu a scris bine. În primul rând, nu are caractere greșite. Toate sunt scrise bine. În al doilea rând, are conținut. Să vă citesc!

Când am terminat de citit compunerea, au izbucnit cu toții în râs.

— Nu-i cazul să râdeți, i-am dojenit eu. A scris de prea multe ori „eu". Era de ajuns dacă scria o singură dată, la început, că se înțelegea despre cine e vorba. Dar a descris bine evenimentul. A scris și despre ceață. Nimeni altcineva nu a scris despre acest lucru. E o compoziție bine închegată, doar că are cam multe virgule. Toate propozițiile sunt legate prin virgulă până la sfârșit, însă acest lucru se poate corecta ușor.

Am luat apoi a doua compunere, am citit-o, iar elevii au pufnit din nou în râs.

— Ce e de râs? m-am repezit eu la ei. După opt ani de școală, descrieți un eveniment în două vorbe. Măcar în com-

punerea aceasta s-a folosit verbul „a se duce". Am înțeles. El nu a venit alergând, nu a venit zburând și nici nu l-a dus nimeni în spate, ci s-a dus. Uite-așa, dacă scrieți câte un pic, o să ajungeți să scrieți și mult, și clar, ceea ce e mult mai bine decât să copiați vreun text scris de altcineva!

Lui Wang Fu îi străluceau ochii de bucurie. Se tot freca la gură. Le-am citit toate compunerile, una după alta, iar ei s-au prăpădit de râs. În cele din urmă, s-a terminat și ora aceasta. Elevii s-au îngrămădit spre ușă, dar au ieșit ușor, fără grabă. Profesoara din clasa alăturată a ieși și ea și când m-a zărit, m-a întrebat:

— Ce drăcovenii ai citit, de-ați râs o oră întreagă?

— E mai bine să râdem acum, ca altă dată să nu mai greșească, i-am răspuns eu.

4

După aceea, n-am mai predat lecțiile din manual, ci toată ziua învățam caractere. Alegeam tot felul de lucruri despre care să scriem. După vreo două săptămâni, elevii începuseră să se simtă obosiți și să se cam plictisească. Eu ezitam, dar totuși vedeam că treptat ajunseseră să scrie mai clar. Deși era monoton, totuși am hotărât să ne mai chinuim așa o vreme.

Pe nesimțite au mai trecut două săptămâni. La școală se pregătea o acțiune importantă, și anume tăierea unor bambuși pentru a înlocui lemnul putred din acoperișul căsuțelor. Elevii din clasa a șasea erau cei mai mari, așa că lor le revenea sarcina de a merge pe munte pentru a tăia și a aduce copacii. Eu le-am vorbit la clasă elevilor mei despre acest lucru, însă nu se hotărâse încă la ce echipe vor merge. Atunci l-am întrebat pe Lao Chen ce-i de făcut, însă el mi-a spus că mai sunt câteva zile și vom vedea atunci. În cele din urmă a venit și

ziua dinaintea acțiunii. Aproape de sfârșitul orei, le-am spus copiilor:

— Mâine să veniți cu câte o toporișcă fiindcă grupa voastră are sarcina de a aduce două sute treizeci de rădăcini și de crengi. Azi o să vă împart în grupuri și o să alegem câte un șef de grupă. Trebuie să ne străduim să împlinim treaba într-o dimineață, iar după-amiază să cărăm totul jos.

— Până la urmă la care echipă mergem noi?

— Mergem la echipa mea. Eu știu bine cum stă treaba acolo. Nu-i cazul să mai pierdeți vremea căutând. Ajungem pe munte și ne apucăm de tăiat imediat. Doar că locul acela e ceva mai departe, așa că băieții vor trebui să le ajute pe fete.

— Da' cine are nevoie de ajutorul lor? au strigat fetele. Ne descurcăm și singure!

— Când ne întoarcem, trebuie să ne facem temele? a întrebat pe neașteptate un elev.

— Nu-i cazul să vă gândiți de pe-acum la teme, le-am spus eu râzând. Dacă e treabă de făcut, atunci să o faceți cu bucurie. Nu vă mai gândiți la toate fleacurile! Mai bine aveți grijă să vă feriți de primejdii.

— Sigur că o să avem temă. Înainte, profesorul Li ne dădea întotdeauna un subiect. Când aveam câte o activitate, neapărat trebuia să scriem despre ea, așa că mai bine ar fi să știm dinainte subiectul.

— Ia uite! am spus eu. Nici n-a început activitatea că sunteți gata să scrieți. Sigur că o să copiați voi de undeva.

Brusc, Wang Fu m-a săgetat cu privirea și, cu un zâmbet reținut, a spus:

— Dacă ne dați subiectul, eu mă apuc de scris chiar azi. În nici un caz n-am să copiez. Mă credeți?

— Wang Fu, i-am răspuns, crezi că dacă poți să scrii despre nunta părinților tăi, atunci poți și să scrii azi despre cum vom tăia copacii mâine?

Toți au izbucnit în râs și l-au privit pe Wang Fu. Acesta a ridicat mâna și a spus:

— Bine. Pot să fac pariu.

— Ce pariu? l-am întrebat.

Wang Fu mă fixa cu privirea. Era tare îmbujorat și a continuat:

— Chiar vreți să puneți pariu?

Expresia de pe figura lui m-a pus puțin pe gânduri, dar mi-am zis că nu e nici un pericol.

— Desigur. Toți colegii tăi sunt martori, m-am învoit eu.

Copiii ne priveau înviorați.

— Wang Fu, pe ce pariem?

Se zărea o strălucire în ochii lui. A dat să spună ceva, dar brusc și-a plecat capul.

— Uite ce zic eu! Dacă pierd, poți să-mi ceri tu ce vrei.

— Ooo! au exclamat copiii într-un glas, după care unii s-au repezit să spună că ar trebui să-mi ceară stiloul, alții – dicționarul.

Când a auzit de dicționar, Wang Fu s-a grăbit să spună:

— Domn' profesor, vreau dicționarul!

Dicționarul meu devenise de mult un obiect de preț pentru clasă. Unii elevi cu o stare materială mai bună fuseseră la oraș ca să-și cumpere și ei unul, dar nu găsiseră, așa că devenise un obiect și mai fascinant. De fiecare dată, la ore, îl puneam pe catedră ca pe un lucru nepretuit. Wang Fu îl împrumuta adeseori ca să-l răsfoiască și când mă așteptam mai puțin, mă întreba despre unele cuvinte. Eu bineînțeles că nu puteam să-i răspund la toate întrebările și atunci Wang Fu ofta ușurel și exclama:

— Dicționarul ăsta este profesorul profesorului!

Acum, deși voia dicționarul meu, chiar că nu mă temeam și am încuviințat.

— Perfect!

Apoi i l-am dat șefului clasei. Elevii se uitau bucuroși când la elevă, când la mine.

— Pune-l bine! Să nu mi-l murdărești! am sfătuit-o eu.

Wang Fu își freca mâinile și a spus cu o voce tărăgănată:

— Totuși, aș vrea să pun o condiție.

Eu i-am răspuns:

— În regulă. Orice condiție!

Wang Fu m-a privit din nou și a spus:

— Să mergem să tăiem copacii la echipa noastră, echipa a treia.

— Bineînțeles! i-am spus eu. Putem să mergem la orice echipă, dar să nu crezi că dacă mâine mergem la echipa a treia să tăiem copaci, poți să scrii de azi ce se va întâmpla acolo. Toată lumea o să fie martoră la ceea ce vom lucra mâine, așa că dacă pe parcurs este ceva ce nu corespunde cu ce ai scris tu, atunci am să consider că ai pierdut pariul. Nu mai zic de altele, dar tu nu știi nici măcar cum va fi vremea mâine!

Wang Fu nu s-a arătat deloc mâhnit, ci a spus:

— Bine, vă aștept mâine la echipă.

În amurg, m-am apucat de ascuțit topoarele. Pe când era încă lumină, m-am așezat în fața ușii ca să mă uit la profesoara care se spăla pe cap. M-am gândit puțin și am spus:

— Mâine mergem la muncă și tu pierzi vremea spălându-te pe cap.

— Dacă îmi murdăresc părul, mă spăl din nou, mi-a răspuns ea. Care-i problema? Dar la care echipă te duci mâine cu copiii?

— Mă duc la echipa a treia, i-am răspuns.

— La echipa asta e mult de lucru?

— Nu neapărat, am zis eu, dar am făcut pariu cu elevii.

— Chiar că te ocupi de prostii! Ce pariu ai făcut cu ei? Eu îți spun că tu le predai aiurea. Am auzit că se știe și la Direcția Centrală de Învățământ și se spune chiar că vor să te pună la punct. Nu te păcălesc. Eu zic să ai grijă.

— Cum le predau aiurea? am întrebat eu râzând. Le predau caracterele unul câte unul, nu-i nimic aiurea.

Profesoara și-a clătit părul cu mult zgomot încât a speriat și păsările aflate ceva mai încolo. Apoi, și-a aranjat părul ud care îi atârna pe față, după care m-a privit pieziș și a spus:

— Tu nu predai după cursul scris. Când o să te întrebe, să vedem ce-ai să spui în apărarea ta.

— Cursul este unitar, dar eu nu înțeleg care este diferența între lecțiile de gramatică și cele de politică. Copiii învață limba acum. Ce, o să se ducă la echipă să fie secretari de partid?

— E vorba de educația morală, a răspuns ea pe un ton înțepat.

— Așa-i. Eu zic că mai bine ar fi să înlocuim chineza cu germana[1].

Profesoara a spus amuzată:

— Oricum, ai grijă!

Seara, cum n-aveam nici o treabă, mi-am amintit deodată că stabilisem cu Lai să scriu un cântecel, așa că am luat o hârtie și m-am apucat de treabă. Am tot modificat, însă la un moment dat nu mi-am mai amintit cum se scrie primul caracter din cuvântul „a dezamăgi". Aveam impresia că mi-e cunoscut, dar oricât mă gândeam, tot nu-mi venea în minte, așa că m-am dus la Lao Chen să-i cer un dicționar ca să verific caracterul. Am bâjbâit un pic prin întuneric pe la ușa lui.

— Lao Chen e acasă? am întrebat eu.

— Este, este. Hai, intră! s-a auzit vocea lui.

Când am împins ușa și am intrat, l-am văzut că stătea la măsuța joasă și corecta caietele de teme. M-a privit pentru o clipă și a spus:

— Stai jos! Ce mai faci? Îți merge bine?

— Nu vreau să te deranjez. Voiam doar să verific un cuvânt în dicționar. Mă uit aici.

---

1. Aici este un joc de cuvinte, bazat pe omofonia cuvintelor „educație morală" și „limba germană".

— Dar tu n-ai dicționar? m-a întrebat Lao Chen.

— Ba da, însă azi am făcut pariu cu Wang Fu pe dicționar, așa că l-am lăsat la eleva care va fi arbitru.

Lao Chen a râs și a continuat:

— Tu nu te detașezi niciodată de atmosfera de la clasă. Ce pariu ai făcut cu copiii? Deși se spune că nu le predăm în mod expres respectul față de profesor, totuși trebuie să-i ții la respect pe elevi. Dacă ai să pierzi, n-ai să mai ai nici o autoritate asupra lor!

— Sunt sigur că n-am să pierd, i-am răspuns eu.

— De ce crezi asta? m-a întrebat Lao Chen.

— Wang Fu spune că el poate să scrie astăzi despre munca de mâine. Ce zici, poate să câștige? Eu am tras de ei atâtea zile ca să se corecteze la compuneri și ei tot fac greșeli. Wang Fu este un elev harnic, dar oricât de harnic ar fi, tot n-o să poată să scrie în termeni concreți despre activitatea de mâine. Să vezi că am să câștig.

Lao Chen a rămas pe gânduri multă vreme. Bătea ușor în masă, fără să-mi arunce nici o privire. Într-un târziu, a spus:

— Totuși, ai grijă! Oricum ar fi, n-ai altceva de făcut la școală decât să le predai elevilor. Nu știu cum s-a aflat la centru că tu nu predai după manual. Eu cred că e mai bine să le faci o bază, dar nici nu trebuie să te depărtezi prea mult de manual, nu?

— Copiii ăștia nu vor avea ocazia să meargă la liceu, ce să mai zicem de facultate... Când se vor întoarce la echipă, vor fi în stare să scrie ce-o fi nevoie. Nu vor face umbră degeaba pământului. Situația e clară, ce contează că învață una sau alta? Dacă ceva le este de folos, asta contează. De nu, vorba aceea: „Cu cât ceva e mai mult, cu atât e mai puțin folositor".

Lao Chen a oftat și nu a mai rostit nici o vorbă. Eu am verificat cuvintele în dicționar, ceea ce mi-a dat prilejul de

a mă amuza pe seama memoriei mele. Apoi l-am lăsat cu bine pe Lao Chen și am pornit înapoi spre casă. Luna a răsărit târziu în acea seară. Gălbuie și pe jumătate ascunsă îndărătul culmilor muntoase, se arăta luminoasă, dar nu strălucea. Când am ajuns acasă, m-am întins pe pat. Gândul îmi stăruia tot la pariu, dar în cele din urmă am hotărât că nu-i cu putință să pierd, ci, dimpotrivă, simțeam că am să câștig prea ușor.

A doua zi, dis-de-dimineață, m-am trezit, am mâncat ceva și, luându-mi toporul pe umăr, am pornit la drum. Ne-am adunat cu elevii de la celelalte grupe și ne-am îndreptat spre echipa a treia. Drumul de munte era scăldat în rouă, iar elevii mergeau desculți. Cum se udaseră pe picioare, lipăiau la fiecare pas, parcă era o trupă care ține cadența. Erau cu toții bucuroși. Unii spuneau că Wang Fu e chiar prost. Toți voiau să fie arbitri, ca nu cumva el să-l păcălească pe profesor și să-i ia dicționarul.

Am mers aproape o oră până am ajuns la echipa a treia. Cei de acolo probabil că erau plecați la treabă, pentru că nu se vedea nici țipenie de om. Am zărit în depărtare, acolo unde începea valea, un copil cu pantalonii scurți și strâmți, care m-am gândit că trebuie să fie Wang Fu. Copilul m-a văzut și el. S-a aplecat ușurel, a ridicat o prăjină de bambus, și-a pus-o pe umăr și a pornit spre noi, legănându-se de pe un picior pe altul. Mă lămurisem deja că era Wang Fu și când tocmai mă pregăteam să-l strig, l-am văzut cum se înclină într-o parte și lasă bambusul pe pământ. Abia atunci am observat că în șopronul de la marginea drumului erau câteva zeci de prăjini, unele mai groase, altele mai subțiri. Ne-am apropiat cu toții și l-am întrebat:

— Wang Fu, ai adunat pentru acasă?

El mă privea zâmbind și mi-a răspuns:

— Am câștigat.

— Nici n-am început munca și tu ai și câștigat. Cum vine asta?

Wang Fu și-a șters sudoarea de pe față. Părul îi era atât de ud încât i se lipise de cap, iar pantalonii așijderea, erau fleașcă. De uzi ce erau, i se lipiseră de trup și căpătaseră o culoare mult mai intensă.

— Să mergem! a zis el. Vă duc eu pe vale, ca să ne fiți arbitri.

Ne-am privit unii pe alții, de-a dreptul uluiți. Eu deja eram foarte neliniștit, așa că am privit în jur, întrebându-mă dacă să mai merg cu elevii sau nu. Pe munte plutea un abur albicios care se rostogolea și se amesteca în ceață. În pădure, roua de pe frunze scânteia ușor și picura lin. Uneori, picăturile erau atât de dese că parcă ploua. Deodată, am văzut un versant al muntelui pe care zăceau de-a valma peste o sută de trunchiuri de bambus. Cineva îi curăța de coajă cu toporișca, iar fiecare lovitură răsuna prelung pe vale. Apropiindu-ne, ne-am oprit lângă el. A lăsat toporișca jos, s-a întors către noi și ne-a scrutat cu privirea. Avea un chip aspru. L-am recunoscut de îndată – era Wang Qitong. El a zâmbit ușor și și-a șters sudoarea de pe față, ceea ce i-a făcut toți mușchii să tresalte.

— Lao Wang, ce faci aici? l-am întrebat eu, apropiindu-mă de el.

El a râs crispat și a dat din cap. Apoi, a arătat spre bambușii de pe panta muntelui, a desenat în aer un cerc cu mâna și a ridicat degetul mare. Wang Fu a ieșit dintre copii și a spus surâzător:

— Eu și tăticul meu am urcat pe munte ieri seară, la ora opt, ca să tăiem copacii. Am doborât două sute treizeci de bambuși și am reușit să cărăm până jos câteva zeci. Apoi, m-am dus să scriu compunerea pe care am isprăvit-o la miezul nopții. Am lăsat-o acasă, dar sunt tinerii de acolo care pot să depună mărturie.

Wang Fu s-a uitat la șeful clasei și a spus:

— Poți dovedi chiar tu. Dicționarul...

Pe dată s-a posomorât și a spus cu voce tremurândă, încetișor:

— Am câștigat.

Eu stăteam încremenit. Mă uitam când la Wang Fu, când la Wang Qitong. Acesta nu mai zâmbea și imediat s-a întors la cioplitul lui. Elevii s-au uitat mai întâi la bambușii care zăceau acolo, apoi la mine.

— Bine, Wang Fu, am rostit eu.

Mă cam lămurisem cum stă treaba, dar nu știam cum să-i spun. Wang Fu se uita la șeful clasei, iar fata, cu ochii ațintiți asupra mea, a desfăcut ghiozdanul ușurel, a scos dicționarul învelit în hârtie roșie, iar apoi s-a dus și i l-a oferit. Wang Fu nu-și lua privirea de la mine.

— Wang Fu, am rostit eu cu un oftat, îți fac eu cadou dicționarul acesta, nu l-ai câștigat tu.

El a devenit neliniștit.

— Aduc compunerea.

— Nu-i nevoie, i-am răspuns eu. Noi am stabilit că scrii despre munca de azi. Cu toate că ai scris ieri compunerea, totuși ai scris despre munca de ieri. Când consemnezi un lucru, întotdeauna o faci după ce acest lucru s-a petrecut. Este un raționament cât se poate de logic. Tu ești un copil foarte harnic și, în plus, ai făcut atâtea în clasă, așa că am să-ți dau dicționarul.

Elevii amuțiseră. Wang Fu a desfăcut șovăielnic pachetul roșu din care s-a ivit dicționarul pătrățos, apoi a strâns hârtia la loc și, grăbit, i l-a pus în brațe șefului clasei.

— Am pierdut, a spus el, ridicându-și privirea spre mine. Nu-l vreau. Am să-l copiez. În total are cincizeci de mii de caractere. Dacă în fiecare zi copiez câte o sută de caractere, îmi trebuie cinci sute de zile. Noi am copiat manualele timp de opt ani, așa că...

Eu m-am gândit ce m-am gândit și i-am răspuns:

— Copiază-l!

5

De atunci încolo, în fiecare zi, după ore, Wang Fu stătea în camera mea și copia dicționarul. Eu îmi aprindeam câte o țigară și îl priveam cum scrie. Uneori mă întrebam dacă nu cumva îi făceam rău acestui copil. Oare se poate face carte în felul acesta? Oare se poate învăța ceva așa? La început, privisem cu multă seriozitate predarea și uite că acum învățătura devenise o chestiune de-a dreptul mecanică. La urma urmei, ce răspundere aveam eu? Văzându-l însă pe Wang Fu cum scria pe zi ce trece tot mai mult, mi-a trecut prin minte că trebuie să predau serios, cu onestitate. Mă mai liniștisem în sufletul meu, doar că mă necăjeam pentru Wang Fu.

Într-o zi, a poposit în tabăra noastră o trupă care se ocupa cu proiecția de filme. În taberele de muncă de la munte, filmele erau o raritate. Adesea se întâmpla ca într-un an să vedem doar un film. Bineînțeles că și de această dată am văzut un film despre viața la munte. Toată ziua, elevii n-au vorbit despre altceva. După-amiază, la încheierea orelor, cei care stăteau departe n-au mai plecat acasă, nici nu s-au dus să-și ia de mâncare, ci s-au înființat acolo din timp, ca să-și ocupe locurile.

— E bine și așa, am spus eu.

Presupuneam că Negriciosul și ai lui o să vină și ei la film să-și tragă sufletul, așa că am luat din clasă două băncuțe și le-am dus în camera mea, cu gândul să-i chem la mine. Când am ajuns în cameră, l-am găsit pe Wang Fu tot la masa mea, copiind dicționarul.

— Wang Fu, i-am zis eu, nu te duci să-ți ocupi un loc? Am auzit că-i bun filmul.

— Nu mă tem eu că nu mai găsesc loc, a răspuns el, fără să ridice capul. Să termin întâi de scris. E încă devreme pentru film.

— E bine și așa, i-am răspuns. Uite, tu scrie, că eu pregătesc de mâncare și poți să mănânci aici, la mine. Termini de scris, mănânci și după aceea mergi la film.

Wang Fu n-a ridicat capul, ci doar a spus că nu mănâncă și a continuat să scrie. După cum mă așteptam, Negriciosul a venit cu ai lui. Îi auzeam afară vorbind cu voce tare. Am ieșit în grabă și am văzut că toți își schimbaseră hainele și aveau pantalonii călcați la dungă. Lai era îmbrăcată în culori vii. Hainele-i erau cam strâmte, mai ales la piept.

— Surată Lai, i-am zis eu, tu mai iei pe furiș de la echipă ceva mâncare, așa că dacă tot ai bani, nu-ți mai cumpăra de mâncare. Mai bine ar fi să-ți iei niște material și să-ți faci o bluză mai largă. Uită-te la tine! Hainele astea strâmte atrag atenția prea tare.

Lai și-a netezit părul și a spus:

— Ia mai lasă-mă cu astea! Bărbații nu iau seama la așa ceva. De când ai devenit tu așa tipicar? N-ai văzut că toată lumea s-a îmbrăcat frumos? Ați putea să-mi fiți copii și voi sunteți aroganți cu mine!

Negriciosul și-a lăsat capul pe spate și apoi a făcut o plecăciune de mai avea un pic și dădea cu capul de pământ. A pufnit o dată pe nas, iar Lai a spus râzând:

— Hai să vedem clasa în care ții tu orele! m-a provocat ea.

I-am dus la clasă, iar lor li s-a părut că arată ca o cușcă de câini. S-au așezat îndărătul meselor, ca să vadă cum se stă în bancă.

— Lao Can, hai să ne ții o oră! a spus Negriciosul.

— Cine îi anunță pe elevi să se ridice în picioare? i-am întrebat eu.

— Eu, eu! a zis Lai.

Am ieșit din clasă și am intrat din nou. Atunci ea a strigat:

— În picioare!

S-au ridicat cu toții și au luat poziția de drepți, dar în toată învălmășeala au dărâmat câteva mese, ceea ce a stârnit

râsul tuturor. Au pus la loc mesele și s-au așezat. Eu mi-am dres glasul și am spus:

— Bine. Să începem ora! Lecția de azi e foarte importantă. Vă rog să ascultați cu atenție. Mai întâi am să citesc o dată textul.

Lai și-a netezit părul, i-a privit pe ceilalți, apoi ochii strălucitori i-au rămas ațintiți asupra mea. Eu în acest timp mă plimbam prin fața tablei. Am ridicat un deget ca să-i fac atenți și am spus:

— Ascultați-mă cu mare băgare de seamă! Odinioară, era un munte, pe munte se afla un templu, în templu era un călugăr care spunea o poveste. Ce poveste spunea? Odinioară era un munte, pe munte era un templu, în templu era un călugăr care spunea...

Imediat au înțeles cu toții și au continuat la unison, pe un ton serios:

— O poveste. Ce poveste spunea? Odinioară era un munte, pe munte era un templu, în templu era un călugăr care spunea....

Toată lumea repeta în cor, urmând ritmul sacadat și în crescendo, de parcă ar fi cărat bușteni grei pe munte. Repetau ca și cum ar fi măsurat cadența și apoi, la sfârșit, au strigat de a răsunat toată valea. Când s-au liniștit, am observat că se făcuse târziu și le-am spus:

— Duceți-vă să vă ocupați locurile. Eu îmi iau ceva de mâncare și vin.

Au plecat cu toții spre locul de proiecție a filmului.

— Negriciosule, a spus Lai, ocupă-mi și mie un loc. Mă duc și eu cu Vlăjganul până la dormitoare, să văd ce mai e pe acolo.

Cineva a izbucnit în râs și a spus:

— Păi, tu nu știi tot ce mișcă pe aici? Ce mai vrei să vezi?

— Mă duc să-l ajut să pregătească de mâncare.

Ceilalți au râs iarăși și au spus:

— Bine. Pregătitul mâncării e cel mai important.

Apoi s-au îndepărtat cântând. Eu am pornit cu Lai spre dormitor. Când am ajuns acolo, i-am arătat care era ușa mea, iar ea a intrat fără să mai stea pe gânduri.

— Hei! Ți-ai pedepsit elevul?

Am urmat-o și eu în cameră, unde l-am văzut pe Wang Fu, care tot mai copia din dicționar. Stătea în beznă, așa că m-am grăbit eu să aprind lampa cu ulei și i-am spus copilului:

— Wang Fu, gata cu copiatul. Hai să mănânci!

Lai l-a privit și a zis:

— El este Wang Fu? Ce harnic ești! Nu-i de mirare că te laudă profesorul tău. V-a dat multe teme?

— Nu sunt teme, i-a răspuns Wang Fu. Copiez dicționarul domnului profesor.

Lai s-a aplecat și a privit dicționarul, după care a spus bucuroasă:

— Măiculiță, ăsta e dicționarul meu!

Cât timp am spălat orezul, i-am explicat lui Lai motivul pentru care Wang Fu copia dicționarul. Ea m-a ascultat, a luat dicționarul, l-a mutat dintr-o mână în alta ca și cum l-ar fi cântărit și apoi i l-a oferit copilului, spunându-i:

— Ia-l! Ți-l fac cadou.

Wang Fu a rămăs tăcut, privindu-mă. S-a dat înapoi și apoi s-a lăsat pe vine, ca să mă ajute la treabă.

— Dicționarul este de la ea. Eu am vrut să ți-l dau, dar m-ai refuzat. Acum adevăratul proprietar ți-l oferă, așa că ia-l!

— Îl copiez. Așa țin minte mai bine, a răspuns Wang Fu încet. Tata spune că de vreme ce nu m-a ajutat să-l câștig, o să caute o ocazie să meargă la oraș, să care cereale și o să vadă el dacă poate să mi-l cumpere.

— Tatăl tău este Wang Qitong? s-a interesat Lai.

Am văzut-o cum se îmbujorase toată. Mi-a aruncat o privire și apoi m-a împins deoparte.

— Hai, duceți-vă de aici! Pregătesc eu mâncarea. Voi vă mișcați îngrozitor de încet.

S-a pus în mișcare și n-a mai scos o vorbă. După masă, Wang Fu și-a învelit caietul în pânză, l-a pus sub braț și a zbughit-o pe ușă, spunând că tatăl lui sigur se întorsese acasă, așa că trebuia să se grăbească.

— Du-te și tu să vezi filmul! l-am îndemnat eu.

Însă Lai s-a așezat pe scaun și a spus:

— Tot nu vezi mare lucru la un film proiectat în aer liber. Nu te grăbi!

M-am gândit un pic și apoi m-am așezat pe pat. Lampa cu gaz împrăștia o lumină palidă. Treptat, am început să mă simt stingher și aș fi vrut găsesc ceva de spus. În timpul acesta, Lai răsfoia dicționarul pe îndelete. Din când în când mă privea cu niște ochi care străluceau mai ceva ca flacăra lămpii cu gaz. Deodată, mi-a venit ceva în minte și am zis bucuros:

— În curând sunt gata versurile cântecului.

Lai a răspuns imediat:

— Credeam că ai uitat! Adu-mi-le să le văd!

M-am ridicat, am scos caietul cu versuri și i l-am dat. Mi-am aprins țigara, cu privirea ațintită asupra ei. A citit versurile repede și mi-a spus râzând:

— Versurile astea ale tale nu sunt deloc rafinate. Cred că te-am supraevaluat!

Eu am expirat fumul de țigară în rotocoale care pluteau ușor în lumina lămpii cu gaz.

— Dar ce rafinament vrei tu la niște versuri? am întrebat-o eu mirat. La drept vorbind, cântate au să sune chiar bine. Eu mă tem doar că n-ai să fii în stare să potrivești versurile cu melodia.

Lai dădea din cap. Deodată, a spus:

— Și refrenul?

— Mai vrei și refren? i-am zis eu.

— Bineînțeles, mi-a răspuns ea cu privirea ațintită asupra mea. Hai, scrie-l acum! Două versuri sunt de ajuns. Pentru restul am eu melodia deja gata.

O priveam cum se ridică mândră de pe scaun și începe să se plimbe prin cameră.

— Hai, scrie repede! a spus ea, fără să-și ia ochii de la mine.

Deodată m-a cuprins entuziasmul. Sub lumina lămpii cu gaz, mi-am aruncat ochii pe versurile cântecului, m-am gândit ce m-am gândit și apoi am scris câteva rânduri. Când am isprăvit, m-am ridicat în picioare și i-am spus:

— Să le văd și eu pe ale tale!

Lai s-a înclinat ușor, și-a plecat capul, după care s-a așezat pe scaun, cu picioarele desfăcute de-o parte și de alta a mesei. S-a apucat să scrie repezit cu pensula. De pe terenul din depărtare răzbătea sonorul filmului. Se auzea când mai tare, când mai încet. Nu era deloc ușor să faci o proiecție la munte, fiindcă era nevoie de mai multe persoane care să pedaleze pentru a pune în mișcare un generator de curent. Cei care pedalau mai oboseau câteodată și atunci curentul nu mai era stabil, așa că din difuzor sunetul ieșea cam ciudat. Din această pricină, cântecele celebre erau distorsionate, iar pe ecran eroii care stârneau atâta admirație aveau mișcări uneori mai ferme, alteori mai șovăielnice. Cu toate acestea, spectatorii urmăreau filmul cu mare interes. Câteodată, cei care pedalau în mod deliberat modificau ritmul și creau noi expresii, astfel încât un film vechi ajungeau să fie nespus de amuzant.

Cum mă gândeam eu așa, Lai a terminat de scris și a venit să mă cheme și pe mine la film. Eu încercam să fredonez melodia și nici nu am apucat să lălăi câteva note, că ea s-a și repezit la mine.

— Nu te mai chinui așa să fredonezi, uite cum trebuie...

Apoi a început să cânte cu o voce pițigăiată. Melodia aceea era cumva deosebită, căci avea rezonanțe specifice satului

din care venea Lai. Avea niște inflexiuni plăcute, iar apoi era mai tărăgănat, așa încât dacă l-ar fi cântat copiii, cu siguranță că ar fi fost un cântec aparte. Pe când Lai se pregătea să mai cânte o dată, s-a deschis pe neașteptate ușa și gașca Negriciosului a năvălit înăuntru.

— Surată Lai, ce drăcie mai pui la cale? au întrebat ei chicotind. Cânți de se aude în tot satul. Vrei să-l corupi și pe Vlăjgan?

— Cum se face că nu vă mai uitați la film? am întrebat eu.

— Avem și noi un film după opt sute de ani și atunci e același film! a spus Negriciosul. Așa că am preferat să venim aici, la tine, să trăncănim. Surată Lai, nici nu știi ce ai pierdut azi! Frumoasa de la echipa a cincea a luat ochii tuturor. Avea niște pantaloni strânși pe fund, de arăta ca o pâiniță bine coaptă. Chiar că atrăgea toate privirile! Totuși, e bine că ai scăpat și nu ți-ai mai făcut nervi.

Lai își schimbase atitudinea, dar a spus cu veselie:

— Ce mare scofală e un fund? Cântecul meu e gata. Hai să vă învăț și pe voi!

Toată lumea s-a apucat de învățat și în scurt timp deja știau să-l cânte. Lai le-a dat tonul, iar ei s-au pus pe cântat:

„Unu, doi, trei, patru, cinci,
Clasa a șasea tare mai trudi
Caracterele, vreo trei mii, să le învețe,
Și la absolvire să poată citi.

Cinci, patru, trei, doi, unu,
Clasa a șasea tare se mai luptă
Iar la scris compunerile
Singuri, toți, se descurcă."

A urmat refrenul, iar apoi au schimbat un pic ritmul. Pentru că Negriciosul o cam lua pe arătură, Lai își pironise

privirea asupra lui, ceea ce l-a făcut să se oprească din cântat. Îmbujorat tot, a preferat să bată ritmul cu palma pe picior. Când au terminat, cu toții păreau tare însuflețiți, spunând chiar că acest cântec le-a înlăturat oboseala.

— Ce păcat că nu sunt și versurile așa frumoase! a spus Lai dezamăgită.

Eu am oftat și i-am spus că nu-i deloc ușor să scrii versurile, dar dacă reușești măcar să le limpezești, tot e bine. În mod obișnuit, la ore mi-era ușor să fiu sever cu elevii, însă abia acum, că mi se dăduse și mie o sarcină, ajungeam să-i compătimesc pe copii. Mi-am dat seama că ar fi trebuit să mă străduiesc ca lecțiile să devină ceva mai vesele.

6

A doua zi am început orele dis-de-dimineață și taman bine era ora de compunere. Elevii spuneau amuzați că în mod cert vor scrie despre filmul de ieri.

— Despre filmul de ieri? am întrebat eu. Păi nu s-a discutat despre el în ziare ani de zile? Ce ați mai avea voi de spus? Noi am scris despre atâtea lucruri, despre atâtea evenimente la care am asistat. Azi aș vrea să scrieți despre o persoană cunoscută vouă. Omul este o ființă care se schimbă necontenit. Nu-i ușor să scrii despre un om. Hai, încercați! Mai adăugați ceva la ceea ce am învățat noi până acum. Ce să adăugați? Ceva personal. Despre asta vom discuta după aceea, despre opinia personală.

— Eu am să scriu despre bucătarul nostru, a spus fata care era șeful clasei.

— De ce nu, i-am răspuns.

Un alt elev a spus că va scrie despre mine.

— Mă cunoașteți voi pe mine? am întrebat eu râzând. Abia dacă ne știm de o lună. Mă tem că nici nu știți că sforăi când dorm!

Copiii au izbucnit în râs, iar eu am continuat:

— Mă rog, faceți cum vreți. La urma urmei, puteți să scrieți și despre mine, am spus eu.

Acestea fiind zise, elevii s-au pus pe scris. Deodată, mi-am amintit de cântec și, în timp ce mă plimbam printre ei, am spus:

— Azi, după ce terminăm orele, vă rog să mai rămâneți puțin, fiindcă vreau să vă învăț un cântec drăguț.

Elevii s-au oprit din scris, foarte interesați de subiect. Eu însă le-am spus să scrie liniștiți, că mai discutăm despre cântec după-amiază. Soarele se ridicase mult pe boltă, împrăștiind o lumină strălucitoare peste câmp. Mă simțeam cuprins de bucurie, așa că am rămas în ușă, cu privirea ațintită undeva departe. L-am văzut în zare pe Lao Chen care traversa câmpul alături de cineva. S-au oprit deodată, iar Lao Chen a arătat în direcția mea. Însoțitorul lui s-a uitat spre mine și apoi au intrat împreună în birou. Mă gândeam că probabil era vreun musafir, vreun prieten pe care Lao Chen îl adusese să vadă școala. În tabără, porcii și găinile umblau liberi, așa că uneori mai lăsau murdărie după ei, dar în cele din urmă aveau grijă să-și mănânce excrementele unii altora. N-am putut să-mi stăpânesc bucuria la gândul că sunt o ființă umană, căci dacă aș fi fost animal, aș fi fost privit cu același dispreț cu care priveam eu acum animalele și orătăniile din jur.

Wang Fu a fost primul care a predat compunerea și de această dată. Am început s-o citesc pe îndelete, însă cu oarecare uluire, căci el scria cam așa:

Tatăl meu

Tata este omul cel mai puternic din lume. La echipă, el cară sacii în spate și nimeni nu-l întrece. Tatăl meu este și

omul care mănâncă cel mai mult din lume. Mama îi dă toată mâncarea din casă, numai să se sature. Așa se și cuvine, pentru că tata trebuie să muncească, să aducă bani în fiecare lună, ca să ne țină pe noi. Dar tata spune: „Eu nu sunt la fel de puternic ca Wang Fu, pentru că el știe carte". Tata nu poate să vorbească, dar eu îl înțeleg. În echipa de producție sunt unii care se poartă urât cu el și eu îmi dau seama, așa că trebuie să învăț bine carte, ca să vorbesc în locul lui. Tata e tare chinuit. Azi i-a fost rău, dar n-a avut încotro și a trebuit să se ridice din pat și să se ducă la muncă, fiindcă nu vrea să piardă banii pe o zi. Eu vreau să merg la școală, și acum nu pot să-i țin locul. Când în zori răsare soarele alb, tata pleacă pe munte și îl văd cum se pierde în lumină. Eu cred că tatăl meu este atât de puternic!

Am rămas fără grai multă vreme. Într-un târziu, am pus foaia lui Wang Fu pe masă și l-am privit. El continua să scrie, cu capul aplecat. Probabil că își făcea temele pentru alte materii. Tot privindu-l așa, i-am remarcat niște șuvițe de păr mai decolorate, din care una stătea mai răzvrătită, îndreptată către mine. Mi-am ridicat privirea și m-am uitat tot înainte. Se făcuse atât de cald încât am simțit o pală fierbinte de aer. Deodată, mi s-a părut că mi se încețoșează privirea. Am mijit ochii gândindu-mă dacă într-adevăr eram eu în stare să le predau copiilor.

Într-un târziu s-a terminat ora. Am strâns compunerile și exact când voiam să plec spre dormitor, m-am gândit că ar fi bine să trec mai întâi pe la birou. Când am intrat acolo, l-am văzut pe Lao Chen stând față în față cu străinul acela.

— Ai venit! mi-a spus Lao Chen. M-am apropiat de ei și atunci el a continuat, arătând spre musafirul său: Dânsul este Wu Ganshi, de la Departamentul de Învățământ. Are ceva de discutat cu tine.

Ne-am privit pentru o clipă, iar apoi el și-a scuturat țigara de scrum.

— Ai făcut cumva un pariu cu elevii? m-a întrebat Wu Ganshi.

Nu prea pricepeam ce vrea, dar am încuviințat din cap.

— Până la ce lecție ai predat? a continuat el cu întrebările.

— Am ajuns mai departe, dar nu am predat textele.

— De ce?

M-am gândit un pic și până la urmă i-am răspuns:

— N-au nici un rost.

Wu Ganshi i-a aruncat o privire lui Lao Chen și a spus:

— Zi și tu!

— Zi tu! l-a îndemnat Lao Chen.

— E foarte clar! Spune! a continuat Wu.

— Cei de la Sediul Central ar vrea ca tu să te mai călești puțin prin muncă, iar cei de la filială se gândesc că poate n-ar fi rău să-ți găsești o echipă de producție, asta dacă nu cumva vrei să te întorci la echipa la care ai fost înainte. Eu cred că nu trebuie să te neliniștești. Dacă ai să cedezi altcuiva orele, poți să te mai odihnești, să mai reflectezi. Părerea mea este să te duci la echipa a treia.

Deodată, am priceput că lucrurile erau, de fapt, foarte simple, însă m-am prefăcut că stau pe gânduri.

— Toate echipele sunt la fel, am spus eu într-un târziu. Textele nu le-am predat, așa că nu-i cazul să dau prea multe explicații celui care va veni după mine. Am să plec acum, doar că aș vrea să iau cu mine compunerile copiilor. Se poate?

Lao Chen și Wu Ganshi stăruiau cu privirea asupra mea. I-am dat manualul lui Lao Chen și l-am văzut pe Wu Ganshi că ezită un pic, după care mi-a întins o țigară.

— Nu sunt fumător, i-am zis eu râzând.

El și-a pus țigara după ureche și a spus:

— Atunci, eu am plecat.

Lao Chen tot frământa în mâini cartea, fără să spună nimic. Am ieșit din birou fără grabă. Soarele începuse să pârjolească.

Mi-am îndreptat privirea spre sala de clasă: era beznă înăuntru. Mi-a trecut prin minte un gând: de ce să nu mă duc la echipa mea? Am părăsit școala, biciuit de razele nemiloase ale soarelui.

A doua zi, m-am întors devreme să-mi strâng lucrurile. Mi-am lăsat rogojina pe pat și, văzând că se lăsase ceața, m-am grăbit să-mi arunc traista pe umăr și să pornesc pe cărarea de munte către echipa a treia. Soarele era tot un glob alb, incandescent. Am mers ce am mers și deodată m-am oprit în loc. Mi-am scos dicționarul din geantă, l-am răsfoit și am scris citeț, trăsătură cu trăsătură: „Pentru Wang Fu. De la surata Lai“ Am adăugat după numele ei și numele meu. Mi-am continuat drumul pășind alene și pe nesimțite m-a cuprins un sentiment de ușurare nespusă.

Cuprins

Regele Șahului	5
Regele Copacilor	79
Regele Copiilor	145

Scriitor, poet, scenarist și pictor, A Cheng (Zhong Acheng) s-a născut în 1949 la Beijing într-o familie de intelectuali. Tatăl său a ajuns la țară din pricina unui articol neconform cu doctrina oficială, iar mama s-a văzut nevoită să vândă biblioteca familiei. Înainte însă, foarte tânărul A Cheng a reușit să citească multă literatură și a făcut astfel cunoștință cu operele lui Tolstoi, Dostoievski, Balzac, Hugo. După declanșarea Revoluției Culturale, la 19 ani, a fost trimis la muncă în provincia Shanxi, apoi în Mongolia Interioară și în provincia Yunnan. Revenind la Beijing în 1979, și-a continuat instrucția sub îndrumarea tatălui său și a făcut parte din grupul de avangardă „Stelele". A debutat în 1984 cu nuvela *Regele Șahului* în *Revista Literară din Shanghai*. După uriașul succes al acesteia, în 1985 a publicat alte două nuvele, *Regele Copacilor* și *Regele Copiilor* (ecranizată în 1987 de Chen Kaige), care l-au impus drept un scriitor de mare expresivitate, emblematic pentru curentul literar „Căutarea rădăcinilor", renumit pentru respingerea ideologiei maoiste. Aceste trei nuvele sunt reunite în volumul ***Cei trei regi*** (Humanitas Fiction, 2018). A Cheng a mai publicat *Jurnalul venețian* (1997), un volum de proză scurtă, *Talentul este pretutindeni* (1998), și mai multe de eseuri: *Discuții libere* (1997), *Erudiția* (2016), *Cultura nu este un condiment în mâncare* (2016), precum și numeroase scenarii. Pentru întreaga sa creație, a primit Premiul Lu Xun (China), iar pentru *Jurnalul venețian* i s-a acordat în 1992 Premiul Internațional Nonino (Italia) și în 1995 Premiul pentru cea mai bună creație literară (Taiwan). După o lungă perioadă petrecută în SUA (1987–2000), A Cheng s-a întors la Beijing. Scrierile sale sunt traduse în peste 20 de limbi.

Când nuvelele care alcătuiesc volumul *Cei trei regi – Regele Șahului, Regele Copacilor* și *Regele Copiilor* – au apărut separat în China, la mijlocul anilor 1980, o adevărată „febră A Cheng" s-a răspândit printre cititori; nici un alt autor nu îndrăznise să scrie despre Revoluția Culturală la modul ironic, voit naiv, ocolind discursul oficial și îmbinând elemente tradiționale și daoist-confucianiste pentru a reliefa nu greutățile și mizeria acelor ani, ci importanța principiilor morale.

Nuvelele de față pornesc de la întâmplări banale, dar, exact ca în povestirile clasice chineze și în apologii, pe neașteptate se petrece o explozie a neobișnuitului, o trecere în insolit, iar proza lui A Cheng capătă accente de realism magic. Tânărul din nuvela *Regele Șahului*, în ciuda unei origini umile și-a unei vieți pline de privațiuni, urmărește atingerea perfecțiunii prin jocul de șah; un fost soldat, eroul din *Regele Copacilor*, împotrivindu-se defrișării sălbatice a muntelui, preferă să moară decât să ia parte la distrugerea pădurii, iar protagonistul ultimei nuvele, *Regele Copiilor*, trimis să predea la școala dintr-o tabără de muncă, ajunge să primească o lecție de curaj de la unul dintre elevii săi.

„Nuvelele din ***Cei trei regi*** se petrec în zone diferite, cu personaje distincte, dar în toate trecutul se întâlnește cu prezentul, magia se îmbină cu realitatea. Cele trei nuvele vorbesc despre prietenie, cinste, despre calea rezistenței atunci când lumea înconjurătoare este potrivnică și ni-l fac cunoscut pe unul dintre cei mai originali scriitori contemporani chinezi."

The Times

Pe copertă: Peisaj de Wang Hui, dinastia Qing (detaliu)